

KOLENDAR

1961

goriška mohorjeva družba

KOLEDAR

Goriške Mohorjeve Družbe

ZA LETO

1961

Izdala in založila: Goriška Mohorjeva družba
Tisk: Tiskarna Budin - Gorica

Z dovoljenjem cerkvenega oblastva

NARODNA IN ŠTUDIJSKA
KNJIŽNICA TRST

SKL

B 1160/1961

019600734

COBISS •

D 5.12.60/734

Leto 1961

Ima 365 dni; 52 tednov in 1 dan. Leto se prične in konča z nedeljo.

Začetek leta 1961

Občno in državno leto se začne na novega leta dan, 1. januarja.
Cerkveno leto se začne s 1. adventno nedeljo.

Zvezdoslovni letni časi

Pomlad se začne:	20. marca	ob 21.32;
Poletje » » :	21. junija	ob 16.30;
Jesen » » :	23. septembra	ob 7.43;
Zima » » :	22. decembra	ob 3.20.

Sončni in lunini mrki

V letu 1961 bo sonce mrknilo dvakrat in luna dvakrat. V Evropi bo viden le prvi sončni in drugi lunin mrk. — Popolni *sončni* mrk bo 15. februarja viden v Evropi, Afriki in Asiji. — Obkrožni sončni mrk bo 11. avgusta: viden v Južni Ameriki, Južni Afriki in okoli južnega tečaja. — Popolni *lunin* mrk bo 26. avgusta, viden v zahodni Aziji, Afriki, Evropi in Ameriki. Delni lunin mrk bo 2. marca in bo viden v Sev. Ameriki, Avstraliji, Aziji in Tihem ter Indijskem oceanu.

Sonce mrkne: kadar je luna med soncem in zemljo tako, da nam luna zagrne sonce.

Luna mrkne: kadar je zemlja med soncem in luno tako, da pada senca zemlje na luno in jo zatemni.

Pomladne (postne) kvatre: 1., 3. in 4. marca.

Poletne (binkoštno) kvatre: 31. maja, 2. in 3. junija.

Jesenske kvatre: 20., 22. in 23. septembra.

Zimske (adventne) kvatre: 20., 22. in 23. decembra.

DNEVI

FEBRUAR

28
DNI

1	Sreda	Ignacij, škof; Pavel; Brigita
2	Četrtek	Svečnica, Očiščenje Device Marije
3	Petek	Blaž; Oskar
4	Sobota	Andrej, škof; Veronika
5	Nedelja	2. predpostna; Agata, dev.; Albuin
6	Ponedeljek	Doroteja, devica
7	Torek	Romuald; Teodor, mučenec
8	Sreda	Janez iz Mate; Juvencij, škof
9	Četrtek	Ciril Aleks., c. učenik; Apolonija
10	Petek	Viljem; Sholastika, dev.
11	Sobota	Lurška Mati božja; Adolf
12	Nedelja	3. predpostna; Evlaliya, dev., muč.
13	Ponedeljek	Albin; Katarina Riči, dev.; Gregor II., papež
14	Torek	Pust; Valentin
15	Sreda	†† Pepelnica; Favstin in Judita
16	Četrtek	Julijana; Jordan
17	Petek	Frančišek Klé; Silvin
18	Sobota	Simeon, muč; Bernardka Lurška
19	Nedelja	1. postna; Konrad; Julijan
20	Ponedeljek	Sadot; Leon, škof
21	Torek	Eleonora, devica; Irena; Maksimilijan
22	Sreda	Stol sv. Petra v Antijohiji; Marjeta
23	Četrtek	Romana, devica; Peter Damijan
24	Petek	Matija, apostol; Sergij
25	Sobota	Feliks, Valburga
26	Nedelja	2. postna; Viktorin
27	Ponedeljek	Andrej, škof
28	Torek	Roman, opat; Hermina

NEDELJSKI EVANGELIJI:

5. Prilika o sejavcu in semenu (Lk 8, 4-15)
 12. Jezus ozdravi slepca (Lk 18, 31-43)
 19. Jezus trikrat skušan (Mt 4, 1-10)
 26. Jezus se na gori spremeni (Mt 17, 1-9)

POGLED NA TRST

Zapiski

Plaćaj do 18. prvi obrok davkov.
Rok za prijavo dohodkov IGE.

1	Sreda	Albin, škof; Feliks	
2	Četrtek	Neža Praška, devica; Pavel, mučenec	☉
3	Petek	Benjamin; Agapa, d., m.; Modest	
4	Sobota	Kazimir, spozn.; Lucij	
5	Nedelja	3. postna; Janez Jožef od Križa	
6	Ponedeljek	Perpetua in Felicita, muč.; Otilijo	
7	Torek	Tomaž Akvinski	
8	Sreda	Janez od Boga, spozn.; Julijan	
9	Četrtek	Frančiška Rimska; Gregor	
10	Petek	40 mučencev; Makarij, škof	☾
11	Sobota	Konstantin; Sofronij	
12	Nedelja	4. sredpostna; Gregor Veliki, papež	
13	Ponedeljek	Teodora, m.; Kristina	
14	Torek	Matilda, kraljica in devica; Pavlina	
15	Sreda	Klemen Marija Dvorak; Ludovika	
16	Četrtek	Hilarij in Tacijan, muč.; Herbert	☼
17	Petek	Patricij, škof; Jedert (Jera)	
18	Sobota	Ciril Jeruzalemski, škof	
19	Nedelja	5. postna - tiha; sv. Jožef, ženin Marije Device	
20	Ponedeljek	Dionizij; Aleksandra	
21	Torek	Benedikt, opat; Será pion	
22	Sreda	Lea, vdova; Caharija; Vasilij	
23	Četrtek	Jožef Oriol; Pelagija	
24	Petek	Marija Sedem žal.; Gabrijel, nadangel; Simon	♂
25	Sobota	Oznanjenje Marije Device; Dizma	
26	Nedelja	Oljčna nedelja; Maksima, muč.; Tekla	
27	Ponedeljek	Janez Damaščan, c. učenik; Rupert	
28	Torek	Sikst III., papež; Janez Kapistran	
29	Sreda	Ciril, diakon; Bertold	
30	Četrtek	Veliki četrtek; Amadej; Kvirin; Rozvita	
31	Petek	†† Veliki petek; Modest Krški, škof; Balbina	

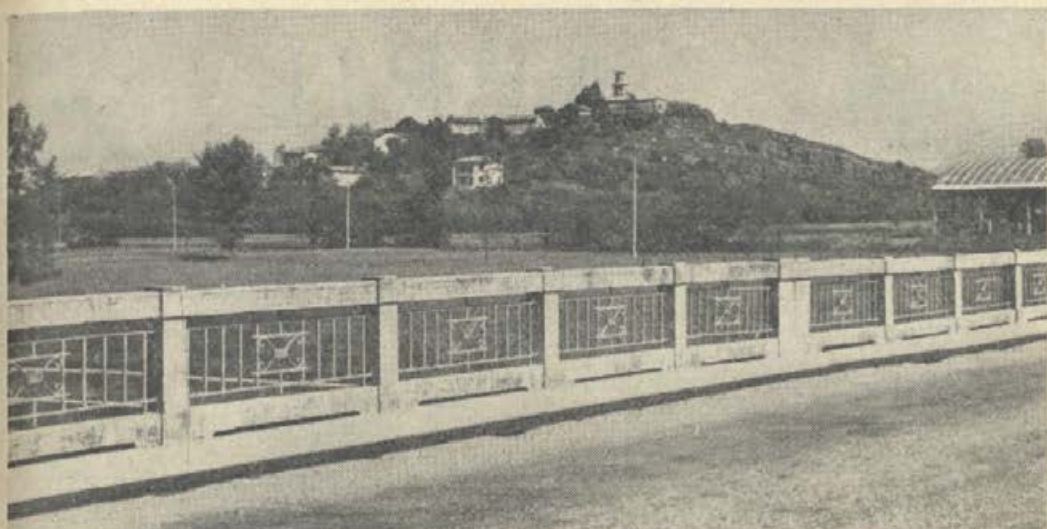
NEDELJSKI EVANGELIJI:

5. Jezus izžene hudiča (Lk 11, 14-28)

12. Jezus nasiti pet tisoč mož (Jan 6, 1-15)

19. Judje hočejo Jezusa kamnati (Jan 8, 46-59)

26. Jezus jezdi v Jeruzalem (Mt 21, 1-9)

Cerkvica sv. Katarine na Peči

Zapiski

DNEVI

APRIL

30
DNI

1	Sobota	†† Vel. sobota; Benedikt	☉
2	Nedelja	Velika noč — Vstajenje Gospodovo	
3	Ponedeljek	Velikonočni ponedeljek; Rihard; Konrad	
4	Torek	Izidor, škof; Benedikt, spoznavalec	
5	Sreda	Vincencij; Irena	
6	Četrtek	Peter, mučenec; Celestin	
7	Petek	Herman; Donat	
8	Sobota	Albert; Dionizij	☾
9	Nedelja	1. povelikonočna, bela; Tomaž Tolentin	
10	Ponedeljek	Mehtilda; Ecehiel	
11	Torek	Leon Vel., papež	
12	Sreda	Julij I., papež	
13	Četrtek	Hermenegild, mučenec; Ida	
14	Petek	Justin; Valerijan	
15	Sobota	Helena; Anastazija	●
16	Nedelja	2. povelikonočna; Benedikt	
17	Ponedeljek	Rudolf, mučenec	
18	Torek	Apolonij	
19	Sreda	Leon IX., papež; Konrad	
20	Četrtek	Neža; Sulpicij; Viktor	
21	Petek	Anzelm, cerkveni učenik	
22	Sobota	Soter in Gaj; Leonida	
23	Nedelja	3. povelikonočna; Adalbert	☽
24	Ponedeljek	Jurij, mučenec; Fidelis	
25	Torek	Marko, evangelist; Ervin	
26	Sreda	Klet in Marcellin; Mati božja dobrega sveta	
27	Četrtek	Peter Kanizij; Cita	
28	Petek	Pavel od Križa; Vitalij	
29	Sobota	Peter, mučenec; Robert	
30	Nedelja	4. povelikonočna; Katarina Sienska	☽

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 2. Jezus vstane od mrtvih (Mk 16, 1-7)
- 9. Jezus se prikaže ob zaprtih durih (Jan 20, 19-31)
- 16. Jezus dobri pastir (Jan 10, 11-16)
- 23. Jezus napove svoj odhod (Jan 16, 16-22)
- 30. Jezus obeta učencem Sv. Duha (Jan 16, 5-14)

POGLED NA MIRAMAR Z NAPOLEONOVE CESTE

Zapiski

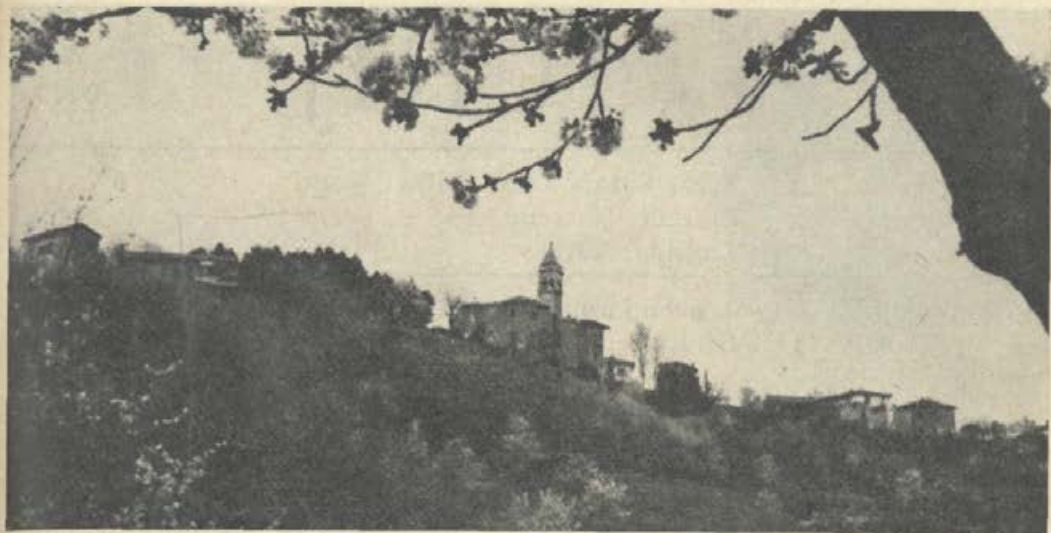
Plaćaj do 18. drugi obrok davkov.

1	Ponedeljek	Jožef delavec; Filip in Jakob, apostola
2	Torek	Anastazij, cerkveni učenik; Boris
3	Sreda	Najdenje sv. Križa; Aleksander
4	Četrtek	Florijan (Cvetko); Monika
5	Petek	Pij V., papež; Irenej
6	Sobota	Judita; Janez Ev.
7	Nedelja	5. povelikonočna; Stanislav, škof in muč.; Gizela €
8	Ponedeljek	Prikazanje nadangela Mihaela
9	Torek	Gregor Nacianški, c. učenik
10	Sreda	Antonin; Izidor
11	Četrtek	Vnebohod Gospodov; Frančišek
12	Petek	Pankracij; Imelda
13	Sobota	Servacij; Robert
14	Nedelja	6. povelikonočna; Bonifacij; Justa Ⓞ
15	Ponedeljek	Janez Salški; Zofija
16	Torek	Janez Nepomuk; Ubald
17	Sreda	Pashal Bajlonski; Bruno
18	Četrtek	Venancij; Erik
19	Petek	Peter Celestin; Prudencija
20	Sobota	Bernardin Sienski; Plavtila
21	Nedelja	Binkošti; Prihod Sv. Duha; Feliks Kantalinski
22	Ponedeljek	Binkoštni ponedeljek; Emil; Renata
23	Torek	Janez Krstnik de Rossi; Deziderij
24	Sreda	Marija Pomočnica kristjanov; Ivana
25	Četrtek	Urban; Gregorij VII., papež
26	Petek	Filip Neri, spoznavalec
27	Sobota	Janez I., papež; Eleonora
28	Nedelja	1. pobinkoštna; presv. Trojica; Viljem; Avguštin
29	Ponedeljek	Magdalena; Maksimin
30	Torek	Ferdinand; Ivana Orleanska
31	Sreda	Marija Kraljica miru; Angela

NEDELJSKI EVANGELIJI:

7. Jezus uči o moči molitve (Jan 16, 23-30)
 14. Jezus govori o pričevanju Sv. Duha (Jan 15, 26-16)
 21. Jezus govori o Sv. Duhu in ljubezni (Jan 14, 23-31)
 28. Meni je dana vsa oblast (Mt 28, 18-20)

STEVERJAN V BRDIH

Zapiski

Vloži prošnjo za znižanje davka, ako moreš opravičiti zahtevo po znižanju

DNEVI

JUNIJ

30
DNI

1	Četrtek	Sveto Rešnje Telo; Feliks; Justin	
2	Petek	Erazem; Marcellin	
3	Sobota	Klotilda; Pavla	
4	Nedelja	2. pobinkoštna; Frančišek; Kvirin	
5	Ponedeljek	Bonifacij; Valerija	€
6	Torek	Norbert; Bertrand	
7	Sreda	Robert; Ana	
8	Četrtek	Medard; Maksim	
9	Petek	Primož in Felicijan; Marija, Mati milosti	
10	Sobota	Marjeta; Bogomil	
11	Nedelja	3. pobinkoštna; Barnaba; Flora (Cveta)	
12	Ponedeljek	Janez Fakundski	
13	Torek	Anton Padovanski, spoznavalec	●
14	Sreda	Bazilij; Elizej	
15	Četrtek	Vid; Modest; Germana	
16	Petek	Jošt; Bertold	
17	Sobota	Adolf, škof; Lavra	
18	Nedelja	4. pobinkoštna; Marko in Marcellijan	
19	Ponedeljek	Gervazij in Protazij; Julijana	
20	Torek	Silverij, papež; Florentina	
21	Sreda	Alojzij (Vekoslav), varuh mladine	3
22	Četrtek	Pavlin; Ahacij	
23	Petek	Agripina; Eltruda	
24	Sobota	Janez Krstnik (Kres)	
25	Nedelja	5. pobinkoštna; Viljem; Henrik	
26	Ponedeljek	Vigilij; Janez in Pavel	
27	Torek	Ladislav; Ema (Hema) Krška	
28	Sreda	Irenej; Pavel I., papež	☉
29	Četrtek	Peter in Pavel, apostola	
30	Petek	Spomin sv. Pavla; Lucijan; Emilijana	

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 4. Prilika o veliki večerji (Lk 14, 16-24)
- 11. Prilika o izgubljeni ovci (Lk 15, 1-10)
- 18. Cudežni ribji lov (Lk 5, 1-11)
- 25. O grehu v misli in besedi (Mt 5, 20-24)

REPENTABOR - prizorišče slovenskih vsakoletnih taborov

Zapiski

Do 18. plačaj tretji obrok davkov
Rok za odjavo naročnine na radio in televizijo.

DNEVI

JULIJ

31
DNI

1	Sobota	Presveta Rešnja Kri; Teobald
2	Nedelja	6. pobinkoštna; Obiskovanje Marije Device
3	Ponedeljek	Bernardin; Leon II., papež
4	Torek	Urh, škof; Berta
5	Sreda	Ciril in Metod, slovanska apostola
6	Četrtek	Izaija, prerok; Bogomila; Dominika (Nedeljka) €
7	Petek	Vilibald, škof
8	Sobota	Elizabeta; Evgenij III., papež
9	Nedelja	7. pobinkoštna; Nikolaj; Veronika
10	Ponedeljek	Amalija; Felicita s 7 sinovi
11	Torek	Pij I., papež; Olga
12	Sreda	Mohor in Fortunat, oglejska mučenca
13	Četrtek	Anaklet, papež; Evgenij ●
14	Petek	Bonaventura, cerkveni učenik; Frančišek Solan
15	Sobota	Vladimir, kralj; Henrik, cesar
16	Nedelja	8. pobinkoštna; Devica Marija Karmelska
17	Ponedeljek	Aleš; Marcelina
18	Torek	Friderik (Miroslav); Kamil Lelijski
19	Sreda	Vincencij (Vinko); Avrea (Zlata)
20	Četrtek	Margareta, devica; Elija, prerok
21	Petek	Prakseda, mučenica; Danijel D
22	Sobota	Marija Magdalena (Majda); Teofil (Filč)
23	Nedelja	9. pobinkoštna; Apolinarij; Liberij
24	Ponedeljek	Kristina, devica mučenica; Roman
25	Torek	Jakob (Radoslav); Krištof; Pavel
26	Sreda	Ana, mati Marije Device; Valent
27	Četrtek	Pantaleon; Natalija ☉
28	Petek	Viktor; Nazarij in Celzij
29	Sobota	Marta; Beatrika; Feliks
30	Nedelja	10. pobinkoštna; Abdon in Senen; Julita
31	Ponedeljek	Ignacij Lojolski, spoznavalec

NEDELJSKI EVANGELIJI:

2. Jezus nasiti štiri tisoč mož (Mk 8, 1-9)
9. O lažnivih prerokih (Mt 7, 15-21)
16. O krivičnem hišniku (Lk 16, 1-9)
23. Jezus joka nad Jeruzalemom (Lk 19, 41-47)
30. Prilika o farizeju in cestninarju (Lk 18, 9-14)

Romarska cerkev na Sv. Višarjah

Zapiski

12. 12. 1901. (1902.)	12. 12. 1901. (1902.)
13. 12. 1901. (1902.)	13. 12. 1901. (1902.)
14. 12. 1901. (1902.)	14. 12. 1901. (1902.)
15. 12. 1901. (1902.)	15. 12. 1901. (1902.)
16. 12. 1901. (1902.)	16. 12. 1901. (1902.)
17. 12. 1901. (1902.)	17. 12. 1901. (1902.)
18. 12. 1901. (1902.)	18. 12. 1901. (1902.)
19. 12. 1901. (1902.)	19. 12. 1901. (1902.)
20. 12. 1901. (1902.)	20. 12. 1901. (1902.)
21. 12. 1901. (1902.)	21. 12. 1901. (1902.)
22. 12. 1901. (1902.)	22. 12. 1901. (1902.)
23. 12. 1901. (1902.)	23. 12. 1901. (1902.)
24. 12. 1901. (1902.)	24. 12. 1901. (1902.)
25. 12. 1901. (1902.)	25. 12. 1901. (1902.)
26. 12. 1901. (1902.)	26. 12. 1901. (1902.)
27. 12. 1901. (1902.)	27. 12. 1901. (1902.)
28. 12. 1901. (1902.)	28. 12. 1901. (1902.)
29. 12. 1901. (1902.)	29. 12. 1901. (1902.)
30. 12. 1901. (1902.)	30. 12. 1901. (1902.)
31. 12. 1901. (1902.)	31. 12. 1901. (1902.)
32. 12. 1901. (1902.)	32. 12. 1901. (1902.)
33. 12. 1901. (1902.)	33. 12. 1901. (1902.)
34. 12. 1901. (1902.)	34. 12. 1901. (1902.)
35. 12. 1901. (1902.)	35. 12. 1901. (1902.)
36. 12. 1901. (1902.)	36. 12. 1901. (1902.)
37. 12. 1901. (1902.)	37. 12. 1901. (1902.)
38. 12. 1901. (1902.)	38. 12. 1901. (1902.)
39. 12. 1901. (1902.)	39. 12. 1901. (1902.)
40. 12. 1901. (1902.)	40. 12. 1901. (1902.)
41. 12. 1901. (1902.)	41. 12. 1901. (1902.)
42. 12. 1901. (1902.)	42. 12. 1901. (1902.)
43. 12. 1901. (1902.)	43. 12. 1901. (1902.)
44. 12. 1901. (1902.)	44. 12. 1901. (1902.)
45. 12. 1901. (1902.)	45. 12. 1901. (1902.)
46. 12. 1901. (1902.)	46. 12. 1901. (1902.)
47. 12. 1901. (1902.)	47. 12. 1901. (1902.)
48. 12. 1901. (1902.)	48. 12. 1901. (1902.)
49. 12. 1901. (1902.)	49. 12. 1901. (1902.)
50. 12. 1901. (1902.)	50. 12. 1901. (1902.)

DNEVI

AVGUST

31
DNI

1	Torek	Vezi sv. Petra; Makabejski bratje	
2	Sreda	Porcijunkola; Alfonz M. Liguori	
3	Četrtek	Najdenje sv. Štefana; Lidija	☾
4	Petek	Dominik, spoznavalec; Perpetua	
5	Sobota	Marija Snežna; Ožbald	
6	Nedelja	11. pobinkoštna; Gospodovo spremenjenje; Sikst II.	
7	Ponedeljek	Kajetan; Donat	
8	Torek	Cirijak; Miro	
9	Sreda	Janez M. Vianney; Roman; Peter Faber	
10	Četrtek	Lavrencij, mučenec; Pavla; Hugo	
11	Petek	Suzana; Tiburcij	☉
12	Sobota	Klara; Hilarij	
13	Nedelja	12. pobinkoštna; Hipolit in Kasijan	
14	Ponedeljek	Demetrij; Evzebij; Atanazija	
15	Torek	Vnebovzetje Marije Device (Vel. Gospojnica)	
16	Sreda	Joahim, oče Marije Device; Rok	
17	Četrtek	Emilija; Hiacint; Julijana	
18	Petek	Helena; Agapit	
19	Sobota	Ludovik I.; Janez Eudes	☽
20	Nedelja	13. pobinkoštna; Bernard; Lucij	
21	Ponedeljek	Ivana Frančiška Šantalska	
22	Torek	Brezmadežno Srce Marijino; Timotej	
23	Sreda	Filip Benicij; Valerijan; Florijan	
24	Četrtek	Jernej, apostol; Ptolomej	
25	Petek	Ludovik, kralj; Patricija, devica	
26	Sobota	Bernard Of.; Samuel, mučenec	☽
27	Nedelja	14. pobinkoštna; Jožef Kalasankcij; Ruf	
28	Ponedeljek	Avguštin, cerkveni učenik; Hermes	
29	Torek	Obglavljenje Janeza Krstnika; Sabina	
30	Sreda	Roza Limanska; Feliks	
31	Četrtek	Rajmund (Rajko); Pavlin; Izabela	

NEDELJSKI EVANGELIJI:

6. Jezus ozdravi gluhonemega (Mk 7, 31-37)
 13. Prilika o usmiljenem Samarijanu (Lk 10, 23-37)
 20. Jezus ozdravi deset gobavih (Lk 17, 11-19)
 27. O božji previdnosti (Mt 6, 24-33)

KATINARA - župna cerkev sv. Trojice

Zapiski

Do 18. plačaj četrti obrok davkov.

DNEVI

SEPTEMBER

30
DNI

1	Petek	Egidij, opat; Verena	
2	Sobota	Štefan, kralj; Maksima	€
3	Nedelja	15. pobinkoštna (angelska); Evfemija; Tekla	
4	Ponedeljek	Rozalija; Ida	
5	Torek	Lavrencij; Viktorin; Just	
6	Sreda	Caharija; Petronij	
7	Četrtek	Marko in tovariši, mučenci; Regina	
8	Petek	Rojstvo Marije Device (Mala Gospojnica)	
9	Sobota	Peter Klaver; Serafina	
10	Nedelja	16. pobinkoštna; Nikolaj Toledski; Pulherija	☉
11	Ponedeljek	Prot in Hijacint; Emilijan	
12	Torek	Ime Marijino; Gvido; Valerijan	
13	Sreda	Filip; Mavrili; Notburga	
14	Četrtek	Povišanje sv. križa; Ciprijan	
15	Petek	Marija Devica sedem žalosti; Nikomed	
16	Sobota	Ljudmila; Kornelij	
17	Nedelja	17. pobinkoštna; Rane sv. Frančiška; Lambert	☽
18	Ponedeljek	Jožef Kupert; Zofija; Irena	
19	Torek	Januarij in tov., muč.; Kostancija	
20	Sreda	Evstahij in tov., muč.; Agapit	
21	Četrtek	Matevž, apostol in evangelist; Jona	
22	Petek	Tomaž; Mavricij	
23	Sobota	Linus; Tekla	
24	Nedelja	18. pobinkoštna; Marija Devica rešiteljica jetnikov	☼
25	Ponedeljek	Avrelija; Kamil; Kleofa	
26	Torek	Ciprijan in Justina; Vigili	
27	Sreda	Kozma in Damijan; Adolf	
28	Četrtek	Venceslav; Ljuba	
29	Petek	Mihael, arhangel; Evtihij	
30	Sobota	Hieronim; Zofija; Aton	

NEDELJSKI EVANGELIJI:

3. Jezus obudi mladeniča v Najmu (Lk 7, 11-16)
 10. Jezus ozdravi vodeničnega (Lk 14, 1-11)
 17. O največji zapovedi (Mt 22, 34-36)
 24. Jezus ozdravi mrtvoudnega (Mt 9, 1-8)

DOBERDOB NA KRASU

Zapiski

1	1. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	1
2	2. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	2
3	3. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	3
4	4. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	4
5	5. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	5
6	6. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	6
7	7. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	7
8	8. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	8
9	9. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	9
10	10. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	10
11	11. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	11
12	12. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	12
13	13. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	13
14	14. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	14
15	15. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	15
16	16. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	16
17	17. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	17
18	18. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	18
19	19. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	19
20	20. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	20
21	21. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	21
22	22. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	22
23	23. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	23
24	24. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	24
25	25. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	25
26	26. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	26
27	27. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	27
28	28. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	28
29	29. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	29
30	30. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	30
31	31. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	31
32	32. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	32
33	33. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	33
34	34. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	34
35	35. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	35
36	36. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	36
37	37. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	37
38	38. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	38
39	39. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	39
40	40. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	40
41	41. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	41
42	42. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	42
43	43. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	43
44	44. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	44
45	45. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	45
46	46. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	46
47	47. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	47
48	48. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	48
49	49. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	49
50	50. 1. 1911. Dobrodo, Kras.	50

1	Nedelja	19. pobinkoštna; Remigij	€
2	Ponedeljek	Angeli varuhi; Teofil	
3	Torek	Kandid; Terezija Deteta Jezusa	
4	Sreda	Frančišek Asiški; Edvin	
5	Četrtek	Placid, mučenec; Flavijana	
6	Petek	Brunon; Marija Frančiška	
7	Sobota	Marija Kraljica sv. rož. venca; Marko	
8	Nedelja	20. pobinkoštna; Brigita; Simeon	
9	Ponedeljek	Dionizij in tovariši; muč.	☉
10	Torek	Frančišek Borgia, spoznavalec	
11	Sreda	Materinstvo Device Marije; Nikazij	
12	Četrtek	Maksimilijan; Serafin	
13	Petek	Edvard (Slavoljub); Koloman	
14	Sobota	Kalist, papež; Just, škof	
15	Nedelja	21. pobinkoštna; Terezija, devica	
16	Ponedeljek	Jadviga; Gal, opat	
17	Torek	Marjeta Alakok; Aleksander	☽
18	Sreda	Luka, evangelist; Just, mučenec	
19	Četrtek	Peter Alkantarski; Etbín	
20	Petek	Janez Kancij, spoznavalec; Felicijan	
21	Sobota	Uršula; Hilarijon	
22	Nedelja	22. pobinkoštna; Kordula; Marija Saloma	
23	Ponedeljek	Severin; Klotilda	☽
24	Torek	Rafael, arhangel; Kristina	
25	Sreda	Krišpin; Krizant in Darija	
26	Četrtek	Evarist, papež, mučenec; Amadej	
27	Petek	Frumencij; Antonija	
28	Sobota	Simon in Juda, apostola; Cirila	
29	Nedelja	23. pobinkoštna; Kristus Kralj; Narcis	
30	Ponedeljek	Alfonz Rodriguez, spoznavalec	
31	Torek	Volbenk; Krištof	€

NEDELJSKI EVANGELIJI:

1. Prilika o kraljevi ženitnini (Mt 22, 1-14)
8. Jezus ozdravi sina kraljevega uradnika (Jan 4, 46-53)
15. O trdosrčnem hlapcu (Mt 18, 23-35)
22. Dajte cesarju, kar je cesarjevega (Mt 22, 15-21)
29. Jezus obudi Jairova hčer (Mt 9, 18-26)

RICMANJE - znana božja pot v tržaški okolici

Zapiski

1	18. 12. 1918	18. 12. 1918
2	19. 12. 1918	19. 12. 1918
3	20. 12. 1918	20. 12. 1918
4	21. 12. 1918	21. 12. 1918
5	22. 12. 1918	22. 12. 1918
6	23. 12. 1918	23. 12. 1918
7	24. 12. 1918	24. 12. 1918
8	25. 12. 1918	25. 12. 1918
9	26. 12. 1918	26. 12. 1918
10	27. 12. 1918	27. 12. 1918
11	28. 12. 1918	28. 12. 1918
12	29. 12. 1918	29. 12. 1918
13	30. 12. 1918	30. 12. 1918
14	31. 12. 1918	31. 12. 1918
15	1. 1. 1919	1. 1. 1919
16	2. 1. 1919	2. 1. 1919
17	3. 1. 1919	3. 1. 1919
18	4. 1. 1919	4. 1. 1919
19	5. 1. 1919	5. 1. 1919
20	6. 1. 1919	6. 1. 1919
21	7. 1. 1919	7. 1. 1919
22	8. 1. 1919	8. 1. 1919
23	9. 1. 1919	9. 1. 1919
24	10. 1. 1919	10. 1. 1919
25	11. 1. 1919	11. 1. 1919
26	12. 1. 1919	12. 1. 1919
27	13. 1. 1919	13. 1. 1919
28	14. 1. 1919	14. 1. 1919
29	15. 1. 1919	15. 1. 1919
30	16. 1. 1919	16. 1. 1919
31	17. 1. 1919	17. 1. 1919
32	18. 1. 1919	18. 1. 1919
33	19. 1. 1919	19. 1. 1919
34	20. 1. 1919	20. 1. 1919
35	21. 1. 1919	21. 1. 1919
36	22. 1. 1919	22. 1. 1919
37	23. 1. 1919	23. 1. 1919
38	24. 1. 1919	24. 1. 1919
39	25. 1. 1919	25. 1. 1919
40	26. 1. 1919	26. 1. 1919
41	27. 1. 1919	27. 1. 1919
42	28. 1. 1919	28. 1. 1919
43	29. 1. 1919	29. 1. 1919
44	30. 1. 1919	30. 1. 1919
45	31. 1. 1919	31. 1. 1919
46	1. 2. 1919	1. 2. 1919
47	2. 2. 1919	2. 2. 1919
48	3. 2. 1919	3. 2. 1919
49	4. 2. 1919	4. 2. 1919
50	5. 2. 1919	5. 2. 1919
51	6. 2. 1919	6. 2. 1919
52	7. 2. 1919	7. 2. 1919
53	8. 2. 1919	8. 2. 1919
54	9. 2. 1919	9. 2. 1919
55	10. 2. 1919	10. 2. 1919
56	11. 2. 1919	11. 2. 1919
57	12. 2. 1919	12. 2. 1919
58	13. 2. 1919	13. 2. 1919
59	14. 2. 1919	14. 2. 1919
60	15. 2. 1919	15. 2. 1919
61	16. 2. 1919	16. 2. 1919
62	17. 2. 1919	17. 2. 1919
63	18. 2. 1919	18. 2. 1919
64	19. 2. 1919	19. 2. 1919
65	20. 2. 1919	20. 2. 1919
66	21. 2. 1919	21. 2. 1919
67	22. 2. 1919	22. 2. 1919
68	23. 2. 1919	23. 2. 1919
69	24. 2. 1919	24. 2. 1919
70	25. 2. 1919	25. 2. 1919
71	26. 2. 1919	26. 2. 1919
72	27. 2. 1919	27. 2. 1919
73	28. 2. 1919	28. 2. 1919
74	29. 2. 1919	29. 2. 1919
75	30. 2. 1919	30. 2. 1919
76	31. 2. 1919	31. 2. 1919
77	1. 3. 1919	1. 3. 1919
78	2. 3. 1919	2. 3. 1919
79	3. 3. 1919	3. 3. 1919
80	4. 3. 1919	4. 3. 1919
81	5. 3. 1919	5. 3. 1919
82	6. 3. 1919	6. 3. 1919
83	7. 3. 1919	7. 3. 1919
84	8. 3. 1919	8. 3. 1919
85	9. 3. 1919	9. 3. 1919
86	10. 3. 1919	10. 3. 1919
87	11. 3. 1919	11. 3. 1919
88	12. 3. 1919	12. 3. 1919
89	13. 3. 1919	13. 3. 1919
90	14. 3. 1919	14. 3. 1919
91	15. 3. 1919	15. 3. 1919
92	16. 3. 1919	16. 3. 1919
93	17. 3. 1919	17. 3. 1919
94	18. 3. 1919	18. 3. 1919
95	19. 3. 1919	19. 3. 1919
96	20. 3. 1919	20. 3. 1919
97	21. 3. 1919	21. 3. 1919
98	22. 3. 1919	22. 3. 1919
99	23. 3. 1919	23. 3. 1919
100	24. 3. 1919	24. 3. 1919

DNEVI

NOVEMBER

30
DNI

1	Sreda	Praznik vseh svetnikov
2	Četrtek	Spomin vernih duš; Just, mučenec
3	Petek	Hubert; Viktorin
4	Sobota	Karel Boromejski; Vital; Modest
5	Nedelja	24. pobinkoštna; Zaharija in Elizabeta
6	Ponedeljek	Lenart, opat; Sever
7	Torek	Janez Gabrijel Perb.; Engelbert
8	Sreda	Klavdij in tovariši, mučenci
9	Četrtek	Teodor (Božidar); Teofil
10	Petek	Andrej Avelinski; Trifon
11	Sobota	Martin (Davorin), škof
12	Nedelja	25. pobinkoštna; Martin, papež; Avrelij
13	Ponedeljek	Stanislav Kostka; Didak
14	Torek	Jozafat; Nikolaj
15	Sreda	Leopold; Albert Véliki
16	Četrtek	Otmar; Jedrt; Edmund
17	Petek	Gregorij Čudodelnik; Saloma
18	Sobota	Odon, opat; Roman; Hilda
19	Nedelja	26. pobinkoštna; Elizabeta
20	Ponedeljek	Feliks (Srečko); Edmund
21	Torek	Darovanje Marije Device; Kolumban
22	Sreda	Cecilija, devica, mučenica; Filemon
23	Četrtek	Klemen (Milivoj); Felicita
24	Petek	Janez od Križa; Flora; Krizogon
25	Sobota	Katarina, devica, mučenica
26	Nedelja	27. pobinkoštna; Silvester; Konrad
27	Ponedeljek	Virgilij, škof; Bernardin
28	Torek	Gregorij III., papež; Jakob
29	Sreda	Saturnin
30	Četrtek	Andrej (Hrabroslav), apostol; Justina

NEDELJSKI EVANGELIJI:

5. Vihar na morju (Mt 9)
 12. Prilika o dobrem semenu in ljujki (Mt 13, 24-30)
 19. Prilika o gorčičnem zrnju (Mt 13, 31-35)
 26. O razdejanju Jeruzalema (Mt 24, 15-35)

DNEVI

DECEMBER

31
DNI

1	Petek	Marijan; Edmund in tovariši, mučenci; Eligij
2	Sobota	Bibijana; Pavlina; Herta
3	Nedelja	1. adventna; Francišek Ksaverij
4	Ponedeljek	Barbara, devica, mučenica
5	Torek	Saba, opat; Krispin, mučenec
6	Sreda	Miklavž (Nikolaj), škof
7	Četrtek	Ambrozij, škof, cerkveni učenik
8	Petek	Brezmadežno spočetje Marije Device
9	Sobota	Peter Four; Valerija
10	Nedelja	2. adventna; Loretska Mati božja; Melhiad
11	Ponedeljek	Damaz, papež; Danijel; Hugolin
12	Torek	Aleksander, mučenec; Maksencij
13	Sreda	Lucija, devica mučenica; Otilija
14	Četrtek	Spiridion (Dušan); Konrad
15	Petek	Valerijan; Kristina
16	Sobota	Albina (Zora), devica
17	Nedelja	3. adventna; Lazar; Vivina
18	Ponedeljek	Gracijan, škof; Teotim, mučenec
19	Torek	Urban V., papež; Favsta, vdova
20	Sreda	Kristijan; Evgen
21	Četrtek	Tomaž, apostol; Severin
22	Petek	Demetrij in Honorat; Flavijan
23	Sobota	Viktorija (Zmagoslava), devica
24	Nedelja	4. adventna; sveti večer; Adam in Eva; Hermina
25	Ponedeljek	B o ž i č . Rojstvo Gospodovo
26	Torek	Štefan, prvi mučenec
27	Sreda	Janez Evangelist, apostol
28	Četrtek	Nedolžni otročiči; Teofila
29	Petek	Tomaž; David
30	Sobota	Evgen; Liberij
31	Nedelja	Po božiču; Silvester I., papež

NEDELJSKI EVANGELIJI:

3. O poslednji sodbi (Lk 21, 25-33)
 10. Janez Krstnik v ječi (Mt 11, 2-10)
 17. Janez Krstnik pričuje o Kristusu (Jan 1, 19-28)
 24. Janez Krstnik oznanjuje pokoro (Lk 3, 1-6)
 31. Simeon in Ana oznanjujeta Gospoda (Lk 2, 33-40)

POGLED NA TRZASKI ZALIV

Zapiski

Do 18. plačaj zadnji obrok davkov.

Dne 31. zapade rok obnove licenc javnih lokalov.

Papež Janez XXIII. zaključuje z govorom po televiziji
evharistični kongres v Monakovem dne 7. avgusta 1960

Kjer je Peter, tam je Cerkev

Rimski škof sv. Peter je umrl mučeniške smrti v Neronovem cirkusu pri vatikanskem griču v Rimu. To zgodovinsko dejstvo priznavajo danes celo nekatoliški znanstveniki, čeprav so ga doslej mnogi izpodbijali. In nihče ga ne bi tajil, da nima njegovo priznanje važnih posledic za človeško življenje. Kajti po Petrovi smrti je sleherni njegov naslednik na rimskem sedežu obenem tudi vrhovni poglavar katoliške Cerkve z vsemi pravicami in vso oblastjo.

Cerkvena zgodovina nas uči, da se vsak boj proti Cerkvi osredotoči končno na boj zoper papeštvo. Nasprotniki dobro vedo, da bo katoliška Cerkev stala dotlej, dokler bo obstajalo papeštvo. Če izpodkopljejo tla papeški ustanovi, se bo zrušila tudi Cerkev sama. Od tod ves bes in zagrizenost zoper rimsko stolico tudi pri njenih današnjih nasprotnikih.

Mimo papeštva ne pozna zgodovina nobene druge človeške ustanove, ki bi se bila ohranila tako dolgo kakor papeštvo, ne da bi jo razjedel zob časa. Nešteto vladarskih dinastij je prešlo, medtem ko je papeška dinastija, da se tako izrazim, premagala vse viharje in jim kljubuje še danes. Vsak papež preda ključne nebeškega kraljestva svojemu nasledniku, od Petra do Janeza XXIII. In tako bo šlo do konca dni: umirajo papeži — papeštvo ostane!

V boju zoper rimsko stolico segajo nasprotniki še danes po obrabljenih argumentih in preperelih očitkih o nevrednih papežih. Katoličani se ne bojimo priznati, da so res bili v zgodovini Cerkve slabi Kristusovi nasledniki. Vendar teh nekaj nevrednih izjem bogato odtehta dvainsedemdeset papežev, med njimi štirideset mučencev, ki jih časti Cerkev kot svetnike. To je kar dober odstotek v skupnem številu 264 papežev, ki so doslej vladali Cerkev.

Najsi je človeški element v Cerkvi še tako izrazit in močan, ostane vsekakor v veljavi resnica, da je moč Cerkve v Petru in njegovih naslednikih. Njim je dal Kristus nezmotljivost, ko uče in razlagajo verske resnice, nam pa je s tem zagotovil varnost našega verovanja in dal naši vdanosti in ljubezni do Petrovih naslednikov nadnaraven značaj in vrednost.

an. is.

Mlaji, venci, napisi, deklamacije, pri-trkovanje, bučanje orgel, ubrane pesmi — vse to je spremljalo Zdravka, ko je zapel novo mašo.

Mlado in staro se je gnetlo skozi cerkvena vrata po končani slovesnosti. Brisali so si potne kaplje, ki so jim curele po čelu in vratu, kot bi bili nosili najtežja bremena sena. Na svežem zraku so globoko zadihali. Oči so iskale znancev. Po dva, trije in v gručah so se ustavljali pod kostanji. Živahno so pretresali dogodke dneva in prerokovali bodočnost fantu, ki je stopil na novo življenjsko pot.

Med dekleti, ki so prihajale iz cerkve, se je prikazala tudi Klara. Bila je bleda. Njen obraz je kazal izmučene poteze. Oči so bile trudne, kot bi ne bila spala dolge noči. Z robčkom si je obrisala znojne kapljice pod nosom in se ozrla po prijateljici Marti. Prijela jo je pod pazduho in sta molče krenili proti hribčku nad jezerom.

Njuno prijateljstvo je imelo korenike še v otroški dobi. Sledili so trenutki nesoglasij doraščajočih let, ko sta se za malenkost sprli in po nekaj dni molčali. Kakor hitro pa je bilo njuno srce spet polno novih doživljajev in skrivnosti, nista zdržali druga brez druge. Kmalu sta si kot zmeraj odkrivali notranje tajnosti. Vendar pa je vsaka hranila v srcu posebno kamrico, ki je ostala zapečatenata kot dragocen zaklad. Ta kamrica je bila ko svetišče, do katerega nima nihče dostopa.

Na hribčku sta brez besede sedli pod lipo. Bili sta že tako vajeni, ker sta skoraj vsako nedeljo zahajali tja.

Pod njima se je zrcalilo jezero, svetlo in gladko ko olje. Le tu pa tam je vznemirila gladino postrv, ki se je zagnala za mušico, da je pljusnilo, kot bi bil kdo vrgel kamen. Vse naokrog

so zaplivali kolobarji, kot bi se lovili proti obrežju.

V daljavi so se svetlikale pečine, ki so se ko siva veriga vlekla proti severu.

Klara si je popravila kostanjeve lase in globoko vzdihnila. Komolce si je naslonila na kolena, z dlanmi si je podprla lica in se zamaknila v vodo pod sabo. Iz daljave se je zaslišal otroški smeh.

Marta je zazehala in od strani pogledala Klaro. Čudno se ji je zdelo, da je tako zamišljena, ko je bila vedno razigrana, nasmehnjena in hudomušna.

»Kaj se držiš, kot bi jedla kislo repo!« jo je dregnila s komolcem.

Klara je skomignila z rameni in ni nič odgovorila. Niti ozrla se ni.

Marta je odtrgala bilko trave in si jo ovila okrog prsta. Ni bila vajena molčati. Njen jeziček je rad drdral, zlasti če je morala šušljaje kaj pripovedovati. Klara je dobro poznala. Vsaj zdelo se ji je tako. Kadar koli jo je kaj težilo, je morala vedno pleti iz nje, dokler ni zadela na pravo struno. Takrat pa je zabrnelo. Skoraj zmeraj se ji je odkrila.

Z obema rokama se ji je naslonila na rame in si grizla zgornjo ustnico, kot bi iskala besed.

»Klara, kaj se ti zdi, ali je Zdravko srečen?« jo je vprašala.

Klara je položila eno roko na koleno, plaho pogledala prijateljico in začela v zadregi mečkati svilen ruto. Prsti so se ji tresli.

»Oh!« je vzkliknila, kot bi jo bil kdo zalotil pri skrivnosti.

Marti ni ubežala nobena kretnja in nobena poteza njenega obraza. Zaslučila je, da ji nekaj skriva, da nekaj ve. V prvem hipu se je čutila užaljeno, kot bi bilo ranjeno njeno zaupanje in njena odkritosrčnost, čeprav je vedela, da

sama prav tako hrani še en zaklenjen kotichek v srcu, ki ga še ni odkrila prijateljici. Premagala se je in skušala sočustvovati.

»Kaj ti je, Klara? Kaj imaš danes? Ti mi nekaj skrivaš!«

Klara je položila še drugo roko na kolena in vnovič pogledala Marto. Njene oči so bile zbegane, skoraj motne, čeprav so se drugače svetile ko dva oglja. Začela je hitreje dihati, da so se ji razburkano dvigale prsi.

»Da ti skrivam? Kako veš, da ti skrivam?!« je vprašala in že na pol priznala.

»Saj nisem slepa! Saj te poznam! Povej, kaj ti je?«

»Kaj mi je? Sama ne vem. Težko mi je,« je skoraj zlogovaje odgovarjala.

»Povej, potem ti bo laže.«

»Ne vem, če bo. Morda bo res. Oh, pa bi ti morala toliko stvari povedati. Predolgo bi bilo, ker ti tega nisem še nikdar zaupala.«

Marta ji ni nič očitala. Kot blisk ji je nekaj švignilo pred očmi. Zaslutila je. Radovednost se je v njej stopnjevala, kot iskre, če pritisneš na kovaški meh.

Nežno je prišla Klara za roko in skoraj priliznjeno zaprosila: »Povej, saj bo ostalo med nama!«

Klara je nekoliko nezaupno pogledala. Čutila je, da se mora nekemu odkriti, vendar ji je bilo silno težko odkleniti skrito kamrico srčnega zaklada.

»Ali bo res ostalo med nama?« je boječe vprašala.

Marta, ki bi ji drugače zamerila za tako vprašanje, ni niti pomislila na to in je hitela zagotavljati: »Klara, ali mi res ne zaupaš več? Sama veš, da nisem niti besedice izdala, če si me prosila.«

»Bom povedala,« se je oddahnila Klara in pogledala na jezero, kot bi bilo tam zapisano od začetka do konca vse, kar jo je težilo.

»Upam, da me boš prav razumela. Morebiti se ne bom znala dovolj jasno izraziti o vsem, kar čutim v sebi. Saj samo sebe ne razumem. Ne vem, ali sem otročja, ali kaj se godi z mano. Razburjena sem... Vprašala si o Zdravku...«

Za trenutek je utihnila in se oddahnila.

»O Zdravku in o sebi ti bom povedala. Nekaj že veš, ostalo boš pa zvedela.«

Zdravka sem prvič srečala na nekem šolskem izletu, kmalu zatem ko smo se vrnili iz tujine. Jaz sem bila še otrok. Zdravko pa je študiral že v mestu. Končal je drugo ali tretjo gimnazijo. Vesel je bil, šaljiv, rad je pel, vriskal... Gotovo se spominjaš, kako smo se skupaj igrali. No, nič posebnega ni bilo, saj sta bili ti in Mira vedno z mano. Nikamor nismo šle druga brez druge. Zato so nam pravili „triperesna deteljica"... Ali se spominjaš, da nas je nekoč Zdravko povabil, naj gremo z njim nabirat solzice? Takrat že nismo več hodile v šolo; zato nas je bilo malo sram in je moral kar precej prositi, da smo mu ustregle. Jaz sem nosila tisto svetlo žametno krilo s srebrno zaponko, ti še nisi nosila očal, Mira pa je imela takrat neko križasto krilo. Jaz sem bila največja od vseh treh...

Peljal nas je po kamniti vojaški poti na Mali vrh do tistih strmih melin, da me je še sedaj groza, ko se spomnim.«

Marta si je pomencala oči, kot bi si hotela priklicati v spomin te dogodke, ki so bili zanjo brezpomembni in zagrnjeni v kopreno pozabe. Polagoma so ji začeli pronicati na površje in ob Klarinem pripovedovanju ji je vsa slika postajala vedno bolj jasna.

»Morda se ti čudno zdi,« je nadaljevala Klara, »da se tako natančno spominjam vsake podrobnosti. Vedi pa, da sem o vsem tem razmišljala mnogo pozneje, kot boš kmalu videla... Pretočja sem bila takrat, da bi razumela, zakaj je Zdravko dal meni vsako solzico, ki jo je utrgal, in mi hotel povsod pomagati, kjer je bil nevarnejši ali bolj strm prehod. Vem, da sem se smejala, ker mi je ugajalo. Vedve sta si nekaj šepetali, a mi nikdar nista rekli besedice o tem. Zdi se mi, da sta še manj razumeli kot jaz.«

Solzic v resnici nismo veliko natrgali. Vem pa, da so bile lepe in od tistega časa sem jih neizmerno ljubila, zdaj

pa še bolj, ker me vedno spominjajo tega dogodka.

Zdravko mi je pozneje sam prinesel velik šop solzic. Še sedaj ga vidim. Deževalo je. Šopek je skrival pod dežnikom. Morda me je hotel iznenaditi ali pa ni maral, da bi drugi videli. Sestram ga nisem mogla zatajiti. Vem, da sem bila huda, ker so se mi smejale in so me začele dražiti.

Opazila sem, da Zdravko rad z mano govori, da je prijazen in povsod išče prilike, kako bi mi s čim ustregel. Večkrat mi je govoril o knjigah, da je še v meni zbudil zanimanje za čitanje. Kar je njemu ugajalo, je bilo tudi zame lepo. Nekoč, menda je bil že v osmi šoli, mi je prinesel tri vezane knjige, ki so bile zame usodne. Rekel mi je, naj jih obdržim za spomin. Prečitala sem jih kot druge in mu jih kar iz navade vrnila. Morda se mi je zdelo, da so predrage, da tega ne sme storiti zame, sama ne vem. Oh, preotročja sem bila!

Se sedaj vidim, kako me je začudeno pogledal, ko sem mu jih pred hišo vrnila. Ostal je kot okamenel, ustnice so se mu začele tresti in je potihoma vprašal: „Zakaj? Ali ne maraš?“ — „Sem jih že prebrala,“ sem mu odgovorila in vsa zbegana zbežala kot preplašena srna. Tedaj sem začutila, da me je pri srcu nekaj stisnilo in nekaj mi je govorilo, da nisem prav ravnala.«

Za trenutek je utihnila, ker je šla mimo družba tujih deklet. Marta se ji je naslonila na rame in željno pričakovala nadaljevanja. Natihoma se je jezila nase, da kljub bistremu očesu ni nikdar zasledila, da bi bilo med Klaro in Zdravkom kaj intimnejšega kot vsakdanje tovarišstvo.

Klara si je vnovič podprla lica, ki so ji žarela ko žerjavica. Vsa kri ji je planila v glavo. Kamen, ki ji je ležal na srcu, pa je postajal čedalje lažji.

»Temu dogodku je sledilo še pismo. Napisal mi je pismo, ki me je tako zmedlo, da nisem nič odgovorila. In to ga je užalilo. Bila je že jesen. Začel se me je izogibati in kmalu nato odpotoval... v lemenat.

Glej, tvoja Mati...

V meni se je začelo nekaj prebujati. Zdi se mi, da sem začela zelo pozno zapuščati otroško mišljenje in čustvovanje. Nenadoma sem začutila neko praznoto, željo, da bi se komu zaupala in bojazen, da bi me nihče ne razumel. Moja vsakdanja hrana so bili spomini. Domišljija je bujno delovala. Koliko srečanj! Povsod me je spremljal Zdravko. Še v sanjah. Postala sem zamišljena. Še hrano sem zanemarjala. Večkrat sem slonela na oknu in zaman čakala, da prižvižga Zdravko na kolesu. Mama me je spraševala, kaj mi je. Skomizgnila sem z rameni in v tem je bil ves odgovor. Nisem imela poguma, da bi se komu zaupala.

Počitnic sem se bala, hkrati pa hrepenela, da bi bilo že kmalu poletje.

In Zdravko se je vrnil. Resen je bil. Ves drug se mi je zdel. A prav ta resnoba mi je začela ugajati. Skoraj vsak dan je igral na orgle. Skrivši sem poslušala in nekega dne sem se potihoma

zmuznila na kor. Sama ne vem, kako. Neka nevidna sila me je gnala.

Približala sem se igralniku. Zdravko je bil zamaknjen v note in v melodijo, ki se mi je zdela nebeško lepa.«

Klara se je obrnila k Marti in za trenutek zapičila svoj pogled v njene zenice, kot bi hotela prodreti v njeno srce in njen razum, da bi videla, kaj čuti in kaj misli o vsem tem.

»Ne vem, če sem prav ravnala, a nisem mogla drugače. Ko me je Zdravko zagledal, se je prvi hip zresnil, nato pa se mi nasmehnil. Njegov smehljanj me je zbegal, da sem začela trepetati in sem iskala besede, kot bi stala pred učiteljico v šoli.

„Zaigraj še!“ sem izjecljala.

Obrnil je stran, odprl tihe registre in igral. Ni bil več tako zbran kot prej. Tudi njemu so se tresli prsti. Nič več nisem slišala piščali. V glavi mi je vrelo in šumelo. Bala sem se, da bi prehitro ne nehal, ker še nisem vedela, kaj naj mu rečem.

Ko je prenehal, je za trenutek nastala grobna tišina. Zmotil jo je piš sape v polnem mehu in oddaljeno brnenje ventilatorja v zvoniku.

Naslonila sem se na igralnik in zašepetala: „Zdravko, zakaj ne prideš nikoli več k nam?“

Moje besede so ga iznenadile in zmedle. Obraz mu je postal resen, da sem se prestrašila. Obračal je strani, kot bi iskal nove melodije, nato se je obrnil k meni in rekel: „Klara, pridem in se bova pogovorila...“

Nič drugega nisem želela. Teško sem se oddahnila in izginila ko v megli. Samo tega odgovora sem pričakovala. Nič nisem vedela, ne kdaj ne kako se bom z njim pogovorila. Želela sem le to, da mi pove nekaj besed, čeprav bodo trde, čeprav bi me ranile. Pripravljena sem bila na vse. V meni je gorelo. Čutila sem, da ga ljubim. Do tedaj še nisem vedela, kaj je ljubezen. Spoznala sem, da je nekaj lepega, a obenem nekaj bridkega. Srčne strune nenadoma zabrne, kakor če s prstom potegneš čez citre in včasih zaječijo kot havajska kitara.

Čakala sem. Nestrpna sem bila. Premlevala sem, kaj mi povem, ko pride. Ali je razumel, zakaj sem ga povabila? Morda si bo napačno razlagal moje vprašanje? Veselila sem se njegovega prihoda in obenem skoraj trepetala.

Prišel je kot nekoč, veselega obraza, skoraj nasmejan. Ni sedel. Naslonil se je na okno, bobnal s prsti po polici in čakal. Nekaj časa sva se gledala molče... Oh, Marta, kolikokrat sem mislila na tiste trenutke. Pozneje mi je bilo jasno, da je on tedaj razumel ves moj položaj. Vedel je, da se je v meni prebudilo to, kar je prejšnja leta želel, da bi mu namreč pokazala vsaj nekaj ljubezni. Želel je, da bi mu vračala delno tisto naklonjenost, ki jo je meni skazoval. A kaj morem pomagati, če sem tako pozno dozorela, če je bila moja narava drugačna od njegove!

Obema so trepetale ustnice. Zdi se mi, da je tisti molk več povedal kot vse poznejše besede. Ne vem več, kako sem poslušala in kako sem sprejemala besede, ko je spregovoril. V meni je bila velika zmešnjava. Včasih se mi je zdelo, da mi nekdo vliiva balzam na srce, včasih da mi žerjavica tli v njem; včasih pa kot bi mi nekdo s kladivom udarjal po glavi.

„Klara, vem, zakaj si me vabila,“ je rekel. „Jaz te prav dobro razumem, morda še bolje kot si misliš. Upam, da me boš tudi ti prav razumela. Hočem ti razodeti svoje misli... Nočem biti hudoben, ker upam, da tudi ti nisi bila z menoj... Sedaj, ko so za nama doživljaji otroških in doraščajočih let, lahko bežno pregledava vse preteklo življenje. Sedaj lahko razumeš, da se je med nama razvila neka vez zaupanja in prijateljstva... Priznati ti moram, da sem nosil v svojem srcu lju-bezen do tebe od prvega trenutka, ko sem te srečal na šolskem izletu. Gotovo se spominjaš. Bila si ideal moje mladosti. Ta ideal je ostal čist in neoskrunjen in upam, da bo tudi tak ostal. Nočem veliko govoriti. Le toliko ti povem, da mi je tvoja slika, tvoja podoba, tvoj ideal prinesel veliko lepega, dobrega in koristnega. Tudi težke ure so mi bile v uteho in veselje...“

Morda si se začudila, da sem sedaj ubral tako pot. Morda si bila razočarana. Mislila si, da sem užaljen, zagrenjen, da se hočem maščevati nad tabo in nad seboj, da hočem zakopati svojo mladost v zaprto življenje, skratka, da hočem samega sebe ukleniti v verige. Klara, ni tako. Resno sem premislil, preden sem napravil ta korak. Morda je na to vplivalo tudi tvoje ravnanje. Res je, da mi je bilo zagonetka. Sedaj te razumem in sem zadovoljen, da sem ti lahko povedal te besede. Želim, da ostaneva prijatelja. Kar je bilo, naj ostane kot spomin na najino mladost."

Jaz sem ga skoraj brez diha poslušala. Moje oči so bile take, kot bi bile s krvjo zalite. Težko sem zadrževala solze. Sama ne vem, ali sem bila srečna ali nesrečna. Najraje bi mu padla v naročje in se zjokala. Čutila pa sem neko sveto spoštovanje pred njim. Kot na filmskem traku so mi begale vse slike in vsa srečanja skozi spomin, kot bi poslušala ploščo so mi zvenele njegove besede v ušesih. Razumela sem vse. Zagonetka mi je bil le njegov miren obraz, ko je nehal govoriti. Imela sem tak občutek, da stoji pred mano kot zmagovalec, sama sem se zdela pa kot boječa trepetlika. Vse sem potrdila: da ostane vse kot spomin na najino mladost in da ostaneva prijatelja in nič več.

Hitro in skoraj mrzlo je bilo najino slovo. Čeprav sva se ločila s smehljajem na ustnicah, se mi zdi, da so se obema lesketale solze v očeh. Ostala sem kot okamenela. Zdelo se mi je, da se potapljam. Besede sem sicer spregovorila, a srce se je upiralo in me sililo, naj jih prekličem. Rada bi bila zakričala, naj se vrne, naj mi spet prinese tiste tri knjige, saj bom drugačna. Videla sem ga, kako odhaja, poslušala njegove korake, nato pa ostala sama. Bridki so bili tisti dnevi zame. Poznala sem njegovo hojo, znan mi je bil njegov kašelj. Vsako priliko sem izrabila, da sem ga kje srečala, namenoma sem včasih zakašljala, da bi ga opozorila nase. Vsak njegov smehljaj mi je bil neizmerno dragocen.

Marta! Zdaj razumeš, zakaj sem zamišljena, zakaj mi je težko. Na njegovem obrazu sem brala, da je srečen. Za trenutek sem se tudi sama razveselila njegove sreče, nato pa so kot huddournik planili na dan spomini, ki so mi zagrenili veselje in kanili na moje srce grenko kapljo pelina.«

Marta se je stisnila k prijateljici. Ni vedela, kaj naj reče. Molče sta strmeli v jezero, v katerem se je zrcalilo temno pobočje hriba, kot bi se bilo potopilo vanj. V dolino je legal mrak. Dva nepopirja sta frfotala po zraku in se podila za mušicami. Iz sosednje vasi se je oglasil večerni zvon.

Marta je z nagubanim čelom iskala misli. Zagledala se je v nebo, kjer so že migetale prve zvezde. Skrivnostno kot v svetišču je zašepetala prijateljici na uho: »Klara, zdi se mi, da smo kot zvezde. Svetijo in migetajo na nebesnem svodu, a se druga drugi ne morejo približati. Vsak žarek svetlobe pa je dragocen na temni življenjski poti. Bodi vesela, če si kot biser posvetila v Zdravkovo srce. Znal bo ceniti tvoje žarke, ki bodo ožarjali temo, da se bo laže približal trpečim srcem.«

Klara je vzdihnila in si z robčkom obrisala solzo, ki ji je zdrknila po licu.

V večernem hladu sta se s počasnim korakom molče vračali proti domu.

BRŠLJANSKI

Bršljan je vzcvel . . .

*Poletje se je poslovilo,
bršljan je vzcvel na Krasu,
v predjesenskem času,
Bršljanski Materi vezilo.*

*Bršljan je vzcvel do Dvora Brd,
ob grada temni razvalini,
v duši davni se bude spomini,
čebela nosi domu slajšo strd.*

*Bolj od bršljana cvela bo beseda
slovenska z molitvijo v jeseni,
od grozdja slajša, kruha, meda,
bršljan čez zimo, ta bršljan zeleni.*

Svetovni evharistični kongres v Monakovem

Dr. K. HUMAR

Iz otroških let se spominjam, da je zbudil moje veliko zanimanje evharistični kongres v Chicagu l. 1926. Tedaj sem z največjo pazljivostjo bral, kar je o tem kongresu pisal »Bogoljub«. Takrat sem spoznal ime kardinala Mundeleina, agilnega chicaškega nadškofa, ki je bil duša kongresa. Bral sem tudi o škofu Jegliču, ki se je na čelu številnega slovenskega zastopstva udeležil kongresa. To so moji prvi spomini na evharistične kongrese. Takrat so se mi zdeli v neznanski daljavi, le želja, da bi bil kdaj navzoč na kaki taki proslavi, je bila blizu. Danes je želja postala resnica. Svetovni evharistični kongres v Monakovem je za nami in nam vsem, ki smo se ga udeležili, so ostali prelepi spomini in nepozabni vtisi. Nekaj teh spominov in vtisov naj bo tudi za-

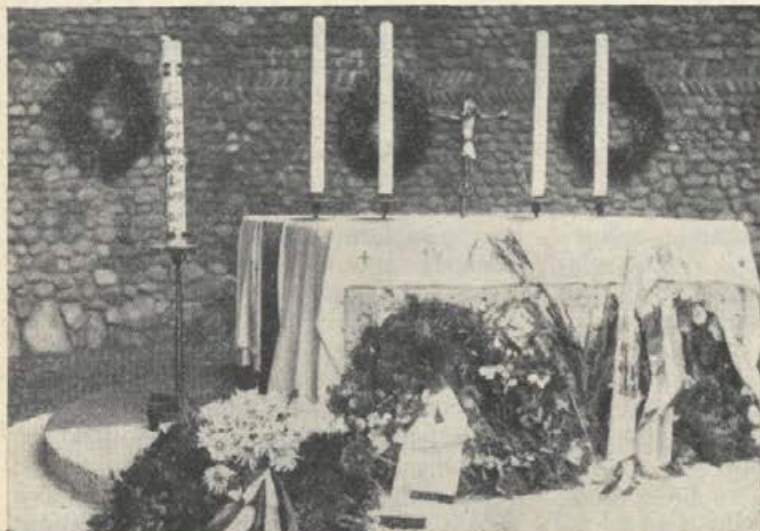
pisanih. Morda bo še komu vstala želja, da se kdaj kakega takega kongresa udeleži.

Nekaj zgodovine

V evangeliju je čudovito preprosta prilika o gorčičnem zrnju. Vsako leto jo beremo na eno zadnjih pobinkoštnih nedelj in vsako leto se ob njej zamislim v skrivnost božjega snovanja. Kako Bog svoje velike zamisli začenja na tiho, iz prav majhnih in skromnih začetkov! Tako je bilo tudi z evharističnimi kongresi. Danes so to največje verske manifestacije, kar jih pozna svet, ali od začetka ni bilo tako. Sprva so bila to dokaj skromna snidenja evharističnih duš, ki so se zbirale, da častijo Jezusa v sv. Evharistiji in da po Evharistiji pomagajo sodobnemu svetu

MONAKOVO: nočna pobožnost na evharističnem kongresu

V bivšem taborišču v Dachau so letos posvetili spominsko kapelico. Slika nam kaže oltar

iz njegovih duhovnih stisk. Začetnica evharističnih kongresov je preprosta francoska mladenka Marija Marta Tamisier. Doma iz mesta Tours v srednji Franciji, se je tam rodila 1. nov. l. 1844. Lepo vzgojena v verni družini je imela srečo, da se je v šoli srečala s sveto Zofijo Barat, ki jo je uvedla v intimnejše duhovno življenje. Ni imela nobenih izrednih sposobnosti in tudi umsko ni nadkriljevala drugih. Bila pa je resnično pobožna in ponižna. Po končani šoli se je hotela posvetiti Bogu v redovnem stanu. A na tem potu do redovnega življenja se ji stavijo nasproti skoraj nepremagljive ovire. Prva redovna kongregacija, v katero vstopi, se s smrtjo njenega ustanovitelja razide. Ko najde mesto v drugi, jo po končanem noviciatu kot nesposobno odslovijo z besedami: »Hčerka, vi nimate redovnega poklica. Bog vas kliče na drugo pot.« Ostane tedaj v svetu, neporočena, predana pobožnemu življenju. Bog, ki vodi njen korak, ji dá, da se sreča s svetimi možmi. Med njimi je ustanovitelj evharistincev, blaženi P. Eymard, ki ji nekega dne pove besedo, katere ne more več pozabiti: »Potrebno je, da sveto Rešnje Telo pokrije vso zemljo.« Za tem ji Kristus nakloni strogega duhovnega voditelja p. Chevriera, ki jo vzgoji in utrdi v najgloblji ponižnosti in samozataji in

jo tako usposobi za njen veliki apostolat. Pričela je z malim: z nočnim češčenjem žena in deklet po posameznih cerkvah, da bi ženski spol v češčenju svetega Rešnjega Telesa ne zaostajal za moškim, ki je tako nočno češčenje ponekod že gojil. V teh prvih početkih evharističnega gibanja najde novo oporo v svetniškem msgr. de Segur-u, velikem evharističnem apostolu. Od prvih skromnih početkov adoracije gre gospodična Tamisier naprej k večjim dejanjem. Po njeni zamisli se organizirajo evharistična romanja v slavna francoska svetišča, v Ars, Avignon in drugam. To so danes krajevni evharistični shodi. Na enem takih romanj se že zbere množica do 30.000 vernikov. Ne manjka pa težav in nasprotovanja, vendar sveta zamisel zori nevzdržno naprej. Vsa prevzeta svete želje, da bi bil svet rešen po svetem Rešnjem Telesu, roma skozi osem let po mestih Francije, Belgije in Holandske, razlaga, prosi, vnema. Imenujejo jo »prosjakinjo svetega Rešnjega Telesa«. Na mnogih krajih je hladno zavržena, vera v uspeh njenega prizadevanja celo v njenih upraviteljih upada. Sam msgr. Segur ji svetuje, naj odneha, ker se zdi, da to delo ni od Boga. Tedaj se gorečnica, po posredovanju uglednih mož, pismeno obrne na papeža Leona XIII. in sveti oče, ko spozna nagibe in cilje

tega gibanja, ki tako zelo soglašala z njegovimi lastnimi načrti, dá svoje potrjenje in svoj blagoslov. Kljub temu še vedno ne gre lahko. Mnoga mesta se branijo organizirati velike kongrese, ker se boje stroškov in priprav, medtem ko danes največja mesta tekmujejo med seboj za sedež kongresov. Ob vseh težavah in ovirah misel vendar živi naprej in se razvija in leta 1881 se izvrši prvi veliki evharistični kongres v mestu Lille v severni Franciji.

Zrno je padlo na rodovitna tla. Marija Marta Tamisier je sicer šla v pozabo, šele po njeni smrti so se spomnili, da je pravzaprav ona dala pobudo za evharistične kongrese. Ali njej ni šlo za zemsko čast. Kot skromna opazovalka je iz skritega koticika opazovala, kako rastejo svetovni evhar. kongresi in kako zavzemajo vedno večji obseg, dokler ni umrla leta 1910. Takrat so bili evhar. kongresi že zavzeli svet. Majhno zrno se je razrastlo in bilo na tem, da razširi veje po vsem svetu.

Glavni evharistični kongresi

Od leta 1881 do lani je bilo 37 svetovnih evhar. kongresov, ki so se vršili že prav po vseh celinah sveta. Sprva so se obhajali le v Franciji ali v deželah, kjer prebivajo Francozi (v Belgiji in Švici). Obhajali pa so se vsako leto v tem ali onem večjem francoskem mestu. Tako so se zvrstila razna mesta: Lille, Avignone, Liège, Friebourg v Švici, Toulouse, Pariz, Antwerpen (Belgija) idr. Leta 1893 so izbrali za sedež evhar. kongresa Jeruzalem. Papež Leon XIII. je hotel, da temu kongresu predseduje njegov poseben odposlanec ali legat. Od takrat naprej je ostalo pri tem, da vsakokratnemu kongresu predseduje poseben papežev odposlanec, ki je vedno kak kardinal. Letos so nemški škofje nagovarjali sv. očeta Janeza XXIII., naj bi sam osebno predsedoval evhar. kongresu; ali kot znano, je sv. oče prošnjo zavrnil in ostalo je pri dosedanji navadi, da je kongresu predsedoval kot papežev osebni poslanec kardinal Testa.

Za kongresom v Jeruzalemu so zopet prišla na vrsto francoska mesta kot sedež evhar. kongresov. Poseben odmev je dobil tisti, ki se je leta 1899 vršil v Lurdu, Marijinem mestu. Bili smo ob koncu stoletja, ko je papež Leon XIII. posvetil svet Srcu Jezusovemu. Evhar. kongresi so nemalo pripomogli k temu, ker so na njih ponovno obravnavali češčenje Jezusovega Srca v sv. Evharistiji. Zato je ideja evhar. kongresov še bolj zajela krščanski svet, tako da so 16. kongres obhajali v Rimu, v središču krščanstva, l. 1905. Takrat je že bil za papeža evharistični papež sv. Pij X. Ta veliki častilec sv. Evharistije je spoznal, da so evhar. kongresi najprimernejše sredstvo, da se zanese med najširše plasti krščanskega ljudstva pogosto sv. obhajilo in pa zgodnje sv. obhajilo otrok. Zato vidimo pri naslednjih kongresih, da radi obravnavajo temo o pogostem in vsakdanjem sv. obhajilu vernikov ter o zgodnjem sv. obhajilu otrok. V tem oziru je pomemben kongres v Madridu leta 1911. Ravno leto prej je sv. Pij X. izdal dekret o zgodnjem sv. obhajilu otrok. Španci so papeževo misel zagrabili in prvič v zgodovini organizirali množično prvo sv. obhajilo otrok. Na kongresu je namreč prejelo sv. obhajilo 26 tisoč otrok, za tiste čase nekaj nezaslišanega. Bil je prizor kot ga svet do takrat še ni videl. Strmeli so in se čudili ter hvalili Boga, da je prišel papež, ki je dovolil otrokom priti k Jezusu.

Evhar. kongres na Dunaju

Za nas Slovence je bil najpomembnejši svetovni evhar. kongres tisti na Dunaju od 12. do 15. sept. 1912. Tega so se namreč udeležili naši rojaki v največjem številu do sedaj. Bil je ta kongres največja proslava evhar. Jezusa, ki so jo kdaj koli izkazali v stari Avstriji. Udeležba vseh avstrijskih narodov je bila ogromna. Poleg tega so se zlasti zaključne procesije v nedeljo 15. sept. udeležili tudi vlada in cesarski dvor s cesarjem Francem Jožefom na čelu.

Slovenci smo imeli na tem kongresu svojo posebno sekcijo. Poročilo pravi, da je prišlo na ta kongres okrog 4 tisoč Slovencev, in sicer 1500 iz Kranjske, 1200 iz Štajerske, 460 iz Goriške, 400 iz Koroške in okrog 200 iz Trsta ter okolice. Spremljali so jih vsi tedanji naši škofje: nadškof dr. Sedej iz Gorice, škof dr. Jeglič iz Ljubljane, dr. Karlin iz Trsta in dr. Napatnik iz Maribora. Nadalje so se kongresa udeležili državni glavar kranjski dr. Šušteršič, deželni svétnik dr. Evgen Lampé in številni drugi veljaki. Cerkvene slovesnosti so imeli Slovenci v frančiškanski cerkvi, ki je pa bila premajhna za tako veliko množico. Vsako jutro je bila tam pridiga enega izmed škofov in nato maša. Zvečer prav tako govor in litanije Srca Jezusovega. Poleg tega so imeli Slovenci še dve drugi javni

zasedanji v Rokodelskem domu. Obe je vodil dr. Brejc iz Celovca. Posebno pozornost so Slovenci zbudili pri zaključni procesiji. Na čelu slovenske skupine je korakalo 200 orlov v svojih slikovitih uniformah, za njimi so šli ostali udeleženci, ki so silno lepo prepevali. Ravno petje in pa narodne noše deklet in žena so zbudile pri vseh navzočih največ občudovanja.

Pozneje smo bili Slovenci v večjem ali manjšem številu navzoči tudi na nekaterih drugih kongresih ali v tako velikem številu na nobenem.

Kongresi po vojni

Po prvi svetovni vojni je bilo zelo težko začeti s svetovnimi evharističnimi kongresi. Sovraštvo in mrznja, ki jo je vojna zasejala med narode, je ostala še naprej. Zato je moral papež

Posvetitev beloruskega škofa C. Sipovića ob priliki evhar. kongresa v Monakovem

Benedikt XV. odločno poseči in sklicati evhar. kongres v Rim, da je prebil led. Zunanja slovesnost tega kongresa ni dosegla nekaterih prejšnjih, toda ta kongres je dal pobudo za obhajanje narodnih in pokrajinskih evhar. kongresov. Uvideli so namreč, da ni mogoče vsako leto sklicevati mednarodnih evhar. kongresov, ker zahtevajo preveliko pripravo, zato pa naj se obhajajo narodni in pokrajinski ter škofijski evhar. kongresi, svetovni pa naj bodo vsaka tri ali štiri leta.

Prva svetovna vojna in vedno hitrejša prometna sredstva so narode zblizali; poleg tega so se uveljavile nekatere nove države, zlasti Združene države Severne Amerike. Zato nič čudnega, če so se oglasili ameriški katoličani in zaprosili, naj se svetovni evhar. kongres obhaja pri njih. Izbrali so za sedež prvega evhar. kongresa v Ameriki velemesto Chicago, ker je tam takrat škofoval neutrudni in podjetni kardinal Mendelein in pa zato, ker je bila in je še vedno chicaška škofija ena največjih na svetu po številu vernikov. Zato se je leta 1926 vršil svetovni evhar. kongres v Chicagu. Dve leti nato pa se je oglasila Avstralija. Tudi tam, na zadnjem odkritem kontinentu, kjer je bilo število katoličanov še vedno razmerno majhno, se je vršil leta 1928 svetovni evhar. kongres, in sicer v največjem avstralskem mestu Sydneyu. Od takrat naprej je bilo več svetovnih evhar. kongresov izven Evrope kakor v Evropi. Omenimo le dva: tistega v Kartagini v Severni Afriki leta 1930 in v Buenos Airesu leta 1934. Ta slednji je znamenit zato, ker je bil papežev osebni legat kardinal Evgen Pacelli. Dve leti nato se je vršil svetovni evhar. kongres v Manili na Filipinih na Daljnem Vzhodu in leta 1938 v Budimpešti. Ta je bil zadnji kongres pred drugo svetovno vojno. Tudi temu je predsedoval državni tajnik kardinal Pacelli. Leto nato je bil ta izvoljen za papeža; napovedani evhar. kongres se pa ni mogel več vršiti, ker je že izbruhnila druga svetovna vojna.

Evharistični kongres v Monakovem

Nove vojne grozote je doživela Evropa in z njo ostali svet. Zdelo se je, da so se vse peklenške sile razbesnele, da uničijo Evropo in z njo krščansko kulturo, katere sestavni del je tudi češčenje sv. Evharistije. Dve ideologiji krščanstvu enako sovražni, nacifašizem in brezbožni komunizem, sta se sprva povezali in izvali drugi svetovni spopad, pozneje pa sta se vrgli druga proti drugi v neizprosni tekmi za nadvlado sveta. Pri tem smo doživeli nezaslišane strahote, ki so nam še preblizu, da bi jih mogli dovolj trezno presoditi in obsoditi. Eni kažejo na Dachau, Oswiecim, Belsen in na druga nacistična taborišča, toda ne pozabimo, da so poleg teh tudi katynska grobišča, Vetrinjsko polje, Lubjanka v Moskvi, brezštevila taborišča v Sibiriji in ob Severnem Lednem morju, kjer je prav tako izginilo na milijone in milijone ljudi, le da o teh taboriščih nismo tako informirani kot o Dachauu in Oswiecimu. Dva enako brezbožna in nečloveška sistema, sloneča na golem nasilju močnejšega, sta se zagrizla drug v drugega, da je eden omagal. Padel je nacifašizem in na njegovih moralnih in materialnih ruševinah so začeli graditi novo Evropo v tistem delu, ki je ostal svoboden. In najlepši cvet povojne svobodne Evrope je bil 37. svetovni evhar. kongres v Monakovem od 3. do 7. avgusta 1960. Sv. pismo že v stari zavezi pravi: »Bog se igra na tem svetu.« Ta igra božja se je posebno živo pokazala prav na monakovskem kongresu, ko je evharistični Bog doživel največje zmagoslavje v mestu, kjer se je rodil nacizem, in v deželi, ki je dala nacizmu prve in najvnetejše pristaše. Ali ni v tem oziru pomenljivo, da so prav v času evhar. kongresa posvetili v dachauskem taborišču smrti spominsko kapelo, postavljeno s prostovoljnimi prispevki vseh narodov v spomin na vse nacistične žrtve?

Ko sem ta članek sestavljal, mi je slučajno prišla v roke knjiga pokojnega dr. Ivana Martelanca: Drugi jugoslovanski evharistični kongres v Ljubljani

leta 1935. Kakor knjiga priča, so bili tudi tisti dnevi koncem junija 1935 dnevi največjega zmagoslavja evharestičnega Jezusa sredi Ljubljane. Prav tisti čas je kljukasti križ slavil svoje prvo veliko zmagoslavje, Ljubljana je pa slavila evharestičnega Kralja; lani, po 25 letih, je Monakovo prevzelo vlogo Ljubljane iz leta 1935, Ljubljana je pa stopila na mesto nekdanjega Monakovega. Res, čudna je igra božja. Priča pa nam, da je Bog gospodar ljudi in človeške zgodovine in ne njegovi sovražniki. On vodi vse niti po neizslednih svojih načrtih. V teh načrtih so tudi časi zmagoslavja božjih sovražnikov, da se bolj razodene božja moč in človeška nemoč, ko se vrne čas zmage Kristusove nad njegovimi sovražniki.

Monakovo

Monakovo, kjer je bil sedež 37. svetovnega evhar. kongresa, je danes veliko mesto, ki šteje nad milijon prebivalcev. Okrog 800 tisoč teh je katoličanov, ostali so protestantje ali kake druge vere. Nekoč je bilo glavno mesto bavarskega kraljestva, danes je pa glavno mesto zvezne bavarske republike. Zaradi svoje zemljepisne lege je bilo vedno važno prometno križišče. Tu se še danes sekajo prometne žile, ki vodijo iz Avstrije na zapad in iz severne Nemčije na jug. V tem pri-

meru bi se Monakovo dalo primerjati Milanu v severni Italiji, samo da je Milan na južni strani Alp, Monakovo pa na severni. Ima zelo razvito industrijo posebno piva, ki slovi po vsem svetu. Naši romarji dobrega bavarskega piva gotovo niso še pozabili. Prav razvita industrija in trgovinstvo je pripomoglo, da se je v Monakovem razvil močan delavski sloj, saj je 37% meščanov delavcev; 22% pa uradnikov ter 18% upokojencev. Struktura prebivalstva je torej tipično industrijska in zdrava. Z razliko od drugih velikih nemških mest ima Monakovo razmerno zdravo podnebje in čist zrak. Bavarska planota in obširni gozdovi ter bližina Alp pomagajo, da se v mestu ne nabira tista težka plast zraku, ki je tako značilna za vsa industrijska velemesta. Monakovčani so veseli in prijazni ljudje, ki ljubijo naravo. Zato je njih mesto polno vrtov in parkov; in tudi hiše so nemalokrat okrašene s cveticami. Zelo radi tudi pohitijo, posebno ob nedeljah, ven v naravo na bližnje Alpe ali drugam po obširni planoti. Ob nedeljah se zato mesto skoro izprazni. To in pa številne delavske množice, ki se zaradi dela v tovarnah sele iz enega dela mesta v drugega, napravlja številne dušnopastirske probleme, ki jih duhovščina skuša po najboljših močeh reševati. Bavarci so

Presunljivo srečanje slovenske matere z bivšim dachauskim kaplanom (na desni). Tudi ona je izgubila sina v zloglasnih krematorijih

namreč običajno precej verni, četudi ne pobožnjaški. Zato je versko življenje v Monakovem dovolj dobro razvito, vendar si mora duhovščina na razne načine prizadevati, da ljudstvo ohrani stik s cerkvijo in z zakramentalnim življenjem. Vsled tega je opaziti zelo razvito liturgično življenje. To zanimanje se je začelo že po prvi svetovni vojni in je danes ukoreninjeno. Svetovni evharistični kongres je z originalno zasnovo verskih manifestacij dal liturgičnemu gibanju gotovo novega zagona; je pa tako dobro uspel prav zato, ker je bilo ljudstvo na to že pripravljeno. O liturgičnem zanimanju v Nemčiji in posebej na Bavarskem so pričale bogate liturgične razstave med kongresom: Nemška evharistična umetnost; Moderna cerkvena umetnost v Nemčiji; Bavarska pobožnost; Ukrajinska cerkvena umetnost; Bavarske cerkve v srednjem veku in še druge.

Monakovo je pa tudi mesto umetnosti in znanosti, kot morda nobeno drugo nemško mesto. O tem pričajo številni umetniški spomeniki, ki so posejani po celem mestu, zlasti pa še nekatere cerkve in pa mestna hiša, ki je velika gotska umetnina. Monakovska univerza in Monakovska umetniška akademija so med najbolj znanimi in upoštevanimi ne samo v Nemčiji, nego v Evropi sploh. Naši prvi impresionisti so se šolali v Monakovem.

V zadnji vojni je Monakovo zelo trpelo: 76-krat je bilo bombardirano in okrog 80% vseh hiš je bilo porušenih ali vsaj poškodovanih, med njimi 50 cerkva in polovica župnij. Prva leta po vojni so bila zato trda v vsakem oziru. Danes so pa vse cerkve obnovljene in mnoge na novo pozidane. Treba je bilo ozdraviti tudi številne rane, ki jih je zadal nacizem in za njim še vojna zlasti mladini. Te moralne ruševine pa še vedno niso povsem popravljene. Evharistični kongres je gotovo doprinesel svoj del tudi k temu ozdravljenju, ko so ob posvečenju dachauske kapele javno obsodili nacistične zločine in ko so se ob raznih verskih manifestacijah in zlasti še zadnji

dan ob zaključni slovesnosti na Tere-sienwiese združili narodi celega sveta v bratski enakosti v češčenju sv. Evharistije. Nacistično malikovanje nemške rase in nemške krvi ter nauk o »gosposkem narodu« sta gotovo tudi ob tem kongresu zadobila nove udarce. Nemški mladi rodovi so lahko videli, da nista napuh in nasilje, ki delata narode velike, temveč vera in ljubezen.

Pro mundi vita

Kristus je v govoru v Kafarnaumu, ko je obljubil sv. Evharistijo, rekel: »Kruh, ki ga bom jaz dal, je moje meso za življenje sveta.« Te zadnje besede so izbrali za geslo 37. evhar. kongresa. Zato jih je bilo videti zapisane povsod na lepakih in brošurah, pa v raznih govorih so se govorniki radi povračali na veliko resnico, da je Jezus v sv. Evharistiji za kristjane vir nadnaravnega življenja. Iz Evharistije izvira vse nadnaravno življenje zato, ker je Evharistija središče vseh zakramentov. Vsi zakramenti namreč po nauku sv. Tomaža Akvinskega ali na Evharistijo pripravljajo ali pa jo dopolnjujejo. Sv. Evharistija je vir življenja tudi zato, ker vsebuje Kristusa, ki je začetnik in avtor vse milosti. Zaradi tega molimo v cerkveni antifoni: »O sveta večerja, v kateri se prejema Kristus, napolnjuje duša z milostjo in se nam deli zastava (zagotovilo) prihodnje slave.«

Monakovski evhar. kongres je pa hotel poudariti še en razlog, zaradi katerega je Evharistija življenje sveta, in ta razlog je v tem, da je sv. Evharistija tudi daritev in središče vse liturgije. Zato so si slovesnosti evhar. kongresa zamislili kot svojevrstno ponovitev liturgije velikega tedna. Od tod poseben poudarek na raznih liturgičnih obredih po cerkvah in zlasti na zaključni maši zadnji dan. Vsled tega je bila tudi nekako porinjena v ozadje tradicionalna evharistična procesija ob koncu maše, četudi je bila običajno ravno evharistična procesija višek slovesnosti na raznih prejšnjih kongresih; ne na procesiji, temveč na maši in na

liturgičnih obredih je bil glavni poudarek kongresa. Monakovo je vsled tega doživelo nepozabne liturgične dneve.

»Statio orbis«, shod celega sveta za slovesno liturgijo se je uradno začel v sredo zvečer 3. avgusta. Berlinski nadškof kardinal Döpfner je navzočim razložil, kakšen je svojevrsten pomen tega izrednega shoda, na katerem so se sešli narodi celega sveta. Naslednji dan, v četrtek, so se pa začele po cerkvah in na Teresienwiese glavne liturgične slovesnosti. Prvi dan je bil dan katoliškega duhovništva in bratske ljubezni, kakor je bilo pri zadnji večerji in kakor so obhajali liturgijo prvi kristjani. Zato so ta dan v 11 različnih cerkvah imeli posvečenje novomašnikov; vse slovesnosti v cerkvah pa so se končale s starim običajem »agape«, to je z bratskim pogoščenjem vseh navzočih, kot so to delali v apostolskih časih. Zvečer je bila slovesna liturgija na Teresienwiese v spomin na zadnjo večerjo. Med mašo je bilo umivanje nog kot na veliki četrtek. Prišel je k obredu tudi 90-letni starček v želji, da bo ves umit, kot je želel Peter.

Iz naslednjih dni velja poudariti posvetitev spominske kapele v Dachau, kjer je v taborišču končalo življenje toliko ljudi; in pa zborovanje vojakov. Tem je bilo dano na voljo, da se udeležijo evhar. kongresa. Priglasilo se jih je več deset tisoč. Govoril jim je

---

IVAN CANKAR: Mnogo je ljudi, ki jim je življenje sama žalost brez konca. Rodili so se in umrli v uboštvu. Toda glej, izpolnili so svojo dolžnost v trpljenju: drugim so s svojo boleščjo blažili srca.

---

kardinal Wendel, ki je poudaril, da kdor nosi vojaško suknjo, ne sme in ne more pozabiti, da je kristjan. Za njim sta povzela besedo še francoski kardinal in vrhovni vojaški kaplan Feltin in pa dunajski kardinal König.

Predzadnji dan, v soboto, je bila nepozabna slovesnost: pontifikalna maša v bizantinskem obredu, pri kateri je sodelovalo hkratu deset darovateljev. Vsi navzoči so maši prisostvovali s prižganimi svečami v rokah in med mašo obnovili krstne obljube, kot je sedaj vpeljana na veliko soboto.

Višek slavlja je pa bil zadnji dan, v nedeljo. Ogromni prostor na Teresienwiese je napolnila množica milijon ljudi. Prišel je tudi zvezni nemški kancler Adenauer, avstrijski kancler Raab, francoski pravosodni minister, italijanski minister Jervolino in še razni drugi ministri in državni veljaki. Dalje kakih 30 kardinalov, 400 škofov in več tisoč duhovnikov. Bila je to množica, kot je najbrž krščanski svet še ni videl zbrane na enem kraju, da prisostvuje eni maši. Po radiu je zbranim vernikom spregovoril sv. oče Janez XXIII. Govoril je v latinščini in med drugim poudaril, da je bila Bavarska v zgodovini izhodišče za pokristjanjevanje okoliških dežel na severu in na vzhodu; dala je sv. Cerkvi številne svetnike in tri papeže. Mesto München je pa znano po svoji pobožnosti do presv. Zakramenta. Ta čudoviti zakrament je za Cerkev vir moči, saj se Kristus v njem daruje za življenje sveta. Papež je nato opozoril na temno ozračje, ki ogroža mednarodno življenje in ki se kar noče razčistiti. Zato je potrebno prositi Kristusa, kneza miru, naj nakloni svetu svoj mir in naj vodi voditelje narodov, da bodo iskali ljudem varno življenje v mirnem sožitju. S posebno molitvijo je sv. oče prosil Evharističnega Jezusa rešitve sveta pred duhovno smrtjo.

Mašo, ki je sledila, je daroval papežev legat kardinal Testa. Med mašo so skupno liturgično peli vsi navzoči. Bil je to zbor enega milijona ljudi, ki so vsi z enim duhom in eno vero peli latinski »Credo«, verujem v enega Boga, Očeta vsemogočnega... Kje je človek, ki ga je ta prizor pustil mrzlega? Pač, na severnem koncu kongresnega prostora so se razpočili balončki v zraku in spustili neke letake. Pozneje smo zvedeli, da so s tem komunisti hoteli povedati, da so tudi oni prisotni. Naj kristjani ne pozabimo!

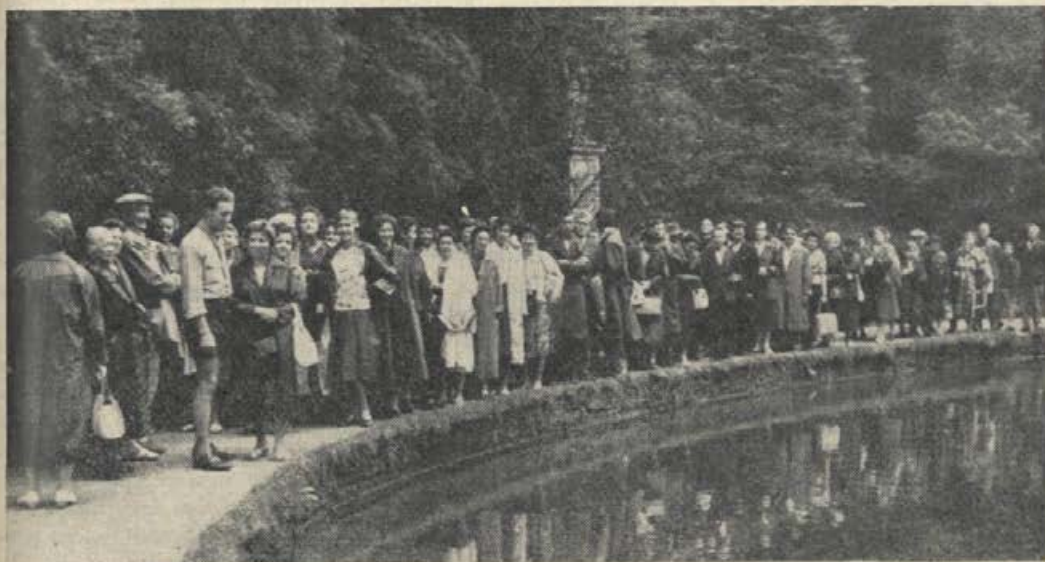
Slovenci na evharističnem kongresu

Nekateri narodi so poslali na evhar. kongres v Monakovem zelo številna zastopstva. Najštevilnejša je bila italijanska skupina. Vendar z ozirom na število prebivalstva smo bili poleg Nemcev gotovo največja skupina mi Slovenci s Tržaškega in z Goriškega. Kot znano nas je s posebnim vlakom poromalo v Monakovo skoro 500. Tam so se nam pridružili še tisti, ki so prišli iz Francije, Nemčije in drugih evropskih in tudi izvenevropskih držav. Prišli so namreč v Monakovo tudi zastopniki izseljencev iz raznih držav Amerike. Mi Primorci smo imeli svoj program: obisk Marijine božje poti v Altöttingu in zadnji dan udeležba pri zaključku evhar. kongresa v Monakovem. O tem je bilo že dovolj napisanega v Kat. glasu. Ostali Slovenci, ki jih je bilo veliko manj, so se pa zadržali vse dni v Monakovem. V petek so imeli na Georgenstrasse v kapeli sester otvoritveno službo božjo, ki jo je imel č. g. Pavle Robič, slovenski izseljenski zastopnik pri papeških uradih v Rimu. Duhovno misel je po evangeliju podal č. g. Reven. Zborovanje je nato vodil č. g. Ignacij Kunstelj, iz-

seljenski duhovnik iz Anglije. Predaval je č. g. Tone Ilc iz Belgije o Sv. Rešnjem Telesu in cerkveni edinosti. Naslednji dan je bilo po maši drugo predavanje. Msgr. Janez Vodopivec je predaval o tem, kako nas Kristus v sv. Hostiji družni in edini. Duhovno misel je podal prof. Pavel Slapar iz Avstrije. V razgovoru, ki je sledil, je bilo veliko razpravljanja o tem, kako naj bi Slovenci po svetu delali složno in pogumno za povzdigo krščanske vere in da svet spozna slovenski narod in njegove pravice.

Kongres je bil tudi lepo srečanje slovenskih ljudi z vseh koncev sveta. Škoda, da ni bilo več časa na razpolago, saj bi si imeli še toliko in toliko drug drugemu povedati. Pogrešali pa smo rojake iz Slovenije. Prišel je menda le kak posameznik. Tako je bil kontrast med Ljubljano 1935 in Monakovem 1960 za nas Slovence še bolj boleč.

Sedemintrideseti svetovni evharistični kongres je za nami. »Naj bi zakrament edinosti in miru, ki se v njem Kristus daruje „za življenje sveta“ bil bleščeče središče in neizčrpen studenec nadnaravne moči za vse kristjane in za njih delo.« (Sv. oče Janez XXIII.)

Tudi goriški in tržaški romarji so se udeležili evharističnega kongresa v Monakovem

Vojni dobavitelj

Novi Marijin dom

Tudi Fate je imel podjetje, kdo pravi da ne. Skromno seveda, brez kakih kapitalističnih teženj in pretiranih dobičkov. To se pravi: vozil je od časa do časa pesek iz morja. Vso njegovo firmo pa so tvorili on, lopata in samokolnica.

Fate je hodil na morsko obalo; tam je zavihal hlačnice, zabredel v morje, pljunil v roke, vzel lopato, opsoval tistega, ki si je izmislil delo, in začel kidati pesek v samokolnico. Ko jo je napolnil, jo je odpeljal v mesto in prodajal pesek dobrim meščanom, ki so z njim posipali stezice v vrtovih, ali pa ga je dobavljal suhokratim starim devicam za kletke, da bi njihovi kanarčki mislili, da so v vročih krajih, in temu podobno.

Ko pa je pesek prodal, to se pravi, ga pretvoril v valuto, je Fate odšel v prvo krčmo in pretvoril valuto v vino. V tem so bile vse njegove finančne operacije. Večjih želj, na primer, da bi razširil podjetje in temu podobno, ni imel.

Tedaj pa so si vragi izmislili vojno. In okupacijo! In gradili so bunkerje. A za gradnjo bunkerjev je seveda potreben tudi pesek. To vedo celo vrabci na strehi. Samo Fate tega ni vedel in ni mislil na to. Fate je bil prepričan, da je pesek zaradi stezic, kanarčkov in kar je takih podobnih stvari. Sicer pa zaradi njega...

Šel je torej Fate nekega dne na morsko obalo, zavihal hlačnice, pljunil v roke, vzel lopato, psoval in tako dalje, nato pa odpeljal samokolnico v mesto in tam prodajal pesek svojim odjemalcem, meščanom, suhokratim starim devicam za namene mirnega časa, to je: za stezice, kanarčke in podobne stvari. Kar pride neki nemški oficir in se zadere:

»Stoj!«

Fate je takoj ustavil svoje prevozno sredstvo; obstal je kot ukopan; niti trenil ni, kajti vsi vemo: to je rasa, čistokrvna; v hipu ti snamejo glavo; še pomisliti ne utegneš, zakaj si jo izgubil. Sicer pa itak nimaš več, s čim bi mislil, če so ti vzeli glavo.

»Pesek!« se je drl oni kot bik.

»Da, prima pesek, odlično blago,« je rekel Fate, ki je nekoliko lomil nemški, po sili razmer, to se ve, medtem ko so mu čeljusti trepetale, kot da jih je zgradila triletna mrzlica.

»Katera firma?« je vprašal oficir in izvlekel zapisnik.

Marijin dom je končno pod streho. Ureditev bo zahtevala še mnogo dela, a glavno je končano. Z zadoščenjem gledamo na dosežen uspeh.

Težo odgovornosti je nosila in še nosi Marijina družba. Gradnjo je bilo mogoče začeti in pripeljati tako daleč zaradi velikodušnosti mnogih dobrotnikov. Ze doslej kaže statistika skoraj 10.000 večjih in manjših darov.

Marijin dom je zamišljen zelo praktično. Obsega dvorano, v kateri bo okoli 200 sedežev. Pred dvorano je velika veža, ki bo služila otrokom kot prostor za igranje. V prvem nadstropju je večji lokal za društveno življenje, polovica pa je preurejena v dvosobno stanovanje s pritliklinami.

V drugem nadstropju je eno samo stanovanje, ki je prodano, a bo po smrti lastnikov prešlo v last Marijine družbe.

Pri Marijinem domu bosta urejeni dve igrišči na prostem: eno spredaj in drugo zadaj.

Brez dolga ni šlo in nas bo to breme še dolgo težilo, a trdno zaupamo v nadaljno pomoč dobrotnikov. Novi Marijin dom pa bo stalna priča idealizma tržaških katoličanov.

Prosvetno življenje

V našem skromnem Marijinem domu stalno skrbimo za razne kulturne prireditve. Odkar je bila leta 1904. ustanovljena Marijina družba, niso nastopi na odru nikdar zamrli, niti v času najhujšega fašističnega pritiska ne. V pretekli sezoni smo imeli naslednje prireditve: konec novembra 1959 so dekleta nastopile z globoko dramo v

»Joj meni, končan sem,« si je mislil Fate, »zapisal me je, nikoli več ne bom videl nebeškega sonca in vino bodo popili drugi, da bi jih...«

»Vaše ime?« se je oni spet zadr.

»Fa-fa-fa-te, pokorno javljam; jaz ne bandit; ... jaz ne saboter; ... jaz dobavitelj peska; ... veš, za kanarčke.«

»Ze prav!« je rekel dobrodušni oficir in šel. Fateju pa je odleglo in krvni obtok mu je spet začel delovati.

Potem je prišla v vas vrsta nemških kamionov. Nemci so poiskali Fateja, udarili po predpisih s petami skupaj, po predpisih pozdravili, mu pomolili pod nos listek, na katerem je bilo napisano »Fate et Comp.«, in vprašali:

»Kje je pesek?«

»Aha!« se je spomnil Fate. »Pesek! V morju je, brate; pojdite z mano, jaz pokazati.«

In peljal je Fate Nemce na obalo, jim pokazal pesek v morju in zmagoslavno rekel:

»Tu je pesek, kolikor ga hočeš!«

Nemci pa, disciplinirani kot so, niso zamerili niti vpraševali kot mi: zakaj to, zakaj ono? Zabredli so v morje, zgrabili lopate, zašklepetali z zobmi — bila je pozna jesen — napolnili kamione s peskom, po predpisih udarili s petami skupaj, pozdravili in jo odkurili.

Fateju pa je bilo seveda prav, da se je vragov tako znebil, in ker njegova firma, namreč on, lopata in samokolnica niso delali za okupatorja. Mojstrsko sem jih okoli prinesel, se je hvalil Fate in še naprej dobavljal pesek za namene mirnega časa, namreč meščanom za stezice in suhovratim starim devicam za njihove ljube kanarčke.

Potem pa je prišel poziv, naj se Fate tega in tega dne javi na vojaški komandi.

Fate se je zagledal v poziv kot v svojo lastno osmrtnico. Zbegan se je čehljaj po laseh, vrtal po nosu, skratka: razmišljal je. Pregledoval je svojo politično preteklost in sploh vest, iskal krivdo, dejstvo, s katerim se je zameril tretjemu rajhu, kajti ni drugače: na tisti komandi tam mu bodo vzeli glavo. Toda naj je še tako razmišljal in analiziral, izpraševal in preiskoval, brskal po svoji vesti in po svoji politični preteklosti, nobene krivde ni našel na sebi, razen da je nekajkrat Hitlerju opsoval mater. Toda kdo tega ne dela? Fate je torej sedel in razglabljal o smrtnih obsodbah, o mukah in sploh o poslednjih rečeh; vaščani pa so hodili okoli njega kakor mačka okoli vroče kaše, kot da bi hoteli reči: Fate nam odide, nikoli več ga ne bomo videli; pojdemo, da si ga ogledamo zadnjikrat, da si zapomnimo njegovo fiziognomijo, kot pravijo, da bo mo nesrečnika ohranili v dragem spominu.

treh dejanjih »Marmornati križ«. Drugo nedeljo v decembru so igro še ponovile. Zadnji božič je bila na sporedu dvodejanka »Pastirji pri Jezusu«. Ponovitev je bila v nedeljo po sv. Treh kraljih.

Pustna nedelja zahteva kaj smešnega. Dekleta so se postavile s šaloigro »Začarana gostilna pri zlati goski«, skavti pa so dodali burko »Na letovišču«.

V nedeljo 27. marca smo slavili Materinski dan. Sodelovali so majhni in veliki, saj imajo vsi radi mame in jim hočejo s posebno prireditvijo pokazati svojo hvaležnost. Celo triletna Peterlinova Ankica je počastila mamice s pesmijo na odru.

Na Misijonsko nedeljo smo se s primerno misijonsko akademijo spomnili naših misijonarjev po svetu in si obenem zbudili vest, da za misijone premalo naredimo.

Skoraj pri vseh prireditvah je sodeloval cerkveni zbor. Majhne so vse te stvari, a za življenje naše župnije zelo pomembne. Povezujejo nas v eno samo družino, mladini nudijo priliko za nastope, v vseh pa ohranjajo ljubezen do materine besede.

S. Zorko

MIRKO MAZORA

JESEN

*Samotna je steza,
povsod vse molči,
pod težkim korakom
še list ne šušti.
Po zemlji se vlačijo
trudne meglé,
krog mene se oži
njih sivi obroč.
Ne vidim neba več,
ne vidim goré.
Daleč je vse
in marsikaj preč!*

Na komandi pa so ga poslali k okencu številka 1, nato na številko 2, potem na številko 3, od tam na številko 4 in še na številko 5. Pri vsakem okencu so poziv obračali na vse štiri strani neba, ga ogledovali od leve in desne, od spredaj in zadaj, po njem nekaj pisali in pritiskali naj pečate, z orlom seveda, dokler niso končno poslali Fateja k okencu številka 6. Tam so mu rekli, naj počaka, in spustili šipo.

»Končan sem,« si je mislil Fate, »zame ni rešitve; moj primer mora biti težak; grdo sem se pregrešil proti novemu redu; mimo teh šestih vražjih okenc so me poslali; sedaj pa preiskujejo dejanja, iščejo krivdo, kujejo mi smrtno obsodbo in sploh, naslanjajo se s tem, kako me bodo ubili; sicer pa, kaj je življenje?..«

»Fate et Comp.!« se je tedaj zadržal oni za okencem, udaril po predpisih s petami skupaj, pozdravil in naštel Fateju dvajset tisočakov.

Fate je gledal Nemca, gledal denar, otipaval sebe, otipaval tisočake, samo Nemca ni potipal; mislil je:

»Ni drugače, pijana sva, oba sva pijana, jaz in tale Švaba tukaj. In sploh, vsi smo pijani, ves svet je pijan in se ne bo nikoli več iztreznil.«

In tako je Fate brez lastne krivde dobavljal Nemcem pesek, dokler jih ni vrag vzel.

BRUNA PERTOT

Bela jadra

(PO PUŠKINU)

*Zdaj dneva luč je odcvetela,
na sinje morje legel je oblak teman;
zapojte zdaj nad mano jadra bela,
zašumi pom menoj zamolkla morska plan!*

*Oziram se na breg v daljini,
na očarljive ceste južnega neba;
v boleznem koprnenju si želim zdaj tja,
ko nanj se vračajo spomini.*

*In vem: solze so spet zasnubile oči,
v prsih spet poraja se mladostna sila,
nekdanji sen razgrinja svoja krila,
spet vrača se spomin ljubezni davnih dni:
na vse, kar je v bolesti duša doumela,
vse, kar srce prestalo, sanjalo zaman...
Šume, pojo nad mano jadra smela,
vzkipeva pod menoj svinčena morska plan...*

Debeluhi niso neumni

Oni teden smo se peljali zvečer iz Trsta v Beograd. V polovičnem oddelku prvega razreda smo sedeli štirje. Eden je bil precej obsežen okoli pasu in tudi drugod. Ta je koj za Miramarom dobrodušno vprašal:

»Ali se peljejo gospodje vsi v Beograd?«

Prikimali smo.

»Morda bi razdelili vožnjo v štiri dele,« je nato mirno predlagal. »Sedaj se stiskamo in to je kaj malo udobno. Če bi pa trije stali na hodniku, bi eden lahko dobro spal. Vsake tri ure bi se menjali. Tako bi vsi lahko malo zadremali.«

Predlog se nam ni zdel neumen. Zato smo pritrdili.

»Potem pa dovolite, da začnem jaz,« je dejal debeluh in se zleknil po mehki klopi. »Onkraj Logatca me zbudite, da napravim prostor drugemu.« In že je smrčal.

Tako smo tudi naredili. Tri ure in čez smo stali na hodniku. Nato smo zbudili spečega sopotnika, ki se je lepo zahvalil, češ da je izvrstno spal. Ko smo se kmalu nato približali Ljubljani, je mož vzel svoj kovček in se pripravljaj, da izstopi.

»Kam pa?« smo vprašali začuden.

»Izstopiti moram. Namenjen sem namreč v Ljubljano. In hvala lepa, da ste me zbudili, ker bi se bil sicer peljal naprej!«

Moderna grožnja

Če se koj ne pobereš, ti dam tako klofuto, da boš na luni prej kot Amerikanci in Rusi!

Optimist

Optimist je človek, ki v soboto ves vesel reče: »Jutri je pa nedelja!« Pesimist pa nedelje ne vidi, temveč žalosten vzklikne: »Pojutrišnjem je spet poneдельник!«

Življenje ob Srebrni reki

Ko sem v majskem, nekoliko megle- nem jutru pred dvanajstimi leti zapu- ščala evropska tla, sem le malo vedela o deželi, kjer smo »razpeli svoje šo- tore«.

Dežela, ki nas je ljubeznivo sprejela, se nam je le počasi odkrivala in lahko rečem, da jo še danes le malo poznamo.

Zaradi svoje obsežnosti (saj meri skoro 3 milijone km²; nekoliko manj kakor 11 Italij) je Argentina po obliki in podnebjju zelo različna. Medtem ko ima na severu ob brazilski meji skoro stalno poletje, je na njenem jugu Magaljansov preliv, skozi katerega se vse leto podijo ledeni in divji viharji in še nižje na Ognjeni zemlji je Ushuaia, najbolj južno mesto na svetu.

Severna zemlja, na kateri mrgoli ži- vali, pozna razkošno cvetje, tropično sadje, pridelke vseh vrst; južna zemlja pa je pusta in mrzla; le v dolinah med gričevjem hrani velike množine ovac. Ob bregovih mrzlega Atlantika se zbi- rajajo jate pingvinov. Med tako oddalje- nim severom in jugom leži naša »nova domovina« z razkošnimi polji in paš- niki, na katerih se pase na stotisoče živine, s svojimi gozdovi in jezeri, do 7 tisoč metrov visokimi vrhovi (Andi) in z razsežno, pusto in tajinstveno pampo.

Prvi pogled na Buenos Aires z ladij- skega krova nam ni dal občutka nje- gove resnične velikosti. V tistem času mesto še ni imelo veliko nebotičnikov. Razsežnost mesta smo spoznali le po- lagoma, ko smo iskali stanovanje in delo.

Buenos Aires leži ob reki La Plata (Srebrna reka), ima 3.800.000 prebi- valcev, s predmestji pa 4.600.000. Raz- deljeno je na »kvadre«, ulice so ravne, zelo dolge; najdaljša, Rivadavia deli mesto na dve polovici in je dolga 18 kilometrov. Razdalje so strašne. Nič ni čudno, če nekdo, ki živi v mestu in v

mestu dela, porabi dve uri na dan samo za vožnjo; če pa pride domov na ko- silo, še drugi dve. Menjava vozil je po- sebno v jutranjih in večernih urah prava muka za živce. Najhitrejša vož- nja je s podzemeljsko železnico, ki se brez ovir kakor črn zmaj podi skozi predore pod šumnimi ulicami.

Prva opazovanja

Skušala bom podati le nekaj prvih vtisov. Tudi trditve bodo le splošne, kajti če rečem, da je Argentiniec vlju- den, ne pomeni, da ni med njimi ne- vljudnih, kakor na drugi strani trditev »Argentiniec mrzi delo« ne pomeni, da ni med njimi takih, ki bi v pridnosti bili lahko nam za zgled.

Prve dni smo radovedno opazovali življenje na ulici. Najprej smo opazili, da že v zgodnjih jutranjih urah krta- čijo pločnike s penasto milnico in jih nato splakujejo. Nam, ki smo vso voj- no štedili z milom in vodo, je dal ta pogled prvi občutek blagostanja.

Nenavaden je bil tudi pogled na belo oblečene študentke. Prvi hip sem se čudila, da ima mesto toliko mladih bolničark! Pozneje sem videla, da so tudi dečki ljudskih šol imeli (in imajo še danes) bele poškrpjljene predpasni- ke. Ta belina in snažna mladina naredi še danes na tujca poseben vtis.

Moški so takrat še vsi nosili bele, vsak dan sveže poškrpjljene srajce. Vsi vsak dan obriti, vsi brezhibno obleče- ni... Imela sem vtis, da ni ne delav- cev ne revežev. Pozneje sem opazila, da se delavci v tovarnah ali zunaj na delu preoblačijo v delovno obleko. Vi- dela sem tudi, da so težka dela oprav- ljali z rokavicami. Veliko število moš- kih trgovin nam je kmalu povedalo kako je obleka za Argentinca važna. Veliko pažnjo posvečajo lasem. Da

jim jih veter ne razmrši, si jih namažejo s posebno mažo. Tujec z razmršenimi lasmi je v njihovih očeh zane-marjen.

V kavarnah so ženske sedele v posebnih prostorih s pognjenimi mizami («Para familias»). Tam lahko sedi ženska sama ali v spremstvu, moški sam pa nikoli. Morda je ta navada nastala zato, da bi ženske bile varne pred moško vsiljivostjo.

Ta vsiljivost je bila tudi za nas neprijetno odkritje. Doma smo prosto hodile po mestu ob vsaki uri. Če nam je kdo sledil, smo ga z resno besedo kmalu odpravile. Tukaj pa je občudovalec ali navaden pustolovec veliko bolj vztrajen. Ko opazi svojo »žrtev«, ji sledi, jo počaka pred trgovino, jo nagovarja, opeva njeno lepoto. Španski jezik je zelo bogat na prisposodobah in gorečemu občudovalcu brez dvoma v veliko pomoč. Seveda so za vsem tem navadno vse drugačni nameni kakor samo nedolžni pokloni...

Razumljivo, da je neizkušena tujka nad gostobesednim občudovalcem presenečena in ne ve kaj storiti. Domačinka pa sprejema poklone z rahlim nasmeškom. Če je pa vsiljivec nesramen, pokliče bližnjega policaja.

Ponoči so pa samotne ulice za žensko kar nevarne. Iz teme se ne oglašajo pokloni ampak dostikrat izprijeni moški najrazličnejše starosti, žal dostikrat tudi mladoletni. Žrtve niso samo mlada dekleta; ogrožena je prav vsaka ženska. Dnevno časopisje vsak dan prinaša poročila o takih napadih in celo o izginulih dekletih.

Prve tedne smo doživljali še druge neprijetne stvari. Že na pragu v kino dvorano je reditelj opozoril nekoga iz družbe, da ne more k predstavi brez kravate. V kavarni so nam odrekli postrežbo iz istega vzroka ali pa ker so moški nosili jopiče na rokah. Nekajkrat smo se užaljeno umaknili, »da bi jim pokazali«, a polagoma smo se vdali navadam in danes nas te malenkosti ne motijo več.

Počasi se stvari spreminjajo. Domačini so danes že manj vezani na oble-

TUGOMIR

SKRIVNOST

*Ugiblje grozdje, preišljuje,
ko svojo trto zapusti:
li kaj se bo z menoj zgodilo,
ko mošt se v vino spremeni?*

*Morda bolnikom bom zdravilo,
vsem šibkim starčkom bodem lek,
delavcem trudnim okrepičilo,
li povzročilo bodem kreg?*

*Drobec sonca grozdu šepne:
»Spremenjen boš v božjo kri...«
Mizo božjo grozd zasanja,
v tihi sreči zadrhti.*

ko. Osvobodili so se španskega in angleškega vpliva in si v toplih dneh privoščijo odpet ovratnik in jopo na rokah tudi sredi mesta.

Da gremo v deželo blagostanja, smo vedeli; kljub temu so nas obilno zalozene trgovine vedno znova presenečale. Najbolj smo se čudili trgovinam s slaščicami. Cele skladovnice čokolade, kope raznobarnih čokolatinov in bonbonov! Vse diši, vse se sveti, še trgovci se zdijo sladki in lepljivi! Poleg teh velikih »sladkih trgovin« imaš na vsakih sto korakov tudi »sladko okno«, nad katerim piše »Golosinas«. Tam si mimoidoči kupi sladkorčke za med vožnjo, za delo in šolo.

Danes vemo, da je skrb za hrano v tej deželi na prvem mestu in da se v hrani ne odrečejo nobeni skušnjavi.

Te dni so časopisi poročali, koliko pojedjo Buenosairčani v enem letu. V letu 1958 so pojedli 22,728.202 kg kruha, 2,210.594 kg piškotov in 14,438.841 kg peciva! In to v dobi gospodarske krize.

Kar je bilo pa našim očem najbolj novo in čudno, je bil »mate«.

Obiskala sem starejšo sorodnico, ki živi tukaj že trideset let. Ko nam je postregla s kavo, je vzela v roke temno posodico, podobno hruški. Natrosila je vanjo zelenkaste suhe trave, nalila na

to nekaj vrele vode in srkala tekočino skozi kovinasto cevko, ki se končuje z okroglim cedilcem. Na naše radovedne poglede je rekla: »Jaz pijem pa mate.« Ponudila mi je. Skrnila sem, a takoj odmaknila. Zelena tekočina rezkega okusa mi je bila neprijetna. »Se boste že privadili,« se je smejala, »kakor smo se mi!«

Mate pijejo skoro po vsej Južni Ameriki. Morda je ena izmed redkih indijanskih navad, ki še danes trdno drži. Kdor se namreč privadi na to pijačo, je nanjo priklenjen kakor pijanec na alkohol. Pijejo jo večkrat na dan. Če je zbranih več ljudi, kroži od ust do ust ista posoda s cevko. To zahteva veliko časa, a pri tem opraviu domačin pozabi na hitri življenjski ritem. Postrežba z matejem je pravi obred, vsaka kretnja je važna in lahko nekaj pomeni. Pijejo ga meščani in deželani. Samotnim gaučom je pa pravi prijatelj.

Gaucho (gaučo) je čuvar živine, ki se prosto pase v pampi. Po dolgi ježi na konju mu je srkanje mateja ob ognju pravi užitek in plačilo.

IVAN CANKAR: Bogatejši so pač drugi jeziki; pravijo tudi, da so milozvočnejši in bolj pripravljeni za vsakdanjo rabo — ali slovenska beseda je beseda praznika, petja, vrskanja. Iz zemlje same zveni kakor velikonočno pritrkavanje.

V severni Argentini imajo velike nasade te rastline. Mate doseže tudi pet metrov višine. Pravilno sušenje matičnih listov zahteva veliko pažnje in časa.

Vživljanje v »novo domovino«

Evropejec se težko privadi na Južno Ameriko. Le redki ne čutijo domotožja po urejenem in mirnejšem življenju.

Razumljivo je, da smo se tudi mi sprva težko vživljali v novi način življenja. Vse nam je bilo neznano. Jezik smo kmalu za silo govorili, saj je sličen italijanskemu, težje je bilo spoznati okolje, v katerem smo se znašli na delu v tovarnah, pisarnah pa tudi s sosedi.

Čeprav je človek po vsem svetu enak, vendar različno okolje oblikuje ljudem tudi različno miselnost.

Spoznali smo, da je Argentinec, ki je na zunaj uglajen in miren, notranje zelo negotov, da je nepoučen v najvažnejših življenjskih vprašanjih. Ko ga bolje spoznaš, vidiš, da se tega zaveda tudi sam. To je posledica pomanjkanja duhovnikov in učiteljev, različnih ver in narodnosti priseljencev, ki so prišli sem iskat samo bogastvo.

Ljudje so na splošno v verskih vprašanjih nepoučeni, posebno neizobraženci. Čeprav rečejo: »Yo soy muy católico« so morda bili zadnjič v cerkvi za prvo obhajilo. Duhovnika prezirajo in tega tudi ne skrivajo.

Vendar se je v zadnjih letih položaj precej izboljšal, zlasti v mestu, kjer so se mladi duhovniki začeli ukvarjati z mladino. Rastejo nove katoliške organizacije, prirejajo se tečaji za starše, za ženine in neveste itd. V zadnjih letih tudi mnogo pišejo in opozarjajo starše na napačno vzgojo. Odpirajo se različne posvetovalnice. Ljudje so vedno bolj dovetni za pametne nauke.

Prvi uspehi se že vidijo, kolikor je pač mogoče videti v tem strašnem mestnem vrvežu. Tudi na univerzah se ka-

---

toliška mladina trudi za širjenje katoliškega mišljenja, a borba je trda, ker so tudi rdeči močni.

Slovenski duhovnik iz predmestja je pripovedoval, da upravlja faro, ki ima sto tisoč duš. Kakor misijonar hodi po hišah, zbira mladino, obiskuje bolnike, poravnava družinske razdore. Delo je težko, posebno še ker ljudje ne čutijo potrebe po verskem življenju.

Po nekaterih krajih na deželi ima pa dostikrat en sam duhovnik ozemlje obsežno za celo Slovenijo. Na konju hodi iz kraja v kraj, mašuje, krščuje, veže zakone, spoveduje.

Buenos Aires

Glavno mesto Buenos Aires nima posebnega obraza. Je pač podobno vsem velikim mestom, ki so, posebno v Ame-

riki, nastala z izseljenci različnih narodov. In vendar kmalu zapaziš, da se tujec loči od domačina posebno po družinskem življenju in vzgoji otrok.

V argentinski družini je otrok popolen gospodar. Ljubezen do otroka starše tako prevzema, da ga razvajajo in ga puste, da nad njimi gospodari po mili volji. V skrbi za njegovo zdravje so pretirani. Neprestano kličejo zdravnika, imajo v hiši zaloge vseh mogočih zdravil. Otroku kuhajo izbrano hrano in ga razkošno oblačijo.

Kakor je skrb za njegovo telesno ugodje pretirana, tako je njegova duševna vzgoja zanemarjena.

Otrok živi med odraslimi. Posluša in posega v njih pogovore, hodi s starši na zabave, »ker se jim smili, da bi ga pustili doma.« Tudi na vožnjah ima otrok prednost, da sedi. Mati bo le redkokdaj dvignila otroka in ponudila sedež starejšim.

Družinski prazniki so slovesni, posebno poroke. Težko ločiš poroko delavskega dekleta od poroke bogatejše. Bela dolga obleka je sen vsake neveste. Zanj o štediti cela leta in če je ne more kupiti, si jo pa izposodi v posebni trgovini. Isto stori ženini s črno obleko.

Poročno slavje se le redko praznuje doma. Ker morajo povabiti vse sorodnike in prijatelje, je potreben velik prostor. Zato najamejo dvorano. Miza je polna vseh dobrot, natakar naliva šampanjec okoli mize stoječim gostom.

Rojstni dnevi (čeprav najmanjšega družinskega člana) so pravi prazniki. Sorodniki in prijatelji prinašajo bogata darila. Ta izmenjava daril in gostij stane družino precejšnjo vsoto na leto.

Argentinec je skrben oče, do žene velik kavalir. V prostih dneh ji pomaga pri hišnem delu, poskrbi za nakup različnih strojev, da je življenje doma bolj ugodno in prijetno. Zelo obziren je ne samo do svojih staršev in sorodnikov, ampak tudi do ženinih. Potrpežljivo jo spremlja na obisk k starim stricem in tetam in jim rad pomaga, če so v stiski.

Ima pa Argentinec zase nekaj užitkov izven doma, katerim se redkokdaj

odreče in do katerih mu celo žena prizna pravico. To je nogomet in konjske dirke. Nogometne tekme so za mlade in stare prava strast. Nedeljske popoldneve preživijo na igriščih. Po tekmah se vsujejo na ulico cele trume. Vsi so razburjeni, naj je njihov klub zmagal ali izgubil. Na vožnjah se v natrpanih vozilih večkrat sprejo med seboj in se obkladajo z najgršimi priimki, v katerih je kastiljanščina zelo pestra. Pristaši zmagovalcev imajo ves teden občutek junaštva, nasprotniki pa trpijo in upajo, da jim prihodnja nedelja prinese sladko maščevanje.

Konjske dirke so za mesečni družinski proračun marsikje pravi problem in ponekod — družinska tragedija.

Leta 1958 so zaigrali meščani na enem dirkališču 1.621.349.590 pesov!

O zakonski zvestobi ima Argentinec precej meglene pojme. Ko izpolni svoje dolžnosti do žene in otrok, mu vest nič ne očita, če ima še svojo »querido« (ljubico), katero obiskuje, vozi na zabave in če je dovolj premožen, oskrbi s stanovanjem.

Tuji kraji, tuje šege

Najhujše domotožje muči priseljenec ob velikih praznikih. Že razlika v letnem času — zlasti za božič — je nekaj bolečega. Največkrat nas nevdržna vročina ob jaslicah prisili, da mislimo na domačo pokrajino onkraj morja, v istem času morda zasneženo, kjer v zakurjenih sobah pojejo družine »Kaj se vam zdi, pastirčki vi? ...«

Tudi mi imamo jaslice in pojemo, a smrekove vršičke pri jaslicah smo zamenjali z bodečimi vršički ananasa, namesto toplega čaja žvenketajo v kozarcih kocke ledu.

Argentinci se na praznike pripravljajo z veliko skrbjo. Versko brezbrizni skrbijo samo za to, da je v hiši mnogo izbranih jedi in pijač zanje in za prijatelje, ki bodo prišli k praznovanju. Trkali bodo s sidro, ki ta večer ne manjka v nobeni hiši. Narejena je iz jabolčnega soka in spominja nekoliko na šampanjec.

Da Henrik si ti

Vitez gobavi se vrača,
ljubezni išče
pri materi,
pri Lizbet, Leonori...
A srca so skala!

Mučno sem stala,
vlogo odigrala.

Da Henrik si ti,
brez bojazni
bi te objela,
od ljubezni
v naročju drhtela,
živela bi od tvojega objema.
Tako pa nema
sem te zrla,
saj zate jaz sem —
gobava,
umrla.

To praznovanje se ponovi tudi na Silvestrov večer, le da takrat pozdravijo začetek novega leta z vzkliki, kričanjem po terasah, z umetnimi ognji in pokanjem, medtem ko zvonijo zvonovi vseh cerkva in tulijo tovarniške sirene.

Res pa je, da so tudi cerkve ob polnočnici obeh praznikov napolnjene do zadnjega kota.

Praznovanje pusta je pa žalosten dokaz, kako se tukaj ljudje ne znajo veseliti. Delo prekinejo za nekaj dni. Prirejajo pojedine s prijatelji, sprehajajo se z našemljenimi otroki, a vse to delajo z resnimi obrazi. Pustni sprevod se že opušča. Edino kar poživlja ulice, so skupine mladih ljudi, ki nataknejo nase, karkoli dobijo. Sposodijo si boben in kričeč in udrihajoč po njem hodijo okoli. Imajo brezplačen vstop v vlak, kjer potniki potrpežljivo prenašajo strašni ropot in jim radi namečejo denarja.

Druga pustna zabava je polivanje z vodo. Na pustni torek si mladina, pa včasih tudi odrasli mečejo cela vedra

vode. Čakajo se na oglih in ko se od »žrtve« vse cedi, vse vriska od navdušenja.

Na cesti, v središču mesta (čeprav je uradno prepovedano) opravljajo to bolj obzirno, elegantno in — zahrbtno. Pri tem jim služijo majhni gumijasti mehovi, podobni banani. Le malo pritisnejo, pa brizgne včasih parfimirana voda na mimoidočo deklico ali fanta, ki se ne more braniti.

To so žalostni ostanki starih pustnih sprevodov, o katerih pripovedujejo, da so nekoč bili veseli in razkošni.

Imajo pa tudi nekatere lepe običaje. Najbolj simpatičen je nagradni razpis za mlade slikarje med šolsko mladino na prvi dan pomladi.

Že v zgodnjih urah se na najlepši in najbolj gosposki ulici Santa Fè prikažejo prvi tekmovalci (stari od 5-15 let). Stojala postavijo na najbolj različne kraje. Eni čepijo, drugi ležijo kar na pločniku in hitijo risati in barvati, kar se jim zdi najbolj zanimivo. Ljudje postajajo in z velikim razumevanjem in celo z nekim spoštovanjem opazujejo nadebudne umetnike.

Največ občudovalcev stoji seveda pri dekletih, čeprav so ta dan oblekle zapacane slikarske halje.

Ko sem lani opazovala ta dogodek, sem se ustavila poleg desetletnega pobiča. Z vso resnostjo je risal palačo na drugi strani ceste. Ob njem se je ustavil mlad gospod in ga nekaj časa smehljaje opazoval. Ko je odhajal, je rekel: »Chau Picasso!« Deček ni dvignil oči, samo mirno je zaprosil: »Pusti me, očka!«

Kulturno življenje

Ko smo si za silo uredili življenje, smo začeli spoznavati kulturno življenje tega ogromnega mesta.

Iz časopisov smo razbrali, da ima mesto državno univerzo (študij na univerzi je brezplačen). Zdaj ima že tudi dve leti staro katoliško univerzo. Poleg navadnih srednjih šol so tudi večerne. Te obiskuje mladina, ki po dnevi dela, ali pa starejši ljudje, ki si želijo znanja.

Knjigarne so bogato založene s knjigami v izvirnih jezikih in španskih prevodih. Vsako knjigo, ki na svetovnem trgu zbudi zanimanje zaradi svoje notranje vrednosti, pa tudi zaradi škandaloznosti, takoj prevedejo in razprodajo. Čitatelji, kakor povsod drugod na svetu, segajo bolj po prevodih kakor po domačih pisateljih.

Ženske mnogo več čitajo kakor moški. Poznajo svetovno literaturo, medtem ko se večina moških omejuje le na risane zgodbe, ki še mladini škodijo. Zato je moški bolj plitev in ceni veliko bolj denar kakor znanje; njegovo zanimanje se osredotoči bolj na nabiranje materialnih dobrin.

Ko je neki novinar pred kratkim vprašal urednico najboljše kulturne revije »Sur«, zakaj večina Argentinec ne pozna niti imen svojih pisateljev, je odgovorila: »Zato ker rajši čita risanke, o čemer se lahko prepričate na vsakdanjih vožnjah.«

Razstavne dvorane v središču mesta so stalno odprte in dobro obiskane. V njih razstavljajo slikarji s celega sveta. Tudi naša slikarja Bara Remec in Milan Volovšek in naš kipar Francó Ahčin so že razstavljali v njih. Samo na ulici Florida je šest razstavnih galerij.

Središče glasbene umetnosti je Teatro Colón, na katerega je vsak Argentinec ponosen, čeprav jih je mnogo, ki ga od znotraj še niso videli. Dvorana je nekoliko večja od Metropolitan Opere v New Yorku. Ima sedem nadstropij. Na njegovem odru so nastopali in nastopajo brez dvoma največji glasbeni mojstri svetovnega slovesa. Starejši se z ginjenostjo spominjajo časov Šaljapina, Carusa, Toscaninija itd. V Colónu nastopajo tudi najboljše svetovne baletne skupine. V isti sezoni smo videli n. pr. pariško, berlinsko, moskovsko, čilensko, new-yorško in pa posamezne nastope najboljših baletnih solistov.

Ko je letos obhajala Argentina 150-letnico osvoboditve izpod španske nadoblasti, so slovesne proslave dosegle svoj višek v Colónu. Na baletnem večeru so nastopili: London Festival Ba-

let, Balet Marques de Cuevas in domači stalni balet.

Tudi naše umetnike smo že poslušali v tej prekrasni dvorani. Anton Dermota nastopa skoro vsako leto v Mozartovih operah. Pred dvema letoma je na samostojnem koncertu pel tudi našo »Kje so tiste stezice«, potem ko je povedal, da bo zapel »una canción de mi pueblo«, ki mu je posebno draga. Z veseljem smo tudi že ploskali naši altistki Franji Golobovi in našemu dirigentu Dragu Mariu Sijancu.

Dramskih gledališč je veliko (37), a še vedno premalo v primeri s kini (191 samo v mestu). Igralci, zlasti na diletantskih odrih, so zelo dobri. Igrajo dela svetovnih avtorjev, a pogrešamo stare klasike.

Koncertne dvorane, ki jih ni malo, so po navadi vse zasedene. Na prvem mestu med izvajanimi deli so še vedno klasiki, zlasti Bach, Beethoven, Mozart. Dvakrat na teden nudi mesto brezplačen koncert, kjer nastopajo najboljši mojstri in dirigenti iz Evrope in Severne Amerike. Seveda je dvorana kljub vsej obsežnosti vselej do zadnjega kota zasedena, zlasti z mladino. V zimskem času je vsak petek opoldne v središču mesta brezplačen koncert s predavanjem. Prireditelj je resnega značaja in je namenjena predvsem uradnikom v odmoru med dopoldanskem in popoldanskim delom.

Preveč bi bilo, če bi hotela povedati vse, kar smo videli v tem desetletju. V kroniki Buenos Airesa se sleherni teden zaznamuje kakor zanimiv obisk. Poleg politikov (Eisenhower), svetovnih finančnikov, industrialcev in znanstvenikov nam lepaki oznanjajo nastope tujih igralskih skupin, črnskih zborov in plesov. Poslušali smo Segovio, španskega mojstra kitare. Luis Armstrong je bil med navdušeno mladino skoro v življenjski nevarnosti. Za nastope Marlene Dietrich je bila sleherni večer dvorana razprodana. Pred leti smo z veseljem pozdravili Veroniko Mlakarjevo, članico pariške baletne skupine »Etoiles de Paris«. Lansko leto je obiskal Buenos Aires Abbé Pierre, oče pariških

ubožcev. Dnevni časopisi so bili polni njegovih fotografij in navdušenih člankov. Imela sem priliko, poslušati ga v naši farni cerkvi. Na povabilo tukajšnjih kulturnih krogov se je že dvakrat mudil v Buenos Airesu Lanza del Vasto, glasnik Gandhijeve filozofije in krščanske miselnosti. Med katoliško mladino je prinesel mnogo bogatih misli in navdušenja. Njegova visoka postava z belo brado, v beli obleki, ki si jo je sam stkal, in velikim križem

Folklorne pesmi so skoraj vse v plesnem ritmu. Pojejo se dvo- ali večglasno ob spremstvu kitar. Besedilo ima ljubavno vsebino. Plesi, ki jih pleše nekaj parov, so mirni in pristrčni. Posebno zanimivi so moški plesi. »Gauchi« v širokih hlačah, s ponchom (posebna ruta, tkana iz domače volne, ki mu služi za dež in za mráz) preko ramen in v škornjih z velikimi ostrogami, plešejo »malambo«, posnemajoč ježo na konju. Žvenket ostrog in cepetanje daje temu

---

IVAN PREGELJ: Beseda materina! O, kolika blagodat človeku od Boga! Podoba lica materinega, glej, kadar je v grobu, ugasnila ti je. Toplota, lepota in dobrota materine besede šumi do groba v ušesu in se ne razgubi.

---

na prsih, je bila redka prikazen na ulici, kjer se v dnevnem vrvežu zdi, da ni časa za notranje krščansko življenje.

Kakor v vsakem prevelikem mestu ima tudi v Buenos Airesu predvsem mladina priložnost za moralno propadanje. Mladina brez vodstva je žrtev pornografskega tiska in nemoralnih filmov. V zadnjem času so nekatere pohujšljive revije prepovedali, a kljub temu je prepolno kvarnih vplivov. Dnevni časopisi, ki so v rokah povsem trgovskih ljudi, na dolgo in podrobno opisujejo dnevne zločine. Včasih se zdi, kakor da prav hočejo poučevati zločinsko tehniko.

Pesem

Narodna pesem nastane spontano med ljudmi. Zato nam more veliko povedati.

Doma smo vedeli le to, da k argentinski glasbi spada tango. Tukaj smo pa odkrili, da je tango predvsem pesem Buenos Airesa (»tango porteño«). Tango pojejo samo domačini, ne osvoji pa srca tujcev. Je solistična pesem, besedilo največ namenjeno za moškega pevca, v katerem opeva predvsem nesrečno ljubezen. Pojejo jo ob spremstvu kitare in harmonike v enakomernem ostro poudarjajočem ritmu.

Vse kaj drugega je folklorna pesem. Kakor sta si različna tukajšnji meščan in deželan, tako je različna tudi njuna pesem.

plesu velik čar. »Malambo« spominja nekoliko na kozaški ples.

Indijanski mešanci na severu imajo mnogo nam neznanih godal. Največ uporabljajo »keno«, piščalko mehkega in žalostnega zvoka, ki igra vodilno melodijo, medtem ko boben poudarja ritem. Pesmi so žalostne in za nas ne navadne. Opevajo pokrajino, konja, vode, zlasti pa stezo, ki je v samotnih in pustih krajih večkrat življenjske važnosti. Ritem pesmi je za tujca nov in le težko se ga navadi.

Se vedno uporabljajo godala iz davnih časov. Med temi je najbolj čuden rog, ki meri včasih do 7 metrov. S temi godali igrajo prebivalci goratih krajev na severu, ko slavijo pusta ali ko prihajajo v dolino na velike slikovite procesije na božjih poteh.

Domačini so priseljencu naklonjeni, opazujejo ga z zanimanjem in spoštovanjem. Nikoli niso napadalni. Kot sosede so prijazni in zelo radi pomagajo, zlasti v boleznih in nesrečah. V tem oziru se od njih lahko marsikaj lepega naučimo, posebno ljubeznivega občevanja, pristrčnih odnosov v družini in potrpežljivosti in sočutja do starih ljudi in bolnikov.

Na delu se pa precej razlikujejo od priseljenca. Delo jih zanima, v kolikor jim prinaša zaslužek. V tujcu občudujejo delavnost; prizadevanje, da bi človek čim več produciral, se jim pa zdi

smešno in nespametno. Zato si mnogi po znancih in sorodnikih skušajo dobiti poleg službe še kak stranski zaslužek, ki ne zahteva veliko truda. Njihova želja po denarju je velika in niso tenkovestni v izbiri sredstev.

Zadnja leta je zaradi gospodarske krize življenje nekoliko trše, a vendar strokovnjaki trdijo: Argentina ima še veliko bodočnost in je brez dvoma še vedno dežela, kjer se najbolj udobno živi.

O gospodarskem in političnem položaju Argentine si ne upam pisati in mislim, da je to vprašanje zaradi svoje zapletenosti trd oreh celo za strokovnjake.

Slovenska skupnost

V dvanajstih letih, kar živimo v tem mozaiku vseh narodnosti, smo se povojni slovenski begunci, nad šest tisoč po številu, strnili v močno skupnost, ki je narodno še sveža, versko ohranjena in tudi gospodarsko že kar na trdnih nogah.

Naši ljudje živijo rajši na deželi, zato so si že prva stanovanja poiskali v predmestju (predmestje Buenos Airesa je sestavljeno iz majhnih mest in trgov). S trdim delom po tovarnah so si kmalu začeli kupovati zemljišča za zidanje lastnega doma.

Danes ima skoraj vsaka naša družina svojo hišo z vrtom. Kjer so kupovali zemljo v skupinah, pa stoji slovensko naselje. Hiše se večinoma zidajo s pomočjo državnega posojila, katerega lastniki odplačujejo v obliki najemnine. Domovi so lepo opremljeni in gospodinje imajo krepko pomoč v pralnikih, hladilnikih in drugih strojih.

Največje tako naselje je Slovenska vas v Lanusu. Slovenski lazaristi so v njej pred kratkim postavili novo cerkev.

Tako skupinsko naseljevanje je za narodnost velike važnosti. Ohrani se narodna zavest, jezik, vera, običaji — vse moralne dobrine, ki jih izseljenec prinese iz domovine. Najbolj pa pomaga otroku, da ohrani materino govorico.

Ljubitelji slovenskega rodu in jezika so po raznih krajih poskrbeli za slovenske šole. Otroci jih obiskujejo ob sobotah. V njih se poleg jezika učijo tudi spoznavati domovino roditeljev, njeno lepoto, običaje in pesem.

Večja mladina je organizirana v Fantovski zvezi in v Dekliški organizaciji. Obširno zemljišče »Slovenska pristava« služi za vežbanje v športu. Tam so tudi večje letne prireditve raznih društev. Tudi srednješolci so organizirani; imajo svoj literarni krožek, skupno s člani Fantovske zveze in Dekliške organizacije in izdajajo glasilo »Mladinsko zvezo«. Akademsko društvo ima tudi sestanke in predavanja in je povezano v mednarodno zvezo akademikov FEDECE, ki združuje akademike narodov za železno zaveso.

Morda ni v Buenos Airesu nobene narodne skupine, ki bi tako skrbela za svojo kulturo kakor slovenska. Že njen tisk dokazuje nenavadno razgibanost. Dva tednika, pet revij, ki živijo samo od naročnine, so dokaz, da ljudje čutijo potrebo po domačem čtivu in tudi dolžnost, da ga podpirajo.

Pravo čudo v naših razmerah pa je delo Slovenske kulturne akcije. Lani je slavila petletnico obstoja. Namen SKA je združevati vse kulturne delavce: pisatelje, skladatelje, slikarje, kiparje, znanstvenike, ki živijo izven domovine, besednim ustvarjalcem pa omogočiti tisk njihovih del.

V petih letih je SKA izdala poleg redne revije Meddobje še 22 knjig. Za to veliko bogastvo slovenske besede moramo biti hvaležni vsem tistim kulturnim ustvarjalcem, ki živijo na raznih kontinentih in ki kljub napornemu dnevnemu delu žrtvujejo svoj prosti čas za ustvarjanje kulturnih vrednot in s tem narod duhovno hranijo in krepijo. Kljub vsem idealom pa seveda stoji SKA zaradi finančnih težav na ledeni plošči. Danes je povsem jasno, da bodo samo darovi vseh, ki se zavedajo njene važnosti, mogli zagotoviti njeno delovanje še naprej v takem ritmu.

Pesem je ključ do vseh src. Tudi do tujih. Naš zbor Gallus je veliko pripomogel, da nas tujci poznajo. Njegovi vsakoletni nastopi so že privabili tuje ljubitelje pesmi. Na tekmovanju je dobil lepa priznanja in je nastopil večkrat tudi pred argentinsko publiko. Pod njegovim okriljem nastopa tudi že mladinski zbor, ki ima v lepih glasovih in temeljiti šoli gotovo lepo bodočnost.

Poleg Gallusa imamo samo v Buenos Airesu še štiri velike pevske zборе, da ne omenjam raznih manjših fantovskih pevskih skupin.

Kvartet Finkovih je na koncertih pa tudi po radiu — kakor Gallus — dal spoznati tukajšnjim poslušalcem lepo to naše pesmi.

Pred kratkim smo prišli tudi do tedenske polurne slovenske oddaje, ki bo brez dvoma še bolj povezala slovensko skupnost.

Čeprav živimo sredi brezmejne ravnine, je še vedno v nas ljubezen do gora. Najlepši dokaz za to je Slovensko planinsko društvo. V Bariločah, ob jezeru Nahuel Huapi, kjer živi skupina slovenskih družin, stoji po zaslugi SPD planinski dom za člane in prijatelje, ki hočejo preživeti letne počitnice v naravi. Člani SPD so nesli naše ime tudi že izven Argentine. Dinko Bertonec se je pred leti udeležil ekspedicije na Dhaulagiri v Himalaji. Francè Jerman, nekajletni jugoslovanski smučarski prvak za tek, ja pa zastopal Argentino na letošnji olimpiadi v Severni Ameriki.

Že v prvih letih so naši fantje v Bariločah zasedli prva mesta v smučanju. Vendar je slovenska gorniška družba znana predvsem po plezanju. Preplezali so do sedaj nedostopne vrhove in jih krstili s slovenskimi imeni: Pico Tuma, Pico Bara (Remec), najvažnejši med njimi Campanile Esloveno, granitni stolp, ki se je prej imenoval Torre Invenible.

Med letne važne dogodke spada Socialni dan, na katerem številni poslušalci sledo razpravam o važnih sodobnih socialnih problemih.

MIRKO MAZORA

Moje drevo

*Kdaj vse moje boš drevo?
Kadar zopet boš cvetno?
Ko se plodno boš šibilo?
V jeseni se zlatilo?*

*Kadar bom odet v tvoj les
poleg korenin cipres,
boš najbližje mi, drevó,
zvest spremnik v prah, v zemljó.*

Enkrat na leto praznujemo Slovenski dan na Slovenski pristavi. Udeležba je velika; zastopana so vsa društva in vse politične struje med slovenskimi begunci.

Velik letni dogodek z ogromno udeležbo je romanje k Lujanski Mariji. Veličastna vsakoletna procesija v narodnih nošah zbuja pri tujcih veliko zanimanje.

Vsakoletna domobranska proslava se vrši pri nabito polni dvorani. Prirediteljev se zaključí z mašo za padle domobrince.

V zadnjih letih se je pokazal velik napredek tudi na gospodarskem področju. Kljub težki ekonomski krizi vstajajo nova slovenska podjetja, trgovine, majhne industrije, finančna podjetja, tiskarna itd.

Posamezni kraji v predmestju že imajo svoje »Slovenske dvorane«, vendar se vedno bolj kaže potreba po osrednjem Slovenskem domu, ki bi bil središče vseh Slovencev v Buenos Airesu. Začasno nadomešča tak dom »Slovenska hiša«, kjer je kapela z brezijansko Marijo in razni društveni prostori. Najbolj pogrešamo veliko dvorano za prireditve, ki jih je veliko. Akcija za tak dom se je že začela.

Stiki s prejšnjimi slovenskimi naseeljenci so žal redki. Različni svetovni nazori, še bolj pa napačno gledanje na nas zaradi enostranskih informacij, so preprečili stike med nami že od začetka. Vendar se vedno bolj srečujemo na prireditvah. Posebno osebni stiki med prijatelji in sorodniki veliko pripomorejo k zblizanju.

Vesela in neškodljiva zgodba o grabežljivem stiskaču in hišici na deželi

(Iz angleščine prevedel Lovre Plut)

And Gerard je odprl okno svoje sobe in s kritičnim očesom pogledal na morje streh pod seboj. Bil je lep dan. Tudi dimniki in razni prizidki imajo v sončni svetlobi poletnega dopoldneva svoje čare za mladeniča, ki trdno zaupa v svoje sposobnosti.

Z njim je bil Dick Lamont, ki je pravkar spravil velik krožnik jajčje jedi in gnjati. Sedaj je kadil pipo in kazalo je, da je spravljen z vsem svetom.

»Glej!« je rekel resno And in pokazal na razne časopisne izrezke, ki so krasili stene. Stopil je k zidu in začel naštevati osebnosti, ki so bile tam naslikane.

»To je John Breek, kralj mesnih izdelkov; drugi je Wan Dyne, kralj jekla; sledi Pat Macfare, kralj masla; potem pride Ed Hamp, kralj paroplovbe; oni pa ni nič manj kot Dan Brimm, kralj gnjati; tisti z naočniki zraven njega je kralj bombaža in ta veliki fant, ki je očitno bolan na želodcu, je kralj drobnih okraskov in igrač. Dick, pokloni se njihovim veličanstvom, ki nama bodo pomagala do premoženja!«

»Kaj praviš?« se je zdrznil Dick, ki ni razumel.

»Sedi lepo in poslušaj! Razložil ti bom svoj načrt.«

Govoril in razlagal je več kot eno uro in končno se je zdelo, da začenja Dick počasi razumevati.

»In sedaj pojdiva v urad, katerega sem najel v Wellingtonovi ulici,« je dejal And in vstal.

Ko sta prišla, je And iz predala edine pisalne mize vzel časopis in rekel:

»Poslušaj, kaj piše tukaj. To je poročilo o dražbi pri tvrcki Shawoon. Gospod Macfare je kupil škatlo z raznimi rokopisi. Zanj je dal sto dvajset funtov. Škatla je iz španskega mahagonija in lepo izrezljana. Podrobnosti ti ne bom našteval. Glavna točka, na katero te prosim, da si pozoren, je, da je ta gospod Macfare velik zbiratelj starih rokopisov in nič manjši malopridnež.«

Nato je potegnil iz žepa izrezek iz nekega drugega časopisa in nadaljeval:

»Poslušaj!... Sijajna prilika. Prodaj hišico in pol hektarja zemlje. Primerno za nedeljsko bivanje. Cena: 250 funtov v gotovini.«

Akademiki in narod

(po prvih dveh javnih nastopih slovenskih akademikov na tržaški univerzi)

Zgodovina nas uči, da se v času menjavajo dvigi in padci posameznih narodov.

Kakor je organizem sestavljen iz celic in posameznih organov, tako je narod sestavljen iz poedinih skupin, med katerimi je akademska mladina ena najpomembnejših.

Organizem, v katerem so celice povezane in vsaka vrši svoje določeno delo, kipi od življenja, se krepi in raste. Kjer pa hoče vsaka celica delati le za svojo korist in grabiti življenjske sokove le zase, tam se začne propadanje.

Tako je tudi z narodi. V narodnem življenju ima gotovo tudi akademska mladina svoje določeno mesto.

Visokošolci so bili že od nekdaj važen del naroda. Kadar vrši inteligenca svoje delo po zgodovinskem pozivu in prevzame odgovornost pred Bogom in ljudmi, postane kvas narodnega življenja, buditeljica novega ustvarjanja, nositeljica družbenih moči in dobrin. Nasprotno pa ima njena nemarnost in brezbržnost za neogibno posledico propadanje, kajti tisti, ki bi morali narod voditi, pozabljajo na svoje dolžnosti ter mislijo le na svojo osebno korist; potapljujejo se v tujih vodah ter se napihujejo pod pritiskom nedomačih vetrov in polagoma propadajo.

Naš narod ima vse pogoje za veliko in lepo bodočnost kot večji narodi, čeprav je še vedno zatiran in teptan. Zato nimamo tržaški in goriški slovenski visokošolci kaj iskati pod tujim

in nenarodnim plaščem. Tam nam preostane le životarjenje.

Tega smo se zavedali in se še zavedamo slovenski akademiki na Primorskem. Uvideli smo, da bi bili brez posega v javnost in brez javnega nastopa potisnjeni v stran; nasprotniki bi potem lahko mislili, da mlade in pogumne slovenske inteligence sploh ni.

Zato smo se pojavili prvič samostojno na volitvah za akademski svet tržaške univerze spomladi leta 1959; dosegli smo kar lep uspeh: 74 glasov in dva pristna slovenska zastopnika v akademskem svetu.

1960. leta smo šli drugič na volitve; nismo se ustrašili klavrnih očitkov malodušnih sebičnežev. Kljub splošni večji volilni udeležbi in krivičnemu volilnemu redu smo v bistvu ohranili svoje postojanke.

Naš narod in naši sovrstniki v domovini in zamejstvu ter po širnem svetu so z veseljem beležili ta naš pogumni javni nastop.

Treba je bilo velike volje, dela in vztrajnosti. Uspelo nam je iz nič ustvariti nov podmladek inteligence, ki bo na načelih katoliške vere, narodnosti in demokratične ureditve sveta nadaljevala delo naših prednikov.

Kot sem že prej omenil, imamo že lepo število navdušenih in ognjevitih akademikov, ki so našli svojo pot in prevzeli mesto v narodovi usodi. Naša že širom po svetu znana »ADRIA« — o njej so pisali poleg tiska doma, po Italiji in v zamejstvu tudi časopisi svetovnega slovesa — zbira okoli sebe vse visokošolce, ki z narodom čutijo in ki so se povezali z njegovo usodo. So pa tudi mlačneži, ki so povezani s tujci, a jih je malo. Ti so še vedno pod vplivom tujih uvoženih ideologij; pravzaprav so to naivne duše, katere

Potem je vzel iz pisalne mize zemljevid in vozni red; poiskal je določene strani.

»Tukaj, glej, je hišica. Ob pol dveh gre vlak.«

»Ali naj torej hišico kupim?« je vprašal Dick začuden.

And je pritrdil.

»To je del tvoje naloge, dragi prijatelj. Morda te bo zanimalo vedeti, da sem si jo že ogledal. Doma imam majhen načrt za predelavo; naredil mi ga je znanec arhitekt. Vendar se ne smeš dokončno obvezati, dokler ne prejmeš moje brzozjavke. V nobenem primeru pa ne smeš pokazati, da se poznavam in da delava skupaj.«

Čez eno uro se je Dick odpeljal. And pa se je vrnil domov in začel delati. Imel je pred seboj pet ali šest listov starega pergamenta; bili so od starosti že čisto zarumeneli. Na te liste je potem več ur pisal z okorno pisavo, dokler niso bili vsi popisani.

***

Gospod Macfare je bil v finančnih in industrijskih krogih zelo spoštovana osebnost. Kupčeval je z maslom. Skozi njegovo podjetje je šlo skoraj vse maslo iz Danske, Nizozemske in dela Anglije. Pred prvo svetovno vojno je bila njegova tvrdka še večja; imela je podružnice celo v Sibiriji. V nekem pogledu je lahko določal cene maslu. In te možnosti se je posluževal, kadar je le mogel, seveda ne v svojo škodo. Prav tiste dni, ko se je vršila naša zgodba, so njegove prodajalne, katerih je bilo samo na angleškem otoku nad šest sto, nalepile velik razglas, s katerim so obvestile cenjeno občinstvo, da bo njihovo vodstvo napelo vse sile, da do časa preskrbi potrebno surovo maslo, da pa slaba letina sena na Danskem občutno vpliva na proizvodnjo surovega masla. (Skladišča so bila ob izdaji tega razglasa čisto polna.) Tudi so prevozní stroški, je trdil razglas dalje, zelo narasli. (V resnici so se povečali samo za en penny.) Spričo tega je moralo

TUGOMIR

Pomlad

*Pomlad se vrnila je s cvetjem dišečim;
iz čašic se dviga vseh vonjev opoj;
livade odela je z novim zelenjem,
na tratah gostuje čebelic nov roj.*

*Pri ljubkih domovih, skritih med cvetjem,
prepevajo ptički, veselo žgolé;
iz gnezda ob Soči spet kljunčki rumeni
strmijo v krasoto pomladnega dne.*

vodstvo tvrdke zvišati ceno maslu za devet pennyjev. Cenjeno občinstvo je pod silnim vtisom teh vesti mirno plačevalo višjo ceno. In tako so milijoni pennyjev tekli v blagajno gospoda Macfareja, ki je bil edini lastnik in vodstvo podjetja.

Gospod Macfare je imel veliko palačo na Trafalgar Square v Londonu, to se pravi v enem najbolj elegantnih delov mesta. Imel je tudi vzorno kmetijo nekje v Norfolku, več posestev v Kentu, lovišče v Yorkshiru in še mnogo drugega. Bil je mož trdega obraza. Živel je večinoma v svoji palači.

Tisti dan je gospod Macfare sedel v svoji knjižnici za zelo veliko pisalno mizo. Sestavljal je pismo, a mu ni šlo od rok. Ko je načekal kakih dvajset vrst, so mu javili obisk. Vzel je posetnico s srebrnega kroznika in bral brez posebnega zanimanja:

*Preiskovalna pisarna Gerard
stotnik And Gerard*

Macfare je pogledal tajnico, ki je bila prišla v sobo za postrežnikom, in vprašal:

»Kaj pa ta hoče? Naj piše!«

»Videti vas hoče, gospod,« je povedal sluga.

»Rekel sem mu, da imate veliko dela.«

»Naj pride torej,« je zagodrnjal Macfare.

»Sedite, prosim, stotnik Gerard,« je dejal Macfare in mu pokazal na stol. »V kateri zadevi vam lahko ustrezem?«

Stotnik Gerard je počasi slekel rokavice in jih položil zraven klobuka; nato je potegnil iz žepa zapisnik, malo polistal po njem in začel:

»Pred nekaj dnevi ste, gospod Macfare, kupili na dražbi pri tvrdki Shawon več raznovrstnih rokopisov. Ti rokopisi so bili last pokojnega lorda Caravana. Med njimi je več važnih listin...«

»Ki so več ali manj brez vrednosti, hočete reči,« ga je Macfare prekinil. »Tisto ropotijo sem kupil zaradi škatle in ne zaradi papirjev, katerih še nisem utegnil pregledati. Zdi se mi pa, da niso vredni počenega groša.«

Gerardu so se oči zasvetile.

»Prav zaradi teh papirjev sem želel govoriti z vami. Neki klient mi je naročil, naj jih kupim zanj. Zdi se, da je neki sluga zaupal lordu Caravanu v hrambo več dokumentov, o katerih vam ne morem nič povedati. Sluga je potem umrl, lord Caravan pa je hranil, tako pravijo sorodniki, tiste papirje prav v škatli, katero ste kupili. Sluga, o katerem vam pripovedujem, se je imenoval Salomon. Ako je papir, za katerega gre, — to je neko pismo, naslovljeno prav na Salomona, — v vaši posesti, gospod Macfare, bi moj klient rad plačal zanj dve sto funtov.«

moramo voditi in jih zdraviti, da se prebudijo in najdejo smisel življenja.

Ako se nam to pri posameznikih ne posreči, pojdemo vztrajno naprej.

Čas in narod zahtevata akademike močnega narodnega in krščanskega duha, pobud in ustvarjanja, nosilce boljšega življenja. Zato naj v dom našega kmeta in delavca vedno pogosteje vstopa akademik.

V sveti in odgovorni službi narodu bomo našli tudi svojo lastno srečo in zadovoljstvo.

M. A.

MIRJAM SAKSIDA

Tujina

*Hodila sem peš
po prašni livadi,
ljubila sem sonce
primorske pomladi,
brala marjetice,
štela sem ptice...*

*In leta so tekla,
postaralo lice.*

*Nič več brezskrbno
ne berem marjetic.
V tujem New Yorku
na cesti betonski
sanjam o Primorski
in sončni pomladi.*

CERKEV IN KINO

V naših časih je kino ena najmočnejših industrij, najpriljubnejša zabava, najizrazitejši pojav mase in najučinkovitejše sredstvo za mišljenje in moralo občinstva. Kino je istočasno umetnost, kultura, zabava, propaganda. Prav zaradi tega je psihologom, umetnikom, sociologom in moralistom včasih tako

teško izraziti sodbo o njegovi moralni vrednosti.

Večkrat se zgodi, da Cerkev ali država obsodi slabe filme. Tedaj se nekateri kritiki v imenu umetnosti postavijo proti tem oblastem, češ, umetnost mora biti samostojna in svobodna, nihče ji ne sme kratiti njenih pravic. Upornim glasovom se večsili pridružijo politiki, ki zahtevajo svobodo mišljenja in izražanja. In ta zbor bi ne bil popoln, ako ne bi dodali še producentov, ki vidijo v cenzuri oškodovane svoje ekonomske interese.

Izredna mogočnost kina se meri v milijardah gledalcev, v tisoč in tisoč platnih; njegova čarna sugestija na človeško dušo se pokorava določenim psihološkim zakonom; njegove tehnične in umetniške kakovosti v stalnem napredku in naraščanju ga delajo vedno privlačnejšega; dobro in zlo, ki izhaja iz tega mogočnega sredstva za posameznika in za družbo, je v razmerju z njegovo mogočnostjo, z njegovo sugestijo, z njegovimi tehničnimi in umetniškimi vrednostmi.

Cerkev ni z moralnega stališča nikdar obsodila kinematografske predstave same na sebi. Učila je vedno, da kino sam na sebi ni greh, četudi je mnogokrat lahko nevaren. V svoji sodbi je vedno smatrala kino kot mogočno sredstvo za dobro kot za zlo. Papež Pij XII. ga je imenoval sredstvo, ki zelo hitro prinese dobro in prav tako hitro povzroči zlo.

Kino lahko izbira, in sicer, da se spremeni v dobro ali v slabo, da služi človeku ali se človeka poslužuje. Nobenih razlogov pa ni, ki bi lahko opravičevali slab film: niti umetnost niti tehnika niti zaslužek.

V encikliki »Miranda prorsus« papež Pij XII. poudarja nevar-

Gospod Macfare je bil predvsem dober trgovec. Vedel je, da prva ponudba 200 funtov ni dokončna, da lahko izsili povišanje. Kot prebrisan trgovec ni zamudil nobene prilike za kupčijo. Zato je pritisnil na gumb. Prišla je tajnica, kateri je rekel:

»Prinesite mi škatlo, katero sem kupil oni dan na dražbi.«

Ko je tajnica odšla, je dejal:

»Pomnite, stotnik Gerard, da ne morem obljubiti, da bom vrnil kak dokument iz škatle. Saj razumete, kupčija je kupčija.«

Gerard je pritrdil in mirno odvrnil:

»Že res! Toda dovolite, da vam povem, da so sorodniki pokojnega sluga Salomona zelo revni in da bi bil tisti dokument, če sem prav razumel, zanje izredno važen.«

»Potem bi lahko bil važen in vreden tudi zame,« je odgovoril gospod Macfare na pol v šali. »Tudi jaz sem reven. V nekem smislu smo revni vsi, bi lahko rekli.«

»Ne verjamem, da se vaš položaj da primerjati s položajem nesrečnežev, za katere se zanimam,« je dostojanstveno rekel Gerard. »Prepričan sem, da ni vaš namen, da bi se okoristili z obupnim položajem ubogih ljudi, ki ...«

»Neumnosti!« ga je prekinil Macfare. »Prav nič ne boleham na čustvenosti, dragi gospod. To, kar sem in kar imam, sem dosegel sam; pri tem se nisem veliko brigal za usodo tistih, ki sem na njihov račun kopicil premoženje. Kupčija je kupčija. Če plačam sto dvajset funtov za vrečo, v kateri ne vem, kaj je, in najdem v njej prašiča, je ta moj. Ali se vam ne zdi? Ne trdim seveda, da vam dokument nočem prodati, a tudi ne pravim, da vam bom dokument prodal,« je še dodal, ko je tajnica položila predenj na mizo leseno skrinjico.

Macfare je prestrigel vrstico, s katero je bila škatla še zvezana, in dvignil pokrov. Škatla je bila polna orumenelih rokopisov; nekateri so bili povezani s trakovi, drugi zaprti v pergamentne ovoje. Bilo je tudi več posameznih listov. Gospod Macfare je malo počakal, nato pa je vzel iz škatle gornjo plast papirjev in jo položil na mizo. Potem je vprašal:

»Rekli ste, da gre za neko pismo?»

Gerard je prikimal.

»Poglejmo! To je rokopis neke stare igre; to je povest; tu pa so pisma.«

Vzel je eno, ga odprl, pogledal in ga položil na mizo. Gerard se je obrnil k tajnici, ki je čakala, potem je vprašujoče pogledal gospoda Macfareja in rekel, kot da si prav ne upa:

»Gospodična, ali bi mi lahko poiskali telefonsko številko gospoda Howarda?« To je bil eden prvih londonskih odvetnikov. Pred njim je imel rešpekt celo gospod Macfare, ki je hitro vprašal:

»Ali morda zastopate gospoda Howarda?«

Gerard se je nasmehnil:

»Žal mi je, toda trenutno ne morem ničesar povedati.«

Gerard je gledal tajnico, ki je odhajala. Ko je bila zunaj, se je približal gospodu Macfareju in mu rekel potihoma na uho:

»Čujte, gospod Macfare, moj klient je...« Pri tem je zamrmral neko ime. Da je lahko prišel do gospoda Macfareja, je moral obiti vogal obsežne pisalne mize. Ko se je sklonil do njegovega ušesa,

Prizor iz predstave »Zdrava, deva Katarina«

se je za trenutek postavil med škatlo z rokopisi in gospoda Macfareja. Preden se je gospod Macfare opomogel od presenečenja, je s spretno kretljivo del nekaj v škatlo.

»Ubore!« je vzkliknil gospod Macfare nestrpno. »Kdo je to?«

»To vam bom razodel, ko bo čas,« je odvrnil Gerard. »Mislil sem, da ga poznate.«

Gospod Macfare ga je nekaj hipov nezaupno gledal, nato pa je položil vse papirje nazaj v škatlo in rekel:

»Sedaj ne utegnem iskati. Odgovor vam bom lahko dal v nekaj dneh.«

»Toda zadeva je nujna,« je resno vzkliknil Gerard. »Če gre samo za ceno, se za nekaj deset funtov ne bova prepirala. Zame pa je nujno, da pismo takoj dobim.«

»Zame pa je nujno, da grem pit čaj. Tudi moram imeti čas za pregledovanje teh papirjev,« je

nost, ki jo lahko prinese človeku kino: »kot se je v prejšnjem stoletju večkrat zgodilo, da je stroj uničil človeka, namesto da bi mu služil, tako tudi danes lahko prinese razvoj filmske tehnike velika zla, še hujša od prejšnjih, ker bi ta uničila duhovne vrednote, ako bi Cerkev ne nastopila s svojim naukom.«

Kdo naj torej brani visoke človeške interese, kdo naj pazi na to mogočno sredstvo, da se bo lahko rabilo samo za dobro, če ne cerkvene in državne oblasti? Te dve oblasti imata pravico in dolžnost paziti, da se ne predvajajo množicam kvarni filmi.

Raznolikost kina, torej njegova zmožnost, da se lahko uporablja v dobro ali v slabo, je razlog, zakaj se Cerkev zanima za to močno sredstvo, zakaj mu posveča svojo pozornost. Nikdar ga ni smatrala kot golo industrijo, kakor to delajo mnogi producenti, temveč vidi v njem šolo duhovne in moralne izobrazbe občinstva. Prav tako ne smatra nobene filmske predstave za kratkočasno zabavo, temveč razume njeno veliko važnost ter se dobro zaveda, kaj lahko film pusti za seboj. In četudi bi bil kino res le kratkočasna zabava, bi bila Cerkev kljub temu dolžna posredovati, kajti tudi v zabavi se duša oblikuje v dobrem in v slabem. Toda rekli smo že, da je kino mnogo več kot trenutna zabava, zato je Cerkev še toliko bolj upravičena, izraziti svojo sodbo, stalno opozarjati gledalce na nevarnost, ki lahko izhaja iz te mogočne industrije. Dolžnost ima, da izreče besedo, kadar kako učinkovito izrazno sredstvo močno vpliva na človeške duše. Njeno poslanstvo torej ni samo kulturne narave, temveč predvsem verske in moralne. Mnogi ji v

imenu svobode umetnosti oporekajo te njene pravice, češ, umetnost mora biti neodvisna od morale. Zanje ni morala nekaj objektivnega, splošnega, nespremenljivega, ampak popolnoma subjektivna; torej ima vsak umetnik svojo moralo. Ako bi bilo tako, bi ne bilo nobeno delo nemoralno, torej bi ne bilo v nobeni umetnini nemorale. Res je, da umetnost lahko povzdigne človeka, kadar je resnična; toda če žali moralo, ne more plemeniti duše.

Mnogi drugi se upirajo posredovanju Cerkev, češ, saj obstaja svoboda izražanja, torej vsakdo lahko pove, kar hoče in kakor hoče. Ker je kino najvplivnejše in najmogočnejše sredstvo, polaga Cerkev nanj večjo važnost. Če je dolžnost kritikov, da presodijo film z umetniškega in tehničnega vidika, je dolžnost moralistov, povedati, ali se film lahko predvaja občinstvu, ali je z moralnega stališča sprejemljiv. Ali naj gre Cerkev mimo tega tako mogočnega sredstva in dopusti, da seje strup v dušo, zlasti v dušo mladoletnikov? Ne more in ne sme prezreti tega učinkovitega sredstva izražanja; njena dolžnost je, da vedno posreduje s svojo odločilno besedo, s svojo strogo sodbo.

Niso pa samo tako imenovani »umetniki« in branitelji svobodnega izražanja proti vsakemu poseganju Cerkev in države v filmsko produkcijo; tudi mogočni producenti-trgovci vidijo v tem ogrožene svoje finančne interese, zato se bojijo vsake kritike, ki bi povzročila samo negativno reklamo njihovim filmom.

Kako ta pereč problem skrbi Cerkev, nam dokazujejo številne papeževe enciklike, ki govorijo o kinu. V njih sv. oče stalno opozarja občinstvo, predvsem

dejal gospod Macfare veselo. »Odgovoril vam bom jutri zjutraj; ali vam je prav?«

Gerard se je moral zadovoljiti s to obljubo. Šel pa je takoj na najbližji poštni urad in brzojavil Dicku Lamontu v Kent: »Kupi hišico!«

***

Štiri dni zatem se je pred majhno hišico, oddaljeno nekaj kilometrov od vasi Little Bake, ustavil velik, lep avto. Iz njega je izstopil gospod Macfare.

Hišica je bila skromna; okna niso imela zaves. Okoli nje je bil majhen vrt. Obiskovalca je, kot je kazalo, zanimal samo ta vrtič.

Gospod Macfare se je počasi približal vrtnim vratom, jih odprl in šel po stezici do hiše. Tam je krepko potrkal na vrata. Odprl mu je možak visoke postave, slovesne zunanosti, a z zavihanimi rokavi. Na veseli pozdrav je samo pokimal.

»Ali je ta hišica vaša?« je vprašal gospod Macfare.

»Da, gospod,« je odvrnil Dick Lamont.

»Lepa lega, se mi zdi.«

»Res ni slabo,« je dejal Dick previdno.

»Ali ste že dolgo tukaj?«

»Teden dni bo. Pred kratkim sem odslužil vojake. Sedaj bom pa tukaj uredil rejo kokoši.«

»Ah! Pri vojakih ste torej bili?« je rekel gospod Macfare pokroviteljsko. »Dobro, zelo dobro! Toda glejte, ta kraj se mi ne zdi ugoden za kokošerejo. Kdo je bil lastnik hiše pred vami?«

»Imena se ne spominjam več. Vem pa, da je hišico imela ista družina dolgo časa.«

»Ali se res ne spominjate imena te družine? Pomislite malo...«

Dick je nekaj časa napenjal spomin, nato je pa rekel:

»Zdi se mi, da se ime začinja kot Sal... ali pa Sam...«

»Morda Salomon,« je pripomnil gospod Macfare.

»Seveda, Salomon! Gotovo! Nič drugače!«

»Hm,« je dejal nato gospod Macfare. »Ali smem vedeti, koliko ste dali za to hišico?«

»Ves denar, kar sem ga imel,« je spretno odgovoril lastnik hišice. »Ali veste, kako pravi pregovor...«

»Da, da, seveda vem, kaj pravi pregovor,« ga je prekinil gospod Macfare. »Povejte mi, ali hišico prodaste in koliko hočete zanjo?«

»Prodaj? Ne, ni na prodaj!«

»Počasi, počasi! Ako bi dal sto funtov več, bi se gotovo ne branili, kaj?«

»Niti če mi daste tisoč funtov več!« je odločno zavrnil lastnik. »Tudi za deset tisoč funtov je ne prodam, če hočete vedeti. Oni dan sta bila tukaj tudi neki odvetnik in neki zasebni detektiv...«

»Dobro, dobro,« ga je prekinil gospod Macfare. »Govoriva rajši resno o kupčiji. Za hišico vam dam tisoč funtov.«

»Dragi gospod, ne prodam je niti za dvajset tisoč funtov,« je odbil lastnik še odločneje. »Meni je tukaj všeč. In Sokrat pravi: Zadovoljnost je naravno bogastvo, razkošje je umetna beda.«

»Pustite Sokrata,« je nepotrpežljivo zaklical gospod Macfare. »Dam vam recimo...«

»Ako bi ljudje vedeli, kakšna sreča prebiva v skromni hišici poštenega moža,« je nadaljeval Dick, »tako je zapisal Shakespeare.«

»Poslušajte me vendar! Ali mi hočete prodati to bajto za pametno ceno ali ne? Vedno bolj mi ugaja in plačal bom, kar želite, v pametnih mejah seveda.«

»Vstopite, prosim,« je tedaj dejal Dick in odprl vrata.

Čez dobro uro je Dick Lamont zapustil svojo hišico. Gospod Macfare ga je peljal v London. Šla sta v znano banko in tam je gospod Macfare izročil gospodu Dicku Lamontu lep kupček bankovcev. Čeka pa Lamont ni maral sprejeti. Ko je imel denar v rokah, je podpisal prodajno pogodbo.

***

Drugo jutro je bil gospod Macfare na vrtu pri hišici že ob šestih. Najprej je nekaj meril. Potegnil je ravno črto med obema jablanama. Točno na sredi je začrtal navpičnico, ki je šla desno tik pri vodnjaku; tako je stalo v stari listini, katero je bil našel v mahagonijevi skrinjici.

Gospod Macfare že zelo dolgo ni kopal zemlje; zato je bilo to delo zanj zelo utrudljivo. Vendar

pa tiste, ki so odgovorni za kino. Zahtevati od cerkvenih oblasti, da gredo mimo tega problema, bi bilo isto, kot zahtevati od staršev, naj se ne menijo za vzgojo svojih otrok. Kino, televizija in tisk so danes močna in učinkovita izrazna sredstva, ki so dostopna vsakemu sloju, vsaki starosti in ki s svojim vplivom lahko pomagajo k oblikovanju človeške duše. Zakaj naj bi torej Cerkev ne posvetila svoje skrbi, da pride iz teh sredstev le dobro? Zakaj naj bi jasno ne pokazala, kaj je v filmu dobrega-pozitivnega in slabega-negativnega? To njeno delovanje ne koristi samo posamezniku in družbi, temveč kinu samemu, ki mu s tem pomaga, da ga dvigne in plemeniti.

DOPRINOS KATOLICANV K FILMU

Rekli smo že, da Cerkev ne more in ne sme mimo problema filma, temveč mora paziti, da izhaja iz tega mogočnega sredstva čim manj škode za posameznika in za družbo. Zato se na razne načine udejstvuje, da lahko doprinese svoj velik delež, kar ji v veliki meri uspe. Kateri so ti načini?

Ze nekaj let deluje mednarodna ustanova OCIC, ki deli svoje nagrade vrednim filmom. V prvi vrsti zahteva od filma, da pospešuje duševni napredek, to se pravi, da prezira vse, kar je nevedno človeka, kot: nesebičnost, sovraštvo, predsodke; ob gledanju filma mora gledalec ljubiti duševno kulturo, razumevanje in spoštovanje do drugih, torej vrednote, ki človeka povzdigujejo. A te vrednote morajo biti v filmu jasno vidne. Velik je ugled, ki ga uživa nagrada OCIC tako pri katoličanih, kot pri nekatoličanih. To je nekak porok občinstvu vsega sve-

Prizor iz predstave »Zdrava, deva Katarina«

ta. OCIC ne more podeliti nagrade filmom, ki so v snovi in v dogajanju dvoumni, ker bi te filme gledalci različno razumeli. Da je neka stvar dobra, mora biti v vsem dobra; če ima eno samo napako, ni več dobra. Ta kriterij uporablja OCIC pri podeljevanju svojih nagrad. Zato se večkrat zgodi, da mnogi filmi ne dobijo nagrade OCIC, čeprav so z moralnega stališča sprejemljivi, a imajo morda eno samo napako, ki pokvari celoten vtis. Naj tu naštejemo nekaj filmov, ki so bili deležni nagrade OCIC: Ziveti v miru (1947), Ubežniki (1947), Dnevnik vaškega župnika (1952), Dva krajca upanja (1952), Na pristaniški fronti (1954), Marty (1955), Ujetnik (1956).

Z velikim uspehom delujejo župnijske dvorane, ki imajo ta namen, da prikazujejo občinstvu, predvsem mlademu človeku, dobre filme, ki ga torej odvrčajo od kvarnih in škodljivih filmov.

Zelo je razvit katoliški filmski tisk. Mnoge revije in časopisi obravnavajo problem filma z moralnega stališča, kar je zlasti za vzgojni smoter velike važnosti. Bralec najde v njih tisti nauk, ki mu potem pomaga pri izbiri filma.

Zelo uspešno deluje posebna komisija, sestavljena iz laikov: pedagogov, psihologov, moralistov itd. Ta komisija oceni vsak film in določi potem, kateri je primeren, neprimeren, priporočljiv, nepriporočljiv itd. Tudi te ocene imajo veliko važnost in pomagajo gledalcu, da gleda vsak film z večjo razsodnostjo, ne pa da sprejme vse, kar mu ta prikazuje.

Videli smo torej, da se Cerkev na razne načine udejstvuje, da vsaj nekoliko zaustavi veliko poplavo nemorale, ki izhaja iz mnogih filmov. **Miranda Zafred**

ni odnehal. Zdaj pa zdaj je pogledal enega izmed pergamentnih listov, ki so bili popisani z nerodnimi črkami. Tam se je bralo, da je neki Viljem Salomon leta 1819 ukradel v Kentski banki dragih kamnov v vrednosti 120.000 funtov; dragulji so bili last francoskega plemiča markiza Du Lagard, ki je bil pred revolucijo pribežal v Anglijo. Tat je ukradeno blago zakopal v vrtu svojega brata, ki je prebival v župniji Little Bake, in sicer na mestu, kj je bilo v dokumentu skrbno popisano. Sedaj se je izkazalo, da je bil tisti papir čudovito natančen. Gospod Macfare je izmeril razdaljo 275 cm v pravem kotu od središča črte, potegnjene med obema jablanama. Tako je prišel do vodnjaka, in sicer na desno. Tam je kopal. Ko je zadel s krapom ob »četrrokotni, gladki kamen«, kot je bilo rečeno v dokumentu, mu je od veselja srce kar poskočilo v prsih. Ta kamen je bil tat položil na zakopano blago.

In pod kamnom je res našel škatlo, ki pa je trdno tičala v zemlji. Gospod Macfare se je dolgo trudil in potil, preden jo je izvlekel iz tal. Ko jo je imel pred sabo, se mu je zdelo nenavadno dobro ohranjena. Kdor ni vedel za tajnost, bi utegnil misliti, da je to ena izmed tistih škatel, v katerih pošiljajo kmetje jajca po železnici. Bila je težka, toda gospod Macfare ni čutil teže, ko je nesel dragoceni tovor v hišico, kjer je bil varen pred vsakim nepoklicanim očesom. V sobi je razbil pokrov.

Škatla je bila težka, ker je bila do polovice napolnjena s peskom. Gospod Macfare je s tresočimi se prsti grebel po pesku, dokler ni končno otipal neke reči, ki se mu je zdelo podobna štirioglatemu kosu lepenke. Ker ni dobro videl, jo je nesel k oknu. Na lepenki je bil napisan en sam stavek: »**Ubo**re pomeni **Ubo-gi re-veži**«.

***

Drugo jutro je gospod Macfare vdrl kot bomba v pisarno stotnika Gerarda.

»Vi in vaša tolpa ste me ogoljufali za osem tisoč funtov! Ali mi takoj vrnete denar ali pa vas naznanim!«

»Hvaležen sem vam, da mi dovoljujete izbiro,« je mirno odgovoril Gerard. »Rajši vidim, če me naznanite.«

»Navaden goljuf ste, ali ste razumeli!« je divjal gospod Macfare.

»Iz te sobe lahko pridete na dva načina,« je rekel And mirno. »Skozi vrata ali skozi okno. Ker ste plačali, lahko izbirate.«

»Tako grem na policijo,« je tulil gospod Macfare. Kazalo je, da ga je zadela kap. Gerard ga je hotel pomiriti.

»Poslušajte me,« mu je dejal vljudno. »Gre za kupčijo, ki se vam ni posrečila. Upali ste, da se bo ste polastili velikega bogastva na račun uboge družine, pa ni šlo. Vse svoje življenje ste izžemali denar iz ljudi. Da ste lahko bogateli, je mnogo ljudi moralo trpeti lakoto. Postava vas ne more prijeti, ker ste eden tistih tatov, do katerih zakon nima moči. Izgubili ste osem tisoč funtov pri tej kupčiji, to je res. Toda hišico ste kupili prostovoljno in prodajna pogodba je zakonita.«

»Tat! Nesramen tat!«

»Dick!« je poklical Gerard odločno in bivši lastnik hišice se je pokazal na pragu. »Vrzi ven tega malopridneža!«

Dick je na stečaj odprl vrata in pokazal gospodu Macfareju s prstom ven.

MIRKO MAZORA

IBIEG

*To okolje!
Sprit sem z njim,
proč bežim,
grem čez polje;
z mislimi sem sam,
blodim v sivi dan
— pa kam?
O, da bi prišel
k cerkvi Snežnice,
da bi me objel
mir očetove gredice!*

Anton Kacin

IVAN PREGELJ *letopisec tolminski*

V času, ko je v slovenski literaturi skoraj neomejeno vladal Ivan Cankar, je zorel eden največjih slovenskih besednih umetnikov — Ivan Pregelj, kateremu je bilo usojeno, da že pred Cankarjevo smrtjo prevzame vodilno vlogo v slovenskem pripovedništvu. Bil je sicer le sedem let mlajši od Cankarja, a razvijal se je bolj počasi. Ko je Cankar že objavil prve knjige, je Pregelj šele boječe gledal v literarni svet in skušal navezati stike z Domom in svetom. Do svoje prave pisateljske moči je prišel, ko mu je bilo več kot trideset let.

Pregelj je zagledal luč sveta pri Sveti Luciji na Mostu dne 27. oktobra 1883, umrl pa je 31. januarja 1960 v Ljubljani. Domači župnik Jožef Fabijan ga je poslal v gimnazijo v Gorico in potem na Dunaj na vseučilišče. Fabijan je gmotno podpiral tudi njegove prve

korake na slovenski Parnas. Založil mu je prvi dve knjižici pesmi: Spominčice (1905) in zbirko Gregorčičevih pesmi, prevedenih v nemščino Adria-Klänge (Zvoki od Adrije - 1907). Pregelj je študiral za profesorja slovenščine. Prvo službo je nastopil 1909 v Gorici; naslednji dve leti je bil v Pazinu in Idriji; 1912 je šel v Kranj in od tam 1924 v Ljubljano. Vse kraje svoje življenjske poti je proslavil v svojih delih, razen Idrije, katero spoznamo le po kaki zemljepisni, osebni ali besedni reminiscenci v Otrcih sonca in Zdravniku Muzniku. Vsako zemljo, kjer je živel, je ljubil in se skušal živeti vanjo in v dušo njenih ljudi. »Meni tri zemlje dehte.«

Prva objavljena pesem je bila žalostinka za rojakom profesorjem Andrejem Kragljem, ki je umrl v decembru 1901. Potem je objavljial pesmi in pro-

zo v goriških časnikih, v dijaških listih in almanahih in v koledarjih celovške Mohorjeve družbe. Eno leto (1905/1906) je bil urednik Zore, glasila slovenskega katoliškega dijaštva. Izdal je tri zbirke pesmi: Spominčice (1905), pesmi v Marijino čast; Adria-Klänge (1907) in Romantiko (1910). Zadnjo je posvetil »prijateljem sanj«. Geslo Romantike vsebuje sama dozdevna in resnična nasprotja:

Tiha samota — moja ljubav,
temna bridkost — moja radost,
v solzah prečute noči — moji dnevi,
sivi lasje — moja mladost.

To je miselna lirika, abstraktni svet modroslovnih vprašanj o Bogu in človeku, o dobrem in zlem, o duši in telesu in podobno. Zdi se, da je bilo v tem središče vsega njegovega zanimanja.

Danes vemo, da so bila to dela priprave in nabiranja sil za večja dela. Takrat pa vse njegovo dotedanje delo ni prav nič kazalo na poznejšega mojstra. Dolg korak naprej je napravil, ko je iz abstraktnih višav Romantike stopil na trdna tla med resnične ljudi, ki imajo tudi svoje križe in težave. To je storil s povestjo Mlada Breda (1913), katero je napisal v Idriji. Mlada Breda je prva povest iz domačih tolminskih hribov; je pa časovno in tudi sicer še dokaj nedoločena in neizdelana, večerniška. Potem se je zgodil čudež. Kaj in kako se je v Preglju razvezalo in odprlo, da je v prvih letih v Kranju zasnoval in napisal Tlačane (1915/16; poznejši naslov Tolminci, 1927), zgodbo o velikem uporu tolminskih kmetov leta 1713? Iz njegovih izjav sicer vemo, da je mnogo bral velike svetovne pripovednike in študiral, kako so gradili dejanje svojih romanov. Vemo tudi, da je strastno iskal svoj pravi osebni slog, a vse to še ne more razložiti pojava, ki bi ga res lahko imenovali čudež petnajstih let trajajočega pesniškega navdihnjenja in tvorne domišljije, ki ga je Pregelj doživel, ko je prekoračil svoje trideseto leto, to je »dni svojih lepših polovico«. Zgodbo

o tolminskem uporu je poznal iz Zgodovine Tolminskega, katero je napisal Simon Rutar, in tudi po Remčevem romanu Veliki punt. A dati temu tragičnemu socialno-političnemu boju takšno epično širino in etično veličino, tako umetniško polne, težke barve, razgibano dejanje, ki ga nosi množica sijajno slikanih oseb kot zastopnica vsega prebivalstva, to je v primeri z Mlado Bredo kot dan in noč. Prehod je prenenavaden in ni ga lahko razložiti.

Tlačane je nadaljeval v romanu Zadnji upornik (1918/19; poznejši naslov: Štefan Golja in njegovi). To snov je v glavnem ustvaril on sam. Punt je bil zadušen, gospoda je še huje davila kmete, ki so imeli edino oporo v domačih duhovnikih; predstavnik domače duhovščine je Štefan Golja, sin enega od obglavljenih upornikov. Golja je v mračnih, brezpravnih razmerah moral braniti kmete, samega sebe in svobodo vesti; bil je stalno med dvema kamnoma. Na eni strani je pritiskala nanj državna oblast, ki si je laštala pravice tudi v cerkvenih zadevah; na drugi strani pa je bila cerkvena oblast iz Čedad, torej na ozemlju beneške republike. Težko je bilo služiti dvema gospodoma, ki sta kar naprej prestopala meje svojega delokroga. Žrtev je bil duhovnik, zvest Kristusove mu nauku in svojemu ljudstvu. Spor med državno in cerkveno oblastjo na Tolminskem se je v 18. stoletju bližal koncu in je bil z ustanovitvijo goriške nadškofije sredi stoletja tudi dejansko zaključen.

Z Zadnjim upornikom si Pregelj še ni spisal z duše vse teže vprašanj, katera je obravnaval v njem. Ta snov mu je še vedno hodila po glavi; ni se je mogel rešiti drugače, kot da jo je takoj še enkrat obdelal, samo v drugem časovnem okviru. Tako je nastal Plebanus Joannes (1920). Dejanje je prestavil za dve sto let nazaj v čas po letu 1500. Glavna oseba je tolminski vikar Janez Potrebujež, prednik Štefana Golje po načelih in delovanju. Dejanje teče skoraj vzporedno, zaključuje se pa nekoliko drugače, bolj tragično; zgodovinsko ozadje je isto: spor med

Cedadom in tolminskimi gospodi za oblast in razne pravice; vmes poseže kuga, ki razreši marsikateri voz. Tudi znaki časa so podobni: razkrajajoča se družba in propadanje do tedaj veljavnih vrednot v času pred veliko revolucijo v 18. stoletju in podoben pojav v dobi razcvete renesanse v začetku 16. stoletja.

V teh treh romanih je Pregelj oživil davno preteklost svoje Tolminske, te zemlje na večnem prepihu zgodovine, in ji vdahnil življenje; prinesel jo je bralcu tako rekoč pred oči; uspelo pa mu je tudi ohraniti ves čar in vzdušje davnine.

Kot drži vsakega pesnika domača zemlja trdno do smrti, tako Preglja Tolminska ni izpustila. Med Zadnjim

nji odmevi iz velikega punta. Muznikov stari oče je bil namreč tudi puntar ter je precej let predsedel v ječi na goriškem gradu. Prezreti ne smemo niti kakih desetih črtic z motivi iz daljne in bližnje tolminske preteklosti, vse pisane temperamentno in z enako lju-beznijo.

Skrb za usodo slovenskega naroda mu je obrnila duševni pogled tudi v prihodnost. Močne tendence, po katerih naj bi slovenski jezik izginil oziroma naj bi se Slovenci potopili med Srbohrvati, so mu narekovale veličastno vizijo Slovenska legenda. Iz grobov so vstali in se zbrali na polju med Kranjem in Skofjo Loko vsi, ki so enajst stoletij pomagali ustvarjati slovenski jezik in kulturo od prvih zapisanih be-

---

KSAVER MESKO: Izvor in začetek življenja je delo in v delu je dopolnitev življenja. Življenje brez dela je polovično življenje, je smrt in pogin.

---

upornikom in Plebanusom Joannesom je doživljal svojo domačijo tudi z vedre strani; sad tega je svetla, sočna idila *Otroci sonca* (1919). Morda je hotel povedati, da za vsako nočjo, naj bo še tako temna, zasije dan. V prvem zapisu *Otrok sonca* je Pregelj poročil Koširjevo Slavico z učiteljem Sivcem. Dr. Izidor Cankar pa je dejal, da je bolje, ako ostane neomožena. (*Dom in svet*, 1920 - platnice). Pregelj ga je ubogal, a snov mu še ni hotela iz srca. Zato je zgodbo istih oseb nadaljeval v *Gloriosi* (goriška Mladika, 1922), le da je poudarek dejanja preložil na drugo junakinjo. Deset let pozneje mu je iz občutka, da slika ni popolna, zrasla še uvodna črtica *V Sopotih* (1933). Tako je polagoma nastala nova trojica povesti. Nasproti trem tragičnim, žalostnim je postavil tri vedre, sončne povesti. Na eni strani bridka žalost, na drugi vedro, svetlo veselje! Mirno lahko rečemo, da je teh šest povesti višek in središče vsega Pregljevega stvarjanja.

V tolminski ciklus spada tudi povest o zdravniku Muzniku (1726-1803), ki je bil Pregljev rojak in pozneje prvi zdravnik goriškega mesta. To so zad-

sed na Koroškem do zadnje slovenske pesmi. Hoteli so videti, ali je Slovencev res konec. Legenda izzvani optimistično: Slovencev ne bo konec, dokler bo živela ena sama slovenska mati. In ta je tisti trenutek živela.

Bliže v času, bolj konkretno in manj preroško je Osahlo vrelo (1933), ki napoveduje, kaj bo po Tolminskem, če bo fašizem dolgo vladal. Tu pa ni videl nobenega sončnega žarka. Lažna kultura je razgrnila težko odejo nesvobode čez Slovence. Pregelj se ni bil dokopal do prepričanja, da nobeno nasilje ne more trajati večno, da si vsaka strahovlada sama prej ali slej izkoplje grob.

Pregelj je vse življenje služil lepoti. Iskal in našel jo je skoraj na vseh postajah svojega življenja. Plodovito je bilo v tem pogledu bivanje v Kranju. Gorenjska zemlja, domovina treh pesnikov, mu je nudila bogastvo motivov. Simona Jenka in njegovo kratko življenje je orisal v povesti *Smonca* (poznejši naslov *Simon iz Praš*); to je zgodba »slovenskega, trpečega umskega duha« (Pregljeva izjava v *Slovincu*, 19. aprila 1930). Jedro povesti Na vakance je pretresljiv dogodek iz

življenja pesnika Matija Valjavca; ko se je kot študent ob koncu šolskega leta vesel vrnil domov z dobrim šolskim spričevalom, je našel očeta na mrtvaškem odru. Prešerna se je spomnil v dramatičnem prizoru V Emavsu (1929). Iz gorenjske kulturne zgodovine je Peter Pavel Glavar (1922) ali Odisej iz Komende, kateremu je pozneje dodal Zapiske gospoda lanspreškega.

Matiček in Nežka

V načrtu je imel roman o učenjaku Jerneju Kopitarju, enem izmed utemeljiteljev slovanskega jezikoslovja, ki je tudi bil Gorenjec; tega ni izpeljal. V čas, ko je na Gorenjskem luteranska vera že umirala (okoli 1600), je segel z Bogovcem Jernejem (1923); v to zgodbo je položil težke verske in npravne boje, katere je doživljal luteranski predikant močne čutne narave in občutljive duše. Po njegovi lastni izjavi je Bogovec Jernej nekak luteranski dvojček katoliškega Plebanusa Joannesa. Prvi zapis tega romana je iz svojih

lastnih nagibov sežgal; nekaj mu torej v njem ni bilo všeč: ali se mu je vodilna misel izmaličila ali je snovno zašel na kako napačno pot ali je bilo kaj drugega; o tem danes še ugibati več ne moremo. Morda je v objavljenem zapisu vodilna ideja ta, da katoliška, verna slovenska duša ne prenese tujega duha. V usta protestantskega učitelja je namreč položil besede, polne grenkega spoznanja in življenjske tragike: »Seme se je vsejalo iz Vitemberge v Kranjce. Štirideset let je vzhajalo in ni vzšlo. Ni vzšlo, ker ni moglo. Vsaki zemlji namreč pristoji svoje seme in o svojem času. Kar smo sejali, ni bilo naše seme.« Na Gorenjskem se odvija dejanje »Osmerih pesmi« (1926); glavni junak je upokojeni goriški profesor Franc Orešec. Na mnogih sprehodih so se Preglju rodili peripatetični verzi kot Od Kranja do Brezj (1917) in drugi. Na samotnih sprehodih so se mu najbrž utrinjale tudi Balade v prozi (1917 in pozneje). To so majhni, zgoščeno zapisani dogodki iz človeške komedije; slog je zares baladen; snov se pri nekaterih izprevrže v romanco.

Ljubljana mu ni dala močnih navdihov. Iz ljubljanske preteklosti je drama Salve virgo Catharina (1928) in večerniška povest Peter Markovič (1929), ki se godi v času, ko so Turki drugič oblegali Dunaj. Povest, ki miselno zaključuje vse Pregljevo pisateljsko delo, namreč Usehli vrelci (1929) je pa iz sodobne Ljubljane.

Snovi mu v teh letih ni zlepa zmanjkalo. V času fašistične strahovlade mu je prišla na misel Istra, katero je poznal iz osebnega doživetja. Še v času njegovega bivanja v Pazinu je bil živ spomin na velikega škofa Jurija Dobrila, ki je začel narodno in socialno buditeljsko delo med revnim istrskim ljudstvom. V povesti Božji mejniki (1925) mu je postavil lep spomenik. Ta povest je nato izšla v Gorici z naslovom znamenitega Dobrilovega molitvenika Oče, budi volja Tvoja! Podobno narodnoobrambno noto ima koroska povest Umreti nočejo (1930). Dobo luteranske povodnji na Krasu je

prikazal v Magistru Antonu; napisal ga je 1925, objavljen pa je bil štiri leta pozneje v goriškem mesečniku Družina. Ta roman je pisal po tem, kolikor je »katoliški in še veren spominu na vladiko dr. A. Mahniča in župnika Jožefa Fabijana.« (Pregljeva izjava v Izbranih spisih, V. str. 271).

V povestih in črticah, katere je napisal okoli leta 1930, se pa čuti, da njegova pot ne gre več navzgor; sile mu pešajo; ne zmore več tistih širokih, mogočnih potez in tudi gradba dejanja je neenotna, estetsko nesmotrna. V opombi h knjižni izdaji povesti Ushli vrelci (1933) pravi, da »je odložil pero, ker mu je pisateljsko veselje zamorila vsakdanja žalost zadnjih let.« V resnici pa je bil to samo literarni izgovor in opravičilo za pojemanje ustvarjalne fantazije, ki seveda pri nobenem umetniku ne more trajati večno. Tak je pač zakon narave. Dejstvo je, da potem do smrti, to je skoraj trideset let ni več ustvarjal.

Pregelj je tudi eden najmočnejših slovenskih dramatikov. Poleg kakih desetih ljudskih iger je napisal globoko

zamišljeno svetopisemsko dramo Azazel (1921) in več krepkih ekspresionističnih enodejank.

V svojih najboljših letih je sploh mnogo delal. Poročal je o novih knjigah, pisal članke o literaturi, estetiki in literarni zgodovini, prevajal pesmi, največ iz nemščine, sestavljal pomožne učne knjige za pouk slovenščine na srednjih šolah. Njegove sodbe so natančno izražene, deloma zelo ostre; mnoge veljajo še danes. In še danes je marsikateri njegov članek ali razprava svež in aktualen. Zdelo se je, da je neuničljiv in neizčrpen tvorec.

Zanimivo je, da je najbrž nehote dal pobudo, da je Ivan Tavčar začel pisati svojo najboljšo povest Visoška kronika. To je bilo tako: V Domu in svetu je leta 1918 objavil razne »Misli«. Med drugim je zapisal tudi: »Ne daj mi Bog take ničemurnosti, da bi pisal še v svojem petdesetem letu.« Jeseni 1919 je prišel k dr. Tavčarju dr. Izidor Cankar na razgovor o njegovem slovstvenem dejanju in nehanju. Snov je potreboval za svoje znamenite Obiske. Tavčar mu je povedal mnogo zanimivega iz svojega življenja. Omenil je tudi, kako se je lotil Visoške kronike, ko mu je bilo sedemindeset let: »Po „Cvetju v jeseni“ sem nekaj časa počival, pa so me zopet razdražili. V tem slučaju ne politični moji somišljeniki, temveč pripadnik Slovenske ljudske stranke. Nekaj mesecev je naše slovstvo posebno čvrsto poganjalo tako zvane „misli“, oziroma „aforizme“. V „Domu in svetu“ čitam nekega dne aforizme g. dr. Preglja, ki ga osebno ne poznam. Priobčil je svoje „misli“, in med drugimi je priobčil tudi to „misel“, da „naj ga Bog obvaruje, če je enkrat dosegel petdeseto leto svojega življenja, da bi še kaj pisal ali pisaril.“ Ta „misel“ me je zopet podkurila — in par dni pozneje sem že začel pisati ali pisariti „Visoško kroniko“. Z g. dr. Pregljem se morda ne bova prepirala: če bo moj spis potrdil resnico njegove slovstvene dogme, mu to gotovo ne bo v škodo; če ne, sodim o g. profesorju, da mi radi tega tudi ne postane nesre-

BRUNA PERTOT

Pozdrav veselju

*Že srka vase
te nocojšnji mrak
morda za vedno,
srca najdražji gost!
Zašlo je poletje
in opalilo grmovje.
Zdaj brinovka naznanja
smrtni čas —
in siva vlakna
prevlečejo naš breg.
Ves bel, ves tih
bo moj obraz
in na obzorju mrtvih dni
bo sanjal lepšo,
srečnejšo pomlad.*

čen, ker vsako pravilo dopušča to ali ono izjemo.« (Obiski, str. 149)

Dolgo je Tavčarjeva izjava veljala kot duhovita, fina ironija brez kake dejanske osnove. Danes vemo, da je popolnoma resnična. Pregelj je s tisto mislijo najbrž meril na samega sebe in niti od daleč ne na Tavčarja ali na kakega drugega. Zase je Pregelj tudi zadel; po petdesetem letu ni več pisal. Tavčar je leto poprej (1917) objavil Cvetje v jeseni, ki je in bo ostala ena najbolj svežih slovenskih pripovednih mojstrovini sploh. Pregelj pa je imel pretanek čut za resnične umetnine; niti predstavljati si ne moremo, da bi lahko resno želel, naj takšen umetnik, kot je bil Tavčar, utihne, tudi če je prekoračil petdeseto leto. Vendar se je Tavčar čutil resno prizadetega. To vemo iz njegove literarne ostaline, katero je objavila Marja Boršnikova (Ivan Tavčar: Zbrano delo. VI. knjiga, str. 383 sled.). Začel je pisati svojo Visoško kroniko, ki je poleg Cvetja v jeseni pač priznано najlepše njegovo delo. Tavčar sam pravi, da je tisto snov imel v glavi že leta in leta, a brez Pregljeve »misli« bi se je morda lotil pozneje ali pa nikoli, kajti nekaj let zatem (1923) je umrl. Tako je Pregelj nehoti sprožil Tavčarjevo zadnje ustvarjanje. Ni izključeno niti, da je Tavčarja vzpodbudila Pregljeva široka pripovedna zasnova in polni, ustrezni zgodovinski slog Tlačanov, da je nekaj podobnega, a seveda čisto neodvisnega poskusil tudi on sam, kar se mu je popolnoma posrečilo. Vsekakor ima torej Pregelj svoj, čeprav nezavedni in nehoteni delež pri nastanku te Tavčarjeve veleumetnine.

Pregelj je v bistvu svoje duše katoliški mistik, zadnji slovenski pesnik in pisatelj z neko enotno, ubrano, skladno sliko sveta. Lepota, harmonija, melodija zanj niso bile prazne besede; celo v njegovi prozi je več ritma in melodije kot v skladovnicah moderne papirnate poezije in verzov, ki so seveda spet le izraz današnjega praznega časa, ko je glavni predmet mnogih pisa-

teljev splošna nesnaga, ko vsi predmeti dobijo drugačno, spačeno obliko tako v slikarstvu kot v leposlovju, ko se razmerje do Boga in večnosti skoraj ne občuti več, ko tudi v slovstvu dviga glavo satanizem v raznih krinkah, ko so srca in duše prazne; v tem našem času duševne puščobe je Pregljeva umetnost kot osvežujoč, blag dih iz carstva očiščenja, tolažbe in dušnega pomirjenja.

Poleg običajne pisateljske nuje, da se sprosti, s tem da svoje stvaritve zapiše, so Pregljevo delo gibale tudi ljubezen, dobrota in pravičnost. Izmed mnogih mest v njegovih spisih navedem samo iz Zgodb zdravnika Muznika: »Iz neštetega hudobnega, ki je v nas, raste veliko gorje. Kadar sebe išče vsak sam zase, ubija v četah. Samoljubje, je rekel Šimenc, je ime zlu. In samoljubni, je zatrdil, smo vsi, od deteta, ki je začelo spoznavati, do starca, ki se je umaknil v zapeček, žena in mož, vsak po svoje, vsak v škodo svojemu bližnjemu. Potem pa je gospod Šimenc povedal lek za to bolezen. Ime mu je, tako je rekel in skušam ga razumeti, temu leku ime je — ljubezen. Verujem! A laže bi mi bilo, če bi to ljubezen videl.«

Pregljevo delo označuje močna nasprotja: žalost — veselje; dobrota — zloba; svetloba — tema; življenje — smrt; groza — prijetno razpoloženje brez strahu. Brez primerne sloga bi seveda ne dosegel takih učinkov, kot jih. In tudi v tem je soroden Ivanu Cankarju: ustvaril je svoj, čisto nov, ustrezen, sugestiven jezik, ki ga uboga kot občutljiv instrument: poje mu, pripoveduje, slika, poudarja, kjer je treba, ustvarja vizije, podčrtava osebe in situacije ter sploh izraža toliko slušnih in vizualnih odtenkov kot pri nobenem drugem umetniku. Vse skupaj povzroči, da se Pregljeva umetnost skrivnostno dotika src. Koliko bogastva neminljive lepote nam je podaril ta samorasli revni sin revnega vaškega proletariata!

Dekan Vinko Štanta

Dne 30. decembra 1959 je po dolgi bolezni umrl v Šempolaju na Krasu tamkajšnji župnik in dolgoletni dekan devinsko-nabrežinske dekanije č. g. Vinko Štanta. Bil je svet in delaven duhovnik, kot kaže vse njegovo življenje.

Rodil se je 22. januarja 1884 v Mirnu v globoko verni družini kot peti od osmero otrok. Z osnovne šole je leta 1897 vstopil v pripravnico in nato na nemško gimnazijo v Gorici, kajti slovenske tedaj sploh ni bilo. Zadnjih pet let državne gimnazije je bil gojenec Alojzijevišča, ki mu je zato ostalo vse življenje zelo pri srcu. Leta 1907 je bil sprejet v »Osrednje bogoslovno semenišče v Gorici«. Že po tretjem letniku ga je nadškof msgr. Sedej posvetil v mašnika. Škof ga je že kot mladega bogoslovca vzljubil in mu bil naklonjen. V četrtem letniku bogoslovja je opravljal obenem službo semeniškega prefekta ter ob nedeljah pomagal v dušnem pastirstvu. Po dokončanem bogoslovju je bil imenovan za kaplana v Volče pri Tolminu.

Že po prvem tednu njegovega službovanja je umrl tamkajšnji župnik č. g.

Zarli, tako je mladi kaplan ostal samostojen. Čez leto dni, t. j. v avgustu 1912, je msgr. Gotarda Pavletiča, župnika v Šempetru pri Gorici, zadela kap in ga kmalu spravila v grob. Tedaj je bil g. Vinko premeščen v Šempeter kot pomočnik obolelemu župniku, pozneje pa je bil imenovan župnijski upravitelj. Tačas je umrl v sosednji Vrtojbi župnik č. g. Edvard Štrukelj; g. Vinku so dali še upraviteljstvo Vrtojbe in pouk na šoli v Volčji dragi.

V avgustu 1914 je dobil imenovanje upravitelja v Kostanjevici na Krasu ter soupravljanje Temnice. Bila so to najhujša leta za Kras. Nepopisno je bilo divjanje vojne: vse hiše so bile do tal porušene, ljudstvo je odhajalo v begunstvo in samo ni vedelo kam. Do zadnjega trenutka so se naši ljudje oklepali porušениh domov, končno pa so morali vse pustiti in oditi. »Zadnji sem zapustil vas še jaz,« tako pravi v svojih spominih na tedanje čase g. Vinko.

Bilo je v prvih mesecih po njegovem prihodu v Kostanjevico. Avstrijska vojaška komanda je dala razstreliti zvonik župne cerkve sv. Martina, da ne bi služil za oporno točko sovražnikovemu obstreljevanju. Zvonik se je zrušil na cerkev in porušil vso cerkveno streho. Tako je g. Vinko maševal pozimi v župnišču, poleti pa v veži pod trtami. Dne 27. julija in potem 4. ter 5. avgusta l. 1916 je bilo obstreljevanje vasi tako silno, da so zbežali še tisti redki domačini, ki so dotlej vztrajali na pogorišču. Umaknila se je tudi vojaška komanda. Zadnji je odšel g. Vinko. Za tako vztrajno in nesebično požrtvovalnost ga je avstrijska vlada nagradila z zlatim zaslužnim križem in trakom z zlato krono. To je bilo takrat najvišje civilno odlikovanje. Nanj je bil pokojni Vinko zelo ponosen, saj ga je spominjalo na najhujša leta, ki jih je prebil s svojim ljudstvom. Po smrti ga je zapustil goriški nadškofiji.

Iz Kostanjevice se je torej umaknil z ljudstvom v Komen in nato v Kazlje pri Tomaju. Tam je ostal do l. 1918 in vršil z vso gorečnostjo svojo duhovniško službo med ubogimi begunci. Tržaški škof Andrej Karlin mu je dal potrebni kaplanski dekret. Kako ga je ta škof imel v čislih, priča pismo, ki mu ga je pisal dne 21. januarja leta 1918. »Jaz se Vam moram zahvaliti,« pravi pismo, »da ste našim dobrim vernikom v Kazljah ne samo z dobrim zgledom, ampak tudi z marljivim delovanjem razsvetljevali um in nagibali voljo za udejstvovanje nauk svetega evangelija. Bog Vam bodi tudi za to plačnik na tem in onem svetu! Ker vem, da Vam srce želi v Mavhinje, kamor Vas pošilja volja in želja našega dragega metropolita, bodite uverjeni, da Vas tja spremlja tudi moja srčna želja, da po milosti božji prav tam, kjer je vojska pustila svoje krvave sledove, iznova ukoreninite postavbo božjo in uvedete pošteno krščansko življenje, poleg tega pa s previdno gorečnostjo posušite mnogo bridkih solza, ki jih je izzvala krvava vihra. Naj Vas torej spremlja blagoslov božji na vseh Vaših trudih in potih! To iskreno želi iz dna srca Vaš hvaležnovdani

† Andrej Karlin, škof«

To je bil tudi program vsega njegovega nadaljnega življenja: iz vojnih razvalin buditi novo življenje, versko, moralno, gospodarsko in prosvetno. Neutrudno se je žrtvoval do smrti, kljub kraški trdoti, na katero je tako pogosto naletel, zlasti v tistih letih, ko je fašizem pomendral po naših vaseh še tisto malo dobrega in poštenega čuta, ki je ostal po vojni. Svojemu škofu je ves zaskrbljen poročal o težavah, ki jih je imel z učenjem verouka v domačem jeziku, o težavah z oblastjo, ki je prihajala na dan z neverjetnimi zahtevami... Duhovnikovo življenje je res trnjeva pot!

Vsa leta begunstva je bil g. Vinko stalno v stiku s svojim škofom msgr. Sedejem, ki je živel sam v begunstvu deloma v Zatični, deloma doma v Cerknem. V začetku l. 1918 ga je škof po-

slal v Mavhinje kot vikarja ter ga obenem imenoval za župnijskega in dekanjskega upravitelja devinske dekanije. Že te dve službi sta bili naporni. Pa je delavni gospod zmoget še več. L. 1920 je sprejel novo službeno mesto kot vikar v Sempolaju, od koder je oskrboval Mavhinje in Sesljan. Šestnajst let je teden za tednom meril peš to dolgo pot; oskrbel je vso službo božjo, nauka je opravljal po šestnajst ur tedensko. Kako je to naporno, more razumeti le, kdor sam preizkuša. Zato ni nič čudnega, če je g. Vinko l. 1958 malo pred smrtjo zapisal: »Nunc desidero quietem...« (Sedaj si želim počitka). Utrujenemu Gospodovemu delavcu se želja ni izpolnila: ostati je moral na svojem službenem mestu in je delal za kraljestvo božje ter za blagor ljudstva, dokler ni na delu obnemogel. Umril je po trimesečni bolezni v svoji župniji v Sempolaju in bil tam pokopan na Novo leto 1960 poleg svojega očeta. Pogreba se je udeležilo veliko število du-

Nagrobni spomenik pok. dekana

hovnikov iz goriške in tržaške škofije ter vernikov iz zelo oddaljenih krajev, kar jasno in zgovorno priča, kako so ga vsi globoko spoštovali in cenili. V nagrobnem govoru v cerkvi med pogrebno sv. mašo je nabrežinski župnik č. g. Srečko Rejec lepo podčrtal pokojnikovo globoko duhovnost in vse bogastvo njegove duhovniške duše.

S smrtjo č. g. dekana Vinka Štanta so slovenski verniki izgubili zaslužnega moža, ki se je tudi v najbolj nevarnih časih goreče in odločno bojeval za pravice Cerkve, duhovnikov in ljudstva, duhovniki pa svetniškega dekana, ki ga v službi za dobro ni zadržala nobena zunanja ovira.

HISTORICUS

ANDREJ LAVRIN

(ob 150-letnici smrti)

Dne 24. aprila 1808 je v Gorici umrl mož, ki se — skupaj z Jurijem Japljem — lahko dostojno uvršča med začetnike slovenske posvetne in leposlovne pesmi poleg Deva, Pohlina, Miheliča in Vodnika, avtorjev ljubljanskih »Pisanic«, prvega zbornika takih pesmi leta 1779.

Prav istega leta namreč je v mesecu maju tudi v Gorici izšel poseben zbornik: »Raccolta... di poesie...« na čast grofu Filipu Kobencelju ob njegovem prvem diplomatskem nastopu pri Cieszijskih mirovnih pogajanjih med Avstrijo in Prusijo.

F. Kobencelj (1741-1810) je bil po rodu sicer iz Ljubljane, toda njegova posestva na Vipavskem in po Krasu ter sorodstvo s Kronberškimi grofi so ga zelo bližala tudi Gorici. In tako se je leta 1779 zbrala tukaj skupina ljubiteljev leposlovja (pozneje Akademija Arkadov) in po tedanji modi izdala v njegovo čast zbirko pesmi: italijanskih, latinskih, francoskih, furlanskih, nemških, slovenskih, angleških, grških in celo hebrejskih, zanimiv sad tedanje klasične kulture kakor tudi kozmopolitizma, ki se iz tedanjih višjih krogov širi danes (s kulturo in splošnim blagostanjem) med vse sloje ljudstva kot odločilen faktor mednarodnega razumevanja, sodelovanja in miru.

Prva slovenska pesem zbornika je sicer brez avtorjevega imena, vendar

se pripisuje Japlju in Fr. Kidrič v svoji Zgodovini slovenskega slovstva (Ljubljana 1929, str. 196/97) pravi o njej tako:

»Škoda, da ni sodeloval pri »Pisanicah« tudi Japelj, ki bi bil mogel prispevati izmed vseh najzrelejše doneske, kakor priča v goriški »Raccolti« 1779 njegova oda...«

Toda če primerjamo to odo z Lavrinovo anakreontsko pesmijo, ki ji sledi, moramo takoj priznati, da je ta še boljša in da je torej najboljši cvet tedanje slovenske pesmi.

Tudi v nacionalnem pogledu kaže Lavrinova pesem neprimerno večjo zrelost. »Pisanice« in Japelj govoré le o »kranjskem jeziku«, o »kranjski zemlji«, o Ljubljančanih, Lavrin pa izrecno govori o Slovencih in jasno izkazuje svojo nacionalno zavednost:

...

Vse le-to naj druge vesele dela,
Ako lih nas tud' veseli, Slavence,
Mi se le časti vesel'mo visoke

Naš'ga Slavenca.

Srečen gospoduj Deželan visoki,
Slavnih Očetov imeniten odraselk,
In per tolkašn delih nikar pozabit'
Tvojih Slavencov.

Pa še nekaj. Poleg svoje slovenske pesmi je Lavrin objavil tudi svoj prosti italijanski prevod v rimah, brez dvoma prvi tuji prevod iz slovenske

poezije, saj so Linhartove »Blumen aus Krain« izšle šele leta 1781, dve leti pozneje.

Morda je ta prevod tudi odraz narodno mešanega goriškega okolja, morda je celo dokaz premoči tedanje italijanske kulture nad slovensko v Gorici; vsekakor pa je Lavrinova italijanska pesem tudi dokaz njegove široke kulturne razgledanosti in nacionalne strpnosti, tako potrebne na vseh narodnostnih mejah, saj se ozki nacionalizem prav tu še najlaže razpihne v brezplodni šovinizem in nesmiselno narodno sovraštvo.

Zrelost Lavrinove poezije in idej, kakor tudi njegov lepi prispevek o zgodovini oglejskega patriarhata in goriške nadškofije v Marianovi »Austria Sacra« (2. del, 4. knjiga, 41. stran) dajeja misliti, da se njegovo kulturno delovanje verjetno ni omejilo le na to, kar nam je danes o njem znano. Verjetno je, da je bila njegova literarna zapuščina precej večja, in morda se bo s časom v Gorici ali drugje našlo še kaj njegovega.

Lavrin je bil po rodu iz Vipave. Prvi ga omenja Pohlin v svoji »Bibliotheca Carniolica«, za njim precej obširneje Štefan Kocjančič v periodičnem listu goriške nadškofije za leto 1878 (članek o šempetrski župniji). Slovenske pesmi v goriškem zborniku je prvi našel in objavil v Ljubljanskem Zvonu leta 1894 (str. 62 in 127) Simon Rutar. Omenja Lavrina Fr. Kidrič v svoji Zgodovini slov. slovstva (str. 198) in v razpravi o Dobrovškem in slovenskem preporedu (Ljublj. 1930). Omenjajo ga tu pa tam še drugje, vendar temeljite razprave o njem do sedaj še ni bilo.

Lavrin je študiral najprej doma, potem v Novem mestu in menda tudi v Ljubljani, nato pa v Gradcu in na Dunaju, kjer je dokončal bogoslovje. Dolgo časa je potem deloval kot kaplan v Vipavi; meseca junija 1779 je postal župnik v Šempetru pri Gorici in tu je potem ostal do smrti.

Moral je biti vsekakor dobro znan v goriških krogih. Kmalu po prihodu v Šempeter je bil imenovan za avditorja

in škofijskega provikarja. Leta 1790-92 je bil dekan slovenskega dela nadškofije. Istočasno je postal častni kanonik.

Njegova literarna zapuščina, skromna sicer, toda izbrana, je pa lahko v ponos Gorici in Slovencem.

MIRKO MAZORA

NA DNO

*Slutnja me ne vara:
Vsa ta težka tara
skriva v svojem dnu
bisere, zlatò
— svet prelesti, čara.
Pomagaj mi Ti
s svojo rokò
razgrestbi plasti
teh temnih gmot
in ilnate prsti,
da grem na dno
in vlečem na svetlò,
kar se le v soncu iskri.*

Goriški grad

F. M.

Ob šestoletnici Sv. Višarij

Na skoraj dva tisoč metrov visoki gori, ob kateri se stekajo tri doline in se srečujejo tri evropska plemena, se dvigajo Sv. Višarje. Ze šest sto let romajo na to Marijino božjo pot ljudje iz vseh krajev, da od nebeške Matere izprosijo milosti in najdejo na njenem Srcu tolažbe za razboljena srca, kar tako lepo ponazoruje Kraljeva slika v višarski cerkvi na steni, ki loči prezbiterij od ladje.

Kronika jasno poroča o nastanku višarske božje poti. Pastirji so na gori pasli svoje črede. Leta 1360 so nekega dne ovce obstale ob grmu. V njem je nato pastir našel Marijin kipec. Nesel ga je v žabniško župnišče, a drugi dan je bil kipec zopet v istem grmu na Višarjah. Ker se je to ponovilo večkrat, so nesli kipec patriarhu v Oglej in ta jim ga je vrnil z naročilom, naj Materi božji sezidajo cerkev.

Zidanje cerkve na takšni višini ni bila lahka stvar, a velikušni častilci Marijini se niso ustrašili nobene žrtve. Kakor se je širila vest o božji poti in o milostih, ki jih je Marija delila, tako je rasla tudi cerkev in se s časom večala, da je vsaj delno lahko zadostovala številu romarjev.

V šest sto letih višarske božje poti je bilo marsikaj temnega, a tudi lepega in sončnega, kot je v življenju vsakega človeka in vsake človeške ustanove. Težko je bilo za Sv. Višarje, ko so doli po dolinah ropali in požigali Turki; hudo je bilo, ko je Lutrova kriva vera sejala svoje zmote med ljudi po deželah okrog njih; obupno je bilo, ko je cesar Jožef II. zaprl višarsko

cerkev in prepovedal božjo pot; žalostno je bilo, ko so med prvo svetovno vojno svetišče bombardirali in ga porušili. Marsi, kak vihar je zapišan v dolgi šeststoletni zgodovini višarske božje poti.

A za Sv. Višarje so bili tudi sončni dnevi, ko so se romarji svobodno zbirali ob Marijinih nogah in se potolaženi vračali na svoje domove; ko so po viharjih zopet obnovljali Marijino cerkev in v prenovljeni spet poklekali pred njen oltar; ko so veličastno praznovali razne jubileje, kot n. pr. 400 in 500-letnico božje poti leta 1760 in 1860. To je bilo romarjev ob takih prilikah! S svetim veseljem na obrazu so se vračali na svoje domove, ko so noči prečuli z molitvijo in petjem.

Svetovišarska božja pot ob treh dolinah, ki vodijo med Slovence, Italijane in Nemce, je skupna božja pot. Zato so Sv. Višarje tudi veličasten glasnik narodne strpnosti in bratstva med narodi. V Marijinem svetišču na Sv. Višarjih se sliši stalno molitev in pesem v vseh treh jezikih, saj smo za Marijo vsi enako ljubljeni otroci.

Šeststoletnica je prinesla božji poti tudi nekaj novosti. Lani je začela voziti na Višarje žičnica, tako da danes lahko pridejo k Mariji vsi, tudi bolehní in stari. Letos poleti je akademski slikar Tone Kralj višarsko cerkvico na novo preslikal. Obnovili so tudi glavni oltar in izvršili razna popravila.

Da bi vse to pomagalo, da bi bile Sv. Višarje vedno večje žarišče Marijine slave in vedno večji studenec božjih milosti, nikar pa kraj posvetnosti in zgolj samo turistična točka. Naj bi 600-letnica ogrela srca romarjev za Boga in v ljudeh zbudila več čuta pravičnosti ter resnične ljubezni do bližnjega!

ZDRAVKO NOVAK

LUČKA...

1.

Ježovec je imel bajto na ježi: pročelje je bilo ob cesti, ostali del hiše pa v bregu. S cestne strani Ježovec nikoli ni ogledoval svoje bajte; bila je tako nizka, da si z roko lahko dosegel streho. Rad pa jo je ogledoval z dvoriščne strani: od tam je bila videti večja in višja. Saj je imela kar tri nadstropja. Spodaj, naravnost z dvorišča je bil pravzaprav vhod v klet, toda Ježovec je takoj prvo leto, ko se je k bajti priženil, prebil steno in vzdal veliko okno. Predelal je klet in napravil lepo svetlo delavnico in shrambo za vrtno orodje. Ob strani je naredil lične stopnice, ki so vodile na hodnik v srednje prostore hiše. V podstrešju pa je napravil še eno sobo, ki je imela kukerle na dvoriščni strani. Tako je bila z dvorišča bajta res videti visoka. Kadar je Ježovec bajto belil in se ozrl iz kukerla na dvorišče, se mu je skoraj v glavi zavrtelo, tako je bilo visoko.

Pod ježo je bil svet spet lepo raven: najprej se je za dvoriščem razprostiral obsežen sadni vrt, za njim njive, nato travnik, gozd in tam zadaj hrib. Zadaj za hribom pa je bil veliki svet. Vse to je bilo Ježovčevo; tudi veliki svet. Bil je v prvi svetovni vojni in na ruskem bojišču ujet.

Nekaj korakov od bajte, zgoraj na cesti je bilo križpotje, kjer se je cesta precepila na dvoje. V precepju je bila majhna jasica, na kateri so vaščani postavili kapelico, ki so jo oskrbovali Ježovčevi. Med vojno, ko ni bilo olja niti za rane, je pred Marijinim kipom stalno gorela lučka. Prižgala jo je Ježovka, da bi se mož Boštjan srečno vrnil iz vojne. Toda vojna se je končala, minevala so leta, a Ježovca ni bilo domov. Vsi so bili prepričani, da ga nikoli ne bo, samo Ježovka je še vedno upala. Imela je veliko zaupanje v Marijo v vaškem znamenju. Pet let po vojni je pa Ježovec res prišel domov, in sicer neko noč, ko ga ni prav nihče pričakoval, še njegova žena Polona ne. Otroci so medtem že odrasli in prvo leto so ga kar malo postrani gledali. Tudi Polona je kmalu opazila, da mož ni prišel domov tak, kakršen je pred devetimi leti odhajal: v velikem svetu, tam za hribom je zgubil vero. Ko se je vrnil, ni več hodil v cerkev in tudi k velikonočnim zakramentom ga Polona ni mogla spraviti. Pa tudi čudne nazore je imel. Nihče ga ni prav razumel.

Lučka v vaški kapelici pri Ježovčevi bajti je še vedno gorela, četudi se je Ježovec že zdavnaj vrnil iz vojske. Sedaj je bilo sicer lažje za olje, toda Ma-

rija v znamenju je vedela, da je pred njo gorela lučka tudi takrat, ko olja ni bilo dobiti niti za drag denar. Ježovčevka pa je upala, da bo Marija nekega lepega dne njenega Boštjana privedla nazaj k veri, kot ga je privedla iz daljne Rusije. Boštjan pa se je večkrat norčeval iz žene, ki je tako skrbela za vaško znamenje in prižigala lučko: »Babnica pri-smojena!« se je večkrat posmihal v brke, resno branil pa ni.

2.

Tisto leto je bila zima dolga in mrzla. Zgodaj se je začela in tudi spomladi se kar ni hotelo ogreti. Ko je pa od vseh strani pritisnil jug, se je morala zima le umakniti. V Boštjanovo ježo se je uprlo toplo pomladansko sonce in Ježovčev sadovnjak se je razbohotal v krasnem pomladanskem cvetju. Boštjanu se je zdelo, kot da je sneg na novo pobelil vse sadno drevje. Ježovec je stopil po ozarah proti gozdu in se ozrl: vse belo, vse v cvetju. Ni se mogel nagledati. Občudoval je ježo: češnje, slive, hruške in jabolane, vse kot nevesta na poročni dan. Ko se je vračal in se približal rebri, je doživel še eno čudo: vse drevje je bilo živo čebelic iz njegovega paja, ki ga je imel v kotu zelenjadnega vrta. Obetala se je tudi letina medu.

Konec meseca julija je bilo drevje že tako polno, da je moral Ježovec neprestano delati lesene opore in podpirati težko obložene veje, da se niso polomile.

Jeseni pa Ježovčevi niso vedeli kam s sadjem: veliko so ga porazdelili, prodali, krmili živino, obirali in shranjevali v kleti, pa se je v vrtu komaj poznalo, da so kaj odnesli. Boštjan je začel vlačiti skupaj posodje in namakati za kuho. Dobil je dovoljenje in po prazniku Vseh svetnikov je pričel s kuho. Pomagal mu je Boštetov Janček: delal mu je družbo in počasi cukal iz suhih butar suhljad in lepo polagoma nakladal na ogenj. Utaborila sta se kar v svinjski kuhinji. Počasi je kapalo, a se je veliko nateklo. Težko sta že čakala, kdaj bo iz prve lange napolnjen prvi kozarček. Boštjan je pričakoval letos izredno pijačo.

»Letos je bila letina, kakršne ne pomnim: toliko sadja in tako sladkega; kar v rokah si čutil, koliko je sladkorja v sadju. Sprijemale so se ti, kot da si jih namazal z lepilom. Sladkor pa se spremeni v alkohol,« je Boštjan razlagal Jančku. Ta ga je pa tako čudno gledal, da je Boštjan spoznal, da mu nič ne verjame, kar mu razlaga. Končno se je kozarček napolnil. Boštjan ga je spoštljivo vzel v roke, ga dvignil proti luči, ga ogledoval in povonjal: to ti je pijača! Nato ga je malo pokusil. Ni bil še

MARIJAN ŽIVIC

Župnijska dvorana v Bazovici slavi svojo prvo desetletnico

Dne 30. julija 1960 je minilo 10 let, odkar je naša župnijska dvorana prvič odprla vrata faranom in prijateljem z namenom, da jim nudi zdravo prosveto in razvedrilo.

Deset let je malo, a je veliko za tiste, ki so se v njej noč in dan nesebično žrtvovali za slovensko in katoliško prosveto.

Nekaj številčk nam najbolj zgovorno priča, kako veliko poslanstvo je izvršila naša župnijska dvorana v tem času. Bazoviški Oder je nudil občinstvu 29 iger; osnovnošolski otroci so nastopili 15 krat. Gostovanj iz Koroške, Goriške in Tržaške je bilo 39. Vsako leto je bilo več slovenskih večerov, zlasti v prvih letih. V njej so imeli Mladi in odrasli vsa leta stanovske večere. Nepozabni so zlasti večeri za pripravo na zakon. Številni kinoforumi (filmi z debato) so bistrili kritični in moralni čut v gledalcih. 700 filmov (povprečno 70 na leto) je bilo predvajanih v naši kino-dvorani. Če preštejemo vse, kar smo navedli, dosežemo veliko število 850 kulturnih prireditev in kinopredstav.

Vsega tega bi ne bilo, ko bi ne imeli dvorane. Vsako nedeljo, vsak praznik in večkrat tudi med tednom imajo Bazovci priložnost, da se pošteno nasmejejo, pozabavajo in izobražujejo za majhen denar. Koliko popoldnevov in večerov bi bilo pustih in praznih, ko bi ne stala sredi vasi živahna dvorana. Mi smo se dvorane tako navadili, da ne znamo več ceniti njene vrednosti.

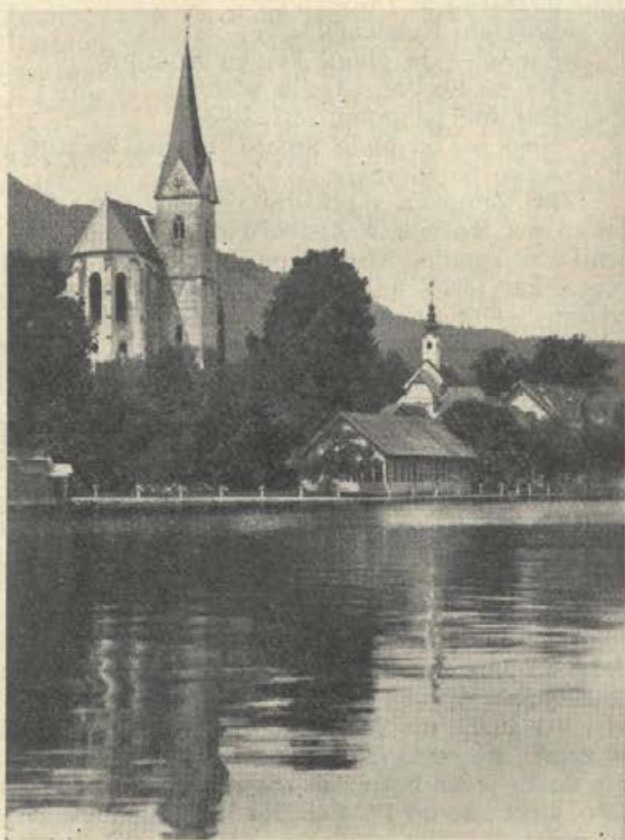
Dvorana je sad številnih žrtev in neutrudnega dela. Ko je pod-

pisani s pomočjo č. g. Stanka Zorka, takratnega kaplana v Bazovici, začel misliti na njeno zidavo, ni imel v žepu niti ene lire. Skof mu je dal svoje privoljenje in blagoslov. Eno leto smo se zbirali v županovem skednju, toda oblasti so iz varnostnih razlogov prepovedale tam vsako prireditev. Širili so se glasovi, da bodo nekatere Cerkvi nenaklonjene stranke postavile v Bazovici kulturni dom. Baje je bilo zemljišče že odmerjeno in kamenje že pripravljeno. Tudi denar da je bil baje nabran med ljudmi. Vse to nas je še bolj vžigalo, da smo se z vso resnobo lotili dela za gradnjo župnijske dvorane. In razmere same danes zahtevajo, da imajo katoličani svoje prosvetne domove.

Župnija je kupila z izposojenim denarjem starc podrtijo (hlev) za pol milijona lir. Msgr. J. Harnett, ravnatelj N.C.W.C. (Ameriška katoliška pomoč) v Trstu, je največ pripomogel, da smo popravili, dozidali in delo dokončali. Priskrbel nam je nekaj delavcev. Bili so to pobiralci min. Začeli so podirati in v kolikor toliko dobro zidati ter pokrivati. Priskočil nam je na pomoč še tržaški Selads z brezposelnimi delavci. Socialna pomoč, ki je bila v zavezniških rokah, je po posredovanju msgr. Harnetta podarila 800.000 lir. Vse drugo (gradbeni material, naprave in opremo) smo krili s posojilom pri raznih ustanovah in dobrih osebah. Domača podpora je bila bolj pičila, skoraj nezatna, ker je bilo takrat ozračje zelo napeto. Pomagali smo si s srečolovi, prostovoljnimi prispevki in z dobičkom od kulturnih prireditev. Člani Bazoviškega odra, kinooperaterji (Lucio Baitz, Gigi Križmančič, Mirko Kalc) in nekaj drugih

dober; bil je še mlačen. Kozarec je ponudil Jančku: »Na, ti ga izpij!« Seveda mu ni bilo treba dvakrat reči. »Na tvoje zdravje, Boštjan!«

V sodih in kadeh pa je kipelo in šumelo: bilo je godno za kuho. Treba je bilo hiteti, sicer se lahko vse izpridi. Kuhala sta noč in dan. Kapalo je počasi, a se je do sredi decembra nakapalo toliko, da je Ježovec napolnil vse posodje in še nekaj velikih novih pletenk je moral dokupiti. Ko je bil s kuho gotov, je stopil v trg k financarjem, prijavil nakuhano žganje in plačal trošarino.

F. K. MESKO

Korotan

Na gori stojim, v dolino, v daljavo strmim:
dežela pod mano kakor nevesta cvetoča,
polje, senožeti zelene in reka deroča,
iz dimnikov vije po polju belkast se dim,
počasi ga pije tihla modra višava;
tam dalje se širi z lesi zarasla planjava,
nad njo kljubovalno dviga visoko v nebo
ogromna gora plešasto, sivo glavo;
pod goro svetlika jezera blesteča se plan,
prelesten biser v krasoto krajine vkovan.

Nekaj dni pred božičem je Polona čistila vaško na Boštetov Janček. Le kaj ima, si je mislila Lenka. Ves upehan se je ustavil pred Ježovko: »Kje je pa kapelico. Že od dalečje videla, kako jo iz vasi cver-Boštjan?« je vprašal v eni sapi. »Kar spodaj na dvorišču poglej; če ni v hlevu, je pa v delavnici.«

Hitro je stopil okoli bajte. Boštjan je v delavnici popravljaj orodje. Janček je planil v delavnico, zaprl vrata in plašno pogledal okoli sebe. Prijel Boštjana za rokav suknjiča in ga potegnil v kot, nato pa zajecjal:

»Boštjan, financarji!«

»Kje?« — je planil kvišku Boštjan.

»Nič se ne boj, saj jih še ni!«

»Kaj me pa potem strašiš?«

»Niso še, pa bodo kmalu, morda že jutri.«

»Kako pa to veš?«

»Pri Zimovcu v gostilni so se razgovarjali, kako so pri Kovaču v Zadvoru obrnili vso hišo, pobrali vse žganje, Kovača pa zaprli, ker ni prijavil vsega, kar je bil nakuhal. — Sedel bo in plačal, da bo črn« — je pristavil Janče, nato pa planil k vratom in izginil. Morda se je res bal, da bi ne prišli financarji in ga zalotili pri Ježovcu, ker mu je pomagal kuhati žganje. Bal se je vseh ljudi, ki so bili v uniformi: vojakov, žandarjev, financarjev in od kar mu je poštar prinesel poziv za sodišče, se je ogibal tudi njega.

Ježovec se je kmalu zavedel položaja. Tudi on ni prijavil vsega žganja — še polovice ne. Še preden ga je prijavil, ga je Anzarju prodal toliko, da je lahko plačal trošarino.

Klicali so ga k večerji, pa ni šel. Polona je vedela, da Janček ni prinesel dobrih vesti, a vprašati se ni upala.

Vraga, če me dobe, bo šla bajta, vse žganje in še zaprli me bodo. No, pa to še ne bo najhuje. Ako me dobe, je najbolje, da me obsodijo na dosmrtno ječo, sicer me bo Polona žrla in žrla, dokler me ne bo požrla.

Prišla je Polona in zahtevala, da ji pove, kaj je. On jo je pa kratko in grdo odgnal. Slutila je, da mora biti nekaj v zvezi z žganjem. Ni si upala še nadalje dregati vanj: obrnila se je in šla. Tudi Ježovec ni več zdržal, moral bo nekaj ukreniti. Vzel je star oguljen kožuh in stopil na cesto. Odgovoriti si je moral na vprašanje, kam z žganjem? In to takoj, še nocoj, zdajle! Noč je bila mrzla in temna. Le majhen pramenček svetlobe je prihajal iz kapele in risal medle obrise na cesto. Stopil je do kapelice. Kar pomni, je stalo to znamenje, a on niti enkrat še ni pogledal Mariji v obraz, sploh ni vedel,

požrtvovalnih oseb, med njimi zlasti gdč. Alberta Križmančič, so nam bili v prvih letih glavna opora. Delali so z idealno požrtvovalnostjo, ker so vedeli, da plava župnija v dolgovi.

Se sedaj so vsi, kateri sodelujejo pri upravi dvorane, voljni pomagati in se zadovoljujejo s skromnim plačilom, ker vidijo, da se kinodvorana neprestano obnavlja in izpopolnjuje. Kinoaparatura je nova in ima celo skope-kino. Tudi zime se nič več ne bojimo, odkar je za ogrevanje lepo poskrbljeno: v 20 minutah je v dvorani in na odru prijetno gorko. Letos smo dvorano vso prebarvali in olepšali. Samo še stoli so nekoliko revni. Brž ko bo mogoče, bomo poskrbeli tudi za to, da bodo naši gledalci udobneje sedeli.

Dvorano imamo, vendar to ni najvažnejše. Najsi so zidovi in oprema še tako lepi, zaležejo malo, če človek ne pridene še svojega duha in dela. Bazoviški oder je bil v prvih letih bolj delaven. Navedeni podatki dokazujejo veliko delavnost naše igralske družine. Danes ogrožajo našo narodno zavest nešte te nevarnosti. Zato mora naš oder postati bolj živovoren. Čeprav šteje Bazovica komaj 750 duš, ima v primeri z drugimi vasmi prav lepo število intelektualcev, zlasti učitelj. Kaj bi vse lahko dosegli, če bi stopili v ospredje vsi tisti, ki so po svojem poklicu in talentih sposobni dela za duhovni dvig našega naroda! Bog daj, da bi se speče sile zbudile in pokazale, da v Bazovici živimo in hočemo živeti kot Slovenci in katoličani. Vsem, ki so v teh desetih letih kakor koli sodelovali pri obstoju naše dvorane, pa veljaj naša zahvala in občudovanje.

FILOZOFI IN ZVEZDE

Kepler, eden največjih zvezdoslovcev vseh časov, je opazoval planete, ki krožijo okoli sonca. Računal je razdalje med njimi, njihovo gibanje in hitrost. Po računih je sklepal, da med Jupitrom in Marsom — to sta dva planeta — nekaj manjka, da nekaj ni v redu. Računi so kazali, da bi tam vmes v tistem velikem prostoru moral biti še en planet, katerega pa s takratnimi daljnogledi ni mogel videti. Vendar je v svoji knjigi »Skrivnost vsemirja« (Mysterium cosmographicum, 1596) zapisal, da je med Jupitrom in Marsom še en planet.

Ker je bil Kepler velik in učen zvezdoslovec, so mu verjeli, čeprav tistega izračunanega planeta več kot dve sto let niso mogli odkriti.

Ob Keplerja pa se je obregnil nemški filozof Hegel. Ta je učil: Človek lahko s svojim razumom pojmuje samo to, kar je z razumom ustvaril. Svet je našemu človeškemu razumu dostopen. Sklep: Človek je svet ustvaril s svojimi mislimi. Zato se mora vsa narava z zvezdami vred ravnati po človeških mislih. In prav zato se tudi na nebeški poti med Jupitrom in Marsom ne sme pokazati nobena zvezda. Hegel je to svoje mnenje objavil na zadnji dan 18. stoletja, to je 31. decembra 1800.

Toda kot da se je narava hotela ponorčevati iz domišljavega filozofa, je še isto noč zvezdoslovec Piazzi v Palermu odkril majhen planet (planetoid) Ceres, ki kroži natančno po isti poti, katero je bil Hegel prepovedal za vsako nebesno telo. Kaj je storil Hegel, ki je videl, kako ga je polomil s svojo »znanoostjo«? Nič se ni opravičeval, samo rekel je: »Obžalujem naravo, ki očitno ni zmožna, da

kakšna je. Sedaj se je zazrl v kapelico: Marijin obraz je bil ves ožarjen od svetlobe; milo je gledala in roki je imela razprostrti. Boštjan jo je opazoval. Ni vedel, da je tako lepa.

Poiglasno je prčel pogovor z Marijo:

»Pravijo, da ti vedno rada pomagaš, kadar je kdo v stiski. Jaz sem danes v stiski. Povej mi, Marija, kam naj skrijem žganje, ki ga nisem prijavil, da ga financarji ne bodo našli.«

Pogledal je Mariji v obraz, kakor da bi res pričakoval odgovora. Marija ga je pa gledala s svojimi milimi očmi.

Tedaj mu je pa nekaj padlo v glavo. Na mah je bil trezen. Počasi je odšel nazaj v bajto. V veži je stala omara, v kateri so bili ključi od kapelice. Skozi steklena vrata kuhinje je prihajalo dovolj svetlobe, da je neslišno odprl omaro, vzel ključe od znamenja in zopet izginil iz bajte. Ko je končal svoje delo, je odnesel ključ nazaj na njegovo mesto, zlezal po stopnicah na senik in zaspal.

4.

Naslednje jutro je Boštjana zbudil ropot in vpitje z dvorišča. Ni se takoj dobro zavedal, kje je. Predramil se je. in spoznal, da je na seniku. Pogledal je skozi lino na dvorišče in opazil dva zelena kuščarja — dva financarja s puškami. Tolkla sta po vratih in vpila, naj odpro. Polona je odprla vrata in vprašala, kaj hočeta navsezgodaj.

»Kje imate moža? Iščeva Boštjana Zajca!«

»Kaj je pa naredil hudega?«

»Boste že videli kaj! Povejte, kje je!«

»Ne vem!«

»Ne veste?«

»Ne!«

Boštjan je počasi vstal, si otepel seno in zlezal po lestvi na dvorišče.

»Kaj pa hočete?« se je zadrł Ježovec.

»Vas!«

»Mene? Zakaj pa?«

»Kje imate žganje?«

»O, žganje? Ali vaju zebe? Bi ga rada vsak kozarček? Seveda prav rad vama ga dam. Kar notri v hišo stopimo, zunaj je mraz.«

»Ne norčujte se!«

»Ta je pa dobra!« je dejal Boštjan.

Stopili so v hišo. Financarja sta postavila puške v kot in iz torbe izvlekla neke papirje.

»Koliko žganja ste skuhal?«

»Saj sem prijavil in plačal!«

»Pozivam vas, da poveste, koliko ste skuhal, sicer bova naredila hišno preiskavo in gorje, ako najdeva eno samo kapljo več, kot ste prijavili.«

»Ako mislita, da nisem pravilno prijavil, se sama lahko prepričata. Žganje, kar ga nismo že porabili, je v shrambi.«

Pregledala sta shrambo, premerila sta žganje, pregledala potrdilo o prijavi in plačani trošarini. Vse je bilo v redu.

»Znano nama je, da ste več žganja skuhalih, kot ste ga prijavili; zato vas pozivam, da sami prostovoljno pokažete, kje imate ostalo žganje, sicer bova naredila hišno preiskavo.«

»Pokazal sem žganje, pokazal potrdilo o prijavi; ako mislita, da je še kje kaj žganja, lahko naredita hišno preiskavo. Povem vama pa, da ne bosta našla ničesar in se potem nikar ne jezita name; ne bo moja krivda vajino brezpotrebno delo, ampak tistega, ki me je ovadil.«

»Bomo videli,« je rekel starejši. Stopila sta v sobo, Boštjan pa za njima. Vse sta pretaknila in pregledala. Ko sta opravila v bajti so šli na dvorišče: v hlev, shrambo, nastiljak in nazadnje še na senik. Vso seno sta premetala. Nič nista našla.

Pozno popoldne sta končala svoje delo. Vsa trudna sta stala sredi dvorišča in si kljub mrazu brisala pot s čela. Ježovka je stopila na hodnik in ju povabila na malico. Na mizo je postavila kislo zelje in sveže pečenice, kajti pred par dnevi so zaklali dva rejena pujska.

Financarja in Ježovec so stopili v hišo. Nista se še omehčala:

»Najprej bomo naredili zapisnik!«

»Prav, kar naredita ga, to je vajina stvar, ne moja,« je vrnil Boštjan.

Seveda, na svojo veliko jezo v zapisnik nista mogla napisati drugega kot to, da sta ves dan zastoj delala. To je moral s svojim podpisom potrditi tudi Ježovec. Najraje bi se jima v obraz smejal. Pa se je premagal. Vstal je in prinesel zelenko žganja na mizo. Klobase so prijetno zadišale po hiši. Sedaj sta se pa financarja le omehčala in se na ponovno povabilo gospodinje Polone lotila večerje. Pa sta jo tudi pošteno zaslužila. Toliko že dolgo nista delala.

Po večerji je Ježovec vsakemu izročil steklenico žganja, da si bosta še doma lahko hladila svojo jezo. Seveda se nista branila. Vzela sta vsak svojo torbo in puško in odšla.

Ježovec pa je stopil najprej v hlev, da nakrmi živino. Ves dan je bila lačna, ker ga financarja nista pustila izpred oči. Ko je stopil na senik, mu je šlo na smeh, ker sta mu financarja vse seno zmetala do vrat. Ko je opravil v hlevu, je oblekel kožuh, prižgal cigaro in stopil na cesto.

Lučka v znamenju je brlela kot vsak večer. Pred znamenjem je postal in se zamislil. Bil je prepričan, da mu je Marija pomagala iz kritičnega

bi se ravnala po popolni lepoti mojega sistema.«

Za zaključek naj povemo, da je bil eden najvestnejših Heglovih učencev Karel Marx, ustanovitelj marksizma. Logični sklep naj pa napravi vsak cenjeni bralec sam.

Dr. K. HUMAR

Roman Rus, Vodnik po Rimu

Olimpijske igre v Rimu leta 1960 so nam Slovencem prinesle trajnejši dar kot bi bila zlata kolajna kakega zmagovalca. Če bi to dobili, bi imeli pač nekaj kratkotrajnega veselja in ponosa, kulturne koristi pa nobene. Ker zlate kolajne nismo odnesli, smo, dejal bi v povračilo zanjo, dobili knjigo, ki nam bo bolj kot zlata kolajna v trajen spomin na letošnje olimpijske igre: mislim pri tem na lično, koristno in potrebno knjigo »Vodnik po Rimu«. Napisal jo je naš rimski Slovenec Roman Rus, ki že vrsto let po drugi svetovni vojni živi v večnem mestu in se udeležuje tam kot radijski poročevalec in publicist. V tem svojstvu je dodobra spoznal Rim in njegove znamenitosti. Iz knjige se tudi vidi, da je vaju delu živega vodnika in spremljevalca po muzejih in cerkvah italijanske prestolnice. Zato njegov »Vodnik« ni nastal le po zgledu in s pomočjo sličnih publikacij, ki jih imajo drugi narodi veliko na izbiro, temveč je Rusov Vodnik v nemajhni meri njegovo osebno delo, sad osebnih izkušenj in spoznanj z obiskovanja večnega mesta in njegovih znamenitosti.

Pri obisku po mestu, kot je Rim, se rado zgodi, da se človek zgubi ob prevelikem številu

vsakovrstnih zanimivosti. Saj najde na razmeroma ozkem prostoru mestnega središča toliko spomenikov iz starega, krščanskega in novega Rima, da ne ve, kje bi se ustavil, kaj bi si ogledal. Vsled tega se nemalokrat zgodi, da ne vidi, kar je vredno največje pozornosti, ker so ga neizkušenega zapeljale druge manj važne stvari. Ali še pogosteje se zadovolji z obiskom tistih spomenikov, ki so po vsem svetu najbolj znani: Sv. Peter, Kolosej, Palatin, Panteon, Fontana Trevi in morda še kaka druga večja bazilika. Vse drugo pa mu ostane skrito in neznano. In vendar je še toliko drugih, nič manj zanimivih spomenikov, ki jih lahko vidiš samo v Rimu.

To, kar se rado pripeti neizkušenim rimskim romarjem in obiskovalcem, se drži tudi mnogih rimskih vodičev v tujih jezikih. Ali se spuščajo v take podrobnosti, da se nevešč človek v njih izgubi, ali pa ti opišejo le tistih pet, šest vsakemu človeku znanih spomenikov. Roman Rus se je srečno izognil obema skrajnostima. V svoji knjigi je srečno izbral in kratko, a dovolj izčrpno opisal tiste posebnosti rimskega mesta, ki zaslužijo, da si jih tuj obiskovalec, ki ni kak specialist za arheologijo, ogleda v kratkem času, ki je navadno odmerjen človeku, ki ga privede v Rim želja, da vidi to staro mesto papežev in rimskih imperatorjev. Poleg tega je s srečno roko razporedil obširno snov v toliko »poti«, oziroma poglavij, da more obiskovalec brez nepotrebnega letanja z enega konca mesta na drugega ogledati in občudovati, kar ima Rim najlepšega in najznamenitejšega. Na koncu poveda turista še v rimsko okolico, ki je tudi vredna, da jo človek obiše.

položaja. Misli so mu uhajale nazaj. Kolikokrat je bil v smrtni nevarnosti v vojski; ko je stotine ujetnikov v taboriščih umiralo od lakote, je on delal na svobodi pri bogatem mužiku in se vsak dan navedel do sitega. In kako se mu je posrečilo ulti. Ko se je vračal po neznanih krajih in potoval peš, z vlakom in po morju, je bil večkrat v veliki nevarnosti, da ga revolucionarji dobe in ustrelje, pa se je vedno našla rešitev in končno je le srečno prišel domov. Šele sedaj je jasno spoznal, kako mu je Marija s svojo pomočjo zvesto stala ob strani. Spoznal je, da je ženina vera prižigala lučko, ki že desetletja vsak dan gori Mariji v čast.

Tisti večer si Ježovka moža ni upala vprašati, kam je skrtil žganje, ki ga ni prijavil. Naslednje jutro je kot običajno prižigala lučko v znamenju. Pod prtom pod oltarčkom je opazila velike Boštjanove pletenke. Hitro je opravila, zaklenila vrata in spravila ključ na običajno mesto. Vedela je, da njena vera ni prazna in da lučka v znamenju ni gorela zastoj...

BRSLJANSKI

Josipina Turnograjska

(Ob obnovljenem spomeniku)

Poleti leta 1854 je umrla v Gradcu, daleč od ljubljene gradu Turna — Josipina Turnograjska, pisateljica slovenska. Njena duša se je preselila k večnemu Poetu, njeno telo so pokopali na pokopališču v Gradcu. Leta 1867 so ji postavili spomenik iz nabrežinskega marmorja, kjer stoji zapisano v zlatih črkah:

Tu leži

JOSIPINA TURNOGRAJSKA

pisateljica slovenska

umrla omožena Tomanova 1. junija 1854. l.

rojena Urbančič 9. jullja 1833. l.

»Kdor dušno živi ne umrje!«

Leta so minula, njeni dragi so tudi umrli, spomenik je ostal sam kot samotna duša, le bršljan se je bohotno razzelenel, ki ga je zasadila ljubeča roka.

Opozoril sem visokošolce s Korotana, da bi šli poiskat njen samotni grob. V snegu in zimi so ro-

mali korotanski domoljubi na njen grob in mi sporočili, da je spomenik na prodaj. Zanimali so se za obnovo spomenika in groba in zlate črke, ki jih je sneg in dež izbrisal, se zdaj zopet bleste na njenem spomeniku. Josipina Turnograjska je zagledala luč slovenske zemlje 9. julija 1833. na gradu Turnu nedaleč od Kranja, kjer leži Prešernovo neiztrohnjeno srce in ob njem Simon Jenko - pesnik Obrazov in visoke Tatre nad slovanskim svetom. Josipina Turnograjska ni hodila v šolo, vzgajali so jo doma učitelji in duhovniki in tako, da je spoznala tudi starogrški svet in veliko slovanstvo. Igrala je že tedaj čudovito na klavir, saj je pozneje postala tudi skladateljica. Najboljši njen domači učitelj je bil kaplan Lovro Pintar, ki ji je prinašal vse slovenske revije in ji odkrival znamenite liste, junake in junakinje, pesnike in pisatelje iz slovenske zgodovine.

Novembra 1850. leta jo je prosil za roko pesnik dr. Lovro Toman, s katerim sta zdaj skupaj pisateljela. Zanimivo je, da se je Josipina Turnograjska lotila problematike Celjskih zvezd. Spisala je namreč sliko Nedolžnosti in sila, kjer je ovekovečila Veroniko Deseniško, ki bo odslej, do Veronike Deseniške Župančičeve, svetila v slovenskem slovstvu in še dalje žarela med Celjskimi zvezdami v pesmih sodobnih pesnikov.

Pesnica je z dopisovanjem spoznavala slovanske učenjake, z čitanjem pa se je poglabljala v Puškina, Turgenjeva, Danteja, Goetheja in Preradoviča. Bila je prva slovenska pisateljica, ki je nesla rože na Prešernov grob, ki ga je prav v duhu »mladoslovencev« vzljubila in častila. Leta 1853 je na Turnu bila poroka ali žal Josipina Turnograjska je morala za možem v Gradec in ni več videla romantičnega Turna. Medtem je nenehno ustvarjala zgodovinske povestice in slike. V zgodovinskih povesticah proslavlja slovenske junake in junakinje prav v duhu visoke romantike.

Že naslovi teh povestic ali slik to povedo: Slovanski mučenik, Boris, Rožmanova Lenčica, Tvrdislav, Marula, Patrijarh, Razvaline pustega gradu, Svobodoljubna Slovanka, Domoljubje, Ljubezen do sovražnikov, Poljski rodoljub. Spesnila je tudi dve pesmi: Zmeraj krasna je narava in Donavo. Uglasbila pa je celo vrsto pesmi in že arije za opero »Krst pri Savici«. Njeni spisi so spisani v neki prav posebni metriki in dokazujejo, da je tudi njena proza prežeta z onim glasbenim duhom, katerega ljubi vsaka romantična duša in tvori vrh romantike.

Josipino Turnograjsko so nekoč precenjevali in preveč slavili, ker je bila prva slovenska besedna umetnica, slovanska domoljubka in lepotica, a vendar krotka in preprosta grajščakinja, zamaknjena

Knjigo krasi tudi nekaj posrečenih klišejev glavnih rimskih spomenikov.

Tiskan na svetlem in gladkem papirju, v razločnem tisku, brez večjih tiskovnih napak, v žepni obliki je Vodnik zelo primeren za vsakogar, kdor bo šel v Rim z namenom, da si mesto res v redu ogleda in da ne samo zdrvi po rimskih ulicah ali se napije v rimskih tabernah. Slovenski turist in romar bosta zato hvaležna avtorju, ko ju bo vodil skozi rimsko mesto in jima odkrival njegove lepote in zanimivosti. Prav tako se bosta rada spominjala tudi rimske založbe Alma Mater, ki je knjigo založila. Povejmo še, da ima za to knjigo svoje zasluge tudi Goriška Mohorjeva družba, ki je dala zanj po budo in izvedla s pomočjo rimskih sodrušnikov to prekristno zamisel.

Slovenski skavti na Tržaškem

GOSPOD JEZUS DAJ,

- da bo moja vest prema kot visoka smreka, — ki se dviga proti nebu;
- da bo moja velikodušnost kot studenec, — ki vedno daje in se nikoli ne izčrpa;
- da bo moja duša kristalno čista kot potoki, — ki jih rode brezmadežni snegovi;
- da bo moja volja kot granit, — ki se ne okrši;
- da bo imela moja mladost po vseh gorskih stezah — Tebe za druga svoje neprestane poti navzgor;
- da bo križ ob poti kot srečanje s prijateljem. — In tako bodi vedno!

Skoraj nikogar ni med nami, ki bi ne bil kdaj srečal, bodisi

po mestnih ulicah bodisi kje na deželi ob senci vaškega zvonika ali na strmi gorski stezi, večjo ali manjšo skupino skavtov v značilnih krojih: klobuk s širokimi kraji za sonce in za dež, ruto okrog vratu, na skavtski srajci vrsto značk, kratke hlače in težke čevlje.

Nedvomno smo se tudi vprašali, kaj neki delajo ti mladeniči, kako se udeležujejo in kakšni so njihovi cilji.

Predvsem moramo stopiti za korak nazaj v preteklost.

Leta 1902 se je po triletni vojni končno vrnil mir v južnoafriško deželo Transval. Tedaj so nastopili mirnejši časi. Tudi za angleškega generala Baden-Powella, pogumnega vojaka, ki je vse svoje življenje vestno izpolnjeval dolžnost in služil domovini.

V urah oddiha se je zdaj pogostoma povračal v leta svoje mladosti in sanjal o tistem času, ko se mu je na obzorju življenja vabeče smejalo jutranje sonce. V tihih in samotnih trenutkih premišljevanja se mu je jasno porajala misel, da bi ostalo življenje posvetil vzgoji mladine. Le-ta naj spozna vso lepoto življenja na prostem, da bo pravilno cenila bogastvo božjega stvarstva, kot ga je cenil sam že od mladih dni.

Tako se je leta 1907 osnoval na otoku Brownseaju prvi člen neizmerne bratske verige, ki obsega ves svet in šteje danes že osem milijonov članov iz vseh narodov in iz vseh plemen. To je skavtska družina, ki njen obstoj temelji na desetih skavtskih zakonih, na vsakdanjem dobrem delu, in na skavtski obljubi, ki se glasi takole: »Pri svoji časti obljubljam, da se bom z božjo pomočjo potrudil, da bom zvest Bogu in domovini, da bom pomagal svojemu

v slovansko domovino. Veliki esteta Josip Stritar je napisal leta 1854 v Novicah elegičen sonet pod naslovom »Josipini Turnograjski na prerani grob«:

*Cvetlica mlada stala je v livadi,
najlepša, kar pomlad jih je rodila;
še komaj nežno jedro je razvila,
cvetela v prvi svoji je pomladi.*

*Pa glej! ko še stoji v najlepši nadi,
zapade z neba slana jo nemila!
Pod njo cvetlica glavo je nagnila,
za njo žaluje vse po zelenjadi.*

*Tako za Tabo, draga Josipina!
prerano ah! cvetljiva ljubezniva,
žaluje draga Tvoja domovina.*

*Ostala večno boš nepozabljiva
v spominu vsakega Sloven'je sina.
Naj tihi mir Tvoj mladi grob pokriva!*

Prepričan sem, da bi Josipina Turnograjska, ki je snovala nove načrte, serijo povesti Ogleдалo duše, postala ena izmed najboljših pisateljic, če ne edina, v dobi »mladoslovencev«, saj je bil njen vzor Prešeren. Če se zamislimo v njeno dobo, nas očarajo še danes njeni umotvori, nas očara njena lepa duša, njena ljubezniva prikazen, v resnici lepa hčerka Majke Slave. Na njenem obnovljenem grobu se zopet bleste črke »Kdor dušno živi ne umrje«.

Visoka se dviga kraška piramida, njen spomenik k nebu, le bršljana ni več, ki ga je zasadila ljubeča roka.

bližnjemu in da bom živel po skavtskih zakonih».

Uspeh tega prvega zborovanja je bil tako presenetljiv, da je presešel tudi najboljše upe. Baden-Powell je tedaj izdal knjigo »Scouting for boys« (»Skavtizem za mladino«), da bi s tiskano besedo globlje posegel med mladino in razširil skavtsko idejo. Njegovo delo je v kratkem času doživelo prevod v najrazličnejše jezike in želod, ki ga je Baden-Powell vsejal v Brownseaju — da se poslužimo prav njegove prispodobe — je zrastle v mogočen hrast trdnih korenin, čigar veje se raztezajo na vse zemске celine.

V povojnem času, in sicer leta 1951, je drevo pognalo novo vejo med tržaškimi Slovenci. Počasi sicer, toda zanesljivo se zdaj skavtizem širi in krepi v mestu in na podeželju, iz dneva v dan raste navdušenje slovenske katoliške mladine za mednarodno mladinsko gibanje, ki ni le nekakšen šport, tudi ne golo trdo življenje v naravi ali pa razkazovanje raznih spretnosti, pač pa gibanje, ki se vseh teh sredstev poslužuje, da v šoli življenja vzgoji mladeniča v poštenega in koristnega člana človeške družbe in v zavednega katoličana.

Slovenski skavtizem na Tržaškem šteje danes osem čet in približno sto sedemdeset članov. V kratko zgodovino našega skavtizma spada tudi dvanajst polletnih taborov, razni nastopi in še letošnja rediteljska služba na mednarodnem evharističnem kongresu v Monakovem.

V zadnjih časih so se tudi pomnožili stiki s tujimi skavti, pri katerih so si naši pridobili lep ugled.

Poudariti je še treba, da poleg fantovske veje skavtizma, deluje tudi dekliška. Prav zanimivo bi bilo nadaljevati po tej poti in si ogledati razvoj in pomen skavtskega gibanja v raznih krajih in časih. Toda v teh kratkih vrsticah bi komaj naštel nekaj suhoparnih datumov in pohiteli mimo glavnih in najpomembnejših mejnikov v razvoju mednarodnega skavtizma.

Zato uberimo bližnjico, ki nas bo privedla naravnost v sredi-

šče tega kroga, in stopimo kar v življenje neke skupine ali čete!

Tu je približno petindvajset fantov, ki jih vodita četovodja in njegov pomočnik podčetovodja. Delijo se v tri vode: medvedji, levji in orlovski vod. Vsak vod ima po sedem ali osem članov.

Med levi je danes prvič tudi novinec Raffko. Vodnik Pavel se pogovarja z njim in mu razlaga važnejše reči, ki jih mora sleherni skavt vedeti. Ostali imajo vsak svoje delo.

Ivo pregleduje šotorno platno, ki ga bo treba očistiti, zašiti in ga nato spraviti. Njemu je poverjena tudi naloga, da nudi novincu prve pojme skavtske tehnike.

Boris je že skoraj končal vpisovati imovino voda in se bo zdaj učil ter pripravljal na izpite drugega reda.

Saško je tajnik. Zdaj piše po-

ročilo o zadnjem izletu levov. Njegov zvezek je prava zakladnica, ki nam v kratkih obrisih razodeva vse raznovrstno udejstvovanje skupine.

Drago, umetniška duša, je ves zato črpa iz lastne izkušnje, ko svetuje fantom, kako naj opravijo skupno dobro delo, ki so si ga začrtali.

Jože, ki je najboljši računar, je blagajnik voda. Vestno pregleduje račune in tuhta, kako bi se v tem letu prihranki voda zvišali, da bo tem bolje naslednji tabor uspel.

Drago, umetniška duša, je ves zatopljen v svoj svet. Pozanimamo se tudi pri njem in izvememo, da pripravlja razstavo za obletnico svoje čete.

Tajnik pa nam še pove, da se vsi levi vadijo tudi v kuhanju, izpopolnjujejo svoje poznanje narave, se zanimajo za zvezdoslovje, se učijo, kako je treba nuditi prvo pomoč in še marsikaj drugega.

Približamo se vodniku Pavlu, ki se razgovarja z Raffkom. Takole mu pravi: »Prav imaš, tu boš dobil iskrene in zveste prijatelje, saj je skavt „prijatelj vsakomur in slehernemu skavtu brat“. Bodi vedno pripravljen, vršiti vse svoje dolžnosti vestno in natančno, kajti „na skavtsko čast se je treba zanesti“. Pomni tudi sedmi skavtski zakon, ki pravi, da „skavt ubogaj, ne da bi ugovarjal“. Vedi pa, da se na življenjski poti skriva med cvetjem tudi trnje. Če boš moral kdaj prestati večjo žrtev, se spomni, da naš osmi zakon uči, da „skavt žvižga in se smeje, če tudi so težave še tako velike“.

Vodnik nam pove, da Raffko prihaja iz krdela volčičev. Ker pa nam ni dovolj jasno, kaj naj bi to pomenilo, nam Pavel vljudno pojasni, da se imenujejo skavti od osmega do dvanajste-

Prisega mladih skavtov

ga leta volčiči. V tej dobi zavzema prvo mesto igra kot sredstvo za pravilno izoblikovanje značaja. Pri dvanajstem letu more volčič, ki je dovolj pripravljen, prestopiti v izvidništvo. Tu si pridobiva raznega znanja, se izpopolnjuje v skavtski tehniki, si utrjuje značaj in se tako pripravlja na življenje. Z osemnajstim letom izvidnik postane »rover«, čigar življenjsko geslo je »služiti«. S tem geslom bo stopil na pot, ki drži v širni svet.

Zdaj nekdo potrka na vrata. V skavtski sedež vstopi duhovni vodja, ki prihaja vsak teden na sestanek, da fante bodri in jim

očetovsko svetuje. Na sporedu je še duhovna misel. Levi se zberejo okrog mize in pazljivo poslušajo besede starejšega brata: »Naše življenje — tako jim pravi duhovni vodja — je največkrat podobno strmi stezi, ki se od zadnjih planin dviga mimo prepadov in ledenikov do vrha kamnite gore. Tu prenehajo vsi pašniki ter se začneja divja skalovita narava. Nič več ni ob poti izvirov vode, nič več upanja, da bi kje više dobili še mleka, sira in masla. Če grozijo nevihte, ni več zatočišča, da bi se vanj zatekli... Toda kljub temu nadaljuješ pot, kajti moriš se povzpeti do vrha.

Nedvomno te nekoliko stane ločitev od zadnjih zelenih goščav. Zato se obrneš, da bi še enkrat s pogledom objel revne koče, napol kamnite in napol lesene, zadnje samotne bore, žilo vode. Nato pa se dvigneš do golih pečin, do sončnih višav.

Tudi v življenju naletimo na trenutke, ko se zahtevajo od nas krvave ločitve in stojimo pred rezkimi in nevarnimi prehodi. Treba se je odločiti, ako mislimo nadaljevati, napredovati in doseči vrh. Ne smemo se obotavljati ne obupavati, in tudi ne malodušno zapustiti pot, ki smo se je lotili s tolikšno vne-

mo. Zato prosimo Boga, da bi nam vili poguma, odločnosti in pripravljenosti, da bi se lepih podvigov vedno žilavo lotili in jih pogumno in požrtvovalno izpeljali do konca.«

Zdaj fantje vstanejo. Z desnico, dvignjeno v skavtski pozdrav, jih vodnik opozori: »Bodite pripravljene!« Vsi odzdravijo: »Vedno pripravljene!«

Naši skavti

Marij Gerdol

Inž. IVAN ZAKRAJSEK

Vzpon in zaton čilskega solitra

Mislim, da ga ni poljedelca, ki ne bi poznal izredno važno umetno gnojilo čilski soliter. To je drobna kristalasta siva ali pa rumenkasta snov, s katero posipavajo kmetje polja, da povečajo pridelek.

Ako vprašaš kemika, kaj je čilski soliter, ti bo pojasnil, da ni nič drugega kakor natrijev nitrat. Vendar pa ta trditev ni povsem točna. Čilski soliter namreč vsebuje okoli 94 do 96 odstotkov natrijevega nitrata, ostali del pa tvorijo vlaga in manjše množine drugih rudninskih primesi.

V čilskem solitru je približno 15 odstotkov dušika. Zato ga uvrščamo med dušična gnojila.

Pred kakimi sto leti je nemški kemik Justus von Liebig s svojo znamenito mineralno teorijo povedal, da se rastline hranijo z rudninskimi snovmi, ki so v rodovitni zemlji. To so kemične spojine določenih prvin, izmed katerih je dušik najvažnejši. O velikem pomenu dušika za rastlinski svet nas bodo najbolj nazorno poučile številke. Ker pa ne nameravam dolgočasiti s suhoparnimi statističnimi podatki, se samo

za trenutek ustavimo pri pšenici. Dokazano je, da porabi 40 stotov pšenice okoli 130 kilogramov zemeljskega dušika. Ako želimo, da bo ista njiva vsako leto bogato obrodila, moramo izrabljeni dušik nadomestiti s čilskim solitrom.

Domovina čilskega solitra je južno-ameriška država Čile.

V severnem predelu te države je obširno puščavsko področje. Tam zelenje le skromno uspeva, dež pa je prava redkost. Kljub temu, da je zemeljsko površje pusto in neprijazno, se je v to divjino naselilo okoli 100.000 ljudi. Pod pampo se namreč skriva neizmerno rudno bogastvo. V tistih predelih Čila so v zemlji neprecenljiva ležišča solitra.

Največ solitrne rude kopljejo v puščavi Tarapacá, ki daje kako polovico celotne proizvodnje čilskega solitra. Skoraj vsa ostala ležišča so v bližnji pokrajini Antofagasta. Manjše množine nadalje kopljejo v pustinji Atacama.

Ležišča čilskega solitra so kakih 70 kilometrov daleč od obale Tihega oceana. Vzporedno z obalo se raztezajo v dolžino 700 kilometrov. Njih širina ni povsod enaka. Pas solitrskih plasti je ponekod širok le 5 km, mnogokje pa tudi 90 kilometrov.

Dolžina posameznih žil je zelo različna. Najbogatejši solitrni skladi so v Tarapacá, kjer je rudarsko področje dolgo celih 200 km in ga nikjer ne prekinjajo vrvi drugih kamenin.

Tudi debelina solitrnih plasti ni povsod enaka. Najtanjše so debele okoli 20 centimetrov. Zelo pogosto pa nalete rudarji tudi na žile, ki so debele kar 4 metre.

To ogromno rudarsko področje je v višini od 1200 do 2750 metrov. Skoraj vsi obrati, ki jim domačini pravijo «oficinas», pa stoje 2200 metro visoko nad morjem.

V obratih so sprva predelovali le zelo bogato rudo. Če je vsebovala manj kot 60 odstotkov natrijevega nitrata, so jo zavržli. Kakor torej vidimo, proizvajalci čilskega solitra niso bili posebno varčni. Ker pa je bil nekdanj Či-

le edini proizvajalec solitra, je razumljivo, zakaj niso takrat posvečali pažnje tudi revnejši rudi.

Kakor hitro se je pojavila tuja konkurenca, so se čilski rudarji oprijeli novega obratnega postopka, s katerim so prihranili veliko rude in zmanjšali delovne stroške. Uvedli so tako imenovano Guggenheimovo metodo. Po tem postopku dobimo lahko 94-odstotni koncentrat tudi iz 10-odstotne rude.

Kako neki so nastala ležišča natrijevega nitrata?

Znanstveniki si še niso na jasnem o izvoru teh velikanskih skladov čilskega solitra. Slišali smo že razne teorije, a še nobena se ni povsem uveljavila. Nekateri trdijo, da je čilski soliter nastal iz morskega rastlinstva. Drugi se sklicujejo na guano, to je ptičji gnoj, ali pa pravijo, da so plasti čilskega solitra proizvod dušičnih bakterij. Naj pri tej priliki omenim tudi teorijo o električnem vezanju atmosferskega dušika.

Odprimo sedaj knjigo zgodovine in preletimo tiste strani, na katerih so beležke o rudnikih čilskega solitra!

Zanimiva, pestra in tudi krvava je zgodovina tega umetnega gnojila. Zavaljo njega so mnogi izgubili življenje, z njim je Čile obogatel. In ne samo to: od največjega bogastva je prišel na rob gospodarskega propada!

V pampah, vzhodno od Iquique, so soliter poznali že v prvih letih preteklega stoletja. Ker takrat še niso vedeli, kolikšnega pomena je ta snov za rastline, so iz njega izdelovali le smodnik.

Kakor hitro pa je Liebig svetu razglasil svojo teorijo o rudninski hrani rastlin, so se pričeli podjetneži zanimati za južno-ameriška solitrna ležišča.

Soliter je postajal vedno pomembnejši; obenem pa je postal tudi vzrok resnih sporov. Perujska in bolivijska vlada nista preveč prijazno gledali na ta novi vir umetnih gnojil. Te državi sta imeli monopol nad nekim drugim gnojilom, namreč guanom, in zato je razumljivo, da jima porajajoča se konkurenca solitra ni bila po volji.

Toda kljub monopolu »estaneo« so se leta 1860 v pampi Tamarugal pojavili prvi industrijski obrati. V tistih letih so na solitrna področja prihajale množice čilskih priseljencev, mnogo ljudi pa je prispelo iz notranjosti Bolivije. Le-teh večina ni sprejela preveč prijazno. Gospodarji pa so jih imeli radi, ker so bili dobri delavci.

Medtem ko se je industrija solitra vedno bolj utrjevala, pa je med Čilom in Bolivijo naraščal spor glede guanovih ležišč v pokrajini Atacama.

Leta 1866 sta se obe državi dogovorili, da si bosta delili dobičke spornega ozemlja. Kakor hitro pa so odkrili ležišča srebra pri Caracolesu in bogate solitrne žile v bližini Antofagasta, je napetost med obema državama še bolj narasla. Spora ni bilo mogoče uglati; izbruhnila je pet let dolga »vojna na Tihem oceanu«.

S sovražnostmi je pričel Čile. Leta 1879 so čilske čete z naglim pohodom osvojile pristanišče Antofagasta. Takoj zatem je Bolivija napovedala Čilu vojno in poklicala na pomoč sosedno državo Peru. Med Bolivijo in Perujem je namreč že več let obstajala zavezniška pogodba.

Peru je ponudil posredovanje, katero pa je Čile zavrnil in obema republikama napovedal vojno.

Sprva se je spopad omejeval na pomorske bitke. V oktobru 1879 je čilska mornarica zmagala v bojih pri Iquiqu in Angamosu. S to zmago si je Čile pridobil nadzorstvo na morju.

Zatem je pehota zasedla pokrajino Tarapacà in nadaljevala pohod vse dotelej, dokler ni zasedla obmorskega mesta Arica. Ta kraj je še danes na čilskem ozemlju, nedaleč od meje s Perujem.

Okrog l. 1880 je bil pod pokroviteljstvom Združenih držav sestanek vojskujočih se republik v mestu Arica. Pogajanja pa so propadla.

Čile je poslal svoje čete proti perujskemu glavnemu mestu. V bližini Lime so se čilski vojaki utrdili in v krvavi bitki zasedli perujsko prestolnico. To je bilo v januarju 1881. leta. Sle-

dila je gverila, ki je trajala vse do miru v Anconu, katerega so podpisali leta 1883.

Tako je prenehala »vojna na Pacifiku«, v kateri je zmagal Čile in zagospodaril nad velikanskimi solitrskimi ležišči. Svetovnemu tržišču solitra je cene narekoval Čile, ki je s solitrom kmalu obogatel.

Še pred zaključkom vojne na Pacifiku so nitrati obsegali 30 % celotnega čilskega izvoza, pet let kasneje pa že 60 odstotkov!

Čilska vlada je na soliter uvedla posebno izvozno carino, ki je za vsako tono znašala 10 zlatih dolarjev in pol. Zato je razumljivo, da se je državna blagajna hitro polnila. Cenijo, da je med leti 1880 in 1910 prejel Čile z izvozno carino nitratov vsako leto okoli 10 milijonov zlatih dolarjev.

Ker je imela industrija nitratov ogromen pomen za čilsko gospodarstvo, je država skoraj ves denar vlagala v rudarska podjetja in zanemarjala poljedelstvo. To gospodarjenje pa ni bilo pravilno. Vlada si niti malo ni predstavljala, da s takim postopanjem spodkopava temelje gospodarskega ravnovesja. Zlato je opijanilo delavce in ministre...

Vse do prve svetovne vojne je izvoz solitra naraščal in naraščalo je blagostanje. Vedno več zlata se je stekalo v žepe posameznikov in v državno blagajno.

Leta 1910 je Čile kril 64 odstotkov svetovne potrošnje solitra.

Kakor hitro pa so v Evropi izbruhnile sovražnosti, je Čile utrpel prve udarce. A ti so bili mili. Najbridkejšje presenečenje so pa nudila prva poveljna leta. Evropski kemiki so izumili umetno izdelovanje nitratov in zato je čilski soliter izgubil veliko svojega pomena. Krivulje izvoznih diagramov so naglo padale. Leta 1926 je Čile kril le še 25 odstotkov svetovne potrošnje solitra. V 16 letih je torej delež čilskega solitra v svetovni potrošnji padel za dve tretjini!

V rudnikih je bilo vedno manj dela in zato so se pričele množice delavcev

seliti proti srednjemu delu Čila. Vlada se je naenkrat znašla pred izredno težavnim gospodarskim vprašanjem. Brezposelnim rudarjem je bilo treba najti delo, jih nahraniti in jim preskrbeti stanovanje. V teh težavah bi bila edina rešitev poljedelstvo. A tega praktično ni bilo. Zlato je nekdanj šlo na sever, v rudarska podjetja in ne v kmetijstvo...

Čilska vlada se je skušala ubraniti konkurence kemičnih tovarn z vrsto finančnih in gospodarskih ukrepov. Guggenheim pa je izdelal postopek dobave solitra z manjšimi stroški.

Leta 1930 je vlada s proizvajalci solitra ustanovila družbo «Compania de

Salitre de Chile». Odpovedala se je izvozni carini ter pristala na delitev dobička. Kljub temu posegu pa čilski soliter ni mogel konkurirati s tujimi proizvajalci sintetičnih dušičnih gnojil.

Sele julija 1934 je čilska vlada dokončno rešila svojo zunanjo trgovino s solitrom. Stopila je v svetovni kartel proizvajalcev dušičnih gnojil. S tem dogovorom so Čilu priznali letni izvoz 1 milijona 250 tisoč ton solitra.

Delavci so se zopet vrnili na solitrna ležišča. Zopet so stroji veselo zapeli. A stari rudarji še vedno ne morejo pozabiti na tista »zlata« leta, ko je v svetu še gospodoval čilski soliter...

Dr. RUDAN:

KOSTOLOMNICA

Kostolomnica je bolezen, ki napada ljudi, a tudi živali. Pri doraščajočih živalih jo imenujemo mehkokostnica ali rahitis, pri odraslih pa kostolomnica ali osteomalacia. V obeh primerih primanjkuje organizmu apno in fosfor na kislina. Pri mladih živalih kosti premalo poapnijo, zato niso trdne ter se skrivijo. Pri odraslih pa postanejo puhle, krhke ter se rade zlomijo. Kakor vidimo, je vzrok vedno isti, le pojav je različen.

Pri mladih živalih bomo že v začetku razvoja opazili motnje v hoji in otekline na nožnih sklepkih. Polagoma se začnejo upogibati noge; krivijo se navzven ali navznoter. Običajno pride žival na svet zdrava in zboli šele pozneje, največkrat po odstavitvi. To se zgodi, ker je krava-mati proizvajala veliko mleka in so jo v ta namen izkoriščali še do nekaj tednov pred porodom.

Pri odraslih živalih se to zgodi zaradi stalnega pomanjkanja kalcija in fosforja v krvi.

Mehkokostnico opazamo pogosto pri mladih psih in prašičih. Zelo redek je ta pojav pri teletih in žrebetih. Že v začetku bolezni, ko še ni drugih znakov, opazimo, da žival gloda razne stvari, zlasti omet na zidu. Prašički pijejo

gnojnico in se med seboj grizejo. Včasih napade take živali krč po vsem telesu. Vse mišice se krčevito napnejo, žival se trese in skoraj preneha dihati. Zaradi tega se lahko tudi zaduši. Kostolomnica še ne pomeni, da se kosti zlomijo v vsakem primeru. To bolezen opazimo najpogosteje pri govedu, in sicer pri dobrih molznicah, pri visoko brejih kravah, pri telicah, a tudi pri doječih svinjah. Tudi v teh primerih živali rade ližejo omet ali druge stvari. Bolezen se običajno pojavlja v krajih, kjer zemlja vsebuje premalo kalcijevih in fosforovih spojin, predvsem v močvirnatih predelih (kalcij), v peščenem in kraškem svetu (kalcij in fosfor). Zlasti zbolijo breje in doječe živali, ker potrebujejo velike količine apna za razvoj plodu ali za prehrano mladičev. Vzrok te bolezni pa ni samo pomanjkanje apna ali fosforne kisline; bolezen se pojavi tudi, če v krmilih ni pravega razmerja med omenjenima spojinama; to pride do izraza pozneje v krvi. Prevelika količina apna v krvi povzroča vsrkavanje fosforne kisline iz mišic in kosti. Isto se dogaja, če imamo v krvi preveč fosforne kisline. Nekako enak je pojav te bolezni pri mladih živalih. Razlika je v tem, da se pri

doraslih živalih odtegnejo snovi, katerih je bilo prej dovolj, pri mladih pa teh snovi manjka že od samega začetka. Zaradi tega se njihovo telo ne more razvijati v redu.

Znano je, da tudi pri najbolj ustrezni krmi telo ne more presnavljati kostnih rudnin in se z njimi zalagati, če mu primanjkuje vitamin D. Ta ureja presnovo apna in fosforne kisline v telesu; zato se imenuje protirahitičen. Brez tega vitamina organizem ne zadrži apna in fosforne kisline, temveč ju žival izloči z iztrebki. Vitamin D se pa tvori v notranjosti telesa, če je žival dovolj na zraku in soncu in če se dovolj giblje. Gibanje povzroča dražljaje na kosteh in mišicah, ti pa pospešujejo oskrbo kosti z rudninami.

Zdravljenje

Bolni živali pokladajmo deteljo, ker vsebuje obilo rudnin in vitamina D. Detelja naj bo nekoliko pomešana s kreda v prahu. Žival napajajmo s studenčnico. Nikar ne uporabljajmo vode z vodopada ali celo kapnico! Če imamo na razpolago samo kapnico, ji moramo primešati apna. Obolelim prašičem pokladajmo repo, peso, krompir le v zelo majhnih količinah. Koristno je, če jim damo včasih kako surovo jajce z lupino vred. Važno je, da so ži-

vali dovolj na soncu in zraku. Mnogo hitreje pa delujejo zdravila, ki vsebujejo apno in fosforne kisline. Zlasti so učinkovita tedaj, ko žival pred porodom ali pa po njem obleži in kadar svinji prisahne mleko. Enako dobro delujejo tudi, če živali težko hodijo. Seveda moramo med zdravljenjem in tudi pozneje, po klinični ozdravitvi spremeniti krmo, da se bolezen ne ponovi.

Preprečevanje bolezni

Bolezen preprečujemo s tem, da živali pogosto poženemo na sonce; tudi moramo izboljšati travniška tla. O tem naj se živinorejci posvetujejo s kmetijskimi strokovnjaki. Močvirnati travniki naj se osušijo in apnijo, kjer je le mogoče. Izredne važnosti je tudi, da sejemo čim več detelje, zlasti lucerne, ki požene globoke korenike in zato uspeva tudi na kršnih tleh našega Krasa. Lahko rečemo, da v krajih, kjer krmijo krave in prašiče pretežno z deteljo, in skrbijo za zadostno gibanje živali, ni rahitisa in kostolomnice. Pri odraslih živalih — zlasti kravah — preprečimo kostolomnico, če prenehamo molsti vsaj pri polosmem mesecu brejosti. Na ta način se ne bosta črpala iz organizma kalcij in fosfor, temveč bosta ostala v telesu kot zaloga za bodočo mlečno dobo.

BRŠLJANSKI

U cerkvi Svetega Duha na goriškem gradu

*O, cerkev Tolažnika zlata,
v srca milost diha
kot v davnini tiha,
ko zidal jo Rabatta.*

*Bršljanov cvet ovil je Kristusa na križu;
zdaj poveličan v paradizu
in blizu — Vnebovzeta je, Madona,
ki Sin Jo v nebesih krona.*

*Pred cerkvijo klečita angela, strmita
v Svetega Duha — Srebrnega Goloba,
v Krista v ranah, ki naróda je Podoba,
ko kipa gledam, kot da oživita.*

Boris Pasternak

Švedska je 23. oktobra 1958 podelila ruskemu pisatelju Borisu Pasternaku za roman »Doktor Živago« Nobelovo nagrado za literaturo. Glede nagrade, njene upravičenosti in vrednosti dela samega se je mnogo pisalo in razpravljalo. Poleg strogo literarne kritike se je dvignila v Rusiji tudi politična. Usoda, ki je čakala visoko nagrajenega pisatelja, je postala nenadoma težka in kočljiva. Vendar je pisatelj kmalu postal priljubljena in očarljiva osebnost. V romanu so nekateri videli roman moderne Rusije ali celo moderne sveta, obenem pa epopejo vsega, kar je v človeku samostojnega, visokega in svobodnega.

Boris Pasternak je sedaj mrtev. Po smrti, ko se je ves šum polegel, lahko mirno in brez marsikaterih vplivov naspotujočih si kritik pogledamo na njegova dela in se zamislimo. Sele sedaj opazimo, kako mogočna in vdana je bila zakoreninjena v pesniku vera v Kristusa. Trpela sta zaradi tega bodisi njegovo telo, bodisi pisatelj sam, ki se je umaknil iz javnosti, da si v samoti

reši svoje človeško dostojanstvo in da se upre kakršnemukoli suženjstvu. Iz njegove besede se dviga upanje vsakega človeka, vzhodnega in zapadnega, upanje v neumrljivost, v človeško rešitev vsakega suženjstva, materialističnega ali kateregakoli. Krik absolutnega upanja, to je dar, ki nam ga je pisatelj zapustil.

Roman »Doktor Živago« smo rekli, da je pesem človeka, ki se zaveda svoje neumrljive duše. Da Pasternak verjame v to neumrljivost, bi nam zadostovala tudi sama kratka besedica, ki jo je izrekel domačim na smrtni postelji, v samotni vasi: »Na svidenje«. Ta besedica postane tako ključ vsem njegovim problemom. S smrtjo si Bog vzame človeka in ga položi zopet na določeno mesto »kot prstan v šatuljo«. Poleg zgoraj omenjene trditve poudarja ta kratki stavek še človekovo odvisnost od Boga. Biti človek, pomeni za Pasternaka, biti svoboden, ohraniti svojo individualnost, ne podleči nikomur, razen Bogu, kajti od njega smo prejeli življenje. To je bistvena in vodilna mi-

Boris Pasternak pri delu

sel, kateri se ne bo nikoli odrekel, zato ne bo zavrzel osebne svobode, ki mu pri ljudeh pritiče po tej nadčloveški pravici. Zato bo lahko grajal in hvalil po lastni volji.

Njegov umik, njegova tišina zadnjih let se je nekaterim zdela pomanjkanje poguma. A vendar ga v resnici lahko primerjamo, kot je že nekdo trdil, o-nim menihom enajstega stoletja, ki so v svojih celicah vztrajali pri delu in neutrudno iskali Resnico, okrog njih pa je divjal boj, za katerega se oni niso zmenili.

V romanu »Doktor Živago« pravi Pasternak: »Sele po Kristusu so stoletja in narodi prosto zadihali...« Sele po Kristusu človek ne umre zunaj, pod zidom, ampak doma, v zgodovini, na višku dejavnosti, usmerjen k premaganju smrti. Kristus je zanj predvsem Kristus življenja, ljubezni, odrešenja, vstajenja, nesmrtnosti, moči, duhovne energije.

Taka sta torej vera in upanje tega modernega ruskega pisatelja; težnja in želja človeka, ki vidi v Bogu konec in začetek vsega.

L-a

MIRKO MAZORA

Samo en žarek

*Sonce, žarek mi pošlji
skozi zastrto nebó,
en žarek samó:
V hipu zenica oči
se čarobno zaiskri,
in svet, ki valovi
skrivnosten za njo,
koj bo našel pot
k Očetu luči.*

ROMANUS

Obisk pri preč. g. zlatomašniku

MARKU KRANJCU

Prve luči so prižigali v Rimu, ko sem v prijetnem večernem hladu pozvonil v ulici Via dei Colli 8. Hip nato so se odprla vrata in že me je ves nasmejan sprejel preč. g. zlatomašnik Marko Kranjc.

Po mojem pozdravu in čestitkah k lepemu jubileju me je pospremil v svojo sobo. Majhna je in skromna. V njej je najnujnejše pohištvo, vsepovsod pa knjige, knjige: na policah, na mizah in stolih, na omari in na oknu. Zlatomašnik mnogo bere in ima dragoceno knjižnico. Ni predmeta, za katerega se ne bi zanimal. Posebno bogat je seveda tisti del, ki mu je najdražji in ki je posvečen slovenski literaturi in verskim vprašanjem. »Če hočem vestno vršiti kaplansko službo pri se-

strah, moram imeti potrebno gradivo,« mi je smehljaje se dejal, ko je ujel moj pogled. Vsi, ki smo mu blizu, pa vemo, s kakšno vestnostjo se pripravlja na vsako misel, ki jo pove pri redovnicah. Ljubezen do slovenske knjige pa mu je naravnost prirojena.

Na mizi so bila nakopičena pisma z voščili in darila: prekrasno v belo usnje vezano sveto pismo velikega formata v angleščini, dve obsežni knjigi o presvetem Srcu Jezusovem s sestavki največjih cerkvenih strokovnjakov v vseh evropskih jezikih, dragocena japonska umetnina in vrsta drugih daril. Sredi med njimi pa ogromen slovenski šopek rdečih nageljnov z »roženkravtom«, rožmarinom in slovenskim trakom. Ko je zlatomašnik sedel poleg te-

ga šopka, mi je samo po sebi prišlo priznanje: če kdo, zasluži to cvetje on, ki je do skrajnosti zvest slovenski domovini.

V razgovoru sva potovala po naši zemlji. Od kranjske slovenske meje, kjer se je rodil in šolal in pel novo mašo, preko številnih štajerskih krajev in mest, kjer je kaplanoval, učil verouk, vzgajal in organiziral versko in prosvetno življenje. Ni bilo lahko. Treba je bilo orati ledino sredi nemškega šovinizma in liberalnega nasprotovanja. In vendar je uspel. Kjer koli je bil, so zrastle iz tal Marijine kongregacije, telovadna društva, prosvetna društva, hranilnice in posojilnice i. p. Prva svetovna vojna je zaustavila njegovo bogato setev. Kot vojaški kurat je moral na fronto. Ko se je vrnil, je s svojim delom nadaljeval. Potem je prišlo do slovenskega narodnega gibanja in nove države. Na Štajerskem, kjer je bilo ponemčevanje dotlej nad vse korenito, je bilo le malo zavednih slovenskih intelektualcev; zato so pričeli dvigati slovensko narodno in politično zavest duhovniki. Dr. Korošec je prav v zlatomašniku našel najkrepkejšo oporo. Pričeli so s prvimi shodi, z organiziranjem slovenske katoliške ljudske stranke, z ustanavljanjem prvih slovenskih katoliških časopisov v Mariboru in drugod. Bilo je težko delo, ki ga je pa neutrudni g. jubilent, ki je še danes izredno krepak in svež, z lahkoto zmagal. Sledila je doba skoraj 40 let: doba neutrudnega dela, uspehov in neuspehov, katerih vzrok sta bila zlasti velesrbsko nerazumevanje in liberalno izigravanje, doba velikega kulturnega, verskega in političnega dviga Slovencev. Preč. g. jubilent je prebil ta čas kot poslanec, urednik, tajnik stranke, organizator, govornik, vedno pa hkrati kot vzoren slovenski duhovnik.

Potem je prišel vihar: zasedba Slovenije in bratomorna vojna. In spet je g. jubilent skušal reševati, kar bi bilo mogoče rešiti. Vidimo ga v Celju, kjer v imenu slovenskega narodnega odbora išče možnosti, da bi Slovenija ostala

enotna in da bi Slovenci ne trpeli preveč od zasedbenih oblasti. Nemški vojni stroj pa je takrat že šel preko dežel in trupel, gluh za vse predloge in prošnje. Namesto odgovora nemških oblasti so čakali g. jubilanta gestapovci z nalogom, da ga aretirajo. Po zaslugi pogumnega Celjana se jim to ni posrečilo. G. jubilent se je nato skrivaj vrnil v Maribor, kjer je stalno bival in kjer je hotel zbrati svoje najvažnejše stvari in se umakniti v Ljubljano. Komaj sto metrov pred stanovanjem pa je dan in noč čakal nanj prijatelj, ki ga je naglo usmeril nazaj. V njegovem stanovanju so namreč prav tako čakali nanj gestapovci. Potem je živel v Ljubljani in z ostalimi katoliškimi predstavniki pomagal in lajšal Slovencem težave zasedbe. Še posebej se je trudil, da ne bi prišlo do bratomorne vojne. Ko so ga Nemci tretjič hoteli aretirati, tokrat v nekem samostanu v Ljubljani, se je umaknil na Dolenjsko. Tu se je skrival in živel med dvema ognjema. Potem je prišlo do poraza nemške vojske. V Ljubljani so ustanovili slovensko vlado, v kateri zopet najdemo neutrudnega jubilanta. Za hip je zaživelo upanje v lepše in mirnejše dni; toda samo za hip. Zapadni zavezniki niso hoteli poznati resničnih razmer. Verjeli in zaupali so Stalinu. Zato so povsod, kamor so stopili Rusi, pustili uvesti komunistične režime. Nasprotniki sovjetskih komunistov so naenkrat postali nasprotniki zapadnih zaveznikov. Sledilo je nasilno množično vračanje in pokoli Slovencev, Hrvatov, Srbov, Ukrajincev, Čehov, Slovakov, Madžarov in drugih. Proti temu ravnanju ni mogel storiti nihče ničesar. Nihče od demokratskih predstavnikov Srednje in Vzhodne Evrope ni mogel odvrniti Angležev od njihovega sklepa. Trgovali so s tujo, mlado nedolžno krvjo, po kateri so hlepeli Stalin in njegovi. Angleški maršal Alexander je — prav po angleško — prepovedal nasilno vračanje, ko je bilo to že skoraj končano. Tako so padli sto in stotisoči, brez boja in brez orožja, izdani od velikih zapadnih, kot klavna žrtev nečloveškega besa.

Kot povsod, je tudi v času te najhujše slovenske drame jubilant, ki se je umaknil na Koroško, delal in pomagal, kolikor je najbolj mogel. Bil je v Vetrinju do konca.

Težka je bila pot iz Vetrinja. Težka tistim, ki so šli v smrt, še težja tistim, ki so šli naprej, v življenje v tujino. Razočaranju nad tistimi, ki so obljubljali najboljše, storili pa obratno, je sledilo podtikanje, blatenje in obrekovanje tudi s strani lastnih ljudi. Toda g. jubilant pozna življenje. Ve za Kristusov zgled in za Njegov križ. Tako je vzel tudi on svoj križ na rame. Težka je bila pot iz Vetrinja v tujino; težka, s trnjem in ostrim kamenjem posuta; in ji ni konca. Samo veliki ljudje zdrže na njej. G. jubilant je zdržal.

Najprej ga najdemo v nekem samostanu pri Turinu, kjer je učil na šoli in bil kaplan pri tamkajšnjih sestrah. Nato je prišel v Rim, kjer je zopet pričel z delom za Slovence v tujini. Izvoljen je bil za člana slovenskega narodnega odbora, postal slovenski predstavnik mednarodnega organizma zapadnih krščanskih demokracij, deloval je kot dopisnik za ameriške, argentinske in druge časopise i. p., predvsem pa je

deloval in živel v svojem duhovniškem poklicu.

Skrita in tiha je njegova duhovniška pot. Sam Bog ve za njegovo izredno globoko vernost in za njegovo svetniško, duhovniško življenje. Iz te bogate duhovnosti zajema tudi danes, ko govori kot zlatomašnik redovnicam, ko se razgovarja s prijatelji, ko odpušča nasprotnikom in ko povsod prinaša mir, vedrino in veliko dobroto. Poln življenjskega optimizma je nenehoma pri delu, natančen kot ura, ki ga vsak dan zbudi ob štirih, pozoren do vseh, živahen in veder, vedno pripravljen pomagati, pri tem pa odločen Slovenec, zvest Bogu in zemlji, ki ga je dala, do poslednjega diha.

Bilo je že pozno v noč, ko sem utrnil poslednjo cigareto in še enkrat z vso iskrenostjo čestital preč. g. zlatomašniku, ki se mi je prisrčno zahvaljeval. Veter se je igral s slovenskim trakom na njegovem šopku. Rožmarin in nageljčki so dehteli v jesensko noč. Meni pa je bilo kot takrat, ko mi je otroku oče govoril o življenju, o slovenski zemlji, o veselju in žalosti, o hudobiji sveta in o križu, o zvestobi Bogu in slovenski besedi.

Preč. g. zlatomašnik, zahvaljeni tudi za ta prelepi jesenski večer!

Novi Marijin
dom v Rojanu

KRATEK ORIS

MAKS SAH

vesoljnih cerkvenih zborov

I. UVOD. V naravi vsake družbe se čuti potreba, da od časa do časa zbere svoje vodstvene kadre, ki razpravljajo o pravilih, o programu, o organizacijskih uspehih in o načrtih za bodočnost. Pet in desetletke in določanje norm ni torej nič novega. Zgodovina kulturnih narodov nam poroča, da so se tudi verske družbe držale te poti. V grško-rimskem svetu pogosto srečamo civilna zasedanja verskega značaja, ker je pač takrat družbeno življenje bilo politično in versko tesno povezano. Duhovne in verske so bile vezi, ki so vezale grški svet k zavesti skupne etnične pripadnosti. Stari Rim je v oboževanju svojih cesarjev našel in krepil svojo moralno edinstvo. Oboževanje, izkazovano cesarjem, je bilo verski izraz pripadnosti k rimskemu imperiju. Na zborovanjih ali koncilijih, ki so imeli verski značaj, so se zbirali ugledni Rimljani, odposlanci podložnih in zastopniki provinc, in sprejemali sklepe za izboljšanje javne uprave.

To prakso je prevzela tudi Cerkev in skozi dva tisoč let svojega obstoja na zborih ali koncilijih razpravlja o verskih, moralnih, disciplinskih in drugih vprašanih, ki so tesno povezana z njenim življenjem in napredkom. Tolikega pomena kot ga imajo koncili v katoliški Cerkvi, ga niso imeli v nobeni drugi družbi. Prva Cerkev je živela v ozkem območju. Majhno število pripadnikov, medsebojno osebno poznanje, skupna udeležba pri liturgiji, nevarnost in potreba obrambe krščanskega imena pred sovražniki, so ustvarili tako tesno povezanost, da je bil vsak izraz krščanske občine enoten in je imel simbol edinstva v svojem predstavniku, v svojem škofu. Apostolska dejanja nam v XI. poglavju to verno dokazuje z naslednjim dogodkom. Peter je ubogal po božjem navdihu in izvršil krst. Ko pa se je vrnil v Jeruzalem, se je tam zbrana judovsko-krščanska občina, strogo vezana na nacionalni princip in Mojzesov zakon, prepirala in Petra postavila pod obtožbo in zahtevala avtokritiko. Vesela blagovest, ki

pripada le sinovom Jahveja, je bila oznanjena poganom. Peter je šel k ljudem brez obreze in sedel z njimi za mizo. Peter pa je odgovoril, da mu je Sveti Duh jasno razodel, da milost vere ni bila dana le izvoljenim; temveč da je tudi za druge in da se človek ne more upirati božji volji. Peter je tako govoril in obtožba je propadla. Skupščina pa se je dvignila s hvalnico Gospodu: Gospod kliče s pokoro k življenju vse ljudi.

Ker se je Cerkev vedno bolj razvijala in širila, sta se skupnost in povezanost življenja rahljala. Zato so se ob najrazličnejših prilikah in ob težkih vprašanih zastopniki cerkvenih občin shajali na posvetovanja in sklepali z gotovostjo, da vodi vse Sveti Duh. Svoje odločitve so sklepali z zagotovilom: »Visum est Spiritui Sancto et nobis — Svetemu Duhu in nam se tako zdi.«

Razlogi, ki so narekovali potrebo medsebojnih posvetovanj med cerkvenimi občinami določenih pokrajin, cesarskih področij, so bili vedno pristnost nauka, bogočastje in spori za nasledstva na škofijskih sedežih. Cerkevna zgodovina nam tako poroča o shodih azijskih cerkvenih občin med leti 264 in 269. Pa tudi v najnovejši dobi poznamo take pokrajinske zборе. Na primer iz leta 1924 na Kitajskem, pred kakimi desetimi leti posvetovanje za Japonsko in Indokino in leta 1957 v Indiji.

Posebno pozornost zadobi odločba cesarja Avrelijana o sporu za škofijsko podelitev Antiohije. Cesar je tu odločil, da Antiohijo dobi tisti kandidat, kateremu jo podeli škof Italije in Rima, torej papež. Tu vidimo poseg najvišje državne osebnosti v spor krščanske občine. Z milanskim razglasom leta 313 pa je dal cesar Konstantin Cerkvi svobodo in samo cesarstvo je polagoma postalo krščansko. Notranja moč Evangelija je bila silna, Cerkev pa je moralno in politično rasla po obširnem rimskem imperiju in izven njegovih meja.

2. CERKVENI ZBORI V ZGODNJEM SREDNEM VEKU. Prvih osem vesoljnih cerkvenih zborov je zasedalo na Vzhodu. Zakaj prav na Vzhodu? Na Vzhodu je bival cesar Konstantin in njegovi nasledniki, na Vzhodu je bilo torej politično središče imperija in cesarjeva oseba. Na Vzhodu pa so se tudi pojavile prve verske zmote. Da razjasnijo verski nauk, so sklicali v maju leta 325 prvi obči cerkveni zbor v Niceji in razpravljali o Arijevem nauku. Niceja je tako odprla vrsto občih cerkvenih ali ekumenskih zborov ali koncilov. Tu je bil prvi ekumenski zbor, (povabljeni so bili na ta zbor vsi škofje iz tedaj obljudenih krščanskih občin; oikumēne = obljuden).

Izraz obljuden — oikumēne je bil istoveten z državnimi mejami rimskega imperija. Verske nauke so na vesoljnih zborih jasno opredelili. To so bili nauki, ki jih je Cerkev že nosila v svojem naročju, v evangeliju in tradiciji, a jih je bilo potrebno jasno in določno označiti, definirati.

Samo vesoljni cerkveni zbori so se bavili z verskim naukom in le tisti cerkveni zbor nosi naslov vesoljni ali ekumenski, na katerem so bili osebno navzoči ali pa vsaj zastopani vsi škofje pod osebnim predsedstvom papeža ali pa njegovih odposlancev. Škofje so nasledniki apostolov in ne le škofje svojih škofij in tako odgovorni za širjenje Kristusovega nauka. Apostolom je Kristus zaupal svoj nauk in jih razposlal po svetu. Peter, glava apostolov, živi v svojih naslednikih rimskih škofih ali papežih. Petru, torej papežu, pripada oblast sklicanja, vodstvo, odobritev in razglasitev sklepov vesoljnih cerkvenih zborov. Kjer je Peter, tam je Cerkev. Brez Petra ni vesoljnega cerkvenega zbora.

Prvih osem cerkvenih koncilov se je torej vršilo na Vzhodu. Zbor v Niceji leta 325 odpre vrsto in osmi leta 869-70 v Carigradu zaključí vrsto cerkvenih zborov na Vzhodu. Teh osem zborov, ki so bili v Niceji leta 325, Carigradu 381, Efezu 431, Kalcedoniji 451, zopet v Carigradu leta 553 in 680-81, v Niceji 787 in 869-70 v Carigradu, nosí naslov osem ekumenskih cerkvenih zborov zgodnjega srednjega veka. Te zборе priznava ves krščanski svet — zato ekumenski zbori — tudi vzhodna Cerkev, ker je ta šele pozneje šla svojo pot ločitve.

Prvih osem cerkvenih zborov se je pečalo izključno le z verskimi nauki. Koncilski »očetje« so jasno in nepreklicno opredelili osnovne resnice vere, to je verske resnice o sv. Trojici, o

Kristusovi božji in človeški naravi v eni osebi, označili so nauk o božjem materinstvu Marijinem, o češčenju svetih podob itd. Slovesno pričevanje o resnici izpričuje Cerkev v nicejsko-carigraski veroizpovedi, ko moli: Verujem v eno, sveto, katoliško in apostolsko Cerkev. Toda nedeljiva Kristusova obleka se je že v V. stoletju začela trgati. Egipt, Sirija, Armenija in Perzija, torej obmejne pokrajine niso mogle več prenašati bizantinskega političnega jarma, niso niti sprejele odločb cerkvenih zborov v Efezu in Kalcedoniji. Te pokrajine so se ločile od ednosti v veri, zapadle so razkolu in pozneje tudi arabski politični podreditvi. Svetilnika katoliške cerkvene edinosti v Antiohiji in Aleksandriji sta ugasnila. Pet stoletij je Vzhod stal v prvi vrsti na braniku vere. Zdelo se je, da Zapad celo stoji v senci. In zares. Le malo je bilo zapadnih škofov, ki so bili navzoči na zborih na Vzhodu. Na vseh zborih na Vzhodu ni bil rimski škof ali papež nikdar osebno navzoč. Papeža so zastopali njegovi odposlanci, a zaključne sklepe je odobril vedno papež.

Na cerkvenem zboru v Kalcedoniji je poseg papeža Leona Velikega bil odločilen. Zbor bi se moral vršiti na Zapadu. Toda vdor Hunov na Zapad je to preprečil. Zbora v Kalcedoniji se je udeležilo 600 vzhodnih škofov in le pet z Zapada, in sicer 2 škofa iz Afrike in 3 papeževi odposlanci. Na zboru so svečano prebrali dogmatično pismo papeža Leona Velikega o dveh Kristusovih naravah. Ko so pismo prebrali, so navzoči vzkliknili: »To je vera očetov, to je vera apostolov. Tako verujemo mi vsi. Po Leonu je spregovoril Peter...«

Vzhodne cerkvene zборе je običajno skliceval bizantinski cesar, se jih osebno udeleževal in večkrat jim tudi častno predsedoval. Zato nekateri zgodovinarji te prve cerkvene zборе imenujejo kar »cesarske«. Morda je ta ugotovitev trda. Toda treba se je živjeti v duh časa, ki je istovetil cesarstvo s tedaj poznanim svetom. Vesoljni zbor, ker je vesoljno cesarstvo in vesoljnost Cerkve je bila samoposebi umevna. Bizantinski cesar se je smatral za rimskega cesarja in je vladal v imenu Gospoda Jezusa Kristusa. Kristus je bazileus = cesar, ki je bil upodobljen na kovancih, in slike — ikone predstavljajo Pantokratorja — Stvarnika vesolja, občlenega, kakor se oblači cesar. Poleg vidnega cesarskega trona, je še drugi skrivnostni prazen prostor, na katerem je položen evangelij. Mimo tega prostora stopajo s spoštovanjem in se po-

krizujejo. To je prostor za pravi tron, za pravega vladarja, za Kristusa. Zgodovinar René Guerdan ima Bizantinsko cesarstvo za ogromno pozorišče, na katerem se odigrava skrivnostna drama, v kateri igra glavno vlogo vladar, ki v teku stoletij igra vlogo Kristusove osebe. Življenje cesarja je svečano opravilo, ki poteka v bajnih in razkošnih cesarskih palačah v svitu in pod varstvom svete Sofije — Modrosti. V cesarju je vsa oblast: zakonodajna, izvršna, sodna in verska. V cesarju se izraža božja volja. Mu je mogoče oporekati? Življenje Cerkve, ki naj bi bilo svobodno, je v takem okolju bilo težko. Vzhodna Cerkev je sprejela težaven položaj, se mu včasih podredila, včasih se ga posluževala, a zoperstavljala se mu ni, in se mu ni niti mogla.

Rim je bil daleč, in sicer ni poznal časa in prostora, ki bi ovirala njegovo moč. Papeži v Rimu so bili na boljšem in niso bili tako pod vplivom cesarjev in v njegovih mrežah. Nasprotstva, trenja in spori so tako bili na dnevnem redu. Tudi kar je človeškega, ima svojo težo. Ni čuda, če v teh stoletjih v cerkvenem življenju stopa v ospredje Vzhod. Na Vzhodu je že dan in sonce je najvišje, na Zapadu pa se zora šele poraja. Ne smemo pozabiti, da je rojstna domovina krščanstva na Vzhodu.

Sveti Pavel je na misijonski poti prehodil Malo Azijo in se zlasti zadrževal v Efezu. Peter je pisal kristjanom Ponta, Galacije, Kapadocije,

Azije in Bitinije. Te province obsegajo skoro vso Malo Azijo. Apostoli so bili nositelji Blagovesti v rimskem svetu in prvi uspeh je bil v Mali Aziji, katere vrata je bil Carigrad. Vzhod je bil zemlja globoke vere, pa tudi zemlja, kjer je med dobrim žitom uspevala tudi ljuljka zmot. In tam, kjer so Arij, Nestor in Eutihijan širili svoje zmote, so prejeli tudi slovesne obsodbe cerkvenih zborov. Tu so se v stoletjih zmot tudi visoko dvignile velike osebnosti, kot so bili Atanazij, trije Kapadočani Bazilij, Gregorij Nacianški in Gregorij iz Nise, Ciril Aleksandrijski in Janez Zlatousti, ki so s svojo zgovornostjo dvignili ugled krščanskega Vzhoda. Zato je krščanski Vzhod ponosno stopal in večkrat zviška gledal na barbarski Zapad.

Hladna vojna med Vzhodom in Zapadom, ki je že stoletja tlela, se je v IX. stoletju zaostрила. Sveto zapadno rimsko cesarstvo je bilo le izzi-valna pretveza, kajti Zapad, katerega so zasedli barbari, je Vzhod smatral le za neosvobojeno zemljo. Zadeva s patrijarhom Focijem je bila le uvod v dokončni prelom med Vzhodom in Zapadom. Krivdo za ta prelom, ki je dozorel leta 1054, nosijo tako patriarh Mihael Cerularij kot zapadni delegati. Toda domotožje po nekaj takó cvetoči skupnosti in edinosti v veri je ostalo v preprostih dušah na obeh straneh.

3. CERKVENI ZBORI V VISOKEM IN POZNEM SREDNJEM VEKU. Tako preidemo v drugo obdobje vesoljnih cerkvenih zborov. Če smo prvih sedem zborov imenovali »cesarske«, bi lahko cerkvene zборе naslednje dobe imenovali »papeške«, ker so se vršili na Zapadu in so se jih papeži osebno udeleževali. Od leta 1123 pa do 1512 je bilo deset vesoljnih cerkvenih zborov, ki so jih sklicali papeži. Udeleževala se jih je le zapadna Cerkev. Lateran v Rimu je bil prvi in poslednji sedež teh snidenj. Stiri stoletja zgodovine, cvetočega in težkega življenja Cerkve se zrcali v teh desetih zborih. Dramatični spopadi med Petrom in Cezarjem, krivoverstva, ki so ogrožala verski in družbeni red, hraber boj za pravovernost in disciplino v bogočastju in življenju, spori v odnosih med papežem in vesoljnimi zbori, vojne in križarski pohodi, nauki krščanskih teologov in filozofov, mnjenja juristov, zametki po zahtevi civilnih in verskih svoboščin, vse to se je iz tisočev hudournikov iztekalo v vode Tibere. In Rim je bil priča srednjeveški drami v luči in temi, v slavi, sramoti in ponižanju.

TUGOMIR

Majniška molitev

*O žena z zvezdami,
vsa v žaru oltarja,
vseh lilij si pesem,
neba melodija:
Ave Marija!*

*Drhti vsa narava:
Prečista Devica,
v Tvojem imenu
je vsa harmonija:
Ave Marija!*

*O Bogorodica,
vseh milosti polna,
tolažba si naša
in vseh poezija:
Ave Marija!*

Doba srednjeveškega barbarstva pa je bila tudi velika doba. Evropa je iskala sebe, svojega duha. Vzhod in Zapad sta se še enkrat srečala. Najprej v Lionu leta 1274 in v Florenci 1439 in si izmenjala poljub miru. Toda to je bil le svetel blisk, ki je ostal samo kot nežno upanje. Cerkev svete Sofije v Carigradu, ponos Vzhoda, je postala muslimanska mošeja in to je bil nov udarec za vse krščanstvo.

Prvi vesoljni cerkveni zbor, ki se je vršil na Zapadu, je bil v Rimu v Lateranu 1123 za papeža Kalista II. Sklical in vodil ga je papež osebno. Prej so jih sklicevali in potrjevali cesarji. Sedaj je bilo naravno, da je to bila izključno papeževa zadeva. Že papež Gregor VII. je ukazal: »Quod nulla synodus absque praecepto eius (papae) debet generalis vocari; — Noben zbor se brez papeževega ukaza ne more imenovati splošni.« Poskusi cesarja Friderika Rdečebradca so tako propadli. Nadaljnji vesoljni cerkveni zbori in sicer IX., X., XI. in XII. (leta 1123, 1139, 1179 in 1215) so se vršili v Rimu in sicer v Lateranu; XIII. in XIV. (leta 1245 in 1274) pa v Lionu v Franciji. Od teh zborov, ki so razpravljali o najrazličnejših disciplinskih ukrepih, se malo bolj zadržimo pri II. lionskem zboru. Zbor se je vršil v zmernejšem ozračju kot pa prejšnji. Ponovno so potrdili papeževo prvenstvo in upali na zopetno združenje med Vzhodom in Zapadom. Z nastopom papeža Gregorija X. so se umirila laična prizadevanja o vmešavanju v poslanstvo Cerkev pod pretvezo političnega nadzorstva. Z izvolitvijo Rudolfa Habsburškega za nemškega kralja sta se Cerkev in cesarstvo znašla v plodnem in koristnem vzajemnem reševanju pomembnih cerkvenih vprašanj: združenje grške in latinske Cerkev in pa križarske vojne. Začetek zbora je bil pod mučno težo pravkaršne smrti velikega Tomaža Akvinca. Tomaževa smrt je pomenila veliko izgubo za Cerkev, vero in papeštvo. S Tomažem je izumrla generacija Dantejevih sodobnikov, ki je bila politično vesoljna. Generacija, ki je odhajala s svetovnega pozorišča, je dala prostor novi, ki je bila nositelj narodnostnih teženj.

Drugega lionskega zbora se je udeležil papež osebno, kardinali, zapadni nadškofi ter antiohijski in carigrajski patriarh, 500 škofov, 70 opatov, nad 1000 duhovnikov teologov in zastopnikov redov ter kraljevi odposlanci iz Nemčije, Francije, Anglije, Sicilije in bizantinskega cesarja. Zbor je izglasoval pravilnik za volitev papeža. Od verskih vprašanj so obravnavali

nauke o Svetem Duhu, ki izhaja od Očeta in Sina, o usodi duš v vicah, peklu in nebesih ter o zakramentih. O Zadevi združenja grške in latinske Cerkev so se odposlanci cesarja Mihaela Paleologa zahvalili papežu za pomoč v sporu s Karlom Anžuvinskim in priznali Vero ter prvenstvo rimskega papeža. Toda sklepov Carigrad ni nikdar potrdil, a Anžuvinci so izgubili vsako »versko« pretvezo po pohlepu po bizantinskem prestolu. Rimskonemški cesar se je obvezal, da bo spoštoval nedotakljivost papeškega ozemlja in obljubil pomoč za novo krščansko vojno. Toda prezgodnja smrt papeža Gregorija X. je zavrta te načrte, ki so bili največji praktični uspeh II. lionskega zbora.

XV. ali vienski vesoljni cerkveni zbor se je vršil v času, ko je moral papež Klement V. pod pritiskom francoskega kralja prenesti papeški sedež iz Rima v Avignon. Nedvomno je papež Klement V. izredno zamotana osebnost v cerkveni zgodovini. Nemalo zgodovinarjev je mnenja, da če bi Klement V. živel v manj žalostnih časih, bi bil lahko med najslavnejšimi osebnostmi Cerkev. Bil je izreden duh in velik človekoljub. Delovni program vienskega cerkvenega zbora je obsegal: zadevo tempelskega reda, krivoverstva in reorganizacijo Cerkev. Templarski viteški red, ki je imel nekoč nalogo, braniti sveti grob in pomagati romarjem v Sveti deželi, je polagoma pozabil na svoje visoko poslanstvo. Red si je nabral ogromno imetja in blagostanje je zrahljalo redovno disciplino. Bogastvo reda si je zaželel francoski kralj. Neurejeno življenje templarjev pa je škodovalo ugledu Cerkev. Sklep koncila je bil ukinitve reda. Papež Klement V. je prišel popolnoma pod vpliv kralja Filipa Lepega in zgodilo se je prvič v zgodovini, da je bil verski red ukinjen na izključno zahtevo civilne oblasti in ni mogel najti zaščite in pomoči v najvišji cerkveni oblasti. Isti zbor je obsodil tudi red redovnikov beguardov, ki je zašel v verske zmote. Pomemben pa je vienski zbor, ker je odobril ustanovitev peterih znanstvenih ustanov v Rimu, Bologni, Oksfordu, Parizu in Salamanki z namenom, da bi se v njih pripravljali misijonarji v hebrejskem, kaldejskem in arabskem jeziku in bi potem šli med Mohamedance in Jude. To je velika zamisel Klementa V., ki ni pozabil na poslanstvo Cerkev za zmago Resnice.

Leto 1378 pomeni za Cerkev začetek enega najžalostnejših obdobij. To leto je namreč bil v Rimu izvoljen za papeža škof iz Barija, ki

si je prevzel ime Urban VI. (1378-1389). Bil je to zadnji papež, ki ni bil prej član kardinalskega zbora. Izvolitev se je izvršila v dramatičnih okoliščinah, saj je rimsko ljudstvo s silo vdrla v konklave. Toda Urban je bil zakonito izvoljen. A Urban VI. je razočaral nekatere kardinale, zlasti francoske, ki so pod vplivom pretiranih političnih in nacionalnih teženj začeli osporavati Urbanovo pravilno izvolitev, češ da je bila prisilna. Urban je ostal v Rimu in ni maral v Avignon. Nezadovoljneži so se tedaj zbrali na neapeljskih tleh in tam izvolili novega papeža, ki si je nadel ime Klement VII. (1378-1394) in ga spravili pod vpliv in varstvo francoskega kralja. Ta izvolitev je bila nekaj izrednega in je imela težke posledice. Ker se Klement VII. ni mogel s silo polastiti Rima, se je nastanil v Avignonu in tam ustanovil svoj dvor. Tako smo imeli dva papeža, v Rimu Urbana VI. in v Avignonu Klementa VII. Katoliški svet se je razdelil v dva sovražna si tabora med Urbana in Klementa. Urbana so priznavali del Nemčije, cesar Karel IV. in njegov sin Venceslav, Srednja in Severna Italija, Ogrska, Severna Nemčija in Skandinavija. Klementu pa so bili pokorni Francija, Sicilija, Skotska, Neapeljsko kraljestvo, Savojska, krščanski del Španije ter del Južne in Zapadne Nemčije. Urban in Klement sta izobčila drug drugega in podrejene. Vse krščanstvo je bilo po imenu izobčeno!

To je bil veliki zapadni razkol med leti 1378-1417. Zmede, ki so nastale, so bile nepopisne in so celo veliki in plemeniti duhovi bili v dvomu, kateri je pravi papež. V obeh taborih najdemo plemenite ljudi, ki so si prizadevali za pomirjenje in edinost. Ugled apostolskega sedeža je silno upadel, vera se je majala. Pojavile so se nove zmotе o vesoljni Cerkvi brez zmot

enega izmed dveh papežev spor končan. Toda motili so se. Duhovi so bili tako razgreti, da ni marala popustiti nobena stran. Zato je nastalo žalostno razdobje, ki se je še stopnjevalo, ko so leta 1409 v Pizi izvolili še tretjega papeža, misleč, da bosta rimski in avignonski popustila. Razpredelnica naj pokaže, kolika je bila zmešnjava:

P A P E Ž I :

I. V Rimu:

Urban VI.	(1378-1389)
Bonifacij IX.	(1389-1404)
Inocenc VII.	(1404-1406)
Gregorij XII.	(1406-1415)
Martin V.	(1417-1431)

II. V Avignonu:

proti papeži:

Klement VII.	(1378-1394)
Benedikt XIII.	(1394-1423)
Klement VIII.	(1423-1429)
Benedikt XIV.	(1423)

III. V Pizi:

proti papeža:

Aleksander V.	(1409-1410)
Janez XXIII.	(1410-1415)

Položaj Cerkve je bil v resnici mučen. Kako urediti zadevo? Sklicati nov cerkveni zbor? Toda kdo naj ga skliče? Kateri papež? Cesar Sigismund, videč veliko škodo, ki jo prinaša tako stanje tudi cesarstvu, je prevzel iniciativo. In zbor se je sešel v Kostanci leta 1414. Program zbora je bil: odstranitev razkola, obravnavanje Wiclifovega in Husovega nauka ter reforma Cerkve. Cerkevni zbor je odstavil vse tri papeže. Papeža Janeza XXIII. celo zaprl. Pozneje se je Janez XXIII. vrnil v vrsto kardinalov in leta 1419 umrl v Florenci, kjer je tudi pokopan. Na

IVAN CANKAR: Kdor je bil tako blagoslovljen, da je mogel reči: »Ta kos zemlje, pa če je še tako majhen, da bi ga z dlanjo pokrili, je moj. Moje roke so ga napravile rodovitnega, pot od mojega očeta ga je gnojil.« — Kdor je tako rekel, ne pozabi na tisto ped zemlje nikdar več. Ukoreninil se je vanjo z vsem srcem in z vso mislijo, kopnenje po njej ga spremlja po vseh daljnih potih, čez dežele in čez morje, še ob poslednji uri jo pozdravljajo umirajoče oči.

in o rimski Cerkvi, ki se lahko moti, zapade krivoverstvom, razkolom itd. Tu je začetek vseh poznejših zmot, ki so zadale Cerkvi hude rane, ker je upadel ugled Cerkve, ker ni bilo več spoštovanja in pokorščine. Tudi razni cerkveni redovi so bili razdeljeni na dve veji, na Urbanovo in na Klementovo, odvisno pač od tega, kje je bil samostan. Cerkev je prišla pod vpliv vladarjev. Mnogi so pričakovali, da bo s smrtjo

nagrobniku ima napis: »Johannes XXIII quondam papa...«: »Janez XXIII., nekoč papež«. Od ostalih dveh papežev se je Gregorij XII. sam odpovedal in umrl v Recanatiju leta 1417, Benedikt XIII. pa se ni podredil skleptom koncila. Umaknil se je v Aragonijo in vztrajal na svoji papeški časti do smrti leta 1423. Njegovi pristaši so mu še po smrti izvolili naslednika Klementa VIII. in celo še proti papeža Bene-

dikta XIV. Klement VIII. se je leta 1429 sam odpovedal.

Cerkveni zbor je bil dejansko sedaj brez najvišje duhovne oblasti. V taki nuji je bil edini izhod, da si je zbor prevzel začasno oblast nad papežem in uredil Cerkev. Zbor je določil način izvolitve novega papeža. V konklavu v Kostanci so 11. novembra 1417 izvolili za papeža kardinala Odonu Colonna, ki si je prevzel ime Martin V. (1417-1431). Z Martinom V. je Cerkev dobila novega in vrednega poglavarja, katerega so vsi priznali. Martin V. je takoj prevzel vodstvo cerkvenega zbora, ki je obsodil Wiclifovo in Husovo zmoto ter sprejel še vrsto drugih reform in 22. aprila 1418 zaključil kostanški cerkveni zbor. Naslednik Martina V. papež Evgen IV. je leta 1436 izjavil, da spoštuje in priznava vesoljni konstanški cerkveni zbor, v kolikor njegovi sklepi niso v nasprotju s pravicami, ugledom in prvenstvom apostolskega sedeža. Tako je bila srečno končana burna doba. Iz te dobe nam stopa v ospredje osebnost papeža Janeza XXIII., ki ni po svoji krivdi dobil priimek proti papež in njegovega imena ni v vrsti rimskih papežev. Toda ni bil nevreden ne kot papež, niti kot človek, katerega bi se morala Cerkev sramovati. Verjel je v zakonitost svoje izvolitve in jo tudi branil proti vsem, ki so ga v dobri ali napačni veri napadali. Ko pa je uvidel, da je njegova kocka padla, ni vztrajal, da bi obdržal svojo čast, ki je za vedno prešla. Vrnil se je v vrsto kardinalov. Sklenil je svojo pot v ponižnosti, dasi je poznal časti in zmago-slavja, ki so mu dala več razočaranj kot pa zadoščenj.

XVII. vesoljni cerkveni zbor v Bazlu (1431-37) — Ferrari in Florenci (1438-42) je bil nujen, ker razmere v Cerkvi po konstanškem zboru še niso bile v redu. Krščanski svet je računal na nov koncil, ki bi ga Martin V. sklical v Bazel. A še istega leta, ko je Martin V. zbor sklical, je tudi umrl. Njegov naslednik Evgen IV. (1431-1437) je takoj predlagal, naj se zbor v Bazlu razide in sestane nov v Bologni. Ta odločitev je bila prenapljena, ker je zbor v Bazlu že začel z delom in sprejel v program: uničiti krivoverstvo (husitstvo), vzpostaviti mir med krščanskimi narodi in urediti Cerkev. Bazelski zbor je podpiral tudi cesar Sigismund. Zaprošili so papeža Evgena IV., naj umakne svoj preklic nad zborom. Toda papež je vztrajal in zbor se je oklical za vesoljnega in se postavil nad papeža. Le posredovanje cesarja je zaleglo,

da je papež zbor priznal, a šele 15. decembra 1433. Odslej je ta zbor sprejel mnogo za Cerkev in vernike koristnih sklepov. Ker je imel zbor v programu tudi združenje z Grki, so ga zaradi lažjega poslovanja leta 1437 prestavili v Ferraro, kar so sprejeli tudi Grki. 8. januarja 1438 je zbor začel z delom v Ferrari in velja za nadaljevanje bazelskega zbora. Glavna naloga dela v Ferrari je bila, kako najti način združenja z Grki. Grških predstavnikov na zboru je bilo kakih 700. Grško ali vzhodno delegacijo so vodili: carigrabski cesar Ivan VIII. Paleolog in patriarh Jožef ter ugledni nicejski metropolit Besarion, ki je bil zares odkrit pristaš združenja. Pozneje je Besarion postal celo kardinal. Drugi vzhodni patriarhi so poslali svoje delegate. Rusko cerkev je zastopal metropolit Izidor iz Kijeva. Delo in pogajanja so bila mučna. Samo strah pred turško nevarnostjo je zadrževal Grke, da niso prekinili z delom. V cerkvenem zedinjenju z Zapadom so namreč videli edino moralno in materialno silo, ki bi jih mogla rešiti pred nesrečo. Zaradi silnih stroškov za vzdrževanje vzhodne delegacije so leta 1439 zasedanja prenesli v Florenco, kjer so poleti istega leta dosegli sporazum z Grki. Grkom so sledili v združenju še Armenci, Jakobiti Egipta in Etiopije. Zasedanja zbora so nato prenesli še v Rim, kjer so nadaljevali z združenjem, h kateremu so pristopili še kristjani Mezopotamije, del Kaldejcev in Maroniti otoka Cipra. Nasprotniki papeža Evgena pa so nadaljevali z zborovanjem v Bazlu in si celo izvolili svojega proti papeža Feliksa V. (1439-49), ki je bil zadnji proti papež. Delo njegovih pristašev, ki je povzročilo delno krizo, pa ni imelo večjega pomena. Mnenje, da je koncil nad papeževo oblastjo, je polagoma zmedlelo.

XVIII. ali V. lateranski (1512-17) vesoljni cerkveni zbor pomeni zaključek cerkvenih zborov srednjega veka. Sadov je ta zbor prinesel malo, dasi je trajal pet let. Najpomembnejši je bil sklep, da pripada rimskemu papežu vrhovna oblast nad cerkvenimi zbori, nad njih sklicanji, prenosi in razpustitvijo. Reformni odloki, ki so zadevali cerkveno upravo, dušno pastirstvo pa so bili preveč površni.

Duh posvetnega humanizma je zajel papeški dvor in padal je ugled cerkvene in civilne oblasti, rasla je nepokorščina, nasilje in razkošje. Istega leta, ko je bil zbor zaključen, je v jeseni 1517 prižgal novo baklo verske revolucije Martin Luter.

4. CERKVENI ZBORI V NOVEM VEKU.

Stoletje od izvolitve papeža Pavla III. 1534 pa do smrti Urbana VIII. 1644 pomeni pomemben in svetel čas v zgodovini Cerkve. To je čas največje reforme in katoliškega preroda. Tridentinski cerkveni zbor (1545-1563) je zastavil plug reform tako globoko, da se tri stoletja ni čutila potreba po sklicanju novega cerkvenega zbora in njegove določbe še v mnogem veljajo danes. Bil je to najdaljši cerkveni zbor, ki je moral premagati nemalo zunanjih in notranjih ovir. Res pa je tudi, da noben zbor ni opravil tako obširnega dela, tako globokega in trajnega za katoliško vero in cerkveno disciplino. Ni mu uspelo versko zedinjenje. Rešil pa je Cerkev vsaj v latinskih deželah, v germanskih je bilo že prepozno. Krščanski zapad je ostal versko razdeljen. Toda katoliški nauk je bil sedaj jasen, versko moralni prerod vernikov in duhovnikov utrjen. Nastop protestantskih reformatorjev, ki je grozil Cerkvi, da bi jo uničil, ji je dal nasprotno zagon za prenovitev.

Dvajseti ali vatikanski vesoljni cerkveni zbor se je vršil leta 1870 in zaradi političnih dogodkov ni opravil začrtanega dela, ker se je moral zaradi političnih dogodkov predčasno raziti. Sprejel pa je kot versko resnico nauk o pa-

MIRKO MAZORA

Puščava ječi

*Puščava ječi:
gozdovi zeleni,
vonjave noči,
potoki, studeni,
zefiri in spevi...*

*Puščava ječi.
Nje tožbe odmevi,
odjek — naših dni.*

peževi nezmotljivosti v verskih zadevah, kadar govori kot papež, to je kot poglavar katoliške Cerkve »ex cathedra«. Program zbora je zadel na liberalne težnje, ki so obrekovale Cerkev in jo dolžile rimskega absolutizma. Noben vesoljni cerkveni zbor ni bil pripravljen s toliko vestnostjo in sredi tolikih nasprotij.

Začetek zbora je bil nadvse slovesen in javen. Zbor je najprej razpravljal o zadevah vere: o Bogu Stvarniku, o razodetju, o veri, o odnosu

med vero in razumom. Obsodili so naturalizem in panteizem. Najbolj pereče je bilo vprašanje o Cerkvi in papeževi nezmotljivosti. Papež Pij IX. je onim, ki so bili v strahu, da bi papež lahko to versko resnico zlorabil za svoj osebni prestiž, odgovoril, da se kot Mastai Ferretti pridružuje glasovom vsega katoliškega sveta in čaka na odločitev zbora, kot Pij IX. pa zaupa Svetemu Duhu, ki za hudičem, ki vse kvari, in za ljudmi, ki delajo zmedo, vse očiščuje in prenavlja. V opoziciji, da ni primerno, da bi razglasili kot versko resnico papežovo nezmotljivost, so se znašli ugledni kardinali, nadškofje, škofje in teologi. Posebno pozornost je na vatikanskem cerkvenem zboru zbuval nastop hrvaškega škofa Josipa Jurija Strosmajerja, ki je s svojo markantno postavbo, nastopom in klasično latinščino dobil priimek »turški Cicero«, ker je pač prihajal iz Djakovega, ki je bilo blizu Turčije. Kardinala Schwarzenberga, praškega nadškofa, ki je bil spočetka tudi nasprotnik definicije in se je po proglasitvi skušal opravičiti, ker je bil prej drugačnega mnenja, je Pij IX. objel rekoč: »No, sedaj nisi mojega mnenja, pač pa moje vere!« Ob svečani razglasitvi nezmotljivosti je Pij IX. ganjen nagoovoril: »Najvišja oblast rimskega papeža, častiti bratje, ne duši temveč dviga, ne ruši temveč gradi in često potrjuje dostojanstvo; veže v ljubezni, utrjuje in brani pravice bratov ali škofov. Zato naj oni, ki sedaj presojujejo z vznemirjenim duhom, pomnijo, da Gospod ne dela v nemiru, temveč v miru in vedrosti...«

Poletna vročina in politični dogodki, ki so nastopili z zasedbo Rima, niso dovolili nadaljevanja in redni zaključek tega zadnjega cerkvenega zbora. Nekateri nemirni in uporni duhovi niso sprejeli sklepov tega zbora. Zlasti v Nemčiji se je v vrstah izobražencev začelo gibanje »proč od Rima«. Ti nemirni duhovi so se organizirali v novi sekti »starokatoliški cerkvi«.

Zadnja tri stoletja so slišala grmenje absolutizma in videla trmaste glave vladarjev ter podivjanost ljudstva v težnji za političnimi in socialnimi svoboščinami. A tudi v tej zmedli je Cerkev nadaljevala z oznanjanjem blagovesti o odrešenju. Dvajset stoletij in vedno ista beseda, Beseda, ki ne pozna prostora in časa. Mnogi so z izgubo svetne moči Cerkve pričakovali in prerokovali nje polom in konec. Toda mistična ladja pluje naprej po vseh morjih in oznanja blagovest po vseh celinah.

5. PRED NOVIM CERKVENIM ZBOROM.

Papež Janez XXIII. je meseca januarja 1959, ob obisku bazilike svetega Pavla v Rimu, napovedal sklicanje vesoljnega cerkvenega zbora. Komaj tri mesece je preteklo, odkar je papež Janez XXIII. prevzel krmilo vesoljne Cerkve, že je napovedal, da se misli lotiti enega najtežjih poslov, sklicanje vesoljnega cerkvenega zbora.

Ce pomislimo, da je v vsej dvatisočletni zgodovini Cerkve bilo le dvajset vesoljnih cerkvenih zborov, potem vidimo, kolikega pomena so cerkveni zbori. Pri sodobnih obveščevalnih sredstvih, pri trdni disciplini cerkvene organizacije, pri točno določenih verskih resnicah in bogočastju in spričo modernega cerkvenega zakonika, bi pravzaprav cerkveni zbori niti ne bili potrebni. Toda po dveh svetovnih vojnah in njenih duhovnih in materialnih opustošenjih je bila prizadeta tudi Cerkev kot organizacija in kot družba vernih. Misijonsko delo se je silno razmahnilo, nastale so nove cerkvene pokrajine, nastajajo nove države z različnimi svetovno nazorskimi režimi in Cerkev mora do vsega imeti svoje jasno stališče.

Zato se ne smemo čuditi, da je papež Janez XXIII. takoj ob svojem nastopu začel misliti na reševanje velikih nalog. Zmotili so se torej vsi tisti, ki so ob volitvah sedanjega papeža napovedovali, da se bodo volivci usmerili na tako osebo, ki bo pač začasno prevzela vodstvo Cerkve, ker je spričo umrlega Pija XII. težko najti primernega naslednika, ki bi s toliko bistrovidnostjo vodil usodo Cerkve. Se ko je bil že izvoljen Angel Roncalli in si prevzel ime Janez XXIII., so različni časopisi zagotavljali, da bo ostalo vse pri starem, da se ne bo lotil reform, ker je pač enostavno prestat in da je moral pred prevzemom svojega poslanstva dati volivcem izjavo in zagotovilo, da ne bo ničesar spreminjal. Toda zmotili so se vsi v svojih ugibanjih. Papež Janez XXIII. je takoj dvignil število kardinalov, napovedal in izpeljal rimsko sinodo (papež je namreč škof Rima) in nazadnje celo slovesno izjavil, da bo sklical vesoljni cerkveni zbor.

Papež je že imenoval posebne komisije, ki pripravljajo vse potrebno za vesoljni zbor. Komisije zbirajo različne predloge, ki jih predlagajo različne rimske kurije, škofje vsega sveta, bogoslovni profesorji in katoliške univerze.

O vesoljnih cerkvenih zbora govori cerkveno pravo v členih 222 do 229, ki določajo:

Kan. 222. 1) Le tisti cerkveni zbor je vesoljni, ki ga skliče papež.

2) Prav tako ima papež pravico, da sam ali po drugih vesoljnemu cerkvenemu zboru predseduje, da odreja in določa stvari, ki naj se na njem obravnavajo, in red, ki se ga je treba držati, ter da sam cerkveni zbor prestavi, prekine, razpusti in njegove sklepe potrdi.

Kan. 223. I. Na cerkveni zbor se povabijo in imajo na njem odločujoč glas:

- 1) kardinali S.R.C., čeprav niso škofje;
- 2) patriarhi, primasi, nadškofje in rezidenčni škofje, čeprav še niso za škofa posvečeni;
- 3) samosvoji opati ali prelati;
- 4) prvi opat, višji opati samostanskih zvez in vrhovni predstojniki duhovniških izvzetih redov, ne pa tudi ostalih redov, če odlok o sklicanju ne določa drugače;

II. Tudi naslovni škofje, ki se povabijo na cerkveni zbor, imajo odločujoč glas, če ni pri sklicanju izrecno drugače odločeno.

III. Bogoznanci in kanonisti, ki se morda povabijo na cerkveni zbor, imajo le posvetovalni glas.

Kan. 224 1) Če se ga kateri izmed teh, ki so po določbi kan. 223, I. povabljeni na vesoljni cerkveni zbor, zaradi upravičenega zadržka ne more udeležiti, naj pošlje zastopnika in dokaže, da je upravičeno zadržan.

2) Če je zastopnik kdo izmed članov cerkvenega zbora, nima dveh glasov, če pa ni, se sme udeleževati le javnih sej, toda brez glasovalne pravice; ko pa se cerkveni zbor dovrši, ima pravico podpisati njegove odloke.

Kan. 225. Nihče od teh, ki se morajo cerkvenega zbora udeležiti, ne sme oditi, preden se cerkveni zbor pravilno ne zaključi, razen če predsednik cerkvenega zbora preišče in odobri vzrok za njegov odhod in mu dovoli oditi.

Kan. 226. Predmet razprave, ki jih predloži papež morejo člani dodati še druge, potem ko jih je predsednik cerkvenega zbora odobril.

Kan. 227. Odloki cerkvenega zbora nimajo končne obvezne moči, če jih ni papež potrdil in niso bili po njegovem ukazu razglašeni.

Kan. 228. 1) Vesoljni cerkveni zbor ima vrhovno oblast nad vso Cerkvijo.

2) Protij papeževi odločbi ni priziva na vesoljni cerkveni zbor.

Kan. 229. Če se pripeti, da papež umrje, medtem ko traja cerkveni zbor, ta po samem pravu preneha, dokler novi papež ne ukaže, naj se zopet začne in nadaljuje.

O novem vesoljnem cerkvenem zboru vemo, da bo v Rimu in sicer v Vatikanu. Imenoval se bo II. vatikanski, čeprav I. vatikanski ni bil redno zaključen. Kdaj bo zbor sklican? Tega ne vemo. Vemo le to, da so priprave v polnem

teku in da bo spričo modernih tehničnih sredstev najbolje organiziran. Sklicanje vesoljnega cerkvenega zbora je našlo prijeten odziv po vsem katoliškem svetu. S posebno pozornostjo so sprejeli to novico pravoslavni, da omenim le sedanjega carigrajskega patriarha Atenagora I., ki je že parkrat dal pohvalne izjave o bodočem vesoljnem zboru. Upajmo, da bo bodoči koncil za trajno uredil, kar so začeli na drugem lionskem in florentinskem cerkvenem zboru.

M. Š.

† Kardinal dr. Alojzij Stepinac

Vest, da je dne 10. februarja 1960 umrl v konfinaciji v svojem rojstnem kraju Krašiću blizu Zagreba kardinal dr. Alojzij Stepinac, je našla silen odmev v zapadnem svetu. Vse časopisje, radijske postaje in agencije so prve dni dan za dnem prinašale vest o kardinalovi smrti, o njegovem življenju in trpljenju. Domači tisk pa se je omejil le na notico o smrti s sledečim lakoničnim sporočilom, ki ga je objavila agencija Tanjug: V KRAŠIČU JE UMRLO DR. ALOJZIJ STEPINAC. KOT JE ZNANO, JE BIL ŽE DALJ ČASA BOLAN. Uradna agencija mu ni dala ne naslova duhovnika, ne nadškofa, ne kardinala!

Življenjska pot velikega pokojnika

Kardinal Alojzij Stepinac se je rodil v Krašiću blizu Zagreba leta 1898. Med prvo svetovno vojno se je moral aktivno udeležiti bojev na soški in pozneje na solunski fronti. Po končani vojni je nadaljeval svoje študije in se najprej posvetil agronomiji. Grozote svetovne vojne in nemirni časi po njej so mladega in idealnega Stepinca po božjih načrtih usmerili na druga pota. Pustil je agronomijo in se podal na božje polje, v službo božjega agronoma. Bogoslovne študije je dovršil v Rimu in se nato vrnil v svojo škofijo. Tedanji zagrebški nadškof dr. Bauer je videl v novem duhovniku velike sposob-

nosti. Vzel ga je k sebi, da bi mu pomagal pri delu. Ko so začela leta težiti nadškofa Bauerja, je mislil na naslednika. Izbral je svojega tajnika dr. Stepinca, ki je komaj 36 let star postal nadškof pomočnik s pravico nasledstva. Morda so bila prav ta leta za dr. Stepinca najlepša. Odgovornost je ležala še na njegovem predniku, on sam pa se je posvetil organiziranemu

dušnemu pastirstvu, raznim organizacijam, imel nešteto pridig vsem slojem. Marljivo je ustanavljal v zagrebškem predmestju nove župnije in sam iz svojega žepa podeljeval izdatne podpore prvim krstom in porokam v novih župnijah. Bil je povsod. Komaj je ustanovil novo župnijo, že je naslednjo nedeljo nenapovedano prišel k večernicam med nove župljane in se zanimal za rast in uspehe, pa tudi za težave novih župnij.

Po smrti nadškofa Bauerja leta 1937 je nadškof Stepinac zasedel starodavni prestol zagrebških nadškofov in prevzel predsedstvo konferenc vseh jugoslovanskih škofov. Delo ni bilo lahko. Na obzorju so se že kazali znaki bližajočega se svetovnega požara. Na Hrvatsko so prihajali prvi politični begunci iz Avstrije in Madžarske, med katerimi je bilo zlasti veliko število Judov. Skrbi so naraščale, notranji položaj je postajal vedno bolj napet. Toda mladi nadškof ni okleval. Vrgel se je na delo in goreče molil, da bi vedno izbral pravo pot. V Slovenijo je rad prihajal in bil deležen vedno izrednih pozornosti. Videli smo ga na evharističnem kongresu v Ljubljani leta 1935 in na kongresu Kristusa Kralja leta 1938 in na pogrebu nadškofa Jegliča. Poleti pa je rad zahajal na oddih v Kranjsko goro in mimogrede v Rogaško Slatino. Med Slovenci, laiki in duhovniki, da ne omenim škofov, je imel veliko prijateljev, ki so ga ob vsaki priliki radi obiskovali, ko se je mudil v Sloveniji ali pa če jih je pot zanesla v Zagreb.

V oktobru leta 1946 ga je brezbožni Titov režim postavil pred sodišče in ga obsodil na 16 let ječe. Decembra 1951, ko je že prebil 5 let ječe v zaporih v Lepoglavi, so ga zaradi šibkega zdravja premestili v rojstno vas Krašič, kjer je živel konfiniran v župnišču. Njegovo zdravje je šlo vidno navzdol, dokler ni 10. februarja omagal.

Borec za pravico

Ko so začeli prihajati prvi begunci na Hrvatsko iz Avstrije in Madžarske je pokojni kardinal že leta 1937 usta-

novil poseben odbor, katerega pokroviteljstvo je prevzel sam osebno. Pomagati je bilo treba predvsem Judom, katere je v sosednjih deželah preganjal Hitlerjev režim. Nadškof Stepinac ni gledal ne na narodnost ne na vero. Pomagal je, kjer je bilo potrebno. Prišla je vojna in težka preizkušnja tudi za hrvatski narod in še posebej za njihovega nadpastirja. Nova oblast, podprta od osnih sil, je kmalu videla v brezkompromisnem nadškofu svojega sovražnika. Junaški nadškof ni zamudil nobene prilike, da ne bi bil obsojal nasilja. Dvignil je svoj glas kot virilni član ob prvem sklicanju hrvatskega sabora ter Paveliću in njegovim ministrom povedal, kar jim je šlo. Na veliko noč leta 1942 je javno v nabitopolni stolnici obsodil novi red, katerega so oznanjali diktatorski režimi iz Rima in Berlina. Svoje govore je dal natisniti, ker jih policija ni dovolila objaviti v časopisih. V lastni tiskarni

Zagrebška katedrala

je dal natisniti svoje izjave in govore, toda njih širjenje je Paveličeva policija prav tako ovirala.

Ko je zvedel za zverinski pomor 200 Srbov, se je v odprtem pismu obrnil na Paveliča in protestiral. Osebnih stikov z njim ni imel. Zagrebški Judje, ki so še ostali pri življenju, bi vedeli mnogo povedati, koliko je storil zanje pokojni kardinal Stepinac. Družina zagrebškega židovskega rabina dr. Morica Levija je našla zatočišče pri nadškofu Stepincu v Zagrebu in pozneje po njegovem posredovanju pri škofu Rožmanu v Ljubljani. Rabin dr. Moric Levi živi danes na Portugalskem in bi vedel povedati mnogo zase in za nešteto drugih, katerim je prav posredovanje in skrivanje pri nadškofu rešilo življenje. Koliko slovenskih beguncev duhovnikov in laikov je našlo leta 1941 pomoč v Zagrebu! Vse je razdal, kar je imel. Odprl vrata škofijskih prostorov in dajal zatočišče in hrano brezdomcem.

Javno pa je obsojal vsako nasilje in novi red, ki je gradil na nasilju, pa naj je bil novi red pod geslom fašizma, nacizma in komunizma.

Ob koncu vojne je nastopila velika beda. Z njegovim posredovanjem so ameriški katoličani poslali na Hrvatsko na desetine vagonov živeža, oblačil in zdravil. Za nesebično delitev te pomoči so ga obtožili, da dela propagando.

Titov režim ga je postavil pred sodišče v oktobru 1946 in ga obsodil. Toda česa? Sodelovanja z Nemci, s Paveličem, nasilnega prekrščevanja pravoslavnih, moralne pomoči diktatorskim režimom itd. Toda poglejmo malo поблиže in odbolžitve.

Če je bil nadškof Stepinac zares zločinec in kriv gori naštetih dejanj, zakaj ga je leta 1945 že v maju Tito obiskal v Zagrebu? Saj je vendar vedel, kdo je nadškof Stepinac! Zakaj ga je šele po 18 mesecih prijel in postavil pred sodišče, če je zakrivil taka dejanja? Nadškof Stepinac se ni skrival. Ostal je na svojem mestu, a dvignil svoj glas, kadar je bilo potrebno. Ker so Hrvtje videli v svojem nadškofu

edino moralno oporo in svetlo luč, zagovornika in čuvarja resnice, je moral pred sodnike. »Sodite, moja vest je mirna!« je bil odgovor. Sprejel je obsodbo. Ni ga zadela. Zadela ga je ločitev od svojih ovac. Pet let trde ječe v Lepoglavi mu je zrahljalo zdravje. Prestavili so ga v Krašić in ga tam konfinirali. Za junaško zadržanje ga je pokojni papež Pij XII. leta 1953 povzdignil v kardinalske čast. Toda pokojni kardinal ni nikdar prejel kardinalskega znaka. Vedel je, da če se odpravi v Rim, ne bo mogel nazaj. Zato je ostal raje konfiniran doma, kot pa na svobodi zunaj, a daleč od svojih ovac. Dasi zaprt, je bil simbol odpora proti brezbožnemu režimu. Pokojni kardinal Stepinac bi bil lahko sedel v Zagrebu na Kaptolu in bil deležen visokih odlikovanj, če bi se bil sprijaznil in priznal brezbožni komunistični sistem. A tega kot nadpastir ni mogel. Zato je bil obsojen, zaprt. Zato je padel.

Kardinal Stepinac počiva v grobnici zagrebske stolnice na Kaptolu ob strani onih, ki so bili duhovni vodniki svojih ovac, svojih sinov. Padel je duhovni velikan, nad katerim je bilo izvršeno nasilje kot še nad nobenim zagrebškim nadškofom. Hrvatski narod ga bo pomnil kot svetel lik. V borbi za narodne pravice Hrvatov pa se ime kardinala Stepinca pridružuje svibanjskim in srpanjskim žrtvam, velikemu Radiću in Basaričeku, ki sta prav tako padla kot žrtvi krvavega nasilja.

MIRKO MAZORA

V jasni luči

*Polno skrivnosti je vse
— stvari in ljudje.*

Vprašujem se molče:

Kako? Zakaj? ...

Brez odgovora vprašaj.

Ko v noč se zlije mrak

in ustavi se korak

in sanja se zaključiti,

vse bom videl v jasni Luči.

Skrb

za duhovniški naraščaj

Vedno tožimo, da nam kaj manjka. Na eno zadevo pa le pogostokrat pozabimo: vedno bolj nam manjka duhovnikov, gorečih za stvar božjo, ki se znajo živeti v sedanje razmere in v njih posredovati ljudem sadove Kristusovega odrešenja ter jih navduševati za krščansko življenje ljubezni in nadnaravnega veselja. Potrebujemo duhovnikov, ki znajo skrbeti za dobre ovčice, a se znajo z apostolsko gorečnostjo približati tudi zapuščenim, oddaljenim in veri nasprotnim. Premalo nas je, da bi mogli vse narediti, kar od nas zahteva duhovniška služba.

Primorske škofije so vedno čutile to pomanjkanje. Reči pa je treba, da se je božja previdnost v povojnih letih poslužila izrednih razmer in nam poslala na Primorsko lepo število duhovnikov iz slovenskih škofij. Le-ti so s svojo požrtvovalnostjo naredili veliko dobrega in ga še delajo. Brez njih bi bile še marsikje razvaline.

Toda kako bo v bodočnosti? Tega ne vemo. Dejstvo pa je, da nimamo duhovniškega naraščaja, zato so zgledi zo bodočnost kaj žalostni. Če pa ni duhovniškega naraščaja, ne bo duhovnikov; če ne bo duhovnikov, ne bo verskega življenja.

Zakaj se pa fantje ne odločijo za semenišče? Zakaj se jim ne porodi želja po duhovniškem stanu? Kako to, da nimajo poklica in ne želijo postati božji služabniki, ki bi z lastno žrtvijo in z žrtvijo božjega Sina klicali na svet božje usmiljenje, širili njegovo resnico in milost?

Teško je na vse to odgovoriti. To so vprašanja, ki danes mučijo ves katoliški svet. Tudi mi se jim ne smemo izmikati. Ko se bomo namreč res zavledli, kako so važna in pereča, bomo

Oltar je Kristus

pač kaj ukrenili, da se bo stanje zboljšalo vsaj toliko, kolikor je od nas odvisno.

Vzroki za pomanjkanje duhovniškega naraščaja so različni. Velika večina ljudi duhovnika in njegovega dela sploh ne pozna in ga tudi noče spoznati. Komunistična in laicistična propaganda duhovnika ponižuje in ga prezira, če ne celo preganja. Danes je res malo krščanskih družin, ki si štejejo v čast, da živijo po božji postavi. In še dobrim družinam se zdi škoda žrtvovati edinega sina Cerкви in njeni službi. Največji vzrok pa je v tem, da vse premalo naredimo, da bi mlade fante navdušili za božjo službo in jim z molitvijo, poukom, zgledom in žrtvami pomagali na poti do cilja.

Morda bo kdo ugovarjal: »Saj vendar Bog sam kliče svoje služabnike in pokliče le tiste, ki si jih je sam izbral in pripravil. To se dogaja celo v družinah, ki niso katoliške in so Bogu nasprotni.« To je res. A vse, kar Bog naredi za človeštvo, naredi s človeškim sodelovanjem, ker smo vsi udje ene in iste Cerkve, ki je Kristusovo telo. Včasih zahteva Bog od nas veliko, včasih le malo. A svoj delež mora vsak kristjan doprinesti.

Pri nas še vse premalo molimo za duhovniški naraščaj. Ta molitev mora biti organizirana, ker organizirana molitev budi zavest dolžnosti pri vseh kristjanih brez izjeme. Vzbujati je treba vedno več zanimanja za duhovniški stan, zlasti v šolah in v organizacijah. Čas bi že bil, da se naši ljudje otresejo vseh tistih predsodkov, ki so sad satansko temeljito organizirane propa-

gande, naperjene proti duhovništvu. Zavedajmo se, da so naši duhovniki sprejeli mašniško posvečenje z namenom, da bi svojemu narodu koristili in mu pomagali do prave sreče in veličine, ki ima svoj izvor le v iskreni ljubezni do Boga.

To je moje telo,
to je moja kri.

Razodel vam bom
svoje besede.

Kaj se še da narediti za duhovniški naraščaj?

1. Vsaka rast in vsaka vzgoja začne v družini. Okrepiti je treba krščansko družino. Tega pa ne bo mogoče narediti brez prave krščanske vzgoje mladine. Zato začne vsako delo za duhovniški naraščaj prav z vzgojo mladine v šoli in v dobrih organizacijah. Organizacija lahko fantu poklic zbudi, ga krepi in pravilno usmerja. Tudi s tega stališča so oratoriji in fantovske organizacije, zlasti organizacije strežnikov, pravi božji blagoslov in moderna mala semenišča. Žal se mi na splošno te-

ga premalo zavedamo in bi radi vso skrb za duhovniški naraščaj prepustili kakemu zavodu.

2. Dober zavod, še bolj pa pravo malo semenišče, je najbolj idealen kraj za vzgojo duhovniškega naraščaja. Važno je, da ima zavod res tudi ta namen in predstojnike, ki za to skrbijo. Slovenci žal nimamo malega semenišča, v katerem bi mogli naši semeniščniki obiskovati slovenske šole in se izoblikovati v materinem jeziku. Alojzijevišče v Gorici in Marijanišče na Opčinah bi rada ustrezala dvojnemu namenu: vzgajati fante, ki se pripravljajo na svetne poklice, in take, ki bi radi postali uhoivniki. Da je tako delo težko, ni treba posebej poudarjati. Alojzijevišče, ki je v »svoji« hiši na tujem, ima

svoje težave. Marijanišče, ki bo imelo bodočnost, le če se razvije v dobro in prepotrebno središče za doraščajočo mladino, ima pa zopet svoje.

Podpirajmo z veseljem delo obeh zavodov in bodimo prepričani, da naše delo ne bo zastoj. Vsaka pomoč moški mladini bo služila Cerkvi in po njej rasti božjega kraljestva na zemlji.

Glejmo pa malo naprej! Okrepimo zavode za vzgojo duhovnikov! Ali bi si ne mogli postaviti lastnega malega semenišča? Pa ne vsaka škofija zase. Združimo svoje moči in ustvarimo si tako vzgojno središče, ki bo imelo kot glavni namen pripraviti primorskim Slovincem zadostno število duhovnikov!

KAZIMIR HUMAR

Msgr. M. Brumatu ob desetletnici smrti

Ko je pred desetimi leti, v ponedeljek 20. nov. 1950 umrl stolni kanonik in voditelj Mar. družbe msgr. Mirko Brumat, mu je naša pesnica Ljubka Šorlijeva zapela v spomin:

*»Zaspal je mož — za svetle ideale
neutrudni borec... Tih je omahnil
v vrtincu dela in ko vir usahnil,
ki je napajal žejne izpod skale.«*

Od tistega dneva je preteklo deset let, ki se nam zdijo, ko se oziramo nazaj, kot kratek hip. In vendar je res, da msgr. Brumata že deset let ni več med nami. Živi pa njegov spomin in on sam živi v svojih delih. »Neutrudni borec za svetle ideale.« Kaj so bili ti ideali, za katere se je neutrudno in neustrašeno boril, ni težko ugotoviti. Od nove maše leta 1920 pa do smrti leta 1950 je živel in delal predvsem za Boga. To je bil prvi svetli ideal, v katerega je veroval in za katerega se je trudil. Kot kaplan v Solkanu in pozneje kot vikar in kanonik v goriški stolni cerkvi je za Boga delal s prižnice in izpred oltarja kot neutruden oznanjevalec božje besede. Posebno se je za božjo čast zavzel v letih med vojno in po njej, ko so božji so-

vražniki pripravljali in izpeljali krvavo revolucijo, katero je on jasno naprej videl in pred njo svaril kot preroki v stari zavezi. In seveda z njimi okusil tudi isto usodo, da je klical zaman, bil klevetan ter preganjan.

Drugi ideal mu je bila Marija. Težko najdemo duhovnika, ki bi bil o Mariji Devici več in lepše govoril kot on. Lahkotno mu je tekla beseda, gromek mu je bil glas, prodiren pogled, ko je v Mar. družbi in tudi po raznih krajih v deželi imel številne govore o Mariji. Njej v čast je vzel v roke tudi pero in zložil več lepih pesmi ter napisal nekaj knjig. Posebno se ljudje spominjajo njegovih šmarnic o sv. Tereziji Deteta Jezusa, ki so pa bolj kot hvala sv. Terezije čast Marije Device. V tej ljubezni do Marije je napisal tudi knjižico o njeni božji poti »Na Sv. goro«, in l. 1939 urejeval list »Svetogorska kraljica«. Svojih govorov navadno ni pisal, in če jih je napisal, je navadno drugo povedal kot je napisal. Bil je mož trenutka. Na prižnici med govorom so mu sproti prihajale misli, se lovile, prepletale, vrele na dan, da je bilo njegovo pridiganje res iz srca in je zato šlo vedno do srca. Temperamenten, kot je bil, živi ogenj, bi lahko rekli, je znal zastaviti besedo duhovito, preprosto, a vendar globoko. Svojim govorom ni iskal virov v knjigah, dovolj mu je bila trdna bogoslovna izobrazba, ki jo je dobil na univerzi v Innsbrucku, in pa njegovo živo čuteče srce ter živahna fantazija. To troje mu je pomagalo, da ni bil nikoli v zadregi, ko je moral govoriti. Čim več je govoril, tem več je imel povedati. Posebno če je šlo za Marijo. Svojevrsten mož je živel v neprenehnem delu in premišljevanju. Sostanovalci vedo povedati, kako je včasih cele noči prebedel, potem pa kar na celem sedel h klavirju in si zaigral sredi noči. Prepolno je bilo njegovo srce, zato se je moralo olajšati v glasbi in v besedi. Trdili so, da je bil včasih trpek, zbadljiv; toda malokdo ve, kako ga je bolelo, ko ga je beseda zanesla, da je povedal več kot je hotel. Kako je želel takoj popraviti, kakor mati, ki po nesreči otroka udari, pa mu takoj udarec omili in piha na rano. Takšen je bil pokojni monsignor Brumat. Srce na dlani in v srcu dobrota.

Zato je bil njegov tretji ideal, kateremu je služil, slovensko primorsko ljudstvo. Služil mu je z besedo, ko ga je učil Boga častiti in Marijo ljubiti; služil mu je zlasti v cerkvi, ko je sedel v spovednici kot neutruđen spovednik. V Gorici je znano, da se v stolnici do prihoda Mirka Brumata ni veliko spovedovalo. Držali so se starih ukorenjenih navad, da so sedeli v spovednici le določene ure in dneve. Mladi vikar Brumat je pa pretrgal s tradicijo in bil vedno na razpolago za spoved. Ne samo to, začel je ljudi vabiti k spovedi in postal naš goriški don Cafasso. Ob sobotah se je stari, zdaj že pokojni Pepo jezil: »G. vikar, ura je pozna, treba bo zapreti cerkev.« Iz spovednice pa mu je odgovarjal Mirko Mrumat: »Potrpite še malo, glejte še so ljudje, ki čakajo.« Tako je zasluga pokojnega M. Brumata, da se v stolnici veliko spoveduje in veliko obhaja, saj je pri tem imel na italijanski strani zvestega sobrata v osebi tedanjega vikarja in sedanjega stolnega župnika msgr. Jožefa Velcija. Postal je tako širom dežele poznan ne samo kot pridigar, temveč tudi kot spovednik. V šali so kanoniki rekli, da sedi v spovednici kot pajek, ki čaka na muhe. Tako je bil delaven, da si v dolgih 30 letih duhovniškega življenja ni privoščil nikoli pravih počitnic. Ko je neko poletje šel v Črni vrh na »počitnice«, je napisal knjigo o sv. Antonu. In ko je zadnje leto življenja, ko je bil že ves izčrpan, šel po nasvetu zdravnikov, na oddih v Žabnice, je napisal svoje zadnje delo »Zlato knjižico krščanske služabnice«. Kdo se bo tedaj čudil, če ga je tolikšno notranje in zunanje delo utrudilo in se je izčrpal njegov sicer zdravi in močni organizem?

Mogel je zato ob smrti reči: »Gospod, pet talentov si mi dal, glej, pridobil sem novih pet.« V odgovor je pa zaslišal: »Pridi, zvesti služabnik. V malem si bil zvest, zato te bom čez veliko postavil.«

Kulturno življenje na Goriškem

Namen tega članka ni navesti nekaj golih podatkov ali statistiko o kulturnem delovanju na Goriškem v preteklem letu, kolikor pregledati osnove kulturno-prosvetne problematike med nami. O tem bi se dale pisati številne razprave, tu naj zadostuje nekaj načelnih ugotovitev.

Goriški Slovenci smo del slovenske narodne manjšine v Italiji. Tako poznamo in uživamo vse »privilegije«, ki so last narodne manjšine. Vendar skušamo ohranjati svoje etnične posebnosti, zato jih čuvamo pred možnostjo propada. V ta namen se poslužujemo raznih sredstev: politiki skrbijo na političnem področju, prosvetaši na kulturnem, vsi Slovenci dobre volje pa si prizadevajo, da na enem in drugem področju branijo svoje narodne pravice.

Ne bomo se tu spuščali v analizo vsega narodno-obrambnega delovanja med goriškimi Slovenci. Naš namen je pregled kulturnega udejstvovanja. Vsekakor pa moramo že sedaj pripomniti, da je prav kulturno-prosvetno delovanje temelj narodne obrambe v zamejstvu. Zato lahko rečemo, da vrši vsak kulturni delavec-igravec, pevec, predavatelj, režiser, pevodnja — z nesebičnim delom na svojem področju eminentno narodno poslanstvo. Kajti narodna obramba slovenstva v zamejstvu se ne izvaja samo z bolj ali manj uspešnimi političnimi akcijami ali bučnimi narodnimi manifestacijami, ampak predvsem s podrobnim delom med ljudstvom samim. Prav pri širokih masah slovenskih ljudi v mestu in na podeželju je treba ohraniti zdravega narodnega duha. Najlaže pa pridemo do našega človeka s tem, da vzbudimo v njem zanimanje za prosvetno delo, tako da tudi poedinec pasivno ali aktivno sodeluje. Na deželi bomo to dosegli predvsem z u-

stanavljanjem prosvetnih skupin in poživljanjem že obstoječih, z obujanjem organiziranega prosvetnega življenja tam, kjer ga še ni, ali pa je že zamrlo.

Če je na deželi položaj kolikor toliko že ustaljen in je potrebna budnost zlasti v eno smer, je v mestu problem

Sv. Cecilija, zavetnica cerkv. petja

popolnoma drugačen. Kompliciranost mestnega življenja je danes v marsičem velika ovira za pravilen razvoj kulturnega dela. V mestu se mora kulturno delo razvijati v nekoliko drugačni smeri kot na podeželju zaradi čisto drugačnih razmer in večje raznolikosti narodnih plasti, katerim je kultura namenjena. Ne sme se omejiti zgolj na udejstvovanje ljudskega značaja, kakor se tudi ne more zapreti v neko ozko območje duhovno zahtevnejšega izživljanja. Edino prosvetni delavci sami lahko pravilno vrednotijo težave pri tovrstnem kulturnem udejstvovanju.

Kulturno delo je danes že tako in tako otežkočeno. Sodobni čas je nam-

reč prinesel s seboj vse mogoče in nemogoče novotarije, ki silno privlačujejo modernega človeka, posebno še mladino. Danes se opevajo televizija, kino, juke-box itd. Vse to ima na nekatere večji in »blagodejnejši« vpliv kot pa kulturni večeri, koncerti i. pd. Neki slovenski tednik je v ti zvezi predlagal, naj se tudi pri kulturnem delu posodobimo. Popolnoma v redu, vendar zato še ne smemo postaviti na glavo celotnega ustroja kulturnega udejstvovanja in ga zaradi sodobnih »potreb« spraviti na raven varieteja.

Tu se hočemo nekoliko pomuditi pri kulturnem delu katoliških prosvetnih in drugih kulturnih organizacij.

Danes imamo na Goriškem dva prosvetna tabora: katoliškega in levičarsko-komunističnega. Najsi se pri ocenjevanju kulturnega udejstvovanja ne moremo spuščati v politične opredelitve kot take, vendar ne moremo prezreti idejne strukture kulturnih organizmov. Pri tem moramo najprej ugotoviti tole: slovenske katoliške kulturne organizacije odločno prednjačijo v produktivnem in iniciativnem oziru, medtem ko se levičarska komunistična prosvetna skupnost kaže v bistvu sterilna. Ta se v svojem delovanju v glavnem omejuje na gostovanja raznih ansamblov iz Trsta in iz Slovenije. Ne da bi podcenjevali take pobude, moramo vendar priznati, da ne kažejo prosvetne samobitnosti, temveč kvečjemu notranjo okostenelost. Tudi kvantitativno je levičarska prosveta omejena: v Gorici sploh nima svojega prosvetnega društva, nima pevskega zbora in ne vrši samostojnega dela.

Vsi vemo, da ni težko »delati«, če uživaš podporo in uradno naklonjenost kake države. A za takšno delo nima kulturnik posebnih zaslug. Katoliška prosveta se mora boriti z najštevilnejšimi težavami, pri tem pa ne more računati na nikako podporo ali naklonjenost od zunaj. Zato tudi ni vezana na nobeno višje in skrito pokroviteljstvo režimskih ali celo tujerodnih krogov.

Za uspešno kulturno delovanje je treba predvsem primernih sredstev. S tem ne mislimo na gmotne dohodke prosvetnih organizacij, pač pa na to, kar nas muči že vsa povojna leta: pomanjkanje lastne dvorane. Brez primerne prostora ni mogoče prirejati velikih kulturnih prireditev, kakor so igre, koncerti, gostovanja, vsaj v zaželenem obsegu ne. To je gotovo največja ovira delovanju samemu. A kmalu bo tudi ta ovira padla, saj pri Katoliškem domu v Gorici že raste nova dvorana. Z njo bomo goriški Slovenci odpri novo stran svoje kulturne zgodovine.

»Zakaj katoliška prosveta?« se bo kdo vprašal. Odgovor ni težak, vendar ga je treba nekoliko pojasniti. Prosvetno delo, ki obstoji v širjenju kulture med širokimi ljudskimi plastmi, je duhovna aktivnost in temelji na duhovnih vrednotah. Zato ga moramo nujno usmeriti po neki ideji. Ta ideja pa ne more biti zgolj narodna. Slovenci smo katoličani, zato se tudi pri kulturnem izživljanju ne moremo odreči najvišji vrednoti, ki je temelj našemu obstoju, se pravi krščanstvu. Slovenstvo in krščanstvo sta globoko in neločljivo povezani skozi vso našo stoletno zgodovino od prihoda sv. bratov Cirila in Metoda sem. Prav zato se kot kristjani in Slovenci tudi mi opredelimo za katoliško kulturo, kakor se drugi opredeljujejo za svobodomiselno ali marksistično. Idejna neopredelitev na kulturnem področju bi pomenila samo tavanje in nihanje zdaj na levo zdaj na desno. Nič ne de, če naša jasna kulturna opredelitev ne gre v račune tistim krogom, ki bi radi videli, da bi se marsikatera slovenska prosvetna skupina na Goriškem ideološko drugačno usmerila!

Sedaj pogledjmo še na odnos, ki ga zavzema javnost do organiziranega kulturnega življenja. Organizacija živi zaradi javnosti, zato mora najti pozitiven odnos do nje. Mnogokrat se namreč zgodi, da dela organizacija v nepravilni smeri ali pa javnost nima jasnega razumevanja za delo kulturne organizacije. Temu je treba vsekakor odpo-

moči. Prosvetne organizacije morajo nuditi svoji publiki to, kar pač odgovarja njenim duhovnim potrebam, njenemu okusu in dojemanju. Po drugi strani pa imajo dolžnost, da usmerjajo javnost v določenem smislu, in ji nudijo to, kar jo plemeniti in ji razširja duhovno obzorje, skratka da publiko vzgajajo. Zato bi bilo pričakovati od naše publike večjega odziva, četudi ne najde vedno v prosvetni manifestaciji popolnega zadoščenja svojih teženj. Prav zato pa je treba občinstvu prikazati potrebe in zahteve današnjega evropskega in slovenskega človeka v okolju, ki v njem živi.

Téh nekaj ugotovitev smo morali zapisati zato, da vidimo, kakšne so objektivne razmere, v katerih se razvija slovenska katoliška prosveta na Goriškem.

PREGLED KULTURNEGA DELA

Kot je bilo že v lanskem Koledarju omenjeno, delujejo med goriškimi Slovenci v glavnem naslednje katoliške prosvetne organizacije: Slovensko katoliško prosvetno društvo (SKPD) v Gorici, Števerjanu in Pevmi. Društva so vključena v *Zvezo slovenske katoliške prosvete* (ZSKP). Poleg tega imamo še Slovensko katoliško akademsko društvo (SKAD) ter Dekliško Marijino družbo iz Gorice. Po ostalih krajih pa imamo živahne prosvetne skupine in krožke, kot n. pr. v Doberdodu.

Slovensko katoliško prosvetno društvo v Gorici je prva in najštevilnejša prosvetna organizacija na Goriškem. Letos obhajajo desetletnico svojega obstoja. Njegov program je v glavnem ta, da vrši kulturno poslanstvo med slovenskim ljudstvom na Goriškem v duhu katoliških načel. SKPD se tega načelnega programa dosledno drži, kajti zaveda se potrebe po jasni idejni opredelitvi ter po živi slovenski zavesti. V ta namen organizira raznovrstne kulturne prireditve, ki obsegajo kulturne večere, pevske koncerte, dramske prireditve, slikarske razstave, spominske proslave in podobno. Seveda ne moremo reči, da je bilo vse to zajeto v po-

Skladatelj Gallus - Petelin

polni obliki, vendar pa je bilo v danih možnostih narejeno največ, kar se je dalo. Isto velja v bistvu za vse ostale prosvetne in kulturne organizacije.

SKPD v Gorici je priredilo niz kulturnih večerov s pestrimi in zanimivimi predavanji. Kot prvi je lansko jesen g. Vinko Zaletel prikazal nekaj svojih slik iz Švice in Dolomitov. Sledila je v mesecu decembru spominska proslava pok. ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana, na kateri je govoril dr. Martin Kranner, oktet Planika pa je zapel dve priložnostni pesmi. Spomladi je g. Nande Novak imel zanimivo predavanje o življenju Slovencev v Ameriki. P. Fidelis pa je s skioptičnimi slikami prikazal novomašne običaje na Štajerskem. Vrsto spomladanskih kulturnih večerov je zaključil g. Vinko Zaletel s prikazom alpske flore. — V jesenski sezoni so se kulturni večeri pričeli s skioptičnim predavanjem o Indoneziji, ki ga je imel inž. Albin Mozetič. Sledil je večer evharističnega kongresa v Münchenu s slikami g. Vinka Zaletela.

Med ostale prireditve SKPD moramo šteti uspelo pustovanje s šaljivimi prizori, nastopom moškega zbora SKPD ter »veselih fantov«. V okviru SKPD se je vršil tudi pevski koncert SKPD »Jože Abram« iz Pevme z oktetom Planika, mešanim in mladinskim zborom, pianistom G. Devetakom ter violinistom R. Komavlijem.

Čeprav ni letos mešani zbor SKPD priredil samostojnega koncerta v Gorici, je bilo njegovo delovanje vseeno zelo aktivno. Pod vodstvom prof. M. Fileja je naštudiral radijsko snemanje božičnih in velikonočnih pesmi za radijsko postajo Trst A, udeleževal se je naših prireditev, komemoracij in zadušnic po pok. škofu Rožmanu in kard. Stepincu v goriški stolnici ter drugih skupnih nastopov. Sodeloval je tudi pri pevskem tekmovanju ZSKP v Gorici in pri božičnem slavlju v stolnici, kjer je nastopil skupno z zborom Dekliške Marijine družbe ter z zbori iz Pevme, Števerjana, Doberdoba in Jazbin. To slavje je bilo letos povezano s proslavo petdesetletnice mašništva goriškega nadškofa Ambrosija, ki je osebno prisostvoval temu velikemu božičnemu koncertu.

Kot je že lansko leto poročal kulturni referent, se je osnovala v Gorici *Zveza slovenske katoliške prosvete* (ZSKP), ki združuje prosvetne organizacije na Goriškem. Zunanje delo Zveze je nekoliko omejeno prav zaradi samostojnega delovanja posameznih društev, vendar ima ta organ posebno važnost v koordiniranju vsega prosvetnega dela. Kot njeno glavno manifestacijo naj omenimo tekmovanje pevskih zborov za praznik sv. Cecilije, ki se je vršilo v nedeljo 29. novembra 1959. Udeležili so se ga naslednji zbori: mešani zbori iz Pevme, Rupe, Števerjana in Doberdoba; moški zbori iz Jazbin, St. Mavra, Števerjana ter oktet SKPD Planika. Izven tekmovanja je nastopil še mešani zbor »Lojze Bratuž« SKPD v Gorici. Prvo nagrado za mešane zборе je prejel Števerjan, za moške pa oktet Planika. Pevsko tekmovanje nam pokaže vsako leto prizadevnost in trud naših pevskih zborov, ki se v mestu in na deželi žrtvujejo iz ljubezni do slovenske pesmi.

Kot aktivno moramo beležiti tudi *Slovensko katoliško akademsko društvo* - SKAD v Gorici, čeprav se njegovo delovanje navadno omejuje na krog

Moški zbor iz Jazbin

visokošolcev. V lanskem letu je SKAD priredil celo vrsto kvalitetnih predavanj. Omenim naj sledeča: dr. A. Kacin o Kopitarjevem filološkem delu, univ. prof. U. Urbani o Danteju in Slovanih, dr. F. Delak o glasbenem življenju na Tržaškem, prof. L. Ambrožič o arabsko-judovskem problemu. SKAD je priredil še spominsko proslavo pisatelju Ivanu Preglju, na kateri je o pisateljevem delu govoril prof. V. Beličič iz Trsta. Večer so poživile recitacije in pevske točke.

Jeseni pa se je vršil v okviru SKAD-a spominski večer ob desetletnici smrti javnega delavca Poldeta Kemperla. Predaval je dr. A. Kacin. Sledile so pesmi v izvedbi okteta Planike ter branje odlomkov iz Kemperlovih spominov. Nedvomno je SKAD odigral na kulturnem področju prvenstveno vlogo med vsemi akademskimi organizacijami v Gorici.

Omeniti moramo še posebej prireditve KATOLIŠKEGA GLASA, na katerem je o slovenskem katoliškem tisku v Gorici govoril dr. K. Humar, zbor iz Jazbin pa je zapel nekaj pesmi.

Tudi vsakoletna misijonska prireditev pod pokroviteljstvom Marijine družbe je lepo uspela. Tudi ne smemo mimo romanja pevskih zborov na Staro goro, ki ga je organizirala ZSKP.

Na misijonsko nedeljo 1960 smo pristvovali Jurčičevemu DOMNU, ki ga je priredil dramski odsek ZSKP v režiji M. Komaca. Izvedba velike ljudske igre je doživela izreden uspeh, tako da še pri ponovitvi ni bilo mogoče več v natrpano dvorano. To samo potrjuje veliko zanimanje naših ljudi za domače igre.

O prosvetnem delu v Doberdolu nam tamkajšnji kulturni dopisnik piše takole: »Na misijonsko nedeljo in praznik sv. Treh kraljev je že v navadi, da se z veseljem in radovednostjo udeležimo srečolova, da tako pomagamo misijonarjem, sebi pa pripravimo prijetno razvedrilo, zlasti če nam ni sreča slepa.

Dobri Miklavž je moral tudi lani čakati, da se je najprej odigrala igrice »Miklavževi parkeljčki«, ki nam prikazuje zapeljevanje parkeljčka in ange-

lovo varovanje obeh bratcev, katerima se ni ljubilo zjutraj vstati in iti v šolo: lenoba je bila sicer kaznovana, a tudi z dobrim kesanjem oprana!

Katoliška mladina je 8. decembra v čast Brezmadežni priredila simbolično rajanje po znani pesmi »O Brezmadežna«, dalje pomenljivo versko spevigrro »Svetinja« in dvodejanko »Marija Pomoč kristjanov«.

Dne 22. maja smo končno lahko rekli: imamo nove orgle! Orgle imajo enajst registrov, dva manuala, prijetne glasove. Delo je izvršila goriška tvrška Valiček. Pri otvoritvi je o novih orglah spregovoril č. g. msgr. dr. Klinec, ki jih je nato kot škofov namestnik tudi blagoslovil. Sledil je koncert cerkvenih pesmi. Sodelovalo je 70 pevcev pod vodstvom Franceta Valentinčiča in ob spremljavi organistinje prof. Lojzke Bratuževe.

Igralska katoliška skupina je 25. maja uspešno uprizorila Frisovo dramo v petih dejanjih »Kri za kri« (Ljudmila) in sicer najprej na Opčinah, 7. julija pa na prostem v Doberdolu. To je igra sovraštva in ljubezni do svete vere iz prvih časov krščanstva, ki je njen nauk koristen tudi za nas.

Na dan prvega sv. obhajila smo pristvovali dvodejanki »Pustite male k meni«. Igrica nam prikazuje življenje prvoobhajanke blažene Imelde.

Slovensko katoliško prosvetno društvo iz ŠTEVERJANA je priredilo s sodelovanjem tržaškega Slovenskega odra jesensko slavo na prostem. Na sporedu je bila igra »Peg, srček moj«.

Zelo razgibano je bilo delovanje Slovenskega katoliškega prosvetnega društva »Jože Abram« v PEVMI. Ker je v lanskem Koledarju izpadlo poročilo o njegovem delovanju, hočemo sedaj na kratko pregledati njegovo dvoletno delo. V prvem letu delovanja (leta 1958) je društvo priredilo igro »Veseli popoldan« z gostovanjem SKPD iz Gorice. Sledil je kulturni večer g. Vinka Zaletela o romanju v Lurd. Goričani so zopet gostovali z opereto »Zvesto deklo«. Za zaključek pa so Pevmčani imeli še miklavževanje. Mešani in mladinski zbor iz Pevme pa sta nastopila

SKPD - Gorica: Prizor iz igre »Povodnji mož«

tudi pri tekmovanju v Gorici. Mešani zbor je vedno sodeloval pri božičnih koncertih v goriški stolnici.

V letu 1959 so imeli v pevskem društvu najprej pustno prireditev, pri kateri sta nastopila dramska skupina in mešani zbor. Na kulturnem večeru je predaval dr. S. Brajša o narodni zavesti in krščanski moralni. V mesecu aprilu so člani SKPD Jože Abram priredili izlet v jamo v Briščikih. Društvo je priredilo tudi svoj glasbeni koncert v dneh 23. in 24. maja 1959. Nastopili so goriški oktet »Planika«, pianist Gabrijel Devetak, mladinski in mešani zbor. Društvo je v juniju istega leta sodelovalo pri Prazniku besede in pesmi v Števerjanu z mladinskim in moškim zborom. Sledilo je gostovanje SKPD iz Gorice z veselim večerom. V Pevmi je nastopil še zbor iz Jazbin. V juliju pa je dramska skupina priredila ljudsko igro »Pri kapelici«. Jeseni so se Pevmčani odpravili na Gregorčičev grob in k izviru Soče. Nato so ponovili igro »Pri kapelici« v Doberdolu.

Za zaključek je mešani zbor nastopil na pevskem tekmovanju v Gorici.

Pevmčani so se v aprilu 1960 predstavili v Gorici s svojim glasbenim koncertom z že omenjenim programom. —

Njihovo delovanje pa je sedaj v vasi otežkočeno, ker nimajo več svoje dvorane.

Če hočemo zajeti celotno prosvetno delo na Goriškem, mu moramo vsekar prišteti tudi šolske prireditve. Navadno so bile v tem pogledu na prvem mestu slovenske srednje šole v Gorici. Lani pa je žal tradicionalna zaključna prireditev odpadla. Ne vemo, zakaj, vendar upamo, da se bo v prihodnosti tradicija obnovila. — Med osnovnošolskimi prireditvami pa naj omenimo nastop osnovne šole v SKRILJEVEM. Tudi tako se ohranja ljubezen do slovenske besede na najzapadnejšem delu Brd.

Tudi v JAZBINAH gojijo z navdušenjem prosvetno delo, zlasti na pevskem področju. Njihov moški zbor je že nastopal pri vseh večjih skupnih prireditvah v Gorici ali na podeželju.

S tem je v glavnem izčrpano poročilo o kulturnem delu katoliških organizacij na Goriškem v preteklem letu. Morda je kaj nehote izostalo, vendar ne bo zaradi tega celotna slika okrnjena. Vse opravljeno delo nam jasno priča, da v naših ljudeh še vedno gori ljubezen do zdrave kulture. Zato se nam ni treba bati prihodnosti.

PRIMORSKEMU SKLADATELJU PROF. EMILU KOMELU V SPOMIN

Dne 14. avgusta 1960 na predpraznik Marijinega Vnebovzetja je v 86. letu svoje starosti preminul v Gorici prof. Emil Komel, dekan primorskih glasbenikov.

Prof. Emil Komel je bil rojen dne 14. februarja leta 1875 v Gorici v družini zavednega učitelja. Že v zgodnji mladosti je pokazal izredno nadarjenost za glasbo. Prve glasbene nauke je prejel od svojega očeta, ki je bil tudi dober organist. Po končani srednji šoli ga je skrbni oče poslal na Dunaj, da bi tam posečal visoko agronomsko šolo. Toda agronomski študij mu ni prirastel k srcu. Vpisal se je le zato, da bi ugodil svojemu očetu, ki mu je hotel utreti varno in trdno pot v bodočnost, kajti oče je dobro vedel, da glasba nikakor ne prinese ekonomske ustaljenosti.

Mlademu Emilu so v srcu odmevali le akordi in melodije. Vso njegovo dušo je prevzemala glasba, da je sanjal le o muzikaličnem svetu. Zato se je istočasno vpisal na Dunajsko Glasbeno akademijo ter jo dokončal leta 1902 z najlepšim uspehom. Med tem časom je dobil od deželnega goriškega glavarstva štipendijo. Odšel je v Rim in tam absolviral gregorijansko literaturo pri prof. De Sanctiju.

Po končanih študijah na dunajski Glasbeni akademiji se je vrnil v Gorico ter se z vso mladostno dušo, polno idealov, poprijel dela na glasbenem polju.

Nekaj let po povratku z Dunaja si je izbral za nevesto gđc. Heleno Cej ter se z njo poročil dne 8. februarja 1910.

Že kot otrok in pozneje kot mladenič je vedno rad zahajal na cerkveni kor pri Sv. Ignaciju na Travniku, da je tam pomagal pri orgljanju, kadar je bila potreba. Njegovo igranje je vzbudilo pri vseh pevcih veliko odobravanja in nemalo začudenja, ker je kazal izrazit ta-

lent za orgljanje in za glasbo sploh. Cel desetletje pred prvo svetovno vojno se je udeleževal za manjšo ali daljšo dobo pri vseh goriških ter okoliških zborih. Postal je duša goriške Glasbene šole ter Pevskega in glasbenega društva.

Nato je prišla svetovna vojna. Kot vsi drugi vojni obvezniki, je bil tudi on mobiliziran. Poslali so ga v Ljubljano, od tam pa v druge kraje po Sloveniji in Bosni in končno na Tirolsko. Dosegel je čin častnika, toda aktivno ni nikdar posegel v bojne ofenzive. Ob koncu vojne, leta 1918, se je vrnil v Gorico in se takoj spet oprijel dela na glasbenem polju.

Poživel je obnovljeno Pevsko in glasbeno društvo ter Glasbeno šolo in ju dvignil do tako zavirljive umetniške ravni, da je Gorica v najkrajšem času postala središče glasbene vzgoje vse Primorske.

Glasbeni razmah na Goriškem, ki je rodil med drugim tudi Zvezo posvetnih društev, je trajal do leta 1927, ko je totalitarni fašizem s svojimi krutimi in krivičnimi zakoni zadal smrtni udarec vsej slovenski kulturni dejavnosti. Fašizem je zaplenil Trgovski dom, požgal ves glasbeni in dramski material

ter razpustil vse kulturne organizacije. Naj omenim, da je prof. Komel med drugimi skladbami, ki so bile požgane, izgubil krasno kantato »Psalm na višini« za solo, zbor in orkester.

Takrat in pozneje za nacistične okupacije se je prof. Komel umaknil v zatišje in se zaprl v svoj glasbeni Olimp, kajti v javnosti je slovenska glasba in kultura sploh morala ostati mrtva.

Kakor vsak kulturni delavec, tako je tudi prof. Komel začel, kolikor je bilo pač možno, zasebno vzgajati pojedine učence in jih pripravljati za bodoče delovanje.

Nekateri gimnazijci iz Malega semenišča smo bili zelo željni resne glasbene vzgoje. Zato smo se obrnili do semeniškega vodsta s prošnjo, naj dovoli, da bi prof. Komel hodil v zavod ter nas učil glasbo. Naj na tem mestu izrečem hvaležno zahvalo semeniškemu vodstvu (prevzv. nadškof dr. Borgia Sedej, msgr. I. Valdemarin, spiritual L. Cigoj), ker je pravilno razumelo naše želje in zato tudi dovolilo, da je smel prof. Komel voditi našo glasbeno vzgojo (teorija, klavir). Pozneje sta glasbeno vzgojo v Malem semenišču nadaljevala pokojna brata Jožko in Lojze Bratuž, znana po vsem Primorskem kot izredna glasbena pedagoga, predana z vsem bitjem glasbeni umetnosti.

Po končani maturi smo se skoraj vsi vpisali na teologijo. In tudi v bogoslovnici se nam je posrečilo dobiti prof. Komela za nadaljno posredovanje glasbene vzgoje (harmonij, klavir in harmonijo). Vsi smo srčno vzljubili našega profesorja, kajti znal je vzbujati v nas najčistejšo ljubezen do glasbe, tako da smo bili vsi zaverovani vanj in smo ga skušali zadovoljiti s tem, da smo se pridno in vestno učili.

V teh letih je slovenska pesem živel le še po cerkvah, kamor v glavnem ni moglo poseči kruto fašistično nasilje in šovinistična nestrpnost.

Kot drugi organisti je tudi prof. Komel vso to dobo ostal zvest cerkvenemu kora. Vodil je zbor v cerkvi sv. Ignacija na Travniku in tudi tam igral, kakor že prej ves čas ter ni za-

pustil tega mesta skoraj do zadnjih dni svojega življenja. Njegovo orglanje ni bilo vsakdanje preludiranje temveč izvirne improvizacije ter umetniške invencije, ki jih zmore le umetnik s kristalno glasbeno dušo, ožarjeno s solidnim strokovnim znanjem. Vsak nastop njegovega zbora je bil majhen cerkveni koncert. Zato so vedno številni verniki radi prihajali k travniški nedeljski maši, kajti vedeli so, da bodo vedno slišali pesem-molitev, ki jih bo potolažila ter vzbudila v srcih zaupanje v Boga, da jih bo slednjič le rešil katakombske sužnosti ter jim podaril pravično versko osvobojenje.

Po zlomu nacizma in fašizma leta 1945. se je prof. Komel spet oprijel z vso vnemo, kolikor so mu pač dopuščala visoka leta, javnega glasbenega dela in doprinesel svoj delež k glasbenemu preporodu na Goriškem.

Ob 83-letnici življenja je bil odlikovan z zlato svetinjo za zasluge za slovenski narod, kateremu je posvetil vse svoje življenje in mu daroval vse svoje moči; ostal je zvest svoji zemlji, zato sedaj v njej spokojno počiva ter čaka večnega vstajenja.

Prof. Komel je bil kot človek markantna osebnost. Kdor ga je poznal, ga je moral vzljubiti. Njegov umerjeni nastop, njegova topla in neizmaličena beseda, njegov zdravi humor je našel pri vseh pravi odmev. Ni poznal sovražnikov, kajti povsod je znal sejati samo razumevanje in prijateljstvo. Čeprav je bil nekoliko svobodomiselnega nazora, vendar se je znal gibati v vseh nasprotnih krogih, kajti poznal je predvsem in nadvsem samo strnjeno narodovo občestvo.

Kot njegova osebnost tako tudi njegova glasbena ustvarjalnost je bila izvirno svojstvena in je izražala harmonično skladnost človeka in umetnika. Kot skladatelj se je udeleževal skoro v vseh panogah glasbene dejavnosti. Skladal je za mladinske, ženske, moške in mešane zборе. Njegove skladbe pripadajo narodni in umetniški, svetni in cerkveni glasbi. Poleg teh imamo še klavirske in orgelske kompozicije. So-

deloval je pri raznih glasbenih revijah in izdajah. Uspešno se je lotil tudi kantat za solo, zbor in orkester. Od njega imamo tudi nekaj simfoničnih del in končno nam je zapustil tudi lepo knjigo o Harmoniji. Žal nam ga je ukradla smrt, preden je dokončal še drugi del Harmonije.

Prof. Komel ni bil samo originalen skladatelj in orgelski virtuoz, temveč tudi dober dirigent. Njegovo dirigiranje je bilo umerjenega stila, toda trezno umetniško in ni trpelo harlekinskih akrobacij. Njegove velike oči in markantne brke so marsikaj pomenile pri dirigiranju; še več pa njegove kratke, fine, a dinamične roke. Vsak pevec, ki

je pazljivo sledil njegovemu dirigiranju, je mogel res lepo prepevati.

Rad sem zapisal te vrstice v hvaležen izraz možu, ki je vreden našega spomina. Njegovo ime bo za vedno uvrščeno v zgodovinske liste slovenskih skladateljev, ki jih je Primorska dala slovenskemu narodu. Pokojni skladatelj je bil vse življenje velik revež. Njegovo družino je neprestano tlačilo siromaštvo. A najsi je bil za svoje še tako reven, je vendar dal slovenskemu narodu vse svoje srčno bogastvo glasbenih umetnin, ki gotovo ne bodo nikdar izumrle, dokler bo živel slovenski rod.

ZORA PISCANCEVA

... in Bog se tako maščuje ...

I.

Skupaj so hodili v šolo, Verena, Srečko in Vinko. Skupaj so se z drugimi vaškimi otroki igrali na domačih pašnikih v prostih urah in ob nedelj-skih popoldnevih. Potem so kar čez noč zrastli v fante in dekleta. Verena je prva izbrala, še preden sta se fanta odločila. Vzljubila je Srečka z vso tiho in vdano ljubeznijo, pa čeravno ni vedela, ali jo tudi on ljubi. Njena dekliška narava je bila zadovoljena že s tem, da ljubi. Srečko je bil vesel fant, rad je prepeval, a znal je biti tudi resen in neklonljiv v svojih načelih. Vinko pa je bil vihravega in ognjevitega značaja; takoj se je navdušil za vse, za dobro kakor za slabo.

Vinko je prvi razodel Vereni svojo ljubezen. Hudo ji je bilo. »Vinko, drag si mi kot prijatelj, a kaj več mi ne moreš postati nikoli. Vidiš,« je dodala tiše, kot da razkriva skrivnost, »ne morem si misliti, da bi bil ti kdaj oče mojih otrok.«

»Ti ljubiš drugega?« ji je ostro očital.

»Kaj si moreš ti pomagati, če me ljubiš? In če jaz ljubim drugega, si tudi ne morem kaj. V ljubezni mi ne moremo nič odločiti. To je božji dar in Bog izbira, kogar sam hoče.«

»Torej ljubiš Srečka?« je žalostno dodal, a takoj nato je vzplamtel »ne, ne sme te dobiti, znal se bom maščevati.«

»Vinko, tega ne boš naredil; nisem ti povedala, koga ljubim, in ti tudi ne bom, dokler čas ne bo razkril skrivnosti, če jo sploh bo. Drugega pa ne bom ljubila nikdar.«

»Ali je to tvoja zadnja beseda?«

»Zadnja, Vinko! In če me res ljubiš, kakor zatrjuješ, ne nadleguj me več.«

»Tvoje besede so hujše od smrti. Zame je danes zašlo sonce.«

Odšel je s sklonjeno glavo in počasnimi koraki preko polja. Verena je obstala in gledala za njim. Najraje bi na glas zajokala.

»Srečko, tebi bom ostala zvesta, pa čeravno ne boš nikoli zvedel za mojo ljubezen,« si je pritisnila obe roki na razburjeno srce.

Srečko pa je trepetal pred skrivnostjo v svojem srcu. Ni se je upal razodeti nikomur, še najmanj Vereni. Gledal jo je visoko nad seboj, obsijano z nadzemsko svetlobo, vso nežno in ljubko kot pomlad, kot zapečaten vrt.

Tistega večera, ko ga je Vinko grobo napadel in mu očital, da mu krade dekle, je prišel domov ves žalosten in potrj. Nekdo je s silo udrl v njegovo svetišče in oskrunil, kar mu je bilo najsvetejšega.

Materi ni ušla njegova žalost.

»Srečko, kaj se je zgodilo? Povej!«

Materine oči so ga gledale zaskrbljeno, polne neizmerne ljubezni. Njen sin edinec je bil, mož ji je pred leti umrl.

»Ah, mama!« je Srečko skrnil obraz v roke in obsedel pri mizi. Mama je opazila, kako se mu ramena tresejo v joku.

»Moj Bog, kaj se je vendar zgodilo? Govori!« se je mama zgrozila in sedla poleg njega. Ljubeznivo mu je odtrgala roke raz obraza in mu s skrbjo pogledala v solzne oči.

»Ah, Srečko!« so se tudi njej napolnile oči s solzami in tako sta se skozi solze gledala mama in sin.

»Mama, Vereno ljubim, a tega ji nisem še povedal, si ne upam,« je sedaj v pretrganih stavkih bruhalo iz Srečka, »a Vinko mi je danes očital, da mu kradem dekle. Nisem vedel, da je njegovo dekle... Saj ji nič ne očitam, vendar mi je hudo, tako hudo!«

»Sin moj, ne žaluj, če ti jo je Bog namenil, ti je nihče ne bo odvzel. Verena je pošteno dekle, pridna in pobožna,« je kot sama zase govorila mama, »rada bi jo imela za hčer. Toda, zakaj je nisi še vprašal? Morda te tudi ona ljubi?«

»Mama, ko pa si ne upam, zlasti ne sedaj, ko je že Vinkova dekle.«

»Iz Vinka govori užaljenost, morda Verena nič ne ve o vsem tem. Vinko si to samo predstavlja, ker ga je bržkone Verena zavrnila. Povprašaj jo, Srečko, še jutri jo povprašaj! Molila bom, da se bo vse srečno izteklo.«

Naslednji večer je Srečko počakal Vereno, ko se je vračala iz mesta do-

mov. Ves dan je bil nestrpen. Bežal je pred Vinkovim pogledom, Vinko pa se je kot nalašč neprestano vrtel okrog njegove delavne mize. Skupaj sta delala v mestu, v istem mizarškem podjetju. Vedno sta si bila dobra. Sedaj pa je prišlo med njima do razdora zaradi dekleta. Srečko je čutil, kako ga Vinko vsak dan bolj sovraži in kako se med njima odpira nepremostljiv prepad.

Kaj pa, če Verena res ljubi Vinka? je nestrpno grizlo v Srečku. Osmešil se bo, ko jo bo vprašal. Ne, domov pojde in...

Spodaj na ovinku je slišal razposajen smeh deklet. Verena se poslavlja od svojih prijateljic, ki odhajajo v nasprotno smer. Njena hiša stoji na samotni, sama bo nadaljevala pot do doma.

Videl jo je skozi sveže zelenje, kako se je naglo vzpenjala kvišku. Bila je nekoliko zasopla in rahla rdečica ji je pobarvala lica. Svetli lasje so ji valovili okrog obraza. Od časa do časa si je z roko popravila pramen las, ki ji je uhajal na čelo.

Srečko jo je gledal. Še nikdar se mu ni zdelo tako lepa kot ta večer.

»Dober večer, Verena!« jo je mehko pozdravil, »ali te smem spremiti?«

»Oh, ti si, Srečko, skoraj ustrašila sem se te!«

»Jaz pa sem upal, da se me boš razveselila,« se je ojunačil in stopil tik nje.

»Zakaj pa ne, ali si nisva prijatelja?« ga je toplo pogledala, da je ves vztrepetal.

»Da, prijatelja, a lahko bi si bila več kot prijatelja, le če bi ti hotela.« Sam sebi se je čudil, da je toliko povedal.

Vereni je plamen rdečice razžaril obraz. V zadregi je sklonila glavo in ni vedela, kaj naj odgovori. Trenutek, po katerem je dolgo hrepenela, je prišel tako nepričakovano, da je bila vsa zmedena.

»Verena, zakaj ne odgovoriš?« je trepetala nestrpnost v Srečkovem glasu.

»Ne vem, če bi te znala osrečiti,« je tiho povedala.

»Verena!« jo je Srečko ves vzhičen prijel za obe roki in ji pogledal globoko v oči. Potem jo je rahlo objel okrog ramen in si jo pritiskal na srce.

Nenadoma mu je misel, grenka kot pelin, preplavila vso srečo trenutka. »Toda, ti ljubiš Vinka?«

Iztrgala se mu je iz objema in ga preplašeno pogledala.

»Kaj ti je rekel?«

»Torej je res?«

»Ne, Srečko, vsaj tako ne, kot misliš ti. Vprašal me je, a sem ga odklonila. To ga je užalilo. Saj sem že davno ljubila tebe, Srečko,« je komaj slišno dodala.

»Ti moje drago dekle!«

Srečko je od veselja zavriskal, da je odmevalo s hriba v hrib.

Mama je doma slišala njegov vrisk. Rožni venec ji je zdrknil iz rok, sklonila je glavo in solza veselja ji je kanila preko nagubanega obraza.

»O, ti moj dragi fant,« je vsa srečna jecljala, »vse se je dobro izteklo, saj sem vedela, da me bo Bog uslišal...«

- - -

Tisti dan, ko sta se Srečko in Verena poročila, je Vinko izginil iz vasi. Nihče ni vedel, kam je šel, še njegovi domači ne. Ljudje so si šepetali marsikaj. Kmalu pa je vse potihnilo, življenje je mirno teklo naprej in vse je prešlo v vsakdanjost.

ANTON M. SLOMSEK: O ljubi, lepi in pošteni slovenski jezik. S teboj sem prvič klical svojo ljubeznivo mater in dobrega očeta; v tebi me je mati učila moliti in spoznavati Boga; tebe hočem hvaležno spoštovati in te ohraniti ko najdražji spomin na svoje rajne starše. Kot hvaležen sin svoje ljube matere želim, naj bi bila slovenska moja poslednja beseda, prav kakor je bila slovenska moja prva.

Čez leto dni je Bog blagoslovil Verenin in Srečkov zakon s prvim otrokom. Krstili so ga za Žarka. Saj je res kot sončni žarek obsijal življenje treh srečnih ljudi: Verene, Srečka in njegove mame.

Že je Žarko delal prve korake in je pod Vereninim srcem utripalo novo življenje, ko so se na obzorju začeli zbirati temni, grozeči oblaki. Vojna vihra se je razbesnela z vso silovitostjo. Iz malega požara na Poljskem so se

plameni razširili na vse strani in kmalu je vsa Evropa gorela v ognju vojnih grozot. Vsak dan je ta ali oni izginil iz vasi. Ljudje so si skrivoma šepetali, da se zbira tajna vojska, ki bo pometla s fašističnimi nasilneži. V vseh srcih je zagorela domovinska ljubezen, ki je dvajset let tlela pod pepelom.

Ko je tudi Srečko dobil pozivnico, mu je Verena prigovarjala:

»Kaj, ko bi tudi ti šel v partizane? Rešil bi dom in sebe.«

»Ne, Verena, nič jasnega ne vidim v tej zadevi. Nočem se zaleteti. In kdo mi zagotovi, da si s tem rešim življenje?«

»K svojim ljudem bi šel, tujcu služiti je hlapčevska služba. Dovolj dolgo smo mu služili.«

»Pomni, Verena: morda bo prišel dan, ko se bomo bolj bali svojega človeka kot tujca.«

»Ne razumem te. Vem, da doma ne moreš biti, a jaz se tako bojim zate.«

»Nič se ne boj, Verena, kakor bo Bog hotel, tako se bo zgodilo.«

Srečko je odpotoval v južno Italijo, kamor so ga vpoklicali. Verena je ostala doma sama s taščo in sinčkom. Sprva je še redno prejemale moževo pošto, a pozneje so postala pisma vedno redkejša in končno so izostala popolnoma.

Sredi poletja se mu je doma rodil drugi otrok. Krstili so ga za Pavla. Verena je veselo novico takoj sporočila Srečku, a ta je ni prejel.

Dan pred sv. Ano je v Italiji padla fašistična vlada in dne 8. septembra je Italija sama kapitulirala. Vojaštvo se je razletelo na vse strani. Večina je padla v roke Nemcem, ki so po polomu zasedli ves polotok od severa do juga. Le redki so se prerili skozi ognjeni obroč in prišli do doma.

Neke deževne noči sredi oktobra je rahlo potrkal na okno Verenine spalnice. Prestrašeno je planila kvišku in vprašala:

»Kdo je?«

»Jaz sem, Verena, odpri!«

»Moj Bog, Srečko!« je zavpila Verena. Kmalu zatem pa si je pritisnila roko na usta. Kaj, če jo je kdo slišal?

Vsa trepetajoča je odtavala k vratom in jih odprla.

Toliko da ga je spoznala. Kratke platnene hlače in odprta bela srajca sta se lepili na njegovem telesu, da so se še bolj kazale štrleče kosti.

»Srečko, moj Srečko!« se mu je Verena vrgla v objem. Tesno se je prižela k njegovemu mokremu telesu in vsa trepetala od sreče.

»Verena, pomiri se in zagрни okna! Časi so hudi, ne bi hotel, da bi me kdo opazil.«

Prišla je mama in prinesla v naročju prvorojenca Žarka. Tudi njo je zbudilo trkanje in govorjenje v kuhinji.

»Kristus nebeški, ti si, Srečko?« se je začudila in razveselila mama.

Srečko jo je objel in poljubil na čelo.

»Mamica, da te še enkrat vidim!« Nikoli ni bil do nje tako nežen. Mama je zaslutila, kako neizmerno trpljenje se skriva za to izpovedjo.

Pobožal je Žarka v njenem naročju.

»Zrastel si, fantek moj.«

Žarko je zajokal, ni ga več spoznal.

»Ah, seveda, saj sem tak kot divji mož, ali ne Žarko?«

Žarko je prikimal in ga plašno gledal skozi solze.

Verena je nekam izginila in se kmalu spet vrnila z najmlajšim v naročju.

»Glej, kdo te pozdravlja ob vrnitvi. Tvoj sinek.«

»Fantek je?« se je razveselil Srečko in ga pokrižal na čelo. »Katero ime' ste mu dali?«

»Pavel je, kakor oče,« je povedala mama.

»Tukaj stojimo, ti pa si ves moker in lačen,« se je zdajci spomnila Verena in naglo odrzela. Zakurila je ogenj in prijetna domačnost se je razlila po vsem prostoru. Ko se je Srečko okopal

in preoblekel, so vsi sedli za mizo, ko da bi bil zunaj svetel dan in bi bila že davno minila noč. Sedaj, ko se je očka obril, se ga Žarko ni več bal. Zlezel mu je v naročje in med njegovim pripovedovanjem mirno zaspal.

»Dolga je bila pot od Neaplja do naših hribov,« je začel pripovedovati Srečko. »Da ni bilo dobrih ljudi in da mi ni Bog čudežno pomagal, bi se ne bil prebil skozi. Vidiš, Verena,« jo je skoro očitajoče pogledal, »med tujci sem bil, a nikdar nisem zaman potrkal na njihova vrata. Ob polomu mi je neka neapeljska mati dala sinovo civilno obleko. Sin je bil nekje na severu in upam, da ji je dobri Bog vrnil sina zaradi njenega plemenitega dejanja. Potem sem začel bežati proti severu. Podnevi sem se skrival po samotnih kmetijah, ponoči sem hodil dalje. Kakor preganjana zver sem se potuhnil pred vsako lučjo, pred vsakim izvidniškim letalom. Bil sem vedno med dvema ognjema. Za menoj so prodirale zavezniške čete, pred menoj so se umikali Nemci. Videl sem goreče vasi, od bomb uničena mesta, bežal s preplašenimi prebivalci v hribe, pa zopet sam nadaljeval pot, ko se je vihar nekoliko pomiril. Edinole misel na vas me je gnala naprej skozi ogenj in vihar. Ko bi sinoči ne bil zagledal pred seboj Sv. gore, bi bil omagal. Bil sem na koncu svojih moči. Ko se sedaj ozrem nazaj, se mi zdi nemogoče, da sem toliko prestal. Bog bodi zahvaljen in svetogorska Mati božja. Nепrestano sem se ji priporočal. — Kako pa je doma?« je s strahom vprašal, ko se je ozrl v zastrta okna.

»Vse se je zasukalo drugače, kakor smo si želeli,« je povedala Verena. »Srečko, imel si prav, ko si mi pred odhodom rekel, da bo prišel čas, ko se bomo bolj bali svojega človeka kot pa tujca. Partizanstvo je pokazalo svoje pravo lice in razdvojilo ljudi. Brat je vstal zoper brata, ljudje izginjajo brez sledu. Pravijo, da so kraška brezna polna trupel... Moj Bog, kako žalostni časi! — In ti, kako se boš odločil?« je šepetaje vprašala Verena.

»Slišal sem, da je partizanstvo rodilo odpor. Vidiš, do domobranskih čet bi se rad prebil, edinole tam je sedaj moje mesto, doma bi tako ne mogel ostati.«

»Vedela sem, da se boš tako odločil,« je rekla mama in vzdihnila. Verena je sklonila glavo in molčala.

Zunaj je dež enakomerno udarjal ob oknice, nekje v vasi je zateglo lajal pes. Srečen trenutek snidenja je že tonil v novem morju bolestne ločitve.

»Pogovarjali se bomo jutri, Srečko. Sedaj pojdi počivat, ko pa si tako utrujen. Nekaj dni se boš lahko skrival doma, potem pa...« Verena ni končala. Solze so ji zameglile pogled, da je glasno zahlipala.

»Ne jokaj, Verena, vsi moramo skozi ogenj preizkušnje!«

Srečko je tisto noč spal kot ubit. Verena pa je sedela na postelji in dojila dete. Slišala je moževo enakomerno dihanje in srce se ji je krčilo od ne-

nosti in bolesti. Kakor tisto majhno, nebogljeno dete bi si ga rada pritisnila na srce, skrila pred vsem svetom v svojem objemu. Njen je, kakor je ona njegova, a nič več ne pripadata drug drugemu. Nad njima, nad otroki in domom gospodujejo sedaj drugi. Še svojih misli človek ni več gospodar.

Ko je podojila dete, ga je rahlo položila v zibelko. Potem je poiskala moževo roko. Mrtvo je počivala v njeni. Počasi jo je dvignila k ustnicam in jo začela poljubljati in močiti s solzami. Ni se prebudil. Ko je jutranja zarja pogledala skozi okno, je njegova roka še vedno počivala na njenih ustnicah.

...

Srečko je ostal doma teden dni. Po dnevi se je skrival, da bi ga vaščani ne videli, ponoči pa se je razgovarjal z Vereno in sanjal z njo o lepših časih.

Kakor je prišel, je Srečko v temni, deževni noči izginil iz vasi. Nihče ni vedel za njegov prihod, nihče ga ni videl ob odhodu. Izginil je kot kapljica v kaosu vojnih dni.

II.

Komandant Iztok je nemirno korakal po sobi in se neprestano oziral v vrata. Vsak čas bi se morala vrniti izvidniška četa.

»Prokleti domobranci,« je sikal skozi zobe, »naša naloga bi bila lahka, ko bi vas ne bilo. Nemci, zavezniki, Lah, ti so več ali manj na naši strani. Mar je njim za naše namene! A te svetohlinske barabe, ti farški klečeplazci nam bodo sedaj uničili vse dolgoletno delo. Toda ne! V prah vas zdrobimo, zmaga mora biti naša, pokažemo vam, kaj zmoremo...«

Skozi vrata se je prikazala razkušana glava kurirke Anje.

»Kaj prinašaš?« je komandant zarohnel nad njo.

Dekle se je ustrašila, a je kljub temu stopila v sobo.

»Nič posebnega, le na obisk sem prišla k tebi, saj si me bil vedno vesel.«

Doberdob: Prizor iz igre »Kri za kri«

»Pojdi, nocoj te ne maram, druge skrbi imam, mar mi je tvojih objemov!«

»Že prav, Iztok! A to ti povem: še klical me boš, jaz pa se bom smejala.«

Pognala se je na mizo in zabingljala z nogami v prazno. Gledala ga je izpod čela in čakala na ugoden trenutek za ponovni napad.

»Pa kaj se toliko ženeš? Kaj hočeš še rešiti, ko pa je naše življenje ena sama razvalina? Dokler je vojna, gospodarimo mi in vsi se nas boje, vsi nas ubogajo, še celo mene, Anjo, nekdanjo Anico. Potem pa vrag vedi, kako bo z nami. Ali bomo imeli toliko poguma, da stopimo pred ljudi in še dalje varamo sebe in nje. Res ne vem! Preveč se nas še drži stara buržujska miselnost.«

Iztok je hodil po sobi in jo razmišljeno poslušal.

»Kaj trobiš neumnosti! Tebe gotovo še pes ne bo povohal po končani vojni... Čuj, pravijo, da so domobranci dobili izvrstnega komandanta. Ali ga poznaš?«

»Mar so mi domobranci!« je malomarno odgovorila in se zasmejala. »Sicer pa — ali misliš, da so domobranci take cunje kot ste vi, partizani? Trdnjave so, ki jih ni mogoče zavojevati.«

»Torej si že poskušala tudi pri njih? Govori!« Stopil je do nje in jo trdo prijel za ramena. Anja je čutila njegovo vročo sapo na svojih licih. Njegove oči so jo prebadale kot dvoje ognjenih puščic. Zopet se je zasmejala, a nič več sproščeno in zvonko. Iz njenega smeha je zvenel strah.

»V vasi sem zvedela, da je pred kratkim prispel k domobrancem gor v trdnjavo nov komandant. Srečko mu pravijo. Jaz ga nisem še videla,« je Anja izmikala svoj pogled od njegovega.

»Hm, Srečko, Srečko... Koliko Srečkov je na tem hudičevem svetu,« je zamišljeno povedal Iztok. »Pa vseeno pazi nanj in skušaj še kaj izvedeti.«

Anja je bila zadovoljna, da je ušla njegovi jezici. Mar so ji vsi moški! Zašla je bila v to mlakužo, iz katere ni več rešitve. A da bi jo tako za prazen nič

zadavile zločinske Iztokove roke, tega si tudi ni še želela. Obsedela je na mizi in z žvižganjem spremljala jezne Iztokove korake. Ta se je zaprl vase in se ni več zmenil zanjo. Ko pa se je vrnila izvidniška četa, jo je srdito pognal iz sobe.

»Izgini! Preklete babe in preklet dan, ko smo se z vami spečali!« Anja je nelišno izginila iz sobe.

»Kaj ste zvedeli?« je zarohnel Iztok nad prišleci.

»Pripravljajo se na udar, morda nas napadejo že jutri. Baje so dobili mnogo orožja in streliva.«

»Baje, baje, kaj se to pravi? Točnih poročil zahtevam in ne pravljic!«

»Trojka v vasi je povedala, da so videli polne vozove, ki so se težko vzpenjali v hrib do domobranske postojanke. Pravijo, da to ni bil livež.«

»Mi nimamo dovolj orožja, to dobro veste, ali prehiteli jih bomo in se borili do zadnjega moža, tudi na nož, če bo treba. Ste razumeli?«

»Smo, tovariš komandant!«

- - -

Naslednjo noč so zaregljale strojnice. Potem je za hip vse umolknilo, kakor da noč prisluškuje odmevu. A kmalu so tudi domobranci odgovorili. Nekaj hiš v vasi je že začelo goreti in v svitu plamenov se je boj srdito nadaljeval. Na partizansko postojanko je padla goreča ročna bomba. Začelo je goreti. Partizani so se branili in vztrajali, dokler jim ni začelo tramovje nad glavami škripati. Ko se je zrušil prvi tram, so se pognali na prosto in se s strašnim vpitjem vrgli na nasprotnika. V svitu so se bliskali okrvavljeni noži.

Iztokove oči so med domobranci iskale znani obraz. Ko ga je zagledal, se ni začudil, saj je pričakoval, da se z njim spopade. Od tistega trenutka je zanj izginilo vse. Prerival se je skozi hropeča telesa, gazil po okrvavljenih truplih, le naprej, naprej, do njega, ki se je boril kot lev sredi med domobranci. Spretno ga je izpeljal iz bojnega meteža in znašla sta se na samotni jasi — sama.

»Srečko, ali veš, kdo sem?« je zahropel Iztok. »Poglej me dobro in spomni se, kje si že videl ta obraz!«

Srečko ga je pogledal in se zdrznil. V svitu plamenov je zagledal ostre, odurne poteze, ki pa niso mogle popolnoma zatajiti potez nekdanjega prijatelja.

»Vinko!«

»Da, nekdanji Vinko sem, sedaj komandant Iztok. Ali veš, kaj te čaka, pes domobranski?«

»Nič se ne bom čudil, če mi pri priči poženeš nož v srce. Pripravljen sem na smrt. Boli me le, da mi jo bo zadala nekdanja prijateljeva roka.«

»Ha, prijateljeva... Tudi ti si meni pognal nož v srce, da sem danes zločinec, ubijalec... Ne, ne smeš živeti in uživati srečo, ki meni ni bila dana. Umri, izdajalec!«

Noževo rezilo je zablestelo v Vinkovih rokah in se nato zarilo v Srečkove prsi.

»Jezus, odpusti mu!« je zajeceljal Srečko in se zrušil na kolena. Vinko se je ob teh besedah stresel. Nenadoma se mu je zazdelo, da iz nočnega hlada veje duh po kadilu, da sliši molitve, ki sta jih kot ministranta molila v cerkvi v davnih, srečnih letih... V vseh teh vojnih letih ga je sedaj prvič obšla groza nad svojim dejanjem. V njegovi notranjosti se je vse rušilo in podiralo, hkrati pa se odpiral nov svet. Kaj je v tem novem, in vendar tako znanem svetu? Strašen in neizprosni je prihajal do njega glas večnega Sodnika:

»Kaj si storil? Svojega prijatelja si ubil!«

Vinko je z rokami prestregel umirajoče Srečkovo telo in ga rahlo položil na travo. Še nekajkrat se je telo streslo v smrtnih krčih, nato je negibno obležalo v mesečini.

Pod Vinkovimi nogami se je rušil svet. Sam ni vedel, kaj dela. Neka višja sila mu je zdaj ukazovala. Z naglo krettnjo je odprl zadrgo na suknjiču umorjenega in mu segel v žep na prsih. Otipal je cigaretno dozo, nato pismo, v katerem je bilo nekaj trdega. Bilo je še zapečateni. Bog vedi, po kakšni poti

Pevma: Prizor iz igre »Pri kapellici«

ga je Srečko dobil, morda tik pred napadom, da ga ni utegnil še odpreti. Kot tat je Vinko odprl ovojnico. Na okrvavljeno travo je padla slika: dvoje otroških glav, tesno prižetih druga k drugi. Spodaj je stalo zapisano: Žarko in Pavel molita, da bi se očka srečno vrnil!

Takrat je Vinko zarjul kot ranjena zver. Glas božji je zadel v globino srca in odprl v njem pekel obupa.

»Srečko, odpusti mi, če moreš, odpusti meni ubijalcu!«

Pokleknil je k njemu in se zazrl v široko razprte oči. Nobenega očitka ni bilo v njih, le velika žalost in bolelost se je iz Srečkovega mrtvega pogleda prelivala v njegovo dušo.

Molitev umirajočega je poslala prvi žarek upanja v obupano morilčevo srce:

»Srečko, tvoja smrt bo meni v odrešenje. Tako naj mi Bog pomaga!« Položil je pismo poleg mrtvega Srečka, ne da bi ga bil prebral. Ni imel poguma in vedel je dovolj. Le sliko je vzel in jo vtaknil v prsni žep. Na srcu naj ga žge sedaj kot živi ogenj v večni očitek, da je nedolžnim otrokom ubil očeta.

Bitka v vasi je potihnila. Več hiš je bilo v plamenih. Ognjeni zublji so sikali proti nebu in se stapljali z vstajajočo zarjo. Žive duše ni bilo v bližini. Vse se je razbežalo, kakor da bi tolikšnega zla ne bili prizadeli ljudje, temveč nevidna roka.

Vinko se je pognal preko hriba in izginil v gozdovih.

Iskali so ga, a zaman. Potem so ga zapisali med mrtve. Kakor je prišel, tako je odšel in nihče ni vedel ne od kod ne kam.

...

Vinko je zaživel novo življenje. Iskreno je obžaloval nesrečno preteklost in sam ni vedel, kdaj so se njegove ustnice spet odprle k molitvi. Najraje pa se je pogovarjal z Bogom, kakor mu je narekovalo srce. Nič več niso v njem divjali viharji. Ni ga plašil prebujajoči se dan ne nastajajoča noč. Božje usmilenje je čulo nad njim.

Skrival se je pred ljudmi po neprodernih gozdovih in gorskih duplinah, jedel, kar mu je nudila narava. Svoje roke ni več dvignil niti nad najmanjšo žival. Včasih se je splazil do vasi in kot berač prisluhnil govoricam. Zvedel je, da se vojna vihra bliža koncu. Vendar konca ni hotelo biti. Zopet se je vrnil v skrivališče in v samoti objokoval svoje življenje in svoj zločin. Nekega dne pa je slišal, da je vojna končana. Vrnil se je v rojstno vas ob vznožju Marijinega svetišča. Kot zaslužen kazen je brez upora sprejel žalostno novico, da so vsi njegovi v vojnih letih pomrli. V vasi so ga vsi sprejeli kot nekdanjega Vinka, nihče ga ni poznal za komandanta Iztoka. Tudi izpraševali ga niso, kod je hodil in kaj je delal. Vojna leta so hranila marsikatero skrivnost in vsakomur je bilo dovolj lastno gorje, da se ni zmenil za bližnjega.

Pri izkušenem spovedniku v mestu je Vinko opravil sveto spoved in tedaj je raz njega padla vsa teža greha. Spovedniku je razodel svoj sklep, ki je dozorel v samotni molitvi in ki se mu je zdel edino pravilen.

Spovednikov pogled je očetovsko počival na njegovi sklonjeni glavi, njegovo srce pa je pelo hvalnico Bogu.

»Sin moj, ali veš, kakšno življenje te čaka? Mlad si še! Novo življenje si pripravljen sprejeti nase edinole kot

pokoro. A vedi, da nihče ne more vstopiti v redovno življenje, če ga Bog ne kliče.«

»Že dve leti sem živel samotno življenje po gozdovih in duplinah. Vajen sem najhujšega. Moji zločini kličejo po pokori.«

»Nad teboj se bo zgodila božja volja. Spoznal boš v pravem trenutku. Dal ti bom priporočilno pismo za patra gvardijana. Bog naj te spremlja, sin moj!«

III.

V viharnem večeru se je vzpenjal na goro. Morda doseže Marijino svetišče še pred nalivom. Na nebu so se kopičili temni oblaki. Že so začele švigati prve strele, v daljavi se je oglasil grom. Nenadoma ga je zajela gosta megla, da ni vedel ne kod ne kam. Le to je vedel, da je že izven vasi na stezi, ki pelje k samotni kmetiji. Tam je nekoč živel Srečko. Ne, mimo te hiše ne sme, raje se vrne v vas in počaka jutra.

Megla pa je postajala vedno gostejša, nič več ni vedel, kje je. Taval je naokrog in iskal steze, ki bi ga pripeljala v vas.

...

V samotni koči pod hribom je upognjena starka pripravljala večerjo. Dva majhna dečka sta željno spremljala njene kretnje in se s strahom ozirala v okna. Zunaj je besnel vihar. Bliski in gromi so pretresali ozračje.

Nalila jima je v skodelico toplega mleka in ju posedla za mizo.

»Prekrižajta se!« je ukazala, »molili bomo.«

Dečka sta ubogala in se prekrižala. Zdajci je potrkal na okno, da so vsi trije vztrepotali.

»Moj Bog, kdo pa je v tej noči?« se je začudila starka in šla odpirat.

Na vratih je stal do kože premočen mož. Ni ga spoznala. Tudi on je ni več spoznal.

»Na goro sem nameraval, pa me je presenetil vihar. Ali bi lahko prenočil tu pri vas. Jutri zarana bi nadaljeval pot.«

»Saj ste vsi premočeni, le hitro vstopite, ubogi mož! Ogenj bom zakurila, da se posušite in ogrejete.«

Dečka za mizo sta ga radovedno gledala.

»Samo hip potrpite, da vam poiščem suho obleko, preveč ste premočeni,« je hitela starka in že je izginila po vegetnih stopnicah v gornje nadstropje.

»Kako je vama ime?« je vprašal mož dečka, ki sta ga še vedno začudeno gledala in v zadregi lizala žlico.

»Jaz sem Zarko, on pa je Pavel,« je povedal starejši. Mož se je zdrzil in že je vstal, da bi zopet odšel ven v noč in vihar, ko se je iz gornjih prostorov vrnila starka in razgrnila pred njim suho obleko.

»Sinova je. Ne bo je več nosil, ubogi moj Srečko. Padel je v vojni.«

»Mati, kako veste, da je padel v vojni?« jo je s tresočim glasom vprašal tuji mož.

»Gospod župnik so poizvedovali, pa so zvedeli, da je padel v boju. Našli so ga mrtvega z nožem v prsih. V žepu je še imel zadnjo Verenino pismo.« Starka si je obrisala solzne oči, a že jo je prevzela skrb za popotnika.

»Pozneje vam bom vse povedala, sedaj se le hitro preoblecite, da se ne prehladite.«

»In kaj je z Vereno?« je zopet vprašal tresoč tujčev glas.

»Ah, z Vereno... moževe smrti ni mogla preboleti. Umrla je leto za njim od žalosti...«

»Mama, ali me ne poznate?« sam ni vedel, zakaj jo je tako poklical. Zdrzil se je, kot da je izrekel bogokletstvo. »Vinko sem, tisti, ki je izginil iz vasi takrat, ko je vaš sin poročil Vereno. Tudi jaz sem jo ljubil,« je povedal, kakor da se opravičuje.

»Vinko si, glej, glej, kdo bi si bil mislil! Nič ne de, če si zadnje čase nista bila dobra s Srečkom. Smrt vse zabriše in vse zbliža. Kam pa si namenjen, Vinko?« ga je mati kar tikala, kakor da sta se šele včeraj ločila.

Vinko bi najraje pokleknil pred njo in se ji izpovedal kakor pred Bogom.

Na prsih ga je žgala okrvavljena slika obeh otrok, Srečkove in Verenine oči so ga očitajoče gledale.

Pogledal je materi v oči in videl v njih samo ljubezen. Vedel je, da bi mu odpustila, če bi ji razodel vse. Toda ne, ne sme. Držati mora obljubo, ki jo je bil dal spovedniku v mestu.

»V Marijino svetišče sem namenjen. Tam se bo odločila moja usoda, če bo Bog hotel.«

Mati ga ni več izpraševala. Njeno srce je nedvomno več slutilo kakor razumelo. Peljala ga je v delavnico, da bi se preoblekel.

»Vidiš, tukaj je delal moj sin, sedaj se že leta nabira prah.«

Ko je zaprla vrata za njim, je Vinko obstal na mestu, kot bi ga nekdo z bičem oplazil po obrazu.

»O, Bog, saj zaslužim, da me kaznuješ, a ne tako, ne tako.« Ni se upal ozreti naokrog po delavnici, vendar je čutil, kako ga iz vseh kotov in s sten gledajo Srečkove oči. Kaj mu očitajo, kaj mu hočejo povedati? Ni mogel razumeti, preveč so divjali v njem viharji.

Ko se je vrnil v kuhinjo, sta ga dečka začudeno pogledala. V očetovi obleki se jima je zdel ves drugi. Zarko ga je povabil:

»Stric, gotovo si lačen, ali hočeš malo mleka?« Ponudil mu je svojo skodelico.

»Le jej, le, Žarko. Stricu bom nalila drugega mleka v skodelico,« je sedaj tudi mati ponovila za Žarkom.

Cerkvica v Jamljah

Kako dobro je Vinku dela prijaznost in domačnost Srečkove mame in otrok! Že leta in leta jo je pogrešal, ko je taval okrog kakor zver, ki jo preganjajo. Ko sta otroka legla k počitku, je še dolgo obsedel pri mizi s Srečkovo mamo. Pripovedovala mu je vse, kar je vedela in znala o zadnjih letih. Ni slutila, kako sveto sprejema vase vsako njeno besedo, kako vztrepetava duša ob njenih izpovedih.

»Vidiš, tako sem ostala sama s tema dvema otrokoma. Kaj bo iz njih, ko mene več ne bo? Težko se preživljamo, a vendar še gre, dokler lahko kaj mallega pomagam pri kmetih. Po sinu dobivam nekaj pokojnine, toda ko bosta otroka zrasla in ju bo treba dati v šole, bodo nove skrbi. A kaj bi tožila, saj je nad nami Bog in ta nas ne bo zapustil. V to trdno upam.«

VALENTIN VODNIK: Zato je treba začeti vse nauke s tisto besedo, katero nas je mati učila. To je prva stopnja k vsem višjim učenostim.

Tisto noč je Vinko spal v delavnici. Mati mu je pripravila ležišče in mu želela lahko noč. Ko je odšla, je legel, a ni mogel zaspati. Vso noč se je premetaval po ležišču. Zopet in zopet mu je vest očitala zločin. Že je hotel vstati in neslišno izginiti iz hiše, kjer ga je vse spominjalo na njegovo strašno dejanje. A ni se mogel odločiti. Mar niso prav tu očiščevalne vice zanj in za njegovo preteklost?

Zjutraj je še vedno lilo.

»Nikamor ne pojdeš v takem vremenu, saj se ti ne mudi!« ga je zadržala mati.

Ostal je. Popravil je v hiši nekaj polomljenih stolic, izdelal nova kolesa za Zarkov voziček.

»Saj znaš,« mu je veselo povedal Zarko, »prav tako, kakor naš ata. Veš, ta voziček mi je bil naredil on, potem pa ni bilo nikogar, da bi mi ga popravil.«

Otroka sta bila ves dan za njim. Neprestano sta čeblljala in ga izpraševala.

»Stric,« ga je nenadoma vprašal Zarko zvečer, ko so sedeli za mizo, »zakaj

ne ostaneš vedno pri nas. Tako lepo bi bilo, kaj ne mati?«

»Že, že, Zarko, toda vsakemu je Bog namenil svojo pot.«

Naslednje jutro se je Vinko poslovil od prijaznih ljudi in se napotil na goro. Sonce je prijetno sijalo na jasnem nebu, narava je bila vsa sveža in umita, vse je vzbujalo upanje in novo radost. Tudi Vinkovo srce se je z novim upanjem oklepalo življenja. Čutil je božjo bližino, čutil, kako mu je Bog odpustil veliki greh.

Na gori se je predstavil opatu in mu izročil priporočilno pismo. Potem mu je povedal vse, kar je doživel na poti, in mu pokazal sliko obeh dečkov. Opat se je zresnil in se zbral v kratki molitvi. Nato mu je mirno rekel:

»Ne morem vas sprejeti.«

»Zakaj?« je zatrepetal Vinko.

»Ker vaše mesto ni tu...« Vinko ga je gledal in ga ni razumel. Tako nepričakovana je bila opatova zavrnitev.

»...ni tu, temveč tam spodaj!« In stari opat je pokazal na samotno hišo ob vznožju, skrito med zelenim drevjem.

»Tam je kraj vašega očiščevanja.«

V Vinkovem srcu je zavalovil vihar sreče in bolesti.

»Toda če bodo zvedeli, kdo sem, da sem jaz...«

»Nikdar ne bodo tega zvedeli, ker jim tega ne boste nikdar povedali!«

»In zakaj moram zamolčati svoj zločin?«

»Tudi oni tam doli imajo pravico do drobtinice sreče. Zato boste ubogi materi sin in sirotama oče!«

»Ne, ne, to bi bila zame prevelika sreča. Jaz zaslužim samo kazen. Ko sem jim umoril očeta, sem Boga smrtno razžalil in Bog...«

»...in Bog se tako maščuje!«

...

Vinko se je vrnil na Srečkov dom in tam izpolnil poslanstvo ljubezni in zaščena.

Msgr. dr. Božo Kjačić

Za prerano preminulim msgr. Kjačićem upravičeno žalujejo goriški in beneški Slovenci. Goričani so z njim izgubili gorečega in delavnega duhovnika, beneški Slovenci pa enega svojih najvidnejših sinov, ki jim je nudil močno moralno oporo in odločno zagovarjal njihove verske in narodne pravice.

Msgr. Božo Kjačić se je rodil v Spodnji Mjersi, v šentlenarski župniji v Slov. Benečiji, dne 23. decembra 1902.

Starodavna župnija St. Lenart je dala veliko duhovnikov, med njimi goriškega prošta msgr. Alojzija Faiduttija. Iz Kjačičeve družine sta izšla dva duhovnika: pok. msgr. Božo in g. Josip, ki je zdaj za župnika v Kozicah. Vasica Mjersa pa je zgodovinsko važna, ker je bila sedež »velike mjersinske ali šentlenarske županije«, ki je imela lastno »banko« in »laštro« pod lipo pri cerkvi sv. Antona v Gorenji Mjersi.

Mladi Božo se je slično kot brat Josip odločil, da bo kot duhovnik deloval med lastnim ljudstvom. Med beneškimi Slovenci so bili duhovniki skoro edini izobraženci, ki so iz roda v rod ohranjevali verske in narodne tra-

dicije. Toda pot do poklica ni bila lahka, ker so njegova študijska leta sovpadala s prvo svetovno vojno. Ko je Božo dokončal v videmskem semenišču IV. razred gimnazije, ga je vojna vihra odvedla sprva v nadškofijsko semenišče v Firence in nato v semenišče v Milan. Zadnji dve gimnazijski leti in tri letnike bogoslovja je nato dovršil v videmskem semenišču, nakar ga je nadškof Sedej inkardiniral v goriško nadškofijo. Po končanih bogoslovnih študijah je bil dne 29. junija 1925 posvečen v duhovnika. Vpisal se je na fakulteto prava pri Sv. Apolinariju v Rimu in civilnega prava na univerzi v Padovi. V Rimu je dosegel doktorat iz cerkvenega prava.

Nadškof msgr. F. B. Sedej je poslal g. Kjačića za kaplana sprva v Podmelec. Leta 1927 je bil premeščen na Srpenico. Tu je poskrbel za obnovo cerkve, ki je bila težko poškodovana, in dosegel od goriškega nadškofa, da je bila srpeniška kuracija povišana v župnijo, sam pa je postal prvi srpeniški župnik.

Dr. Božo Kjačić je bil leta 1934 imenovan za odvetnika in pozneje za sindalnega sodnika pri goriškem cerkvenem metropolitanskem sodišču.

Ko je solkanski župnik Jakob Rejec stopil v pokoj, je decembra 1937 nadškof Margotti dvignil župnijski Solkan v »nadžupnijo« (parochia archipresbyteralis) in imenoval dr. Kjačića za solkanskega nadžupnika.

V Solkanu si je dr. Kjačić kaj kmalu osvojil srca vernikov. Vsi so občudovali njegovo pristrčno ljubeznivost, ponižnost in gorečnost. Toda leta fašističnega zatiranja in še zlasti grozote druge svetovne vojne so ga hučo prizadele. Čeprav je bil sam večkrat v smrtni nevarnosti, je kot župnijski an-

gel varuh tolažil in bodril svoje vernike, posredoval pri najrazličnejših oblasteh za odpeljance, konfinirane, pozaprte po ječah. Trpel je s trpečimi, jokal z jokajočimi.

Po smrti msgr. Ignacija Valentinčiča mu je nadškof dne 25. julija 1946 ponudil Madhov kanonikat v goriškem stolnem kapitlju in mu istočasno poveril mesto nadškofijskega notarja in matičarja v nadškofijskih uradih. V zatišju nadškofijske kanclije je msgr. Kjačič storil izredno veliko dobrega. Tisočem naših ljudi, posebno beguncem in izseljencem, bo ostal v hvaležnem spominu, saj je za mnoge posredoval pri oblasteh, jim gmotno pomagal, zlasti pa jim je oskrbel prepotrebne listine in dokumente.

Avgusta 1959 se je msgr. Kjačič hudò izčrpan umaknil na oddih k bratu v Kozice. Zdravniške pomoči je iskal v bolnici v Vidmu in v Čedadu, kjer je dne 29. decembra podlegel raku na pljučih. Na Silvestrovo so ga ob spremstvu goriških kanonikov, številnih duhovnikov ter zlasti vernega ljudstva pokopali v Št. Lenartu.

Msgr. Božo Kjačič je bil sin Slov. Benečije, ki jo je toplo ljubil in z njo trpel. Ostro je obsojal krivice, ki se tamkaj dogajajo, in često je zastavil svoj vpliv na pristojnih mestih, da bi se beneškím Slovencem priznale naravne pravice. Tako sta s pok. Mirkom Brumatom l. 1947 osebno izročila videmskemu nadškofu msgr. Nogari močno spomenico in zahtevala pravično ureditev verskih razmer v Slov. Benečiji.

Čeprav je msgr. Kjačič posvetil svoje življenjsko delo goriški nadškofiji, je s srcem živel v svoji Benečiji. Nešteto krat je poromal na Staro goro, da je svoje ljudstvo priporočal Mariji; dvigal in podpiral je tamošnjo duhovščino, ki se je z vsem zaupanjem k njemu zatekala; srečen je bil zlasti, ko je mogel »po benečansko« govorniti z ljudmi, jih spovedovati in jim pridigovati. Zato je tudi želel biti pokopan v družinski

grobnici na šentlenarskem pokopališču, ob vznožju Stare gore, kjer krajluje Starogorska Mati božja, tam pod Trčmunom, kjer počiva msgr. Ivan Trinko.

Msgr. Božo Kjačič je bil kot stolni kanonik in nadškofijski notar v najboljših odnosih z vsemi slovenskimi in italijanskimi duhovniki. Vsi so cenili njegovo vljudnost in plemenitost. V njem smo gledali vsi duhovnika, ki v svoji duhovniški ljubezni objemlje vse kot brate, Slovence in Italijane, ker je hotel biti »vsem vse«.

Pred 1900 leti se je izkrcal na otoku Malti apostol sv. Pavel. Slika nam kaže spomenik, ki je bil postavljen na kraju izkrcanja v spomin tega dogodka

† škof Gregorij Rožman

Pretrsljivo slovesno so dne 22. novembra 1959 doneli pod oboki clevelandске stolnice turobni odmevi Libera me, Domine - Reši me, o Gospod, večne smrti. In ko se je iz ust nadškofa Hartleya, bivšega papeškega nuncija v Beogradu, dvignila prošnja za umrlega, se je njegovi molitvi pridružilo na tisoče slovenskih src, ki so v nemi žalosti prisostvovala zadnji postaji križevega pota ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana.

Ob svojem škofovskem ustoličenju pred tridesetimi leti si je, kot da bi slutil vso težko pot, izbral geslo: Križa teža in plačilo. In na tisto zlokobno cvetno nedeljo 6. aprila 1941 je skupaj s svojim narodom moral na pot Kalvarije. Začel je nositi »križa težo«. In hodil je od postaje do postaje, noseč svoj križ. »Molite žalostni del rožnega venca — jaz zelo trpim — molite zame — molite za komuniste — za tiste, ki so me preganjali!« tako je prosil v smrtnem boju na svoji dvanajsti postaji dr. Rožman, zvesti služabnik križanega Kristusa.

Dne 16. novembra 1959 je izdihnil svojo dušo, odšel po »križa plačilo«. Umrl je daleč proč od svoje škofije, daleč od ljubljene slovenske grude. Njegovo truplo pa so položili k večnemu počitku na najbolj slovenskem koščku zemlje v Ameriki - v Lemontu, na tako imenovanih ameriških Brezjah.

Spolnilo se je, kar je ob prihodu v Ameriko l. 1948 dejal v svojem pozdravnem govoru: Kakor vi vsi, tako bi tudi jaz rad doživel osvobojenje Slovencev izpod komunistične diktature in se vrnil v svojo škofijo, toda če moja žrtev more količkaj prispevati k večji slavi božji in k večji sreči mojih vernikov in vseh Slovencev, z veseljem iz vsega srca kličem: »Gospod, sprejmi moje življenje, naj umrjem v begunstvu.«

Z njegovo smrtjo je vse Slovence zadela težka, skoraj nenadomestljiva izguba. Omahnil je v grob tisti, ki je od maja 1945 bil simbol uboge in trpeče slovenske domovine; škof nadpastir, ki je v izvrševanju svoje dolžnosti postal pravi mučenik; duhovni vodnik, ki je brez razlike na politično prepričanje in svetovni nazor družil vse poštene in demokratične Slovence; škof misijonar, ki je povezoval slovenski živelj v tujini.

Pokojni vladika se je rodil v Smihelu pri Pliberku v mehki in sanjavi Koroški dne 9. marca 1883. In tej deželi je dajal od svojih plodov srca in duha, ko je bil leta 1907 posvečen v mašnika. Pastiroval je in vodil duhovniški naraščaj v celovškem bogoslovju. Na pobudo in s podporo pok. dr. Lamberta Ehrlicha je šel nadaljevat štu-

dije in je l. 1912 postal doktor bogoslovja in prava. Na Koroškem je ostal v službi vse do leta 1920. Že takrat se je izkazal s svojim zanimanjem za mladino. Ko je leta 1920 bil poklican v Ljubljano in je postal profesor cerkvenega prava na bogoslovni fakulteti novoustanovljene slovenske univerze, je nadaljeval z vzgajanjem mladine. Največja moč njegove vzgoje je bila v tem, da si moral iz vseh njegovih navodil in besed občutiti, da ti hoče dobro. Gradil je na zaupanje in na fantovsko čast, kar je vsakogar navdalo s pogumom in vero v samega sebe. Tik preden je postal škof, je imel širom po Sloveniji več kot 40 duhovnih vaj za fante.

Leta 1919 je 80-letni knezoškof Bonaventura Jeglič predlagal za pomožnega škofa s pravico nasledstva prof. Rožmana, ki je bil še isto leto posvečen. Ko je naslednje leto vladika Jeglič stopil v zaslužni pokoj, je škof Rožman prevzel vodstvo ljubljanske škofije. Že tedaj si je prevzvišeni nadel »križa težo« — skrb za versko in duhovno rast vernikov svoje škofije. Doba njegovega pastirovanja je obsegala najtežje razdobje slovenske zgodovine: čas druge svetovne vojne, trojna okupacija in komunistična strahovlada, dokler ni bil maja 1945, po 15 letih škofovanja, prisiljen zaradi razmer zapustiti kot begunec belo Ljubljano.

Škof Rožman je nastopil svojo nadpastirsko službo, ko so nasprotniki katoliškega gibanja hoteli uničiti ali pa vsaj kompromitirati vse, kar je nosilo katoliško ime. V tistih časih ni prednikomer klonil, ampak začel graditi času in potrebam odgovarjajočo katoliško akcijo. In prav dijaki so imeli čast, da so bili prva skupina te nove organizacije. Porabil je vsako priliko, da je pokazal, kako mu je pri srcu KA; da je poudaril, da jo on hoče, pa

naj ji nasprotuje kdorkoli. Pri vsem svojem delu in skrbi za KA ni bil prav nič fanatičen; nasprotno, marsikomu se je zdel preveč mehak in oklevajoč. Znal pa se je vedno prav odločiti in potem je bil odločen in premočrten. Držal se je pravila: »Sovražite zmoto, ljubite tiste, ki se motijo!«

Pokojni nadpastir se ni vmešaval v politične zadeve. Morda je bilo v škodo, da se za čisto politiko ni tako zanimal kakor njegov predhodnik vladika Jeglič; morda pa je bilo prav to dejstvo vez, ki je v času preizkušnje združila okoli njega vse Slovence, ki se niso odločili za sodelovanje s komunisti in so ga priznali za svojega duhovnega očeta. Tem bolj se je odlikoval po širokem in nesebičnem socialnem in karitativnem delovanju. Prevzel je predsedstvo Rafaelove družbe za izseljence in storil veliko za njeno poživitev; obiskal je dvakrat ameriške izseljence; spremljal je prosvetno delo med ljudstvom, tudi ko je bil Orel že ukinjen; pomagal je s svojimi nasveti pri ustanovitvi fantovskih odsekov in dekliških krožkov. Z vso vneemo se je lotil dela za nov dostojnejši dom ljubljanskih bogoslovcev, ker je bilo staro poslopje mračno, nesodobno in neprimerno. Tako je zraslo po Plečnikovem načrtu krasno Baragovo semenišče za Bežigradom, ki pa ga je po l. 1945 zasegla komunistična partija. Cerkvena umetnost se je pod njim zelo razcvetela in nastajale so nove cerkve.

Dr. Rožman je bil brez dvoma velik škof za velik čas. Križ mu je bil znamenje in prapor. V tem znamenju je kot stalni predsednik mednarodnega odbora sklical leta 1939, tik pred vojno, v Ljubljani kongres Kristusa Kralja, veličastno manifestacijo zmagujoče Cerkve; tiste Cerkve, ki črpa svojo moč iz »kruha močnih«, presvete Evhari-

stije, ki jo je ljubljanska škofija in vsa Slovenija prisrčno in mogočno počastila pod vladiko Rožmanom na narodnem evharističnem kongresu v Ljubljani l. 1935.

Pokojni škof ni bil borbene narave. Če je bilo treba, pa je znal odločno uveljaviti svoje politične in narodne dolžnosti. Posređoval je za pravice zatiranih primorskih Slovencev pri papežu Piju XI. in odločilno sodeloval, da so jugoslovanski škofje izdali poziv za molitev za primorske Slovence.

V vojnih letih se je strašno gorje razlilo preko slovenske zemlje. Vojaška okupacija in komunistična revolucija sta širili smrt in opustošenje. Pokojni škof je vedel, da more samo Bog obrniti srca vodilnih, da bi prišlo do miru. Pozval je vse vernike na pravno pobožnost prvih petkov, petih prvih sobot, na pobožnost devetdnevnice in spokorniških procesij. Pretresljiva je bila procesija k Materi božji na Rakovnik, ob ko škof sam nesel spokorni križ in ob Pomočnici kristjanov posvetil slovenski narod Srcu Marijinemu.

Ko je videl, kako so padali slovenski mučenci in ko se je poslavljal od njih ob odprtih grobovih, je javno začel opozarjati na brezbožni komunizem in na njegov namen. Zavedal se je svoje nadpastirske dolžnosti, ki mu je narekovala, naj razkrinka lažnivo masko, ki si jo je nadela tako imenovana Oslobojilna fronta. Občudovali smo tedaj škofovo junaštvo. Ni se bal, čeprav so ga sramotili in klevetali ter mu obljubljali smrt. Borba zoper komunizem mu ni bila politična: obsojal je veri sovražen nauk po smernicah okrožnic Pija XI. in besedah Pija XII.

Na vse načine je pokojni ljubljanski škof skušal lajšati gorje, ki je zadelo njegovo čredo. Posređoval je na desno in levo pri okupatorskih oblasteh. Spomladi leta 1942 so italijanske oblasti

začele z racijami in čistkami. Odpejljali so fante in može, pozneje tudi žene in otroke, in jih nameščali po taboriščih v Italiji (Gonars, Rab, Renicci), kjer so trpeli lakoto in pomanjkanje ter umirali v velikem številu. Samo na Rabu, na otoku smrti, je zajijalo 3000 slovenskih grobov. O tem žalostnem stanju sam škof piše takole: »...In potem so prihajale objokane žene, zaskrbljeni očetje in prestrašeni otroci prosit: pomagajte, posređujte, izposlujte pri sovražni oblasti, da „našega“ izpustijo. Nato pa ponovne in ponovne intervencije, prošnje in rote-nja pri oblastnikih, ki smo jih odklanjali in mrzili, a za trpeče rojake smo tudi te poniževalne in do gnusa nesimpatične korake tvegali, kdaj uspešno, kdaj zaman. Do vrha nam je tedaj dušo napolnjevala grenkost...« In zaradi tega dela ga je OF oz. komunistična partija klevetala, češ da je izdajalec, fašist in podobno!

Pokojni škof je moral do dna izpiti kelih trpljenja, ki mu ga je Bog poslal. Po kratkovidnosti zaveznikov je po Sloveniji zavladal komunizem. Škof je moral zapustiti škofijski dvorec in zbežati skupaj z deset tisočimi begunci. Če bi bilo po njegovem, bi bil ostal. Na pritisk celovškega škofa in svojih kanonikov ter vodilnih ljudi pa je izročil škofijsko vodstvo kanoniku Vovku in odšel v pregnanstvo. Tako se je umaknil svojim zagrizenim sovražnikom. Le-ti so besneli, hoteli so ga imeti, klevetali so ga še naprej, uprizarjali procese, pljuvali ob spominu nanj, obsodili ga na 18 let ječe in zahtevali od Angležev njegovo izročitev. Škofa je hudo bolelo, da so ga Angleži smatrali za izdajalca, a še bolj ga je bolelo, da je moral preslišati toliko klevet svojih lastnih rojakov, ne da bi se mogel braniti.

Da je pozneje dr. Rožman na tihem zapustil Celovec in odšel na Salzburg, je bilo v ozadju najbrž posredovanje celovškega nadškofa Rovacherja. Sicer pa je zadeva škofovega ujetništva postala nerodna tudi Angležem. Prišli so Amerikanci in škofa kar odpeljali, potem so to nenadno javili Angležem. Po posredovanju pokojnega clevelandskega kardinala Stricha, ki je zastavil svojo besedo, je škof Rožman l. 1948 odšel v Severno Ameriko.

Cim je bil v Ameriki, je škof-begunec postal škof-misijonar. Kar samo od sebe je prišlo, da je postal nenadni vladika vseh Slovencev izven domovine. Brez vsake propagande in vkljub blatenju v domovini je prirasel v srca beguncev in izseljencev, starih in novih, in postal vseslovenski škof, družec v svoji škofiji, ki ni imela meja, vse dobromisleče in poštene slovenske ljudi, raztresene preko vseh petih kontinentov.

Vztrajno je misijonaril med slovenskimi naseljenci po Združenih državah in Kanadi. Trikrat je obiskal Argentino, dvakrat šel poročat o stanju svoje škofije sv. očetu v Rim. Na teh dveh potovanjih je obiskal tudi slovenske izseljence in begunce v Italiji, Avstriji, Franciji, Nemčiji, Belgiji in Holandski. Povsod so ga sprejemali z veliko ljubeznijo.

Na prvem obisku v Evropi l. 1957 je tudi praznoval svoj zlatomašniški jubilej. Papež Pij XII. mu je ob tej priliki poslal osebno pismo, v katerem ga je tolažil zaradi pregnanstva, pohvalil za njegove usluge in čestital k pastirskemu delu. Ob drugem obisku leta 1958 je vodil vseslovensko romanje v Lurd: bili so tam zbrani Slovenci s Tržaškega, iz Goriške, s Koroške, izseljenci iz Francije, Belgije, Holandske, Anglije, Nemčije in Združenih držav. Manjkali so samo oni iz domovine.

Eno največjih njegovih del v begunstvu pa je slovensko semenišče (Baragovo semenišče) v Buenos Airesu. Potrebo po ustanovitvi je čutil takoj od začetka begunstva, saj je poleg duhovnikov zbežalo tudi mnogo bogoslovcev. Že leta 1945 je bilo semenišče priznано kot bogoslovna fakulteta in po raznih selitvah je leta 1951 dobila prostore v okolici Buenos Airesa. Glavna teža vzdrževanja je padala prav nanj: sam se je osebno žrtvoval, prosil in nabiral sredstva.

Vedno pa je pokojni škof Gregorij našel čas in voljo, da je v Ameriki pridigal po vseh večjih slovenskih središčih. Tako je bil skoraj vedno na poti, vodil tridnevnic in duhovne vaje, pridigal in birmoval, spodbujal in tolažil. Ni čuda, da ga je za to nesebično in požrtvovalno delo ogromna večina našega naroda — tako v izseljenstvu in begunstvu kot v domovini — iskreno ljubila in spoštovala.

Po plačilo križa je odšel škof-mučenik. Tako lepo je zapisal o njem ameriški župnik Jager: »Ni mučenec samo tisti, ki pretrpi telesne muke zaradi Kristusa in njegovega nauka. Duševne muke so včasih še veliko hujše kakor telesne. Take muke je prestal naš veliki pokojnik... Svetovni časopisi niso prinašali njegove slike razpetega na križ, niso ga proglasili za mučenca, toda dvomim, če so oni, ki so jih proglašali za mučence, toliko trpeli, kakor je trpel škof Rožman. Ali trpel je vdanost in tiho. Preroško si je izbral za geslo „Križa teža in plačilo“. Nosil je križa breme, trdno upamo, da je odšel po božje plačilo. Bil je Mučenik!«

Slovenski izseljenci po širnem svetu bodo najbolj občutili težko izgubo. Sedaj bodo šele prav spoznali, kako velika apostolska, združevalna in vladajoča osebnost je bil pokojni škof dr. Rožman.

—tin

Ljudsko-prosvetno in kulturno življenje na Tržaškem

Naše obmorsko mesto ni bilo nikdar v kulturnem in prosvetnem oziru vzorno vodilno, čeprav bi mu po svoji legi ter po gospodarski in politični vlogi ta naloga pripadala. V pristanišču je pač močnejša kričeča muzika po barih, polne so plesne dvorane in kinodvorane, prevladuje vesel ritem življenja. Zadnja leta je postal še avto središče družinskega življenja, ki popelje ob vsakem prostem času družino iz mesta kam dalj na deželo, z dežele pa v bližnja in daljna mesta. Malo ljudi še kaj bere. Tistih nekaj ur po večerji presede pred televizijo, ki jim v kondenzirani obliki nudi književnost in umetnost vseh vrst. Vse je površinsko. Človek se je poplitvil.

Spričo tega zdušja, ki je zajelo naše življenje, je kulturno in prosvetno delo mnogo težje kot nekoč. Gre za tisto zastonjsko izvenpoklicno delo, ki so ga opravljati stoletja naši očetje in matere, da so ohranjali tu slovensko besedo in narod prosvetno dvigali. Ko so v trgovinah k prodanemu predmetu zavili slovensko knjigo, ker je niso mogli v knjižnici izposoditi. Ko so se zbirali izobraženci v mestu in odhajali na deželo ter so zdaj v tej, zdaj v drugi vasi zapeli pesem in tako vliвали ljudem vero in upanje v boljše in lepše čase. Ko so duhovniki pogumno v materinem jeziku oznanjali božjo besedo, čeprav so jim zaradi tega grozili. Ko so slovenski izobraženci zastrupljeni umirali, ker so ohranjali slovensko petje v cerkvi. Vsega tega velikega idealizma ni več. Izobraženstvo se je v veliki večini svoji nalogi izneverilo.

Vendar še kljub temu marsikje prosvetno in kulturno življenje živi. Sloni na redkih idealistih in na narodni zavednosti naših ljudi. Na ljudeh po naših vaseh, ki so ostali zvesti materini besedi, ki se radi vedno znova opajajo ob njeni lepoti. Sloni v mestu na ideal-

nih akademikih in srednješolcih, ki pripravljajo kulturne in prosvetne prireditve, na zavednih gospodinjstkih pomočnicah in služkinjah, ki najdejo vedno čas, da se udeležijo prireditev in imajo vedno toliko razumevanja, da od skromne plače odtrgajo denar za slovensko revijo in za vstopnino na prireditve. Sloni na nekaterih idealnih duhovnikih, ki mnogo žrtvujejo za to, da v fari tudi prosvetno življenje ne usahne in ponekod celo zidajo prosvetne dvorane, da se bo lahko to delo bolj razraslo. Če strnemo sliko tega dela, bi dobili nekako tole podobo:

V mestu

Osrednja katoliška organizacija je SLOVENSKA PROSVETA, ki želi družiti vsa prosvetna društva v mestu in po deželi. V tej osrednji organizaciji so dobila krajevna društva vedno pomoč. Od tu so prihajali predavatelji predavat na »slovenske večere«, včasih pomaga s tisto malo gledališke garderobe, ki jo ima, organizira gledališka gostovanja SLOVENSKEGA ODRA in prireja za vse društva osrednji prosvetni TABOR vsako poletje. Tabori so mišljeni namreč kot prireditve vseh naših društev in vseh prosvetarjev, ki so povezani s SLOVENSKO PROSVETO.

SLOVENSKA PROSVETA, kot katoliška slovenska prosvetna predstavница, seveda spremlja tudi vse življenje našega naroda in skuša v vsakem primeru po svojih močeh to življenje ščititi in se zavzema z ostalimi organizacijami za polno uveljavljenje in razmah tega življenja.

Krajevna prosvetna društva so mnogo premalo povezana z osrednjo organizacijo. To brez dvoma škodi njihovi življenjski sili. Obrnejo se na centralo le tedaj, kadar nujno česa potrebujejo, drugače pa je vse preveč težnja za tem,

da vsak nekje zase dela. Mnogo več bi dosegli, če bi bili trdno med seboj povezani.

Slovenski kulturni klub

je v mestu najtesneje povezan s Slovensko prosveto. V njem so združeni tržaški slovenski akademiki, srednješolci in tudi mnogi tisti, ki so že končali srednje šole in so v službah. Mnogim ni bilo dolgo jasno, da je to katoliška prosvetna organizacija slovenskih izobražencev. *Prosvetna*, ne morda vsaka. In na tem področju razvija KLUB živahno delavnost s stalnimi tedenskimi kulturnimi večeri.

Tržaška občinska palača (foto inž. M. Pavlin)

Zaradi števila in zaradi smotrnejšega dela, je zdaj KLUB razdeljen v srednješolski odsek in v akademski. Morda je celo agilnejši zadnje leto srednješolski. Na programu so večkrat LITERARNI VEČERI, na katerih bero člani iz svojega literarnega ustvarjanja. Na teh večerih najboljši prispevki prejmejo nagrade. Te potem objavi »Mladika«. To, da združuje KLUB mlade talente, ki dosegajo prve uspehe na

književnem področju, je za slovensko katoliško skupnost mnogo večjega pomena kot bi mogel površen opazovalec soditi. S tem namreč ustvarjamo tisto tradicijo, ki je tudi nekaj rasla iz takih skromnih začetkov, je pa vendarle ustvarila rod katoliških pisateljev, ki so pogosto vodili v osrednji slovenski književni ustvarjalnosti.

Mlajši rod prireja v okviru KLUBA tudi svoje SLIKARSKE RAZSTAVE. To so po večini učenci akad. slikarja prof. Černigoja. Nekateri med njimi so dobili že tudi nagrade na pokrajinskih in državnih srednješolskih natečajih. Tudi najboljšim slikarjem v svoji sredi podeljuje KLUB nagrade.

Vendar poleg izrazito kulturnega udejstvovanja KLUB ne gre mimo tiste formativne naloge, ki jo mora tudi opraviti pri našem mladem izobraženstvu. Starejša veja se ukvarja z resnimi problemi v predavanjih, ki jih pripravljajo člani sami, delno katoliški starešine, včasih tudi duhovniki. Tu mora slovenski izobraženec dobiti pravi pogled in odnos do življenja, ki ga obdaja. V medsebojnih pogovorih in debatah se brusijo različna gledanja in se marsikaj osvetli.

Prosvetno delo v Marijinih domovih

V mestu je živahna delavnost še v MARIJINEM DOMU V UL. RISORTA, potem v ROJANU in tudi pri SV. IVANU O življenju v Rojanskem Marijinem domu poroča na drugem mestu gospod Stanko Zorko, ki je duša in srce tega dela. O delu v MARIJINEM DOMU na c. Risorta pa navajamo teleske podatke, za katerimi pa se skriva velika, neprecenljiva delavnost.

Družba Marije Milostljive v Trstu obstaja 61 let. Šteje 353 članic. Od teh je 234 deklet, 26 redovnic in 93 žena. Voditelj družbe je msgr. Ivan Omersa.

Družba posega s svojim delovanjem tudi v javnost. Članice prodajajo na vratih raznih župnih cerkva in po družinah *Katoliški glas* in druge verske publikacije. V enem letu so razprodale tedensko: 150 Katoliških glasov, od katerih je bilo 55 stalnih naročnikov -

600 Naših vestnikov za vsako številko - 100 Mladik, - 147 Mohorjevih knjig, - 14 Kraljestev božjih, 400 salezijanskih knjižic ter 35 raznih drugih. Duhovno življenje je imelo 74 naročnikov, Katoliški misijoni pa 79. Dr. Jože Prešeren je predaval o cerkvenih predpisih glede tiska, medtem ko je msgr. Lojze Škerl predaval ob dnevu katoliškega tiska o Katoliškem glasu.

Družba je priredila tudi igre: »Moj življenjski misijon«, božična misterija »Mati Mesijeva« in »Božič prihaja«, pustno igro »Izgubljeni raj«, odlomek iz igre »Mater Dolorosa«, prizor s petjem »Venčarica«, zborna deklamacijo Svetogorska Kraljica ter še deklamacijo Majsko jutro. Ob teh prilikah je bil srečolov za namen misijonov in eden v namen dobrotelnosti. Poleg tega sta bila še dva zabavna večera.

Predvajali smo tudi filme Sanpaolo: Sv. Katarina, Samo Bog me ustavi, Zvonovi sv. Marije. Misijonar Ladislav Lenček je imel predavanje o misijonih s skioptičnimi slikami. Dr. Jože Prešeren pa je predvajal domače filme: O življenju skavtov in skavtinj, njihovi obljubi, izletih in taborjenju, — izlet na Peče, o romanju na Višarje in v Alttötting ter o evharističnem kongresu v Münchenu.

Važen je odsek sv. Rafaela, ki skrbi za mlada dekleta, ki prihajajo v mesto služiti in nimajo tukaj ne doma ne opore. Pod okriljem tega odseka se je ustanovil zavod sv. Marte za brezposelne, katerega vodijo šolske sestre.

SVETI IVAN se skrbno in resno pripravlja na to, da bi si zgradil lastno dvorano in bi lahko tam razvil svojo delavnost. Vendar tudi v tej skromni najeti dvoranici doživijo svetoivančani zelo lepe, čeprav skromne prosvetne prireditve. Te niso združene samo s prvim obhajilom v fari, ampak tudi drugače. Solske sestre, ki imajo svoj zavod pri Sv. Ivanu pri tem delu skrbno pomagajo.

Okolica Trsta

V okolici imamo v več krajih prosvetne dvorane, čeprav so nekatere skromne. V teh dvoranah je bilo povsod v prejšnjih letih precej živahno prosvetno delo. V vsakem kraju je bilo vsaj nekaj slovenskih prosvetnih večerov. V zadnjem letu moramo ugotoviti nazadovanje. Med trdoživimi je ostal BAZOVIŠKI ODER, ki je še pripravljaj predstave doma in je potem gostoval v nekaterih krajih. Upamo, da bo to delo nadaljeval.

Na OPCINAH je bilo v Marijanišču zadnji čas nekaj prireditev. Delno so bila to gostovanja, delno pa so prireditve pripravili marijaniški fantje sami.

Znova so začele prosvetno živeti MACKOVLJE, kar se je vrnil v faro dr. Stanko Janežič. Po daljših letih so to prve prosvetne prireditve, ki pa so pokazale, kako željno so jih ljudje čakali.

Vse to kaže, da se da v vsakem kraju nekaj narediti, če je dobra volja in ne-

Tržaški študentje
pri zaključni šolski
prireditvi
Prizor iz »Antigone«

Bazoviški oder pri nastupu

kaj idealnih prosvetnih delavcev. Prosvetno življenje ogreje mrzlo vzdušje, ki marsikje vlada. Zato smo dolžni to delo opravljati kot Slovenci in tudi kot katoličani.

Res je skrajni čas, da uživimo ljudsko-prosvetno delo povsod v naših krajih in zaustavimo to brezmiselno drvenje v brezcilje tako naših rojakov v mestu, kakor tudi na deželi.

Dramsko udejstvovanje

Osrednji oder, ki je dramski odsek SLOVENSKE PROSVETE v Trstu je SLOVENSKI ODER. V zadnjih letih je uprizoril več duhovnih iger, pa tudi nekaj veselih in resnih dramskih del.

Ob desetletnici prve uprizoritve »SLEHERNIKA« na Tržaškem je bil Repentabor lansko leto spet priča veličastne predstave. Letošnji poletni tabor pa je bil posvečen pisatelju Ivanu Preglju. Ob tej priliki je SLOVENSKI ODER zaigral Pregljevo igrano »ZDRAVA, DEVA KATARINA!«

Lep uspeh je doživela veseloigra »CHARLEYEVA TETKA«, ki jo je SLOVENSKI ODER najprej igral v DOLINI, potem pa v Trstu, v avditoriju.

Prav tako so dosegle lepe uspehe BRALNE DRAMSKE PREDSTAVE, to je poseben način igre, ki je podoben radijskim predstavam, da namreč igralci igrajo na mestu in z besedilom v roki. Videli smo, da včasih, ko je glavni poudarek na besedi in misli, tako predstave celo bolje uspejo kot pa bi običajne gledališke predstave. BRALNE PREDSTAVE so bile večkrat v KЛУBU, na LETNEM MLADINSKEM DNEVU na Kontovelu in tudi v nekaterih vaseh, kot na primer v Borštu.

Kot smo videli, dramske predstave še vedno privabijo največ gledalcev in so naši ljudje z njimi zelo zadovoljni. Zato bo treba to panogo prosvetnega udejstvovanja morda bolj gojiti kot doslej. Posebno dobro bi bilo, da bi nastale še kake igralske skupine v vaseh in farah.

Naša književnost

Na Tržaškem težko izide kaka knjiga, ker je pač knjižni trg tako majhen, da ni mogoče tiskati kako publikacijo v večji nakladi. Menda je v preteklem letu izšla edino Jezova knjiga »NOVA TLAKA SLOVENSKEGA NARODA«.

Med literarno-kulturnimi revijami pa živi svoje četrto leto revija »MLADIKA«, ki je sicer družinska revija, vendar opravlja istočasno tudi svoje kulturno in literarno poslanstvo, ker je pač to edina revija na Tržaškem sploh. Ponovno so že napovedali nove revije, pa do njihove uresničitve do zdaj, ko zaključujemo ta pregled, še ni prišlo.

»MLADIKA« je v teh štirih letih pognala že precejšnje korenine in upamo, da bo svoje poslanstvo vedno bolje izpolnjevala. Upamo tudi, da si bo pridobivala vedno več sotrudnikov, bralcev in tudi razširjevalcev. Da imamo katoličani na tem ozemlju svojo revijo, je zelo velike važnosti in bi morali vsi vse narediti, da bi »MLADIKA« čim bolj uspevala.

Radio

Na radiu sodelujejo sicer različni kulturni in prosvetni delavci in ne spada morda to delo v ta okvir. Vendar ga omenjamo, ker je postaja za vse Slovence izredno dragocena in važna. Vodstvo RAI-a je določilo sredstva, da razvija postaja sorazmerno bogat kul-

turni in prosvetni program. Zelo pogosto sodelujejo člani prej naštetih organizacij pri različnih oddajah. Posebej posvečajo skrb radijskemu gledališču.

Radijski program je pester in bogat. Postaja opravlja izredno veliko in za nas pomembno poslanstvo.

Naši dijaki

Naj tu omenimo tudi lepe prosvetne nastope naših dijakov. Njihove prireditve so prestopile tisti običajni okvir šolskih prireditev in so dobile resnični kulturni izraz. Med najbolj uspelimi v zadnjih dveh letih sta pač predstavi Linhartovega »MATIČKA« in Anouilhove »ANTIGONE«.

- - -

Gotovo bomo v tej jesenski in zimski sezoni prosvetno delavnost razvili in povsod tam, kjer je morda nastalo mrtvilo, v tisti gluhi noči prebudili življenje. Naša velika odgovornost do narodne dediščine, ki smo jo prejeli od naših očetov, nam narekuje to delo. In naša ljubezen do našega toplega doma.

Leto begunca

Na sestanku Združenih narodov dne 5. decembra 1960 je bil sprejet predlog, da se leto 1960 proglasi za »Svetovno leto begunca«. Ta

s katerim imajo opravka skoraj vse države zemeljske celine.

Ime begunec zasledimo že v starih časih. V vseh dobah, so se morali ljudje seliti iz kraja v kraj in to iz različnih razlogov. Begunci so bili že sv. Jožef in Marija, ko sta bežala s komaj rojenim Jezusom. Pesem poje:

Pred Herodežem v egiptovsko deželo
sta bežala Jožef in Marija,
da bi sina svojega rešila,
malo dete Jezusa.

Se nikdar v zgodovini ni bilo toliko nesrečnejev, ki so morali, hote ali nehote, zapustiti svoje domove in se preseliti v tuje kraje, med tuje ljudi. Grenka je tujina in beseda begunec. Da se tem revežem priskoči na pomoč, so se združile vse demokratične države ter organizi-

Avstrijska
spominska
znamka

človečanski predlog je bil sprejet z 59 glasovi večine proti 9 glasovom. Sodelovalo je 72 držav, ki so skušale na različne načine blažiti to pereče vprašanje, ki je danes na dnevnem redu in

rale razne nabirke v prid beguncem. Nekatere države so izdale posebne znamke v spomin na leto begunca. Čisti izkupiček je šel v sklad, ki je namenjen tem trpečim bratom.

Od leta 1945 do 1959 se je preselilo:

V Evropi:

Nemci izgnani iz Vzhodne Nemčije	12,000.000
Begunci iz sovjetskega ozemlja	5,100.000
Poljski begunci	4,800.000
Ogrski begunci	200.000
Begunci deportirani v Rusijo	4,500.000
Begunci iz raznih krajev Evrope	1,000.000

V Aziji:

Pleme Indu v Pakistan	8,500.000
Mohamedanci iz Indije v Pakistan	6,500.000
Begunci iz Koreje	5,500.000
» iz Vietnama	1,000.000
» iz Kitajske	900.000
» iz Tibeta	25.000
Arabci izgnani iz Izraela	1,000.000
Turki izgnani iz Bolgarije	300.000

V Afriki:

Alžirci v Tunis in Maroko	200.000
» na njih ozemlju	1,000.000

Problem begunstva bo rešen takrat, kadar bodo voditelji vseh narodov videli v vsakem človeku ne svojega nasprotnika, temveč brata.

Spominska
znamka
ZDA

BRUNA PERTOT

Moja pomlad

*Ne, to ni bila pomlad,
bile so čudne,
težke sanje:
v zelenem bregu
rastlo je drevo
in dež je bičal,
klestil mlade veje.
In drevo ni vedelo,
zares ni vedelo,
zakaj.*

NASVIDENJE V TOKYU!

S tem vzklikom so se letos 12. septembra z velikim uspehom zaključile v Rimu 17. moderne olimpijske igre. Posebno Japonci so radi tako pozdravljali z nekim posebnim prizvokom, čigar pomen smo vsi dobro razumeli. Letos so Japonci poslali v Rim celo vrsto opazovalcev s prav določenim namenom: opazovati, slikati, poizvedovati, registrirati vse, kar so Italijani naredili najboljšega za to uprizoritev poletnih olimpijskih iger. Zato smo lahko prepričani, da bomo čez štiri leta v Tokyu videli organizacijo, ki bo še boljša in bolj spektakularna od letošnje italijanske. Kajti čeprav plemeniti tekmovalni duh, ki je preveval tekmovalce že v stari Grčiji, ni še popolnoma izginil s športnih igrišč, vendar služijo marsikaj športni rekordi in posebej še olimpijske igre državni propagandi in osebnim koristim. Po drugi strani se da to velikansko prizadevanje za kolosalnost in popolnost tudi opravičiti, kajti kdor ima koga v gosteh, ga rad postreže čim lepše in bolje. In to sodim, da je bil tudi glavni namen CONI-ja, posebno še, ker se je ta največja italijanska športna organizacija zavedala, da tekmovalci niso novinci. Večina se je že udeležila takih tekmovalcev sprejeli z isto vnemo in jih preskrbeli z vsemi udobnostmi ves čas olimpijskih tekem. Mednarodni olimpijski odbor bi seveda moral bolj paziti na to, da bi se med olimpijske tekme ne vključevali tisti športi, ki niso v nobeni zvezi z olimpijsko tradicijo, saj se prav pod njimi skriva v največji meri gniloba športnega profe-

sionizma. Nočemo se sicer zgražati nad mladimi ljudmi, ki so našli vir zaslužka v športnem profesionalizmu, kajti kjer je le-ta dobro urejen po zdravih športnih načelih, si šport sam pridobi spet novih zaslug; vendar se olimpijade ne smejo spremeniti v cirkuški voz, kjer bi iskali vedno zgolj kolosalnost. Tisti, katerim je najvišja atletska manifestacija res pri srcu, bi ne smeli tega prenašati.

V zgodovini olimpijskih iger, žal, ni bilo vedno tako, kot bi resnični športnik upal in pričakoval. Prvi je moral okusiti te grde špekulacije mladi francoski baron de Coubertin. Njemu in Grku Zappasu se moramo zahvaliti, da so se moderne olimpijske igre po več kot tisoč letih obnovile in si utrle pot k popularnosti, ki jo danes po pravici uživajo.

Preden si ogledamo nagibe, ki so pripeljali človeštvo do obnovitve olimpijskih iger, si skušajmo priklicati v spomin prave starogrške Olimpijade, saj je po njih zaslugi šport dosegel višek slave že v letu 1000 pr. Kr. Najstarejši dokument, ki priča o njih, sega v leto 776 pr. Kr. Vendar je točno rojstvo olimpijskih iger še vedno uganka. Zanesljivo je edinole dejstvo, da so se te igre prirejale na čast bogovom, ki so prebivali na gori Olimpu. Številne bajke pripisujejo očetovstvo olimpijskih iger Herkulu. Ustanovil jih je baje v spomin na Augija, katerega je sam umoril, ko mu ni hotel plačati enega od dvanajstih naporov.

Gotovo se nam bo zdelo čudno, kako je mogla olimpijska tradicija uspevati v takratni Grčiji, kjer so bila mesta v stalnem medsebojnem nasprotju in v krutih in krvavih bojih.

To lahko razumemo, če vemo, kaj je bilo »sveto premirje«. Ustanovil ga je etiolski kralj in je pomenilo, vsaka štiri leta ob priliki olimpijskih iger, prekinitev kakršnegakoli nasprotovanja med narodi in mesti v korist slavnim igram, ki so se tako lahko nemoteno razvijale v zanje določenem času. Najbolj znano »sveto premirje« je nedvomno tisto, ki je prekinilo bitko pri

Termopilah in ki je tako presenetilo perzijskega kralja Kserksa, zlasti ko je izvedel, da je edina nagrada, ki jo prejmejo olimpijski zmagovalci, venec, spleten iz oljkovih listov. V resnici je bil oljkov venec nekaka uradna nagrada, kajti pozneje so prvaki dobili še pet sto drahem, kar pa ni bilo tako malo, saj so takrat s to vsoto lahko kupili pet volov. Poleg tega pa so bili deležni mnogih privilegijev, njihovo ime pa so vklesali v marmor in ga razkazovali po vsej državi.

Sam Cicero pravi, da so bili grški olimpijski zmagovalci deležni takih prednostih, kakršnih ni imel sam rimski vojskovodja.

Ko so Rimljani zavzeli Grčijo, so se seznanili tudi z olimpijadami, ki so jih tako prevzele, da so hoteli pri njih nastopati sami cesarji. Neron pa je šel tako daleč, da je leta 65 pr. Kr. ustanovil v Rimu svoje »Neroniane«, t. j. tekme po zgledu grških olimpijad. Sam se jih je udeležil kot tekmovalac in je odnesel kljub svoji obilni postavi kar šest prvih mest.

V stari Grčiji so posvečali veliko pažnjo telesnemu razvoju mladine. Glavni cilj vsakega mladeniča je bil, da se udeleži kot atlet olimpijskih iger.

Tako je grški narod prenašal športno tekmovanje tudi na praktično polje: lahko se je lotil vsakega političnega, socialnega ali ekonomskega problema z isto vnemo in živahnostjo kakor na športnem igrišču. Tako si tudi deloma razlagamo zelo visoko razvojno stopnjo grške kulture.

Zelo zanimivo bi bilo primerjati takratne rezultate z današnjimi, a žal nam je to nemogoče. Stari Grki so namreč poznali samo klepsidro, zato niso mogli meriti časa tako natančno, kot ga merimo mi danes. Ohranila pa so se imena nekaterih zmagovalcev. Po uradnih kronoloških podatkih je bil prvi ovenčan z oljčnimi listi nek Koro, kuhar iz Elide, ki je prišel prvi v teku.

Zelo popularna je bila takrat tudi tekma »pentathlon« (tek po stadiju, skok v daljino, met diska in kopja, ro-

koborba). Njen največji specialist je bil bajē neki Faillo iz Krotosa, čigar skok v daljino je znašal 55 čevljev (16,31 m). To je človeško nedosegljiva mera, zato domnevamo, da jo je Faillo dosegel v treh, če ne v petih skokih, saj znaša današnji rekord v trojnem skoku 16,35 m.

Kar se tiče drugih nastopov naj omenimo še skok od zgoraj navzdol z različno visokih zidov. Metalci diska so uporabljali skoraj enako težko orodje kot ga uporabljajo atleti danes. Zelo značilna tekma na starogrških igrah je bil tudi tako imenovani »pankracij«, nekaka kombinacija med rokoborbo in boksom. Tu so bili dovoljeni vsi prijemi razen praskanja in medsebojnega oslepljevanja. Navadno se je vsak atlet, ki je bil na tem, da ga nasprotnik zaduši, proglasil za premaganega.

Zelo znana je zgodba o Arakionu, ki je med tekmovanjem umrl zadušen prav v trenutku, ko se je njegov nasprotnik, stisnjen v klešče, proglasil za premaganega. Tako so morali olimpij-

diume, so začeli angažirati že znane in slavne tekmovalce in jih seveda bogato plačevati. Tako je začel šport svojo pot navzdol, začel se je razvijati športni profesionalizem. Ta je bil tudi poglavitni vzrok dokončnega propada olimpijske tradicije. Najhujši udarec ji je seveda zadal cesar Teodozij leta 393 po Kr. Razjarjen zaradi ljudske vstaje v Tesaloniki, je prepovedal sleherno športno udejstvovanje. S tem ukrepom se je hotel obenem prikupiti milanskemu škofu Ambrožu. Kakor vsa katoliška Cerkev je tudi škof odkrito nasprotoval športnim prireditvam, ker jih je smatral za manifestacije »brez duhovnega jedra«.

Pod vplivom tega danes tako nerazumljivega in nesmiselnega odloka in pa zaradi hudega potresa, ki je v svetem mestu Olimpiji uničil sleherno športno pripravo, je vsako športno udejstvovanje padlo v pozabo in, kar je tem slabše, je izginila vsa športna vnema, spričo katere so stari Grki predpostavljali olimpijska tekmovanja

---

T. G. MASARYK: Vsak človek gre za svojo srečo, pravijo, a sreče ni. Tudi jaz mislim, da je ni. To se pravi: ni je, če jo kdo tako nalašč išče. Kdor jo tako išče, jo je že izgubil. Zelo lepo je to povedano v pravljici o neumnem Janezku. Tista dva zvita, izobražena gospoda brata, ki gresta za srečo, je ne najdeta; neumni Janezek ni iskal sreče, ali kjer je bilo treba, je znal, je delal, je pomagal, kakor je mogel, in glej — bil je srečen in na koncu je moral pomagati še obema nesrečnima bratoma. V tej pravljici je povedalo naše ljudstvo največjo življenjsko modrost, namreč: ne išči sreče! Tako namerno iskanje sreče dela človeka nesrečnega. Sodobni človek se lovi za izgubljeno srečo, za izgubljenim rajem — ali z lovom po sreči še nihče ni postal srečen.

---

ski sodniki proglasiti za olimpijskega prvaka mrtvega Arakiona in ovenčati s tradicionalnim vencem njegovo truplo.

Dekadenca starogrških olimpijskih iger se je začela prav v letih, ko so le-te začele počasi prevzemati ves takrat kulturni svet.

Sprva so se smeli udeleževati iger samo grški atleti, z vojaškim in gospodarskim propadanjem, pa so med grške atlete začeli pronicati tudi egipčanski, rimljanski in kartažanski tekmovalci. Igre so se tako odtujile grškemu ljudstvu, ki je začelo počasi zanemarjati sleherno športno prireditev. Da bi organizatorji priklicali še koga na sta-

celo zmagam na bojiščih. Tako so minila stoletja in tudi tisočletje je šlo mimo. Zgledalo je, da je šport sploh izginil z obličja zemlje. V srednjem veku sicer nahajamo viteške turnirje in tekmovanja v sabljanju in v streljanju, toda vse te prireditve niso presegale navadnega ezibicionizma: manjkala jim je olimpijska tekmovalna vnema slavnih starogrških iger. V prvi polovici prejšnjega stoletja so olimpijske igre spet oživele po zaslugi bogatega, podjetnega in veljavnega grškega trgovca Konstantina Evangelista Zappasa. Silno navdušen nad arheološkimi ostanki starega olimpijskega mesta, ki so prav v tistih letih prišli na dan, je

plemeniti človek sklenil, da bo storil vse, kar bo v njegovi moči, le da se olimpijske igre po toliko letih spet obnovijo.

Veliko si je prizadeval, prepričeval na desno in levo, dokler ni leta 1859 res prišlo do prvega mednarodnega športnega tekmovanja. Toda bodisi ta prvi poskus bodisi druga dva, ki sta si sledila v razdalji enajstih let, nista vžgala ljudstva tako, kakor se je nadejal navdušeni Konstantin Zappas. A kljub začetnim porazom njegovo delo ni ostalo brez uspeha, če pomislimo, da je že leta 1889 prišlo v Atenah do četrte predolimpijade (imenujmo jo kar tako), ki je priklicala veliko število navdušenega občinstva. Njen odmev je odjeknil v samem Parizu, kjer se je z isto mislijo kakor Zappas že dalj časa ukvarjal mladi Pierre de Coubertin.

Star je bil šest in dvajset let, ko se je tudi njemu porodila plemenita misel, da bi se olimpijske igre obnovile. V ta namen je začel snovati načrte in razmišljati sam pri sebi, pozneje jih je zaupal ožjim prijateljem in polagoma ga je ta ideja tako prevzela, da je vse njegovo nadaljno delovanje imelo en sam cilj, ki ga je sam obrazložil javnosti v svojem delu »Independence Belge«. V njem pravi takole: »... vse to delam z namenom, da bi šport poplemenitil, da bi mu omogočil neodvisnost in da bi ga postavil na tak položaj, da bi lahko bolje opravljal svoje

vzgojno poslanstvo, ki mu v modernem svetu po pravici pripada.«

Sledila so pogajanja, mučna prepričevanja, nešteta potovanja, obiski pri vseh mogočih športnih ustanovah. Gnalo ga je upanje, da ga bo kdo podprl in mu pomagal. Čeprav so bili njegovi uspehi pičli, vendar se mu je kljub težavam in vsakovrstnemu nasprotovanju leta 1896 le posrečilo, da je s pomočjo ameriškega profesorja Sloan-a ustanovil prvi »OLIMPIC COMITEE INTERNATIONAL«. V odbor so bili sprejeti predstavniki Francije, Grčije, Rusije, Švedske, ZDA, Ogrske, Anglije, Argentine, Nove Zelandije, Italije in Belgije.

Po številnih zasedanjih so se zedinili v tem, da se bodo prve olimpijade vršile leta 1900 v Parizu ob priliki prvega svetovnega razstavišča. Toda Grki so se temu uprli, češ da pripada njim čast, imeti v gosteh prve moderne olimpijske igre. Sklicevali so se na svojo slavno preteklost. Kot je bilo pričakovati, je bila njihova prošnja sprejeta. Zato se prve moderne poletne igre niso vršile l. 1900 v Parizu, ampak že l. 1896, kajti Francozi niso hoteli za nobeno ceno opustiti načrta, da bi združili otvoritev svetovnega velesejma z olimpijskimi igrami.

Po prvem koraku so se začele moderne olimpijade bujno razvijati, dokler niso prišle do popolnega razmaha, ki so ga doživele v zadnjih letih.

Sedaj pogledjmo nekoliko še na razvojne etape, ki je preko njih šlo popularno športno dogajanje v zadnjih 60 letih.

Leta 1900 beležimo, kot smo že omenili, olimpijado v Parizu. Žal potekajo tekme ob zelo majhnem zanimanju Parižanov. Največ nagrad odnesejo Američani.

Čez štiri leta prekorači olimpijska plamenica prvič »veliko lužo« in se nasedi v St. Luoisu v ZDA. Uspeh je velikanski. To leto se prvič udeleži tekem tudi črnski atlet.

Leta 1908 se za olimpijado potegujeta tako London kakor Rim. De Coubertin sam bi želel, da bi se olimpijska

Doberdob: priprave za srečolov

bakla prenesla v Italijo, a nezanimanje Giolittijeve vlade potisne zmago v roke Angležem. Iger se udeležijo skoraj vse države, zaradi odlične tehnične organizacije pa se najbolj proslavijo Angleži.

Leto 1912 pomeni dokončno uveljavitev poletnih iger pred svetovno javnostjo. Smo v Stockholmu, kjer se olimpijada odigra v 24 dneh in doživi popoln uspeh. V Stockholmu so med tekmovalci prvokrat nastopile tudi ženske.

V letih po prvi svetovni vojni se začne nov cikel olimpijskih iger. Da počasti belgijsko narodno mučeništvo, izbere OCI za sedež nove izdaje olimpijskih iger skoraj do tal porušeno mesto Anwerpen. Kljub ruševinam olimpijada beleži odličen uspeh. V brk vsem velesilam, ki so zastopane po svojih atletih, se najbolj proslavijo Finci s svojim 23-letnim Paavo Nurmiem na čelu.

Leta 1924 se mednarodni športniki srečajo v Parizu. Tehnična organizacija je sedaj mnogo boljše in dobrih rezultatov ne manjka. Tudi tokrat zasluži nov atlet, ameriški plavalec Johnny Weissmuller, ki ga bolje poznamo kot filmskega igralca Tarzana. Njemu uspe prvič v zgodovini športa preplavati razdaljo 100 m v manj kot 1 minuti.

Amsterdam 1928. Olimpijada doživi zaradi finančnih težav popoln polom. Dobri rezultati so zelo redki.

Leta 1932 se olimpijska plamenica zopet preseli v ZDA, in sicer v Los Angeles. Tu izda OCI odlok, da morajo olimpijske igre trajati samo 16 dni.

Naslednje poletne igre so prinesle njihovemu pobudniku baronu de Coubertinu veliko razočaranj. Vršile so se namreč v znamenju nacizma. Leto prej je namreč prišla na vlado v Zahodni Nemčiji nacionalna socialistična stranka s Hitlerjem na čelu. Ta nikakor ni skrival svojega nasprotovanja »...tistemu nevrednemu festivalu, kjer prevladujejo židje,« kakor se je sam izrazil o olimpijskih igrah. Takratni predsednik organizacijskega komiteja se je moral veliko truditi, da je pritegnil k

sodelovanju tudi Hitlerja. Ni pa mogel preprečiti, da bi Hitler ne zlorabil te manifestacije v svoje propagandistične namene.

Leta 1940 bi moral biti sedež olimpijskih iger v mestu Tokyu, ali vojni dogodki so onemogočili uprizoritev dvanajste in trinajste olimpijade.

Po končani vojni je bilo treba misliti na obnovo olimpijskih iger. Takrat so obupali tudi najbolj pogumni člani komiteja. Mesta so bila razdejana in mladina tako izmučena od moralnega zloma, ki ga je doživela z vojno, da ni bilo nikakor mogoče misliti na nov vzpon olimpijske tradicije. Tedaj je vstala Velika Britanija in napela vse sile, da se olimpijska tradicija obnovi. S tehnično organizacijo, ki je bila praktično še iz leta 1908, je pripravila štirinajsto olimpijado.

Leta 1952 se vrši olimpijada na Finskem v Helsinkih, kjer se prvič pojavijo na bojnem polju tudi ruski atleti, leta 1956 pa se, kot se gotovo še vsi spominjamo, olimpijska plamenica preseli v Avstralijo, kjer prisostvujemo velikemu boju med ZDA in Rusijo. Število udeležencev je bilo tokrat znatno manjše od prejšnjih let; tega je bila nedvomno kriva geografska pozicija Avstralije ter politični neredi v Egiptu in na Ogrskem, ki so tako rekoč karakterizirali leto 1956. Na tej olimpijadi sta zaslovela Bob Morrow in Vladimir Kuts. Slednji se je izkazal za vrednega naslednika Zatopekovega v teku na 5.000 in 10.000 metrov.

Tako smo končno prišli do najnovejše izdaje olimpijskih iger, ki so se začele ob velikanski reklami dne 25. avgusta v Rimu. Tu so tekmovalci dosegli takšne rekordne rezultate, ki stojijo že prav na robu človeške zmogljivosti.

Kakšne so danes prav za prav možnosti za doseg novih rekordov, je še skrivnost. Stroj, ki mu pravimo človeško telo, nam je v zgodovini športa večkrat nudil velika presenečenja. To smo najbolj opazili pri atletiki in plavanju, t. j. pri tistih panogah, kjer se da atletov napor natančno izmeriti v

časih in merah. Res da je v zadnjih letih atletom mnogokrat pomoglo izboljšano športno orodje, toda glavni činitelj dobrega uspeha je in bo ostal dober trening, vztrajnost in nesebična predanost plemenitemu cilju športa samega.

Čeprav so nekateri tehnični vodje, med njimi slavni Brutus Hamilton, predvidevali malo senzacionalnih rezultatov, so olimpijske igre 1960 športnike vse prej ko razočarale. Po zaslugi nove generacije ameriških »superatletov«, kakor jih je že kdo imenoval, so rimske igre pridobile tudi na senzacionalnosti. Odkar smo namreč videli v olimpijskem bazenu plavalne tekme, posebno še štafeto 4x200, se nehote vprašamo, ali je sploh mogoče kaj izboljšati na tem področju. Naj omenim najboljše tekmovalce, po katerih je prišlo res do neverjetnih »exploitsov«. To so: Jamanaka, Rose, Fukui, Harrison. Krasno so se Amerikanci izkazali tudi v teku na 110 m z zaprekami. Lee Calhoun je dosegel čas svetovnega prvaka Laureja (13"2). Italijani so se lepo proslavili s svojo »bombo« Berrutijem, Tržačani pa so pokali od zadovoljstva, ko je zlato kolajno odnesel bokсар Benvenuti. Vsak je torej več ali manj prišel do svojega zadoščenja, tako da smo bili v glavnem vsi zadovoljni.

Letošnje olimpijske igre bodo gotovo ostale v neizbrisnem spominu bodisi zaradi agonističnih rezultatov bodisi zaradi krasnega okolja, ki ga je manifestaciji lahko nudil samo Rim.

Zaključna svečanost na olimpijskem stadionu je pritegnila ogromno množico ljudi, med katerimi je bilo veliko znamenitih osebnosti. 90.000 improviziranih plamenic je spremljalo snemanje olimpijske zastave; sledila je povorka vseh nastopajočih in 17. olimpijada se je zaključila ob hrupnem ploskanju občinstva.

V teku vseh olimpijskih iger si je največ kolajn nabrala Sovjetska zveza: 43 zlatih, 29 srebrnih in 31 bronastih: skupno 333 točk. Sledijo ji ZDA s 34 zlatimi, 21 srebrnimi in s 16 bronasti-

mi (249 točk). Na tretjem mestu je Nemčija (128 točk), na četrtem pa Italija, ki je proti vsakemu pričakovanju odnesla 13 zlatih, 10 srebrnih in 13 bronastih: skupno 108 točk. Jugoslavija zavzema v lestvici komaj 22 mesto z eno zlato, eno srebrno kolajno in skupnimi 8 točkami. Od vseh nastopajočih pa so odnesle najmanj točk (vsaka po eno bronasto kolajno): Mehika, Irak, Španija in Venezuela.

Vsi ljubitelji športa so imeli za rimskih iger zelo dobre radijske in televizijske reportaže. Italijanski radio je posvetil mnogo časa predvsem lahki in težki atletiki in telovadbi. Tu smo imeli priliko občudovati poleg drugih tudi Slovenca Cerarja. Vedeli smo, da so favoriti Rusi in Japonci, ali naša pozornost je bila vsa osredotočena na Cerarja. Z velikim občudovanjem smo sledili njegovemu perfektnemu izvajanju figur na drogu, ki je najtežje telovadno orodje. Že mu je marsikdo prerokoval zelo dober plasma, toda kmalu nas je atlet razočaral s svojim prekratkim izvajanjem. Vse je bilo v redu, samo prekratko je bilo, zato je zasedel šele 6. mesto s 19,600 točkami. Skoda!

Med vsemi zbranimi atleti so se nekateri zelo dobro izkazali in zaslužili tudi po več kolajn. Največ jih je odnesel Rus Šaklin (4 zlate, 2 srebrni in 2 bronasti), njegova rojakinja Latinina in Japonec Ono s skupno sedmimi kolajnami. Sledijo po vrsti ameriška plavalka Von Saltza, Wilma Rudolph, Glen in Otis Davis, Hary, Gaiardoni, Idanovič, Delfino.

Tako, naš kratek pregled olimpijad je končan. Atleti se vračajo domov in Rim dobiva spet svoje vsakdanje lice. Toda ne bo preteklo mnogo časa, ko bomo spet začeli na dolgo in široko razpravljati o novi olimpijadi, posebno še, ker nam bodo olimpijske igre leta 1964 v Tokyju nudile marsikaj novega in senzacionalnega. Tako nam vsaj obe-tajo Japonci.

Nasvidenje torej v Tokyju!

Ladi Vodopivec

Dne 13. oktobra 1959 zjutraj je rešilni avto počasi zapuščal čedadsko bolnico in peljal umirajočega duhovnika v njegovo župnijo Laze. Pokojni je hotel umreti doma med svojimi ovčami, za katere je živel in trpel. Toda pri Bjarču je avto obstal. Njegov spremljevalec in sobrat Jožef Kramar mu je podelil poslednji blagoslov in za župnika Antona Kufola se je zemeljska pot zaključila.

Pokojni g. Kufolo je bil doma iz Pletišč v Slovenski Benečiji. Rodil se je 16. septembra 1889 v revni kmečki družini kot prvorojenec izmed šestero otrok. Ko mu je bilo deset let, je vstopil v malo semenišče, po dovršeni srednji šoli pa v bogoslovnico v Vidmu. Fant je bil nadarjen in priden, zato so ga ljudje radi podpirali v študijah. Dne 12. julija 1914 je bil posvečen v mašnika. Še na dan svoje nove maše pa ga je zadela splošna mobilizacija. Zamenjati je moral talar z vojaško suktnjo in okusiti bridkosti strelskih jarkov. Po kratkem bolezenskem dopustu je bil vnovič vpoklican in je služboval kot vojaški kurat pri sanitetni edinici. Bil je večkrat na fronti, kjer je kot duhovnik tolažil in bodril mlade vojake. Njegova duhovniška beseda je blagodejno vplivala na posurovelo moštvo. Še po končani vojni so si preostali radi z njim dopisovali do smrti. Kajti prepričevalna beseda in velika dobrota sta zapustili globok vtis pri vseh, ki so ga spoznali.

Na kraški fronti je zbolel za tifusom in romal iz bolnice v bolnico. Ker so takrat še malo poznali to bolezen in tudi niso imeli na razpolago primernih sredstev za zdravljenje, se je njegovo stanje znatno poslabšalo. Zdravniki niso več upali, da ga bodo rešili. Vendar je zmagala njegova močna narava in mladi kurat je okreval. Posledice tifusa pa je nosil s seboj vse življenje.

Ker g. Kufolo ni bil več sposoben za vojaške napore, so ga imenovali za upravitelja v Mirniku v goriški nadškofiji. Tu je preživel najhujše vojne čase. Ljudstvo je silno trpelo zaradi premikajoče se fronte, dušni pastir pa mu je stal ob strani, mu vlival poguma in ga reševal zdaj pred italijansko nasilnostjo zdaj pred avstrijsko. Zato je zapustil pri ljudeh najlepši spomin.

Po končani vojni ga je videmski škof msgr. Rossi poklical nazaj v videmsko škofijo in mu dodelil v duhovno oskrbo Laze, prijazno vasico onstran ceste, ki pelje iz Čedada v Kobarid. Svojo službo je nastopil dne 19. marca 1920. Tu je deloval skoraj vse življenje kot kaplan, zadnja leta pa so postale Laze po njegovem prizadevanju prava župnija in g. Kufolo njen prvi župnik. Tudi v Lazah si je kmalu pridobil spoštovanje in naklonjenost svojih ljudi. Bil je namreč dobrega in usmiljenega srca in je rad pomagal vsakomur, prijatelju in nasprotniku. Njegova značajnost pa ni poznala idejnih kompromisov. Ponujali so mu celo denar, če odstopi od svojega trdnega stališča. A g. Kufolo je stal trden kot hrast in se ni dal ukloniti, pač pa je stvarno in odločno protestiral na odgovornem mestu zoper sleherno krivico, tudi če se je vršila pod okriljem bajonetov. Med nemško zasedbo je s svojo intervencijo rešil vas in ljudi pred uničenjem, ki ga je odredila nemško-kozaška komanda in bi se moralo izvršiti dne 1. januarja 1944.

G. Kufolo je izhajal iz šole nepozabnega msgr. Trinka. Bil je resničen prijatelj slovenskih in furlanskih duhovnikov, ki so z velikim veseljem zahajali v njegovo gostoljubno župnišče. Z veliko vnemo se je zanimal in skrbel za duhovniški naraščaj. Marsikateri beneški duhovnik se mora danes zahvaliti za svoj poklic prav njegovi prizadev-

nosti. Mlade in neizkušene študente je namreč podpiral z modrimi nasveti in gmotno s prispevki, ki jih je prejemal v ta namen od slovenskih izseljencev v Ameriki in Avstraliji.

Ne moremo se oddolžiti spominu pokojnega g. Kufola, ne da bi naglasili njegovo globoko narodno zavednost in ljubezen do slovenske besede. Kakor sleherni sin zatiranega naroda, je imel pokojnik pravi kult pravičnosti. Zato je živo občutil vnebovpijoče krivice, ki jih je fašizem delal našim ljudem tudi v teh pozabljenih gorskih krajih. Spoštljivo, a vendar odločno je ugovarjal, zlasti pri višji cerkveni oblasti, zoper nasilje, ki ga je v Slovenski Benečiji izvajal nad slovenske besede. Zato so ga oblasti preganjale. Vsemogočni politični tajnik iz Št. Petra Slovenov ga je hotel pred ljudstvom ponižati. Poslal mu je ukaz, da mu mora nekaj dni delati na cesti. Pokojni župnik je ubogal. Odložil je duhovniško suknjo in golorok prijel za delo. Slutil je, da bo njegov nastop zbudil pravo razpoloženje pri ljudstvu. Med domačini je res završelo od ogorčenja in centralne oblasti so morale političnega tajnika premestiti.

Ko je leta 1933 fašizem prepovedal slovenski jezik celo v cerkvi, je g. Kufolo z veliko vnemo reševal slovenske katekizme in molitvenike, ki jih je oblast plenila in zažigala. Nekoč so ga

dobri ljudje opozorili, da ga iščejo fašisti. Pobegnil je sredi noči v Videm in šel naravnost pred škofa poročat, kako fašisti delijo pravico.

Kufolovo notranjo podobo iz teh borbenih časov je nedvomno najbolje zajel in podal pisatelj France Bevk v knjigi Kaplan Martin Čedermac, ki je najlepši spomenik pokojnikovim narodnim zaslugam.

G. Kufolo je bil tudi navdušen zbiratelj narodnega blaga. Marsikateri pisatelj, publicist ali etnograf se je rad zatekel k njemu in črpal iz bogate zakladnice domačih običajev in zanimivosti dragocene podatke in informacije. Dolgo vrsto let pa je stalno prispeval domače novice v izseljeniške liste, zlasti v Belgiji, in tako ohranjal neprecenljivo vez med Slovenci v tujini in domačo zemljo.

Neutrudni borec za pravico v cerkvi in izven cerkve počiva danes na domačem pokopališču v Lazah zraven duhovnikov, ki so tam umrli in ki jih je bil v bolezni rad sprejel pod streho. Kakor vsak sposoben in pobožen duhovnik je imel tudi g. Kufolo mnogo sovražnikov, zaradi katerih je moral veliko trpeti. Njegova notranja veličina pa ni poznala užaljenosti. Znal je velikodušno odpuščati in vračati dobro za hudo. Zato bo njegov spomin svetel in čist pri vseh, ki so ga dodobra poznali.

Dr. Ivan Ahčin

Neizpodbitno zgodovinsko dejstvo je, da so se pri Slovencih duhovniki prvi zanimali za socialna vprašanja. Važnost te resnice bi sicer nekateri kulturni zgodovinarji radi zmanjšali ali celo zanikali, a dejstva so trdovratne stvari, ki se ne dajo kar tako spraviti s sveta. Že veliki Evangelist Krek je bil mogočen praktičen socialni delavec, ki pa je napisal tudi znamenito knjigo »Socializem«, prvo znanstveno delo v slovenščini o zgodovini socialnih idej, o sodobnem socializmu in o praktični iz-

vrstitvi pametnih socialnih preuredb. Drugo tako epohalno delo je izdal dr. Aleš Ušeničnik (Sociologija). Na osnovi teh dveh knjig se je potem več desetletij vršilo obširno, globoko segajoče socialno delo na Slovenskem.

Dolgo tradicijo katoliških družboslovcev je nadaljeval dr. Ivan Ahčin. Doma je bil v Domžalah, kjer se je rodil 9. marca 1897 v revni družini, ki je imela petnajst otrok, ki pa so večinoma umrli že v otroških letih. Samo davica jih je v enem tednu pobrala

šest. Dalj časa so živeli le štirje: trije bratje in ena sestra. Mati je Ivanu umrla, ko mu je bilo petnajst let.

Ivan je imel veliko veselje do učenja in šole. Želel je iti v gimnazijo v Ljubljano. Oče ga ni mogel prav nič podpirati. Vendar se je Ivan odločil za odhod. Nastopil je težko pot slovenskega študenta nekdanjih dni, to je pot stalnega pomanjkanja, lakotovanja, a pridnega učenja. Dandanes bi redko kateri dijak študiral v takih obupnih razmerah. Bilo pa je takrat veliko dobrih ljudi, ki so pridnim študentom radi pomagali. Tako je neki ljubljanski pek dajal Ivanu in njegovemu starejšemu bratu Vinku dovolj starega kruha zastonj ves čas srednje šole. Vedno pa je hotel videti šolska spričevala obeh dijakov.

Ko je Ivan napravil maturo, je že divjala svetovna vojna. Moral je iti k vojakom. Bil je tudi v Romuniji, kjer je dobil tifus; ta mu je pustil posledice, tako da potem nikoli več ni bil popolnoma zdrav. Po vojni je vstopil v ljubljansko semenišče. Skoraj ves čas bogoslovnega študija je bil za prefekta v Marijanišču, kjer je bival tudi dr. Anton Korošec, kadar je prišel v Ljubljano. Korošec je postal pozoren na nadarjenega in razgledanega bogoslovca. V Marijanišču je stanoval tudi prošt Andrej Kalan, predsednik Kat. tiskovnega društva, ki je bilo lastnik dnevnika »Slovenec« in mnogih drugih važnih listov. Kalan je gledal daleč v bodočnost. Skoraj gotovo je že takrat sklenil, da bo Ahčina pridobil za časnikarstvo. Dejansko ga ni več izgubil izpred oči.

Po končanem bogoslovju so Ahčina poslali za nekaj let v dušno pastirstvo v Mokronog. Tam se je pripravljaj na doktorat. Promoviral je leta 1925. Bil je eden prvih doktorjev na novo ustanovljeni ljubljanski univerzi. Tedaj je prošt Kalan prosil škofa Jegliča, naj vzame Ahčina iz dušnega pastirstva, češ da utegne postati odličen katoliški časnikar in da bo kot tak katoliški ideji veliko koristil. Jeglič je rad ustregel in Kalan je poslal dr. Ahčina

na študijsko potovanje v Francijo, Anglijo, Belgijo in Nemčijo; naročil mu je, naj proučuje metode modernega časnikarstva.

Po povratku v domovino je dr. Ahčin vstopil v uredništvo »Slovenca«; urejal je zunanjepolitični del. Istočasno je na bogoslovni fakulteti začel predavati sociologijo. Leta 1930 je postal glavni urednik »Slovenca«; to je ostal do svojega odhoda v Rim l. 1942. V Rimu je postavil tajne stike med zasedeno domovino in zavezniki. Po letu 1945 je predaval na slovenski bogoslovni fakulteti v Pragli in Briksenu; leta 1948 pa je z bogoslovjem vred odšel v Argentino; tam je predaval filozofijo in sociologijo. V začetku 1959 ga je napadel rak, kateremu je podlegel 14. februarja 1960.

*

Ime dr. Ahčina je neločljivo zvezano z razvojem in napredkom katoliškega časnikarstva pri Slovencih. Ahčin je pisal predvsem uvodnike pod takrat splošno znano značko »drin«. Dnevnik »Slovenec« se je pod njegovim vodstvom dvignil zelo visoko. Poglobljeni študij sociologije je dr. Ahčina pripeljal do spoznanja, da je največji sovražnik človeškega napredka in svobode brezbožni komunizem. Zato je v »Slovencu« začel oster boj proti njemu. Napisal je tudi nekaj knjig o tem predmetu, n. pr. Mladina v Sovjetski zvezi (1936) in Komunizem, največja nevarnost naše dobe (1939). Zato so ga komunisti besno napadali; med vojno so mu grozili s smrtjo. V Argentini pa je izdal dve temeljni deli, namreč »Sociologijo« v treh zvezkih na več kot tisoč straneh in »Socialno ekonomijo«. Poleg tega je do zadnjega pisal socialne razprave in članke in idejno vodil mladi rod slovenskih socialnih delavcev.

Kot časnikar se je seveda moral baviti tudi s politiko. Dr. Korošec ga je pritegnil v vodstvo katoliške politične organizacije. Sploh je dr. Korošec mlademu delavnemu in požrtvovalnemu duhovniku veliko zaupal. Sedaj sta pa oba že odšla po plačilo k Tistemu, kateremu sta služila vse življenje. C. H.

Sregled svetovnih dogodkov v letu 1960

Ce hočemo na kratko označiti pravkar minulo leto 1960, moramo reči, da je bilo leto neizpolnjenih upov. Človeštvo je verjelo, da bodo nastopili boljši odnosi meh Zahodom in Vzhodom, da se bo izpeljala splošna razorožitev in da bo napočil trajni mir na vsem svetu.

Preteklo leto lahko razdelimo v dva ostro ločena dela: v čas priprav za konferenco štirih »velikih«, ki je bila napovedana za 16. maja v Parizu, in v čas obnovljene hladne vojne po žalostnem polomu te vrhunske konference.

V znamenju odjuge

Leto Gospodovo 1960 se je srečno pričelo v znamenju mednarodne odjuge. Prvi znaki za to so se kazali že tisto leto poprej. Ameriški podpredsednik Nixon je v avgustu 1959 potoval po Rusiji. Nato je Hruščev obiskal Združene države. Vsa ta izredna politična srečanja so povzročila postopno upadanje hladne ali živčne vojne med Zahodom in Vzhodom. Tudi so utrjevala videz, da obstajajo resne možnosti za mirno in znosno sožitje med obema nasprotinima taboroma. Eisenhower in Hruščev sta se dolgo razgovarjala v Camp Davidu na štiri oči; menda sta se sporazumela, da je treba mednarodne spore in sploh vsa svetovna vprašanja reševati s pogajanjem in ne z vojno.

Rusi so potem povabili Eisenhowerja na obisk v Sovjetsko zvezo, Francozi so pa Hruščevu rekli, da bi ga silno radi videli in pozdravili v Parizu. Vse je potekalo v najlepšem redu; manjkal je samo še točen datum, kdaj se bodo štirje veliki usedli k zeleni mizi, da prerešeta in poskusijo rešiti vprašanja, ki mučijo človeštvo ter kalijo prijateljstvo in mirno sožitje na svetu. Kazalo je, da se je ob tem miroljubnem razpoloženju v mednarodni politiki nekaj zganilo in pognalo njeno kolesje v tek. Državniki so se začeli obiskovati in potovati. Samo Eisenhower, ki ni

pri prav trdnem zdravju, je zadnje tedne leta 1959 obiskal nič manj kot enajst držav v Evropi, Aziji in Afriki; bil je v Italiji, Turčiji, Afganistanu, Pakistanu, Indiji, Iranu, Grčiji, Franciji, Maroku, Španiji in Tuniziji.

Prve dni leta 1960 so se dokončno dogovorili, da bo sestanek na vrhu dne 16. maja v Parizu. S tem je bil zadovoljen tudi Hruščev, ki se je z vso silo poganjal, da bi vendar že prišlo do tega sestanka. Ves svet je stopil v čas pričakovanja, da se bosta oba tabora sporazumela in zagotovila utrujenemu človeštvu dolgo dobo miru.

Na dnevnem redu vrhunske konference naj bi bile naslednje točke: vprašanje Berlina, razorožitev in odnosi med Zahodom in Vzhodom.

Za vrhunsko konferenco se je poleg Hruščeva posebno zavzemal angleški ministrski predsednik Macmillan. Pozimi 1958 je bil v Sovjetski zvezi. Takrat je prišel do prepričanja, da je Hruščev edini človek v Sovjetski zvezi, s katerim so možna uspešna in veljavna pogajanja. Macmillan je na svojo stran pridobil Združene države. Zadnja ovira pa je padla, ko je bil Hruščev potoval po Združenih državah. Edini, ki se je še upiral, je bil general De Gaulle. Toda ena stvar potegne za sabo drugo; začasno pomirjenje na svetu je sprožilo plaz, katerega tudi on ni mogel ustaviti. Sicer pa je v razgovorih za pripravo vrhunske konference dosegel važen začasni uspeh. Sovjetska zveza se je namreč bala, da bo De Gaulle sestanek preprečil; zato je spremenila svoje stališče do alžirskega vprašanja in izjavila, da je načrt za ureditev tega vprašanja, katerega je bil 16. septembra 1959 predložil De Gaulle, dober; do tedaj pa je vedno trdila, da je zanič. To je bila velika usluga za generala, obenem pa krepka klofuta za komunistične partije na Zapadu, zlasti seveda za francosko komunistično partijo, ki

je De Gaulla označevala kratkotalno za grobokopa demokracije in svobode v Franciji. Tako je dozorel tudi čas, ko je De Gaulle lahko povabil Hruščeva v Pariz, da mu na štiri oči pove, kaj in kako misli z vrhunsko konferenco.

Glavni predmet govorov, pisanja in poročanja v časopisju, na radiu in televiziji so bile od novega leta sem priprave za vrhunski sestanek. Mnogi so že ugibali, kakšni bodo njegovi sadovi.

Tudi predsednik italijanske republike je želel od svoje strani pripomoči, da bi se mir na svetu utrdil. Obiskal je Rusijo, kjer se je mudil od 5. do 11. februarja. Od blizu si je ogledal življenje v državi, ki je urejena po komunističnih načelih, in gotovo je sam pri sebi napravil potrebne miselne zaključke.

Dobri mesec pozneje je Hruščev prispel v Pariz na obisk. Vedel pa je, da generala De Gaulla ne sme izzivati; general namreč veliko drži na svoj osebni ugled in seveda zlasti na ugled svoje

prave na sovjetskem ozemlju. Letalo je bilo sestreljeno kakih 2000 km daleč od državne meje v notranjosti Rusije. Pilot se je rešil, letalo pa se precej poškodovalo; zgorelo pa ni. Rusi so našli v njem fotografske posnetke vojaških naprav in menda tudi tajne dokumente. Letalca Powersa so postavili pred vojaško sodišče; dne 17. avgusta je bil na javnem procesu, ki je bil organiziran skoraj kot velika gledališka predstava, obsojen na 10 let ječe. Hruščev je Združenim državam zagrozil z daljnosežnimi raketami. Dal da bo požgati in porušiti ves svet, ki se mu bo upiral. Nekaj dni zatem se je oglasil še maršal Malinovski. Tudi on je ropotal in žugal, da bo bombardiral z vodljivimi raketami vsa ameriška vojaška letališča, pa naj bodo v kateri koli državi.

Po tem nepričakovanem in nepredvidenem incidentu z letalom U-2 so seveda vsi vpraševali, kaj bo z vrhunskim

---

FRAN LEVSTIK: Treba je, da narod izobražujemo, ako ga hočemo ohraniti, enako potrebno je, da izobražamo jezik — največjo, pa tudi zadnjo žilo narodnosti.

Dr. JANEZ E. KREK: Važnosti kmečkega stanu in kmečkega vprašanja se vsi zavedamo. Kmet varje zemljo, brez katere bi ne bilo pridelkov; zato moramo priznati važnost kmetijstva za vso človeško družbo. Za kmetijstvom je pomembna industrija, ker obdeluje pridelke, ki jih je kmet pridobil iz zemlje. Nazadnje je pa trgovina, ki te dobrine prenaša iz kraja v kraj. Tako valovi gospodarsko življenje naroda. Gospodarstvo pa je urejeno, kadar te dobrine služijo človeku v njegov blagor.

---

domovine ter ne dovoli, da bi ga kdo rušil. Zato je obisk v Franciji potekel brez vsakega javnega neprijetnega pričkanja med prizadetimi.

Pričakovanja vrhunskega sestanka

Medtem se je mesec maj bližal z naglimi koraki. Ves svet je nestrpnost pričakoval sestanka velikih, ki naj bi kronal dolgoletne napore državnikov za politično zблиžanje obeh taborov. Prve dni maja pa se je politično nebo nenadoma stemnilo. Kaj se je zgodilo? Nikita Hruščev je dne 5. maja na seji vrhovnega sovjeta naznanil, da je sovjetsko protiletalsko topništvo nekaj dni prej, in sicer točno 1. maja, sestrelilo izvidniško letalo, ki je prišlo z enega izmed ameriških oporišč v Aziji z namenom, da bi fotografiralo vojaške na-

sestankom v Parizu, do katerega je manjkalo le še nekaj dni. Ameriška vlada je ohranila razmeroma mirno kri. Iz Moskve pa so začeli deževati protesti v Washington in druga glavna mesta, o katerih je Hruščev trdil, da so sokriva pri incidentu z letalom U-2. Sovjetska vlada je obdolžila Zahodne države vohunstva in napadalnih namenov. No, vohunstvo je res bilo, o napadalnih namenih pa ni bilo niti sledu. Hruščev je izjavil, da se je spričo tega njegovo dobro razmerje s predsednikom Eisenhowerjem skvarilo; zato da je moral preklicati vabilo, naj obiše Eisenhower Moskvo.

Združene države so potrdile, da res pošiljajo letala nad sovjetsko ozemlje, to pa iz obrambnih razlogov. Hočejo se namreč zavarovati pred nenadnim

napadom; zato morajo vedeti, kaj se v Rusiji pripravlja. Sovjeti pa se zavijajo v neprodorno tajnost ter se branijo vsake kontrole nad svojim ozemljem.

Odjuge in pomirjenja je bilo v hipu konec; spet je zavihrala hladna vojna. Napovedani vrhunski sestanek je postal negotov.

Polomija v Parizu

Končno je napočil tako težko pričakovani 16. maj. V Pariz so dopotovali zastopniki veselih: Eisenhower, Macmillan in Hruščev. General De Gaulle pa je bil itak že tam. Razpoloženje pa je bilo takšno, da ni bil nihče prav hudo presenečen, ko se je vse hitro in klavrno končalo. Sejo je začel general De Gaulle kot domačin. Takoj po njegovem pozdravu se je oglasil k besedi Hruščev in silovito napadel predsednika Eisenhowerja. Bučno je zahteval od njega, naj se opraviči v imenu Združenih držav zaradi letala U-2; kaznuje naj krivce in obljubi naj, da se kaj takega ne bo več zgodilo. Eisenhower seveda ni mogel poklekniti pred Hruščeva in ga prositi za odpuščenje, zlasti ker je obče znano, da imajo Sovjeti najbolje razpredeno vohunsko mrežo po vsem svetu. Na Hruščeva sta pomirljivo vplivala De Gaulle in Macmillan, a brez uspeha. Na drugo sejo, ki je bila sklicana za 18. maja, Hruščev sploh ni prišel več. Tako ostalim trem ni kazalo drugega kot ugotoviti, da sestanka ne bo. Zgodovinska izjava treh velikih zapadnjakov pravi:

»Predsednik Združenih držav, predsednik francoske republike in predsednik vlade Združenega kraljestva (to je Anglija) jemljejo na znanje, da zaradi zadržanja sovjetskega ministrskega predsednika ni bilo mogoče obravnavati vprašanj, zaradi katerih je bila vrhunska konferenca sklicana. Obžalujejo, da se ti razgovori, ki so za svetovni mir tako važni, niso mogli vršiti.«

Tako je torej vrhunska konferenca žalostno umrla, še preden se je dobro začela. Državniki so šli vsak na svoj dom v upanju, da se bodo vremena

prej ali slej vendarle zjasnila. Za to pa trenutno ni nobenih znakov.

Prepir zaradi sestreljenega letala U-2 se je nadaljeval in se celo zaostрил. Sovjeti so zadevo spravili pred Varnostni svet Združenih narodov; tam pa je za njihovo zahtevo, naj se Združene države obsodijo, glasovala samo Poljska; pri teh svojih propagandnih računih so se torej Sovjeti močno uštelili. Izkazalo pa se je, da Hruščev le malo ali nič ne zaostaja za svojim prednikom Stalinom, kar se tiče sovraštva do Zahoda. To so potem dokazali tudi dogodki na Kubi in posebno v Kongu. Poleg tega so Rusi dne 1. julija sestrelili še eno ameriško letalo, in sicer

RB 47,

ki pa ni létalo nad sovjetskim ozemljem, temveč daleč zunaj nad visokim morjem, ki ni last nikogar, ki je odprto vsem; zato je tudi zračni prostor nad odprtim visokim morjem dostopen vsem in za polet v njem ni potrebno nobeno dovoljenje. Dne 1. julija je vojno ministrstvo Združenih držav naznanilo, da je nad Barentsovin morjem izginilo letalo vrste RB 47. Začeli so ga iskati. Pri iskanju je pomagala tudi neka sovjetska križarka. Toda 11. julija je sovjetska vlada izjavila, da je letalo RB 47 krožilo nad sovjetskimi obalnimi vodami, torej v sovjetskem zračnem prostoru; zato so ga sestrelili. Od šestih članov posadke sta se rešila le dva, ki sta zdaj v sovjetskem vojaškem zaporu. Spet je bil ogenj v strehi. Sovjeti so zopet protestirali pri vladah v Washingtonu, Londonu in v Oslo.

Zadeva je prišla pred Varnostni svet. Sovjetski zastopnik Kuznjecov je zahteval obsodbo ameriškega »napadalca«. Zastopnik Združenih držav Cabot Lodge pa je Sovjete obdolžil zračnega razbojništva; prinesel je nepobitne dokaze, da je bilo letalo RB 47 sestreljeno 75 milj proč od sovjetske obale, torej v prostem zračnem prostoru nad prostim mednarodnim morjem. Zahteval je, naj Združeni narodi po posebni preiskovalni komisiji strokovnjakov dajo ugotoviti, kdo ima prav; ali Sovjetska

MIRJAM SAKSIDA

Tvoje oči

*Dež je lil
in padala je gosta megla,
jaz pa sem prišla,
da bi srce si unirila,
ko bi v tvoje se oči zazrla.
V blesku teh oči
je toliko moči
za mojo bolečino!*

zveza ali Združene države. Sovjeti pa so se očitno zbal resnice in so postavili svoj «njet» zoper ameriški predlog. Tako do preiskovalne komisije ni prišlo. V tej zvezi je italijanski delegat predlagal, naj se za sestreljena pilota zanima Mednarodni rdeči križ. Sovjeti so odklonili tudi ta predlog.

Konec konference za razorožitev

Po polomu vrhunske konference je šlo slabo na vseh področjih politike. Razbila se je med drugim tudi konferenca za razorožitev v Ženevi, ki je zbrovala že tri mesece. Zastopniki desetih držav so se posvetovali, kako bi se dala izpeljati razorožitev po vsem svetu. Na konferenci je bilo udeleženih pet zahodnih (Združene države, Angli-

ja, Francija, Italija in Kanada) in pet vzhodnih držav (Sovjetska zveza, Poljska, Češkoslovaška, Romunija in Bolgarska). Vladala je torej popolna številčna enakost.

Posvetovanja so se bila začela že 15. marca. Zdelo se je, da nasprotna si stališča niso čisto nepremostljiva. V tem varljivem upanju so delegati zborovali tja do konca aprila, ko so se po dogovoru začasno razšli. Rekli so, da bodo počakali, kaj bodo v Parizu sklenili štirje veliki. No, v Parizu ni bilo nič! Kljub temu so se seje v Ženevi spet začele, a zdaj se nasprotni si stranke niso prav nič hotele bližati druga drugi. Narobe! Šlo je vedno slabše in besedni dvoboj med predstavniki Zahoda in Vzhoda so postajali vedno ostrejši in brezobzirnejši. Konec junija so pa vzhodni zastopniki posvetovanje kar prekinili, pobrali svoje kovčke in odšli domov. Razbili so torej tudi to konferenco.

Glede razorožitve je bilo v vseh časih veliko predlogov in načrtov. Zlasti pa so misli na razorožitev oživele po vseh svetovnih vojnah. To je naravno. Grozot je bilo preveč in vsakdo je več ali manj sam na lastni koži občutil kako strahoto. Zato je razpoloženje proti vojni sploh po takšnih viharjih vedno močno in živo. Ljudje sklepajo: če ne bo orožja, tudi vojne ne bo. To

SKPD Pevma - dramska skupina pri nastopu igre
»Pri kapelici«

je res! A vendar do kake resnične splošne razorožitve do zdaj nikoli še ni prišlo. Tudi v zadnjih letih se je rodilo mnogo načrtov za razorožitev. Hruščev je na primer 18. septembra 1959 objavil načrt za splošno razorožitev, ki naj se izpelje v štirih letih. Nekaj podobnega je predlagal v septembru 1960 v glavni skupščini Združenih narodov. Tudi Eisenhower in Macmillan imata pripravljen vsak svoj načrt. Oba sta ga na seji Združenih narodov tudi predložila in zagovarjala. Razlika pa je v tem. Hruščev pravi: »Odpravimo v nekaj letih vse vojske! Uničimo vse orožje: težko, lahko in atomsko!« Misel ni napačna. Z njo se strinjajo tudi zapadnjaki. Ker pa vedo, kako lahkovernost zapelje v nesrečo, pravijo še: »Treba je tudi stalno nadzirati, da kaka država ne bo tajno izdelovala orožja.« Lahko bi se namreč zgodilo, da bi nekatere države uničile vse svoje orožje, druge pa ne. S tem bi se prve izpostavile nevarnosti, da jih druge napadejo. Na same pogodbe se nihče ne more zanesti, kajti koliko veljajo pogodbe, če za njimi ne stoji sila, to vemo vsi iz izkušenj zadnjih dvajsetih let. Zato zahtevajo zapadnjaki razorižitev in obenem učinkovito nadzorovanje razorožitve. To se pravi, da bi recimo Rusi lahko prebrskali

ozemelj, ki so bila pod pokroviteljstvom Združenih narodov, zadobilo politično neodvisnost. Te nove države so: Kamerun, Togo, Somalija, Kongo, Sudan, Senegal, Madagaskar, Slonokoščena obala, Dahomey, Niger, Zgornji Volta, Čad, Gabon, Francoski Kongo, Francoska centralna Afrika, Nigerija in Mavritanija. Če pomislimo, da je bilo do leta 1956 v vsej Afriki samo sedem samostojnih držav (Abesinija, Liberija, Egipt, Libija, Tunizija, Maroko in Južna afriška zveza),* spoznamo, v kako presenetljivo kratkem času je večina afriških črnih ljudstev prišlo do lastne državnosti.

Danes vre po vsej Afriki. Vsi narodi čutijo več ali manj jasno in zavedno željo po svoji neodvisni državi. Razvoj, ki je zajel Afriko, je nezadržljiv, kakor je bil nezadržljiv razvoj v preteklem stoletju v Evropi. Kar pomeni za evropske narode leto 1848, to je za afriška ljudstva leto 1960. Ta razvoj so omogočili kolonizatorji sami, s tem da so med plemeni, ki so do včeraj živela na zelo nizki stopnji, širili evropsko civilizacijo in z njo vred željo po čim lepšem in svobodnem življenju. Prva je začela dovoljevati kolonijam neodvisnost Anglija; za njo je šla Francija in končno tudi Belgija. Pri starem vztrajata samo še Španija in Portugalska.

IVAN CANKAR - Čemu dvom in žalost? Življenje leži pred veselimi očmi kakor zelena pokrajina, polna srebrne rose in sončnih žarkov.

---

vsak kot Združenih držav in pregledali, ali ti presneti Amerikanci morda kje le ne izdelujejo topov; ameriški in drugi zapadni oficirji bi lahko preiskali vse sovjetsko ozemlje, zlasti Sibirijo, in vtaknili svoj nos v vsako fabriko na zemlji ali pod zemljo, da bi prepričali izdelovanje orožja. Rusi tega nadzorstva nočejo, češ to je špionaža. Zato do kakega dobrega zaključka še ni prišlo.

Afrika vstaja

Leto 1960 je šlo v zgodovino kot leto Afrike, in to po pravici, saj je v tem letu kar sedemnajst bivših kolonij in

Niso pa v vsej Afriki enake razmere. V mnogih kolonijah je do proglačitve živelo le nekaj belih ljudi: zdravnikov, inženirjev, uradnikov. Med črnim prebivalstvom je bila namreč že zrasla domača inteligenca, ki je opravljala vse važne posle z zvezi z državnim vodstvom. Tukaj ni bilo nobenega problema. Kolonialna oblast se je umaknila in domačini so prevzeli vse delo in vso odgovornost. Hujše je tam, kjer že sto let živijo stotisoči kakega evropskega naroda na strnjenem ozemlju. Za te je afriška zemlja domača zemlja, domovina. Tako je na primer v Alžiriji in v Južnoafriški zvezi. Ti prebivalci svoje

domačije ne morejo zapustiti. Treba bo najti obliko državne ureditve, ki bo vsem nudila možnost mirnega življenja in dela. To pa spričo razpaljenih strasti in dolgoletnih navad ni lahko.

Različna je tudi politična zrelost afriških ljudstev. Nimajo vsa sposobnih uradnikov, vodilnih politikov, tehnikov. Drugačen je gospodarski napredek; mnoga plemena so še zelo nerazvita. Na sliko razmer močno vpliva število prebivalstva. Zaradi tega doživljajo afriška ljudstva ob osamosvojitvi močne politične, gospodarske in tudi socialne pretrese, kajti državna samostojnost sama na sebi še ne reši vseh težav; čeprav je neprecenljiva vrednota, vendar še ni zdravilo za vse boleznice človeške družbe. Tudi ljudje morajo biti zreli za samostojnost. Velika tragika vseh novih afriških držav je prav ta nenadni skok iz več ali manj zaostalih razmer v moderni svet. Pred dvema rodovoma so vsa črna plemena

živela divjaško življenje v gozdovih in sploh v naravi, danes njihovi zastopniki govorijo v New Yorku na skupščini Združenih narodov kot enakopravni člani te svetovne organizacije.

Kongo

Največ pozornosti so vzbudili po svetu dogodki v belgijski koloniji Kongo. Belgijci so ji letos dali neodvisnost. Koj prvi hip se je videlo, da nekaj ne bo v redu. Ob proglasitvi neodvisnosti je ministrski predsednik nove države Lumumba v svojem govoru hudo napadel Belgijo, kljub temu da je bil belgijski kralj navzoč. Lumumba ni mogel počakati trenutka, da bi kralj in belgijski uradniki odšli. Kar hitro je moral povedati, da Belgijce sovraži. To svoje sovraštvo je koj pokazal tudi v dejanju. Potihoma je namreč dal vedeti svojim vojakom, da lahko napadejo bele ljudi, zlasti Belgijce, ki so še ostali v državi. Začele so se grozovi-

Novozvoljeni ameriški predsednik J. Kennedy med vollno agitacijo

tosti, ki so povzročile, da je belgijska vlada poslala v Kongo svoje čete po zračni poti, da bi zaščitila svoje državljane. Takrat se je govorilo, da so se črni vojaki uprli svojim oficirjem; da-

za silo red. Lumumba je imel namen postaviti svojo osebno diktaturo s sovjetsko pomočjo. Sovjeti so se namerali usidrati v Zapadni Afriki ter tam napraviti svoje postojanke za morebit-

RIHARD JAKOPIČ - Če si prišel ob denar, si ga lahko spet pridobiš, če si ob čast, si jo spet pridobiš, če si pa izgubil pogum, si izgubil vse.

nes vemo iz najdenih in objavljenih dokumentov, da jih je nahujskal Lumumba sam. Kongo so potem zasedle čete Združenih narodov in belgijski padalci so odšli. Med črnci pa je le začela zmagovati zdrava pamet. Oblast je vzel v roke mlad polkovnik Mobutu, ki je razpustil parlament in izročil upravo države mladim ljudem. Med drugim je izgnal iz dežele sovjetsko in češkoslovaško poslaništvo. Tako je naredil vsaj

ne potrebe v prihodnosti. Vsekakor pa bo preteklo še nekaj časa, preden bodo nastopile v Afriki redne razmere.

Politična slika Afrike je ob koncu 1960 takale:

27 neodvisnih držav	180 milijonov prebivalcev
16 kolonij	48 " "
4 ozemlja pod pokroviteljstvom ZN	15 " "

L. T.

BRSLJANSKI

Sveta noč v sohoti mojega očeta

*Prisanjala nad Betlehemom Sveta noč,
ob palmah je v davnini;
z angeli, v zvezdah, mesečini,
na Krasu bila je nekoč — — —*

*v sohoti mojega očeta;
zdaj Kristus se rodi v razvalini,
miru Knez, z Njim spomini
na moja mlada leta . . .*

V Gorici zidajo novo dvorano

V Gorici smo Slovenci ostali brez vsake večje dvorane. Prva leta po vojni so nam po potrebi dajali v najem sedaj to sedaj ono kinodvorano v mestu. Pozneje so gospodarji pod vplivom določenih šovinističnih krogov začeli odrekati tudi to. Vsled tega za slovenske prireditve ni bilo dobiti v mestu nobene dvorane. V prvi stiski smo si pomagali tako, da smo v prostorih Katol. tiskarne na Placuti preuredili majhno dvorano z odrom. Pobudo za to je dala Mar. družba, ki ima še vedno dvorano v oskrbi. Frontaški Slovenci imajo svojo dvorano v bivših prostorih Mladike na Verdijevem Korzu. Toda tudi njihov dvorana ni veliko boljša od naše.

V tej veliki revščini se je v krogu Katol. prosvet. društva v Gorici porodila živa želja, da bi si zgradili večjo dvorano za naše kulturne in verske prireditve. Od želje do dejanj je bil

korak kratek. Leta 1952 se je osnoval odbor za gradnjo Katol. doma, ki je sprva imel namen zgraditi predvsem dvorano. Začel je nabirati denarna sredstva in iskati primerne prostora. Ponudila se je priložnost in leta 1953 je odbor kupil v drevoredu XX. septembra ne samo prostorno stavbišče, temveč tudi dvonadstropno hišo, ki naj bi služila za bodoče potrebe primorskih Slovencev. Pri tej akciji so nas v obilni meri podprli rojaki iz Clevelanda.

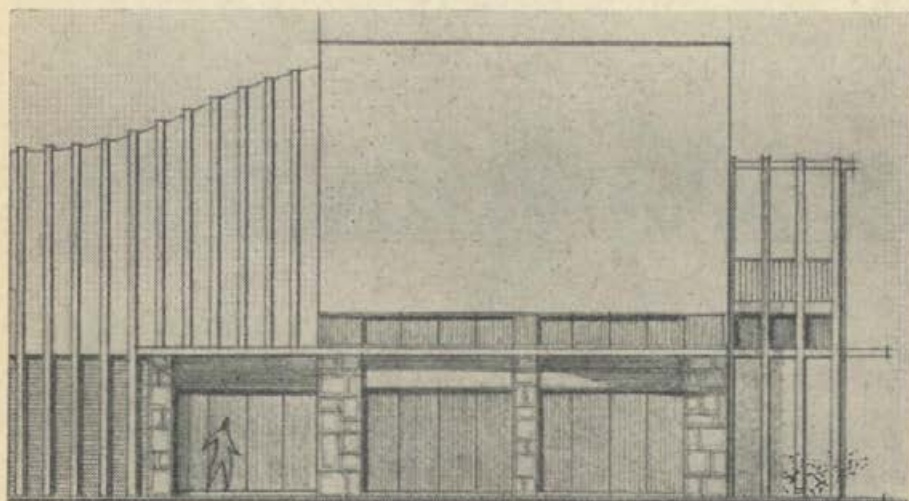
Večja težava je bila z načrti za dvorano. Pet let je tekla pravda zanje, da jih je odbor pripravil in dobil vsa potrebna dovoljenja. Meseca maja 1960 je padla zadnja ovira. Jeseni, dne 3. oktobra so se začela gradbena dela. Ta sedaj stalno napredujejo. Sredi prihodnjega leta bi morala biti dvorana dokončana. Zato smemo upati, da bo prihodnjo jesen in zimo moogoče imeti igre in kulturne večere v novi dvorani.

Stojimo pa še pred novo težko nalogo, zadnjo v tej vrsti. Odbor namreč nima dovolj sredstev za stroške, ki bodo nemajhni. Vsled tega se je najprej preko Kat. glasa, nato s pomočjo pisem obrnil na slovenske rojake tu in po svetu, naj ga podprejo v prizadevanju za novo dvorano. Nabiralna akcija je v polnem teku in se vedno bolj razvija. Če zaupanje v rojake ne bo odbora varalo, bo tudi ta slednja ovira srečno premagana in Slovenci bomo imeli v Gorici svoj dom in svojo dvorano, ki bosta oba res NASA skupna last.

MIRKO MAZORA

POMLADNA SLUTNJA

*Slutim iz dalje:
Čez naše doline
bo vela pomlad,
odela jih v pisane halje,
saj korenine
v grudi naših trat
in lesi v moji dobravi
so grenki in zdravi.*

Pročelje nove dvorane. Načrt izdelal arhitekt Malni

PREGLED VESOLJNIH CERKVENIH ZBOROV

Zap. št.	Leto	Kraj	Vladajoči papež	Predmet razprav, sklepi, proglašeni verski nauk
I.	325	Niceja	Silvester I.	Prvih osem vesoljnih cerkvenih zborov se je posvečalo oblikovanju pravega verskega nauka. Obravnavali so krivoverstva kot so bila: arianizem, maniheizem, nestorianizem, eutihianizem in dr. Ker še takrat ni bilo verskega razkola med Vzhodom in Zapadom, priznava te zборе tudi Vzhodna Cerkev. Zato ekumenski.
II.	381	Carigrad	Damask I.	
III.	431	Efez	Celestin I.	
IV.	451	Kalcedonija	Leon I. Vel.	
V.	553	Carigrad	Virgilij	
VI.	680-81	Carigrad	Agaton	
VII.	787	Niceja	Hadrijan I.	
VIII.	869-70	Carigrad	Hadrijan II.	Obsodba Focija
		<i>Rim:</i>		
IX.	1123	I. lateranski	Kalist II.	Obsodba nasilja in določitev zatočišča v svetih krajih. Mir božji: nihče ne sme rabiti orožja od srede do ponedeljka in pa v svetih časih: adventu, postu, veliki noči in ob binškoštih.
X.	1139	II. lateranski	Inocenc II.	
XI.	1179	III. lateranski	Aleksander III.	
XII.	1215	IV. lateranski	Inocenc III.	Križarska vojna. Ukrepi proti krivovercem in izboljšanje cerkvenega življenja. Prepoved ustanavljanja novih redov.
XIII.	1245	Lyon I.	Inocenc IV.	Cerkvena disciplina. Izguba Jeruzalema. Položaj latinskega cesarstva v Carigradu. Vdori Mongolov. Spori s cesarjem. Verski položaj na Siciliji.
XIV.	1274	Lyon II.	Gregorij X.	Določena desetina na vse cerkvene dohodke za osvoboditev Svete dežele. Izboljšanje cerkvene discipline. Razprave o združenju z Vzhodno Cerkvijo.
XV.	1311-12	Vienne	Klement V.	Razpust reda templarjev pod pritiskom francoskega kralja Filipa Lepega.
XVI.	1414-18	Kostanca	<i>rimski papeži:</i> Gregorij XII. Martin V. <i>avignonski:</i> Benedikt XIII. Klement VIII. Benedikt XIV. <i>pizanski:</i> Aleksander V. Janez XXIII.	Odstranitev verskega razkola. Obsodba Wiclifovega in Husovega nauka.
XVII.	1431-39	Bazel-Ferrara-Florenca	Martin V. Evgen IV.	Zatrtje husitskih zmot. Mir med krščanskimi narodi. Reforma Cerkve. Prizadevanje za združenje z Vzhodno Cerkvijo. Sporazum dosežen.
XVIII.	1512-17	<i>Rim:</i> IV. lateranski	Julij II. Leon X.	Obsojeno mnenje, da je cerkveni zbor nad papežem.
XIX.	1545-63	Trident	Pavel III. Julij III. Marcel II. Pavel IV. Pij IV.	Obsojen Lutrov nauk. Točno določen verski nauk. Cerkvena disciplina. Sveto pismo in izročilo. Podedovani greh, pokora. Sakramenti, sv. maša, sveti zakon.
XX.	1869-70	<i>Rim:</i> Vatikan	Pij IX.	Cerkveno učiteljstvo in papeževo prvenstvo. Papeževa nezmotljivost o verskih zadevah.

DRŽAVE SVETA

Države	Površina - km ²	Prebivalstvo	Glavno mesto
EVROPA			
ALBANIJA	28.748	1.421.000	Tirana
ANDORRA	452	6.200	Andorra
AVSTRIJA	83.850	6.984.000	Dunaj
BELGIJA	30.507	8.924.000	Bruxelles
BOLGARIJA	110.842	7.629.000	Sofija
CIPER	9.251	527.000	Nicosia
ČEHOSLOVASKA	127.827	13.224.000	Praga
DANSKA	43.026	4.466.000	Kopenhagen
FINSKA	337.009	4.289.000	Helsinki
FRANCIJA	551.208	43.854.000	Pariz
GRCIJA	132.562	8.031.000	Atene
IRSKA	70.282	2.895.000	Dublin
ISLAND	102.819	161.000	Reykjavik
ITALIJA	301.226	49.556.000	Rim
JUGOSLAVIJA	256.589	18.160.000	Beograd
LIECHTENSTEIN	157	15.000	Vaduz
LUXEMBURG	2.586	312.000	Luxemburg
MONACO	1,5	20.202	Monaco
NEMCIJA - zahodna	245.339	50.595.000	Bonn
NEMCIJA - vzhodna	107.669	17.800.000	Berlin
NIZOZEMSKA	34.174	10.957.000	Amsterdam
NORVEŠKA	323.917	3.462.000	Oslo
OGRSKA	93.011	9.770.000	Budimpešt
POLJSKA	311.730	28.234.000	Varšava
PORTUGALSKA	91.694	8.837.000	Lizbona
ROMUNIJA	237.502	17.580.000	Bukarešt
SAN MARINO	60,6	13.000	San Marino
SPANIJA	505.545	29.431.000	Madrid
SVEDSKA	449.661	7.341.000	Stockholm
SVICA	41.295	5.040.000	Bern
RUSIJA - evropska in azijska	22.270.000	216.000.000	Moskva
VATIKAN	0,44	1.000	Vatikan
VELIKA BRITANIJA	244.016	51.215.000	London
AFRIKA			
ALZIR	2.223.990	9.643.000	Alžir
ERITREJA	124.000	1.020.000	Asmara
ETIOPIJA	1.060.000	15.000.000	Adis Abeba
GHANA	237.770	4.691.000	Accra
KONGO	2.343.930	12.956.000	Leopoldville
LIBERIJA	111.370	1.250.000	Monrovia
LIBIJA	1.759.000	1.109.830	Tripoli
MAROKO	418.632	9.800.000	Rabat
JUŽNOAFRISKA ZVEZA	1.223.854	13.671.000	Capetown
SOMALIJA	461.541	1.268.629	Mogadiscio
SUDAN	2.505.405	8.960.000	Karthum
TUNIS	155.800	3.782.000	Tunis
RUANDA - URUNDI	54.172	4.321.000	Usumbura
Britanske kolonije			
BECUANIJA	712.200	327.000	Mafekin
BASUTOLAND	30.344	634.000	Maseru
KAMERUM	88.266	1.534.000	Buea
GAMBIJA	10.369	311.000	Bathurst
KENIJA	582.606	6.150.000	Nairobi
Atl. otoki (SV. HELENA, ASCENSION)			
MAURITIUS	308	5.344	Jamestown
NJASA	1.987	586.000	Porto Luis
	127.364	2.483.800	Zomba

Države	Površina - km ²	Prebivalstvo	Glavno mesto
NIGERIJA	878.445	30.300.000	Lagos
RODEZIJA - Južna in Severna	1.141.247	4.392.800	Salisbury
SWAZILAND	17.366	158.000	Mbabane
SEYCHELLES	405	39.000	Victoria
SOKOTRA	3.579	12.000	Hadibu
SIERRA LEONE	72.323	2.025.000	Freetown
SOMALIJA - britanska	176.113	640.000	Berbera
TANGANJKA	939.326	8.456.000	Dar-es Salaam
UGANDA	243.410	5.593.000	Entebbe
ZANZIBAR	2.642	274.000	Zanzibar
FRANCOSKA ZAP. AFRIKA	4.742.000	18.729.000	Dakar
FRANCOSKA EKV. AFRIKA	2.510.000	4.492.000	Brazzaville
FRANCOSKA SOMALIJA	21.700	65.000	Džibuti
KAMERUM	440.840	3.120.000	Yaunde
MADAGASKAR	589.840	4.730.000	Tananarive
REUNION	2.511	274.000	S. Denis
TOGO	56.500	1.030.000	Lomé
Portugalska Afrika			
ANGOLA	1.246.700	4.243.000	Luanda
KAPVERDSKI OTOKI	4.033	172.000	Ciudade de Praia
GVINEJA	36.125	540.000	Sao José
MOZAMBIK	771.125	5.959.000	Laurenço Marques
SAO TOME in PRINCIPE	964	60.159	Sao Tomé
Spanska Afrika			
IFNI	1.750	38.295	Sidi Ifni
KANARSKO OTOCJE	9.273	793.000	Santa Cruz
SPANSKA GVINEJA	28.051	208.000	Santa Isabel
SPANSKA SAHARA	266.000	13.627	Villa Cisneros
ZDRUŽENE ARABSKE REP.	1.781.000	27.380.000	Kairo
AZIJA			
AFGANISTAN	650.000	12.000.000	Kabul
BIRMANIJA	677.924	19.856.000	Rangun
CEYLON	65.600	8.900.000	Colombo
FILIPINI	299.400	22.265.000	Manila
FORMOZA	35.961	8.929.000	Taipeh
INDIJA	3.162.000	387.000.000	Delhi
INDONEZIJA	1.490.000	84.000.000	Djakarta
IRAK	291.170	5.087.000	Bagdad
IZRAEL	20.850	1.872.000	Jeruzalem
JEMEN	195.000	4.500.000	Sana
JAPONSKA	69.813	90.017.000	Tokio
JORDANIJA	96.513	1.447.000	Amman
KAMBODZA	174.930	4.358.000	Pnom-Penh
KITAJSKA	9.925.000	590.864.000	Peking
KOREJA - južna - severna	220.792	30.000.000	Pjongjang - Seul
KUVAIT	15.540	203.000	Al Kuvait
LAOS	236.800	1.425.000	Vientian
LIBANON	10.400	1.450.000	Beyrut
MALEZIJA	131.248	6.252.000	Kuala Lumpur
MONGOLIJA	1.531.000	910.000	Ulan Bator
NEPAL	140.753	8.555.000	Katmandu
PAKISTAN	944.824	83.603.000	Karači
PERZIJA (IRAN)	1.621.776	21.794.000	Teheran
QATAR	22.014	35.000	Doha
SAUDOVA ARABIJA	2.800.000	7.000.000	Er Riad
SINKIANG	1.711.934	4.873.600	Urumei
SIRIJA	181.337	3.970.000	Damask
TAILAND (SIAM)	513.521	20.686.000	Bangkok
TURČIJA	767.119	24.120.000	Ankara
VIETNAM	329.000	26.300.000	Hanoi-Saigo

Države	Površina - km ²	Prebivalstvo	Glavno mesto
Britanska Azija			
BORNEO	203.786	1.081.000	Jesselton
HONGKONG	1.013	2.450.000	Victoria
SINGAPUR	581	600.000	Saingapur
Portugalska Azija			
GOA - DAMAO - DIU	3.983	643.000	Goa
MACAO	16	187.772	Macao
TIMOR	14.925	465.000	Dili
Ruska Azija			
SAHALIN	77.000	382.000	Alexandrocsk
KURILI	10.215	17.549	Kurili
AMERIKA (Sev. in Srednja)			
GUATEMALA	108.889	3.349.000	Guatemala
HAITI	27.844	3.350.000	Port-au-Prince
HONDURAS	115.000	1.711.000	Tegucigalpa
KANADA	9.959.401	16.080.000	Ottawa
DOMINIKANSKA REPUBL.	48.280	2.608.000	Ciudad Trojillo
COSTARICA	50.900	979.000	San José
KUBA	114.000	5.800.000	La Habana
MEHIKA	1.980.500	30.538.000	Mexico
NICARAGUA	139.000	1.202.000	Managua
PANAMA	74.000	886.000	Panama
EL SALVADOR	34.126	2.122.000	San Salvador
ZDRUZ. DRŽAVE AMERIKE	7.980.000	168.170.000	Washington
ALASKA	1.518.700	205.000	Juneau
ALEUTI	17.770	1.200	Unalaska
PUERTO RICO	8.890	2.229.000	San Juan
DEVISKI OTOKI	340	25.000	Charlotte Amalie
PAS PANAM. PREKOPA	1.430	58.000	Balboa
Britanska Sev. Amerika			
BERMUDE	54	38.000	Hamilton
BAHAMA	11.400	90.000	Nassau
JAMAICA	11.500	1.400.000	Kingston
HONDURAS	22.960	75.000	Belize
Francoska Sev. Amerika			
SAINT PIERRE in MIQUELON	241	4.606	Saint Pierre
GUADELOUPE	1.700	230.000	Basse-Terre
MARTINIQUE	1.106	240.000	Forte de France
Danska Sev. Amerika			
GROENLAND	2.175.600	24.000	--
AMERIKA (Južna)			
ARGENTINA	2.790.000	19.858.000	Buenos Aires
BOLIVIJA	1.098.000	3.500.000	La Paz
BRAZILIJA	8.500.000	60.000.000	Rio de Janeiro
CILE	740.700	6.941.000	Santiago
EKVADOR	270.000	3.770.000	Quito
KOLUMBIJA	1.140.000	13.000.000	Bogotá
PARAGUAY	406.700	1.600.000	Asuncion
PERU	1.250.000	9.787.000	Lima
URUGUAY	186.900	2.550.000	Montevideo
VENEZUELA	912.000	6.038.000	Caracas
Britanske kolonije			
FALKLANDSKI OTOKI	11.900	2.231	Port Stanley
GUAYANA	214.960	460.000	Georgetown
TRINIDAD	5.120	720.000	Port of Spain

Države	Površina - km ²	Prebivalstvo	Glavno mesto
Francoska kolonija			
FRANCOSKA GUAYANA	91.000	27.800	Cayenne
Holandske kolonije			
ANTILJE	992	180.000	Willemstad
HOL. GUAYANA	142.800	234.000	Paramaribo
AVSTRALIJA IN OCEANIJA			
AVSTRALIJA	7.703.000	9.533.000	Camberra
Avstralski otoki			
NORFOLK	35	942	Kingston
NAURU	21	3.400	—
NOVA GVINEJA	240.870	1.254.000	Rabaul
NOVA ZELANDIJA	269.187	2.175.000	Wellington
PAPUAZIJA	234.490	397.000	Port Moresby
COOK	233	15.350	Awarua
NIUE	259	4.708	Alofi
SAMOA	2.934	96.700	Apia
Britanska Oceanija			
FIDŽI	18.230	345.000	Suva
GILBERT	970	42.600	Tarawa
SALOMONNOVI OTOKI	29.704	100.000	Honiara
TONGA	697	56.000	Nukualofa
Anglo-francoska Oceanija			
NOVI HEBRIDI	14.760	50.000	Vila
Francoska Oceanija			
NOVA KALDONIJA	16.117	65.460	Nouméa
PAPÉETE	3.997	69.000	Papéete
Oceanija ZDA			
GUAM	534	59.498	Agaña
HAWAII	16.635	560.000	Honolulu
AMERISKA SAMOA	197	20.000	Pagopago
HOLANDSKA OCEANIJA	412.780	700.000	Hollandia

OPOZORILO

Dr. Rafko Vodeb pripravlja slovenski prevod Ricciottijevega Kristusovega življenja. Pomanjkanje poljudno znanstvenega življenjepisa smo vsi občutili. V zadregi si je vsakdo pomagal, kot je mogel. Duhovniki in izobraženci so segali po tujih knjigah, starejša generacija po nemških izvirnikih ali prevodih, mlajša pa tudi po francoskih, angleških ali italijanskih pisateljih. Z novim prevodom se bo tudi v naši duhovni knjižnici zamašila velika vrzel. Zato priporočamo že danes: Kristusovo življenje v vsako knjižnico! Ko bo knjiga izšla, jo boste lahko kupili pri Upravi Goriške Mohorjeve družbe v Gorici v ulici Don Bosco, 3.

KJE JE KAJ

Kalendarij	1-27
Kjer je Peter, tam je Cerkev (<i>an-is.</i>)	29
Utrinek (<i>J. K.</i>)	30
Evharistični kongres v Monakovem (<i>Dr. K. Humar</i>)	35
Vojni dobavitelj (<i>Drago Gervais</i>)	44
Prosvetno življenje v Rojanu (<i>S. Zorko</i>)	44
Zivljenje ob Srebrni reki (<i>Anica</i>)	47
Vesela zgodba (<i>Anth. Green</i>)	56
Akademiki in narod (<i>M. A.</i>)	56
Cerkev in kino (<i>Miranda Zafred</i>)	58
Ivan Pregelj (<i>Anton Kacin</i>)	64
Dekan Vinko Štanta (<i>J. S.</i>)	70
Andrej Lavrin (<i>Historicus</i>)	72
Ob šestoletnici Sv. Višarij (<i>F. M.</i>)	74
Lučka (<i>Zdravko Novak</i>)	75
Dvorana v Bazovici (<i>Marijan Živic</i>)	76
Roman Rus, Vodnik po Rimu (<i>Dr. K. Humar</i>)	80
Josipina Turnograjska (<i>Bršljanski</i>)	81
Slovenski skavti (<i>Marij Gerdol</i>)	82
Vzpon in zaton čilskega solitra (<i>Inž. Ivan Zakrajšek</i>)	85
Kostolomnica (<i>Dr. Rudan</i>)	88
Boris Pasternak (<i>L-a</i>)	90
Zlatomašnik Marko Kranjec (<i>Romanus</i>)	91
Vesoljni cerkveni zbori (<i>Maks Sah</i>)	94
Kardinal dr. Alojzij Stepinac (<i>M. S.</i>)	102
Skrb za duhovniški naraščaj (<i>Dr. Lojze Skerl</i>)	105
Msgr. M. Brumatu ob desetletnici smrti (<i>Kazimir Humar</i>)	107
Kulturno življenje na Goriškem (<i>A. B.</i>)	109
Prof. Emil Komel (<i>Mirko Filej</i>)	115
... in Bog se tako maščuje ... (<i>Z. Piščančeva</i>)	117
Msgr. Božo Kjačić (<i>msgr. R. Klínc</i>)	127
Škof Gregorij Rožman (<i>-tin</i>)	129
Kulturno življenje na Tržaškem (<i>Jože Peterlin</i>)	133
Leto begunca	137
Na svidenje v Tokyu (<i>Ladi Vodopivec</i>)	138
Župnik Anton Kufolo (<i>J. K.</i>)	144
Dr. Ivan Ahčin (<i>C. H.</i>)	145
Pregled svetovnih dogodkov (<i>L. T.</i>)	147
Katoliški dom v Gorici (<i>K. H.</i>)	154
Pregled vesoljnih cerkvenih zborov	155
Države sveta	156

PESMI

Bršljan je vzcvel (<i>Bršljanski</i>)	34
Jesen (<i>Mirko Mazora</i>)	45
Bela jadra (<i>Bruna Pertot</i>)	46
Skrivnost (<i>Tugomir</i>)	48
Da Henrik si ti (<i>Mirjam Saksida</i>)	51
Moje drevo (<i>Mirko Mazora</i>)	55
Pomlad (<i>Tugomir</i>)	57
Tujina (<i>Mirjam Saksida</i>)	58
Beg (<i>Mirko Mazora</i>)	64
Pozdrav veselju (<i>Bruna Pertot</i>)	68
Na dno (<i>Mirko Mazora</i>)	73
Korotan (<i>F. S. Meško</i>)	77
V cerkvi Svetega Duha na goriškem gradu (<i>Bršljanski</i>)	89
Samo en žarek (<i>Mirko Mazora</i>)	91
Majniška molitev (<i>Tugomir</i>)	96
Puščava ječi (<i>Mirko Mazora</i>)	100
V jasni luči (<i>Mirko Mazora</i>)	104
Moja pomlad (<i>Bruna Pertot</i>)	138
Tvoje oči (<i>Mirjam Saksida</i>)	150
Sveta noč v sohoti mojega očeta (<i>Bršljanski</i>)	153
Pomladna slutnja (<i>Mirko Mazora</i>)	154

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

IMA V ZALOGI NASLEDNJE KNJIGE

Naslov knjige	Cena v lirah
Dr. Anton Zdešar: Sv. Vincencij Pavelski . Življenjepis velikega apostola krščanske dobrotelčnosti. str. 160	80.—
Krasnov: Pri podnožju Božjega prestola . Roman iz Sibirije iz časov pred prvo svetovno vojno. Z avtorjevim dovoljenjem prevedel dr. Janko Kralj. Str. 160	80.—
Kralj Janko: Socialna čitanka . Zbirka poljudno pisanih razprav o ustroju človeške družbe. Str. 126	80.—
Achermann: V službi pri trinogu . Ljudska povest iz časov francoske revolucije. Str. 144	80.—
Valjavec Josip: Don Bosco . Življenjepis velikega mladinskega ljubca. Str. 192	60.—
Kacin Anton: Pisano polje . Slovenska čitanka. Str. 196	80.—
Dr. Tul Ivan: Zvezde vodnice . Premišljevanje za fante in može. Str. 136	40.—
Dragon Anton: Za Kristusa! Življenje p. Pro-ja. Iz časov preganjanja kristjanov v Mehiki. Str. 112	80.—
Živi ogenj . Življenjepis papeža sv. Pija X. Str. 88	80.—
Lovrenčič Joža: Tri božje poti . Pesmi o božji poti na Brezjah, na Sv. Višarjah in na Sveti gori. Str. 64	40.—
Lovrenčič Joža: Med Scilo in Karibdo . Spomini iz dijaških let. Str. 70	150.—
Finžgar Franc: Strici . Povest. Str. 96	50.—
Jereb Stanko: Gozdna divjačina . Prirodne črtice. Str. 94	50.—
Terčelj Filip: Vozniki . Izvirna povest iz Vipavske doline. Str. 110	50.—
Janez Jelen: Ograd . Goriška povest. Str. 120	170.—
Zgodovina goriške nadškofije (1751-1951) . Str. 106	170.—
Beličič Vinko: Kačurjev rod . Izvirne črtice. Str. 64	150.—
Ivan Teuerschuh: Poglejmo v zrcalo - kakšni smo . Knjiga o lepem vedenju	340.—
Bele Venceslav: Smrekov vršiček . Izvirne črtice	200.—
Dr. Rudolf Klinec: Marija v zgodovini goriških Slovencev	200.—
Pregelj Ivan: Otroci sonca . Povest	250.—
Rotman: Nesreče gospoda Kozamurnika : Presmešna povest s slikami	250.—
Molimo! Molitvenik in svete pesmice. V platno vezana z rdečo obrezo. Str. 448	220.—
Vinko Vodopivec: Svete pesmice . Uredil — —. Velika cerkvena pesmarica z napevi. Obsega 102 pesmi in dva križeva pota. II. izdaja	900.—
Filej Mirko: Cerkvena pesmarica . Velika pesmarica z besedili in napevi. Obsega nad sto pesmi	900.—
Blazy: Življenje svete Bernardke . Poslovenila Mariza Perat. Dodan je popis slovenskega romanja v Lurd ob stoletnici Marijinih prikazovanj. Str. 145	280.—
Zdravko Novak: Utrinki . Črtice. Str. 102	250.—
W. Hünermann. Na božjih okopih . Povest iz francoske revolucije, napisana po resničnih dogodkih. Prevedel A. Klemen. Str. 176	320.—
Matija Malešič: Skrlatno nebo... Povest	300.—
Sveti Janez M. Vianney . Življenjepis	300.—

NAROČILA SPREJEMA :

Goriška Mohorjeva družba - Sodalitio S. Ermacora

GORIZIA Via Don Bosco, 3 - ITALIA